THEOLOGIA UNIVERSA

AD USUM

SACRÆ THEOLOGIÆ CANDIDATORUM

AUCTORE

R. P. THOMA EX CHARMES

PROVINCIÆ LOTHARINGIÆ CAPUCCINORUM DEFINITORE,
CUSTODE GENERALI
NECNON ANTIQUO SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE

TOMUS TERTIUS,

CONTINENS TRACTATUS DE DEO CREATORE, DE DEO INCARNATO, ET DE GRATIA CHRISTI.

EDITIO NEAPOLITANA

Super sextam Venetam adamussim composita sine ulla additione, aut detractione, numeris omnibus absoluta

Omnibus, quae ab ipso AUCTORE vel addita, vel emendata sunt, locupletata.

NEAPOLI,

APUD FRATRES REALE

MDCCCXXXVII.



TRACTATUS

DE

DEO CREATORE.

Nota. CIRCA creationem, haec est fides nostra, in Symbolo Nicaeno - Costantinopolitano definita : *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium conditorem.* Cum itaque illud Symbolum omnes creaturas in *visibiles*, seu corporeas, et *invisibiles*, seu spirituales distribuat : hunc ordinem sequemur, agemusque, 1. De Angelis; 2. De visibilis hujus universi productione.

DISSERTATIO I.

de Angelis.

Nota. De Angelis multas quaestiones congerunt Theologi, quae vel ad Philosophiam spectant, vel sunt penitus incertae, vel certe prorsus inutiles videntur ; nos vero Sacr. Scripturae et traditionis lumine ducti, ea principaliter examinanda suscipimus, quae his duobus momentis possunt probari. Agemus itaque, 1. De existentia, et creatione. 2. De natura. 3. De statu in quo conditi sunt. 4. De loco, motu, potentia motrice, et locutione Angelorum. 5. De eorum peccato et ejusdem paena. 6. De variis eorum ordinibus. 7. Tandem de missione, illuminatione, et custodia Angelorum.

CAPUT PRIMUM.

DE EXISTENTIA ANGELORUM.

Nota. Angelus, juxta Patres et Theologos, nomen est officii, non naturae : definiri potest, *substantia creata, spiritualis, completa.*

Dicitur 1. *Substantia creata*, id est, per se subsistens, et ex nihilo producta.

*

Dicitur 2. *Spiritualis*, id est, incorporea, juxta illud Hebr. 1. *Omnes sunt administratorii Spiritus.* Atqui ex Lucae 24. *Spiritus carnem et ossa non habet.*

Dicitur 3. *Completa*: quia est integra, nec ordinatur ad alterius compositionem, et per hoc ab anima rationali distinguitur.

CONCLUSIO.

Existunt Angeli. Est de fide contra Sadducaeos.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua frequens est memoria Angelorum: Genes. 19. *Viderunt duo Angeli Sodomam*, et cap. 22. *Angelus Domini de caelo clamavit dicens, Abraham*, etc. Matth. 18. *Angeli eorum in caelis vident semper faciem Patris.* Unde D. Aug. in Ps. 102. ait; *Esse Angelos novimus ex fide, et multis apparuisse scriptum legimus, ac tenemus, nec inde dubitare fas nobis est.*

Prob. 2. Ex Conc. Lateranensi, cap. *firmiter*, ubi definitur, Deum *sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidisse creaturam, et spiritualem et corporalem, Angelicam videlicet et mundanam, et deinde humanam quasi communem, et spiritu et corpore constitutam.*

Dices; Moyses non descripsit creationem Angelorum; ergo non dantur.

Resp. nego conseq. Ideo enim Moyses creationem Angelorum praetermisit, quia periculum erat ne Israelitae, idololatriae maxime dediti, Angelorum excellentiam cognoscentes, ipsos tanquam Deos colerent.

Quaeres 1. *Quo tempore Angeli fuerunt creati?*

Resp. Simul cum mundo creati sunt, nec ante, ut constat ex cap. *firmiter*; et probatur ex Gen. 1. *In principio creavit Deus caelum et terram*, ubi sub nomine *caeli* comprehendit Angelos; et Exodi 20. *Sex enim diebus fecit Dominus caelum et terram et mare, et omnia quae in eis sunt*; ergo et Angelos qui in caelis continentur.

Quaeres 2. *Quo in loco creati sunt Angeli?*

Resp. Id omnino certum non est. Probabile est in caelo quidem eos fuisse conditos, juxta illud Lucae 10. *Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem*; Sed non in caelo empyreo, quod est sedes beatorum, alias non potuisset dicere, *In caelum conscendam.* Isaiae 14.

CAPUT II.

DE NATURA ANGELORUM.

Constat ex definitione Angelorum, ipsos esse spirituales et intellectuales; restat resolvendum utrum sint immortales, et ejusdem, vel diversae speciei.

Quaeres 1. *An Angeli sint immortales?*

Resp. Sunt immortales ab intrinseco, non ab extrinseco.

Prob. 1. pars. Illi sunt immortales ab intrinseco, qui carent principio corruptionis; atqui Angeli carent principio corruptionis; nempe principium corruptionis est materia, cujus, cum partes dissolvuntur, totum perire necesse est; atqui Angeli, utpote spirituales, non constant materia; ergo.

Prob. secunda pars. Illi non sunt immortales ab extrinseco, qui possunt ab aliqua causa extrinseca destrui; atqui Angeli possunt a Deo destrui, Sap. 11. *Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses?* Ergo, etc.

Dices: Ex D. Damasceno (*a*) *Angelus immortalis est, non natura, sed gratia*; ergo non est immortalis ab intrinseco.

Resp. dist. ant. Angelus est immortalis gratia naturalis creationis, *conc.* gratia supernaturali, *nego ant.* hic est ergo SS. Patrum sensus, quod Angelus non a se, sed a Deo per creationis beneficium immortalitatem habeat, illud autem beneficium vocatur gratia, quia est indebitum.

Quaeres 2. *An Angeli sint ejusdem, vel diversae speciei?* Haec quaestio non pertinet ad fidem, cum nec colligi possit ex Scriptura et traditione, nec sit definita.

Resp. Probabilior est sententia quae asserit omnes Angelos esse ejusdem speciei, soloque numero differre.

Prob. Illa sententia videtur probabilior quae propius accedit ad modum loquendi Patrum; atqui talis est sententia quae docet Angelos omnes esse ejusdem speciei; ergo etc. *Prob. min.* ex Patribus, *Angeli omnes*, ait D. Basil. (*b*) *ut appellationis unius, sic et naturae omnino sunt ejusdem invicem.* D. Damasc. lib. de duabus voluntatibus, ait: *Angeli et homines suam quique divisam et distinctam habent hypostasim, etsi ejusdem naturae sint.* Quia ex D. Aug. in Psalm. 103. natura Angeli est quod sit Spiritus, *Ex eo quod est*, inquit, *Spiritus est*, *ex eo quod agit*, *Angelus est.* Atqui omnes Angeli sunt Spiritus; ergo.

Dices; Angeli differunt forma; ergo differunt specie.

Resp. dist. ant. Angeli enim solo numero, seu individuatione, differunt, non forma; differt enim Gabriel a Michaele, quod hanc, non autem illam in individuo naturam habeat, licet ejusdem sit speciei cum aliorum Angelorum natura.

CAPUT III.

DE STATU, IN QUO ANGELI CONDITI SUNT.

Quaeres 1. *Utrum Angeli creati fuerint beati?*

Resp. Angeli fuerunt creati beati beatitudine naturali, non autem beatitudine supernaturali.

(*a*) *L. 2. de fide orthodoxa, cap. 3.* (*b*) *L. 3. contra Eunomium.*

Prob. prima pars. Beatitudo naturalis consistit in perfectione quæ omnem excludat miseriam : atqui Angeli fuerunt creati in illa perfectione ; miseria enim est poena peccati ; ergo , etc. hinc D. August. *l. de corrept. et gratia* , ait : *Diabolus et Angeli ejus beati erant antequam caderent.*

Prob. secunda pars. De ratione beatitudinis supernaturalis, quæ consistit in intuitiva visione , est stabilitas et confirmatio in bono; sed Angeli, statim ut creati sunt, stabiliti et confirmati non fuerunt in bono, ut patet ex lapsu malorum Angelorum ; ergo, etc.

Resolves , Beatitudinem bonorum Angelorum supernaturalem , fuisse praemium illorum in bono perseverantiae, ut asserit D. August. (*a*) dicens : *Angeli sancti , cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi; et hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua eis certissimum sit , semper se in illa mansuros.*

Quaeres 2. *An Angeli creati fuerint in statu gratiae sanctificantis ?*

Resp. affirm. Ut constat , tum ex Scriptura , *Ezech.* 18. ubi quod de Rege Tyri ad litteram dicitur, a SS. Patribus de Lucifero intelligitur: *Ambulasti perfectus in viis tuis a die conditionis tuae, donec inventa est iniquitas in te.* Ergo per peccatum amisit perfectionem , non naturalem ; ergo supernaturalem ; sed perfectio supernaturalis consistit in gratia sanctificante ; ergo , etc. hinc D. Aug. (*b*) ait ; *Cum amore casto , quo illi adhaererent, creavit ; simul in eis condens naturam, et largiens gratiam.* Contrarium nostrae responsionis damnatum est contra Bajum Proposit. IX.

Resolv. Angelos in primo instanti suae creationis recipisse fidem, spem, et alias virtutes, quae gratiam sanctificantem consequuntur.

CAPUT IV.

DE LOCO , MOTU , POTENTIA MOTRICE , ET LOCUTIONE ANGELORUM.

Quaeres 1. *An Angeli sint in loco et quomodo ?*

Resp. ad primum. Angeli vere sunt in loco.

Prob. Ex *Apoc. cap.* 20. ubi dicitur, diabolum fuisse legatum et missum in abyssum ; ergo Angelus est in loco, alias esset nullibi , quod repugnat.

Resp. ad secundum. Angeli non sunt in loco circumscriptive, sed definitive.

Prob. prima pars. Esse in loco *circumscriptive*, est ita contineri loco , ut res , quae in eo est , correspondeat variis partibus loci:

(*a*) *Lib. de corrept. et grat. c.* 11.
(*b*) *Lib.* 12. *de Civ. Dei c.* 9.

Atqui Angeli non correspondent variis partibus loci, nam sola illa res correspondet variis partibus loci, quae habet partes; atqui Angeli partes non habent, cum omnis materiae sint expertes; ergo.

Prob. secunda pars; Rem esse in loco *definitive*, est eam certo spatio ita contineri, ut non sit alibi; atqui Angeli certo spatio ita continentur, ut non sint alibi; nam extensionem virtualem limitatam habent; ergo.

Dices contra primam partem: Div. Athanasius, Ep. ad Serapionem, ait: *Angeli consistunt in certis locis, loco circumscribuntur*; ergo.

Resp. dist. ant. Loco circumscribuntur, improprie, *conc.* proprie, *nego.* Circumscribi improprie est spatio comprehendi, seu rem ita certo spatio contineri, ut alibi non sit, hoc autem satis erat Patribus, ut probarent immensitatem soli Deo, non Angelis competere.

Quaeres 2. *An Angeli moveantur localiter?*

Resp. affirmative. Nam moveri localiter, est transire de loco in locum fluxu continuo; idque factum esse declarat Scriptura, Luc. 2. *Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem... et ingressus Angelus ad eam, dixit... et discessit ab illa Angelus.* Et Lucae 2. *discesserunt Angeli a Pastoribus in caelum.* Ibi certe est motus localis, nempe derelictio termini *a quo*, et progressus ad terminum *ad quem*.

Quaeres 3. *An Angeli possunt movere corpora localiter?*

Resp. affirmative, ut constat, *Daniel. cap.* 14 ubi Angelus portavit Prophetam Habacuc ex Judaea in Babylonem, *Et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum.* Et Matth. 4. *assumpsit eum* (Jesum) *diabolus in sanctam Civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi.*

Quaeres 4. *Utrum, et quomodo Angeli inter se colloquantur.*

Resp. ad primum. Angeli inter se colloquuntur, ut fide constat ex Script. Isaiae 6. *Duo Seraphim clamabant alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus*, etc. Et Epist. can. Judae, *Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur... dixit: imperet tibi Dominus.*

Resp. ad 2. Angelus alterum alloquitur Angelum, suam intellectionem aut volitionem ad illum dirigendo per actum quo vult, ut utraque, vel alterutra, illi pateat. Ratio Div. Thomae est, (*a*) quia *loqui ad alterum, nihil aliud est, quam conceptus mentis alteri manifestare.* Atqui Angelus, intellectionem et volitionem ad alterum dirigendo, illi manifestat suos conceptus; et non dirigendo, illi occultat; ergo, etc.

(*a*) 1. *p. q.* 107. *art.* 1.

CAPUT V.

DE PECCATO ANGELORUM ET EJUSDEM POENA.

Quaeres. 1. *Cujus speciei fuerit primum peccatum Angelorum?*
Resp, fuit peccatum superbiae.

Prob. Ex Tobiae 4: ubi Spiritus sanctus dicit: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Et Isaiae 14 de diabolo, sub nomine Regis Babylonis, dicitur: *Detracta est ad inferos superbia tua . . . quomodo cecidisti de caelo, Lucifer, qui mane oriebaris? qui dicebas in corde tuo; in coelum conscendam . . . similis ero Altissimo.* Unde S. Chrysost. *homil.* 15. *in Joann.* ait: *Neque diabolus cecidisset; nisi se scelere superbiae coinquinasset*

Quaeres. 2. *Quodnam fuit objectum superbiae Angelorum Apostatarum?*

Resp. Est incertum; probabilius tamen est, illud peccatum superbiae in eo positum fuisse, quod aequalitatem cum Deo desideraverunt, non quidem absolute, (neque enim potuerunt ante peccatum judicare illam aequalitatem esse possibilem) sed conditionate, si nimirum esset possibilis, in eoque desiderio mirum in modum sibi complacuerint.

Prob. Ex citato textu Isaiae 14. *In coelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo.* Idipsum diserte docet D. Gregor l. 34. moral. cap. 17. *Ei a quo conditus fuerat subesse despexit . . . appetiit, ut et praeesset caeteris, et nulli subesset, dicens: ascendam super altitudinem nubium et similis ero Altissimo; cujus eo ipso similitudinem perdidit, quo esse ei superbe similis in celsitudine concupivit.*

Quaeres. 3. *An omnes Angeli, qui cum Lucifero ceciderunt, fuerunt ex uno tantum ordine, aut ex una tantum hierarchia?*

Resp. Probabile est, quod fuerint ex quolibet ordine, et ex qualibet hierarchia.

Prob. Quia Apost. *Rom.* 8. inter humanae salutis hostes recenset Angelos, principatus et virtutes. *Neque Angeli,* inquit, *neque principatus, neque virtutes . . . neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei.*

Quares. 4. *Quot Angelos Lucifer in suam partem traxerit?*

Resp. Cum D. Thom. (a) *Eum quam plurimos secum traxisse, quamquam non tot, quot in gratia, cum suo duce Michaele, remanserunt.* Nam Apocal. 12 de apostatarum Angelorum principe legitur: *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum caeli, et misit eas in terram....* atqui per illas stellas intelliguntur Angeli qui ceciderunt; ergo duae illorum partes missae non sunt in terram.

(a) 1. *p. q.* 63. *art.* 8.

Quaeres 5. *Quotuplex poena consecuta est peccatum daemonum.*

Resp. Quadruplex nempe 1. Caecitas mentis. 2. Obstinatio voluntatis in malo. 3. Exclusio a gloria. 4. Tormentum ignis.

Quaeres 6. *Quae et quanta sit daemonum caecitas?*

Resp. In hoc consistit, quod priventur omni penitus lumine supernaturali, non vero naturali.

Prob. 1. *pars.* Quia lumen supernaturale, est ordinatio quaedam ad vitam aeternam; atqui daemones nullum habent ordinem ad vitam aeternam; ergo privantur omni lumine supernaturali gratiae: Unde de daemone dicitur. Ezech. 28. *Ejeci te de monte Dei et perdidi te o Cherub.... et elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo: in terram projeci te.* Et ideo dicuntur ab Apost. (a) *mundi rectores tenebrarum harum.*

Prob. secunda pars: Quia intellectus in naturalibus non minuitur, nisi cum minuitur natura, cujus est facultas; atqui daemonum natura per peccatum non est immutata; ergo nec eorum intellectus in naturalibus; unde S. Dionys. (b) dicit: *Naturalia dona in Angelis reprobis integra remanserunt.*

Quaeres. 7. *An tanta sit in daemonibus obstinatio voluntatis, ut nullum possint exercere actum moralem omnino bonum?*

Resp. affirm. Ratio est 1. suum Dei vindicis odium, quo voluntas eorum male affecta, semper Deo displicere velit. 2. Privatio concursus divini, cujus defectu nihil, nisi malum, ipsis placere potest; unde vocantur spiritus mali, Psal. 77. *immissiones per Angelos malos.*

Quaeres. 8. *Utrum detur aliquis locus in terrae visceribus, ad cruciatam daemonum destinatus?*

Resp. affirm. Ut clarissime testatur D. Petrus Ep. 2. cap. 2. *Deus Angelis peccantibus non pepercit*, inquit, *sed rudentibus inferni detractos ad tartarum tradidit cruciandos.* Et licet nonnulli ex illis, ante diem judicii, poenas suae damnationis luant in hoc aere nostro, ubi ad hominum exercitationem divagari permittuntur, juxta illud Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus Principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in caelestibus*, id est in aere nostro. Tamen fides docet, in die judicii, omnes prorsus in carcerem infernalem esse detrudendos, qui est *terra miseriae et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Job. 10.

Quaeres. 9. *An daemones in inferno torqueantur igne vero et corporeo?*

Resp. affirm. Ut tradit communis Patrum et Ecclesiae consensus.

Prob. 2. Ex Script. Deuter 32. *Ignis succensus est in furore meo,*

(a) *Ephes.* 6. (b) *Lib. de divinis nominib. cap.* 4.

et ardebit usque ad inferni novissima. Isaiae 33. *quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Et Matth. 25. *discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et Angelis ejus.* Ex quibus sic argumentor: Scriptura sacra sumi debet in proprio sensu, quando nulla est necessitas illam in sensu metaphorico accipiendi; atqui nulla est necessitas nomen, *ignis* toties repetitum, in sensu metaphorico accipiendi, cum nullum sequatur absurdum, si intelligatur de vero igne corporeo; ergo, etc. Hinc, Div. Hieron. Epist. 59. arguit Origenem, quod ignem tartareum ad metaphoram transtulerit.

Prob. 2. Ex Patribus: Sanct. Gregor. (*a*) de igne infernali affirmat, *corporeum esse non ambigo.* Et S. August. (*b*) *Adaerebunt*, inquit, *Spiritus incorporeis ignibus cruciandi.*

Quaeres. 10. *Quomodo daemones ab igne corporeo torqueantur?*

Resp. Haec quaestio est mere philosophica, de qua nihil certum posse haberi in hac vita, ingenue fatetur D. August. *ibid.* dicens: *Quamvis miris, tamen veris modis, etiam Spiritus incorporeos posse paena corporalis ignis affigi.* Non ergo mirum est, si in tot, tamque varias, circa praesentem controversiam, sententias, abierunt Theologi, quas referre contra nostrum institutum est.

CAPUT VI.

DE VARIIS ANGELORUM ORDINIBUS.

Nota. Certum est, quod Angelorum numerus sit maximus, ut constat ex Daniel. 7. *Millia millium ministrabant ei; et decies millies centena millia assistebant ei.* At quantus sit hic numerus, res est penitus incerta, de qua tum Scriptura, tum traditio, sine quibus id sciri non potest, tacent.

Nota 2. Cum Angeli inter caeteras omnes creaturas dignitate praestent, dubium esse non potest, quin innumera earum multitudo sit ordinatissima; hinc vulgo dicitur *exercitus*, qui nonnisi ex ordine coalescit, et *chorus* qui proprie est societas psallentium, in qua ne minima quidem dissonantia debet reperiri.

Nota 3. Hierarchia, *est multitudo ordinata sub unius sacri Principis gubernatione.*

Ordo seu chorus, *est hierarchiae Angelicae gradus unus: conveniens hierarchiae suae communi modo illuminationis, distinctus secundum officia diversa.* His positis.

Quaeres 1. *Quot sunt hierarchiae Angelorum?*

Resp. Cum Div. Dionysio *lib. de caelesti hierarchia cap.* 6. sunt tres, nempe *Suprema*, quae immediate a Deo recipit illuminationes, easque transmittit Angelis secundae hierarchiae. *Media*,

(*a*) *Lib.* 4. *dial. c.* 19. (*b*) *Lib.* 21. *de Civ. Dei, cap.* 20.

quae divinas illuminationes immediate recipit ab Angelis primae hierarchiae, easque transmittit Angelis tertiae hierarchiae. *Infima*, quae divinas illuminationes recipit ab Angelis secundae hierarchiæ, easque transmittit hominibus.

Quaeres 2. *Quot sunt ordines seu chori Angelorum?*

Resp. Sunt novem, quorum tres in qualibet hierarchia continentur.

In prima hierarchia, continentur, *Seraphini*, *Cherubini*, et *Throni*.

In secunda hierarchia, sunt, *Dominationes*, *Virtutes*, et *Potestates*.

In tertia hierarchia, sunt *Principatus*, *Archangeli*, et *Angeli*. Porro illa diversa nomina sortiuntur ex diversis, quibus funguntur, ministeriis et officiis.

1. *Seraphini*, sic dicuntur, quia charitatem divinam, qua ardent, in alios Angelos transfunduut.

2. *Cherubini*, sic appellantur, quia eminentem scientiam, qua praediti sunt, aliis communicant.

3. *Throni*, sic dicuntur, quia ipsis majestas divina insidet tanquam Judex, unde divina judicia aliis Angelis denuntiant.

4. *Dominationes*, sic dicuntur, quia in eis maxime elucet supremum Dei in res creatas dominium; dominatumque exercent in inferiores Angelos, tanquam in subditos.

5. *Virtutes*, sic dicuntur, quia, virtute quasi divina pollentes, causas universales movent, per eos patrantur miracula; etc.

6. *Potestates*, sic dicuntur, quia potestatem creatoris participantes, potestates infernales cohibent, efficiuntque, ne hominibus noceant.

7. *Principatus*, sic dicuntur, quia, moderamine suo inferioribus Angelis principantur, nec non Regnis et Principatibus, quos regunt et custodiunt.

8. *Archangeli*, sic dicuntur, quia majora et summa hominibus annuntiant, ipsisque committitur custodia Pontificum, Regum, et Principum, et aliorum Pastorum.

9 *Angeli*, sic dicuntur, quia minora annuntiant, hominumque privatorum custodes constituuntur.

CAPUT VII.

DE MISSIONE, ILLUMINATIONE, ET CUSTODIA ANGELORUM.

Quaeres 1. *Utrum et à quo Angeli mittantur?*

Resp. Angeli hominibus a Deo mittuntur, tum ad quaedam ipsis exhibenda ministeria, tum ad ventura ipsis praenuntianda; id patet ex Script. Exodi 33. *Mittam praecursorem Angelum tuum.* Tob. 12. Angelus Raphael ait: *Tempus est ut revertar ad eum qui me misit.* Et Lucae 1. *Missus est Angelus Gabriel a Deo.*

Quaeres 2. *Utrum Angeli ab aliis Angelis superioris hierarchiae mitti possint?*

Resp. affirm. Ut communis Theologorum fert sententia; ratio est, quia ibi potest esse missio unius ab alio, inter quos est praelatio; atqui inter Angelos, sive bonos, sive malos, est praelatio, ut constat *ex Daniel.* 10. ubi Michael dicitur, *unus de principibus primis.* Et ex Job. 41. ubi *Leviathan* dicitur; *Rex super universos Filios superbiae* : ergo.

Quaeres 3. *Utrum Angeli illuminant homines?*

Resp. Affirm. Estque de fide: nam illuminare nihil aliud est, ex D. Thoma, quam veritatem aliquam revelare; atqui Angeli revelant hominibus plures veritates; ut constat ex Scriptura, Daniel. 8. *ait ad me* (Gabriel) *intellige Fili hominis.* Et cap. 9 *docuit me.* Gabriel *dixitque: Daniel nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres.* Et Matth. 2. *Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens; surge . . . et fuge in Ægyptum . . . futurum est enim, ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum.*

Quaeres 4. *An Angeli deputentur ad custodiam hominum?*

Respond. affirm. Est de fide. *Prob.* Ex Scriptura, Psalm. 90. *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te* Et Heb. 1. Apost. ait: *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui haereditatem capiunt salutis?*

Accedit unanimis consensus Patrum, dicentium cum Origene, homil. 8. in Genes. *Angeli tenent curam animarum nostrarum, et eis ab infantia, tanquam tutoribus et curatoribus committuntur.*

Quaeres 5. *An singuli fideles suum habeant Angelum custodem?*

Resp. affirm. Hocque ita certum est, contra Calvinum (*a*), ut quamvis oppositum non sit haereticum, utpote nondum ab Ecclesia definitum; nihilominus est erroneum.

Prob. 1. *ex Scriptura*, Matth. 18. *videte, ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis, quia Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.* Ubi Christus 1. non dicit, *Angelus*, sed *Angeli*, significans non unum, sed plures praefici. 2. Non dicit simpliciter, *Angeli*, sed *Angeli eorum*, id est, Angeli cuilibet deputati. . . haec veritas ita primorum fidelium mentem pervaserat, ut, *Act.* 12. Petro e carcere educto et pulsante ostium domus Mariae matris Joannis, fideles, qui ibi multi erant, dixerint, *Angelus ejus est.*

Prob. 2. Ex Patribus Graecis et Latinis.

Eusebius Caesariensis (*b*) ait: *Angelum unicuique ad custodiam divinitus datum, nos ex Scriptura didicimus.*

S. Hieronym. in cap. 18. Matthaei, *Magna dignitas animarum, ut unaquaeque ab ortu nativitatis habeat in custodiam sui Ange-*

(*a*) *Lib.* 1. *institut. c.* 14.
(*b*) *Lib.* 13. *de praeparatione evangelica, cap.* 7.

lum delegatum. Et S. Anselmus, in elucidario, ait: *Unaquaeque anima dum in corpus mittitur, Angelo committitur.*

Quaeres 6. *An quilibet homo etiam reprobus et infidelis suum habeat Angelum custodem?*

Resp. affirm. Ut communiter docent Theologi: tum quia Patres citati, asserentes unicuique deputatum esse Angelum custodem, non distinguunt inter fideles, et infideles ac reprobos: *Putemus Angelos dici,* inquit D. Bern. (c) *qui singulis hominibus dati creduntur.* Tum quia Deus vult sincere omnium, etiam infidelium et reproborum, salutem; ergo neminem excludit a mediis salutis generalibus, inter quae est Angelorum custodia.

Quaeres 7. *Utrum singula regna habeant Angelos custodes?*

Resp. affirm. Id enim constat ex Scriptura, *Daniel.* 10. ubi fit mentio Angeli, qui praeerat regno Persarum, et alterius Angeli, qui praeerat regno Graecorum: Princeps regni Graecorum sic Danielem allocutus est: *Princeps regni Persarum restitit mihi 21. diebus, et ecce Michael, unus de Principibus primis, venit in adjutorium meum, et ego remansi ibi juxta regem Persarum.* Unde D. Basilius de Angelis agens, ait: *Alii ipsorum gentibus praepositi sunt, alii fidelium singulos consequuntur.*

Immo, communis est sententia Patrum, singulas dioeceses, civitates, et communitates, suos habere Angelos tutelares. Ita censent Origenes, Homil. 20. in Numeros, Ambros lib. 2. in Lucam, etc.

Quaeres 8. *Quaenam ministeria circa nos exercent Angeli custodes?*

Resp. 1. Homines a periculis et malis imminentibus liberant. *Genes.* 48. dicit Jacob, *Angelus qui eripuit me de cunctis malis.*

2. Impediunt ne daemones hominibus noceant, Tobiae 8. *Raphael Angelus apprehendit daemonium, et relegavit illud in deserto,* ne videlicet noceret Tobiae.

3. Pias cogitationes suggerunt ad prosecutionem boni, et fugam mali. Hinc Deus Moysi de Angelo dixit, Exodi 13. *Observa eum et audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet eum peccaveris, et est nomen meum in illo.*

4. Preces nostras Deo offerunt, suasque ipsi nostris conjungunt, ut declaratur Apocal. 8. *Alius Angelus venit . . . . . ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.*

5. Clientum suorum animas in Purgatorio consolantur, easque, plene purgatas, ad caelum deducunt, ut colligitur ex Lucae 16. *Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae.*

Quaeres. 9. *Utrum sicut quilibet homo ad sui custodiam habet*

(a) *L. 5. de considerat. c. 5.*

Angelum bonum, ita etiam ad pugnam habeat Angelum malum?

Resp. 1. Certum est quod daemones hominibus semper nocere conentur, eos, Deo ita permittente, impugnando, at ad peccatum inducendo, quare Apost. *Ephes.* 6 dicit: *Nobis non est colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in caelestibus*, id est, in aere.

Resp. 2. Non est credendum, quod Deus cuilibet homini tentatorem mittat ad exercitium; quia hoc repugnat bonitati Dei, qui ut dicitur Jacobi 1. *Neminem tentat.*

Resp. 3. Valde probabile est, Luciferum, qui propter superbiam et aemulationem opera Dei audet usurpare, cuilibet homini daemonem tentatorem deputasse, ut colligi posse videtur ex 1. Petri 5. *Vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret.*

DISSERTATIO II.

De visibilis hujus universi creatione.

Nota. Moyses, *Genes.* 1. narrat creationem hujus mundi aspectabilis sex diebus perfectam fuisse, refertque quid singulis diebus productum fuerit, ad quem remittimus eos qui ordinem creationis voluerint scire, ut de solo homine, qui, tanquam opus Dei prestantissimum, ultimo loco formatus est, disseramus; agemusque, 1. De ejus creatione. 2. De dotibus quas accepit a suo auctore. 3. De ejus peccato.

CAPUT PRIMUM.

DE PRIMI HOMINIS CREATIONE.

Quaeres 1. *Quinam fuerunt primus homo, et prima mulier?*

Resp. Fuerunt Adamus et Eva. Est de fide contra Praeadamitas.

Prob. Quia, *Genes.* 2. ubi fit recapitulatio creationis caeli et terrae; dicitur: *Homo non erat qui operaretur terram*; et statim sequitur: *Formavit igitur Dominus Deus hominem*, etc eod. cap. dicitur: *Adae vero non inveniebatur adjutor similis ejus.* Atqui si fuissent Praeadamitae, inventi fuissent viri ac mulieres sibi in natura similes, nec Eva potuisset dici *mater cunctorum viventium.* Genes. 3. nam Praeadamitae fuissent viventes: ergo.

Quaeres, 2. *Ubinam fuerunt conditi Adamus et Eva?*

Resp. Adamus et Eva extra paradisum voluptatis conditi sunt, in quem paulo post translati fuere.

Prob. Ex Genes. 2. ubi dicitur: *Tulit ergo Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur et custodiret illum;* id est, ut docet Div. August. (a) *ut operaretur per agriculturam*,

(a) *L.* 8. *de Genesi ad litteram, cap.* 10.

non laboriosam, sed delitiosam... custodiret autem eundem paradisum ipse sibi, ne aliquid admitteret, quare inde mereretur expelli. Illud autem intelligitur de Adamo et Eva.

Dices: Eva formata est in paradiso; ergo.

Prob. ant. Juxta narrationem Moysis, Deus postquam posuit hominem in paradiso, formavit mulierem ex costa Adami; ergo.

Resp. nego ant. Equidem productio Evae narratur postquam narrata est translatio hominis in paradisum; verumtamen, juxta ordinem productionis rerum, prius formata est Eva, quam homo in paradiso poneretur, hoc patet tum *ex hoc cap.* 2. *Gen.* ubi per vocem, *hominem*, intelligit Adamum et Evam; nam sic habet textus, *Tulit ergo Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis... praecepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem boni et mali ne comedas*, etc. Ergo cum hominem posuit in Paradiso, cui praecepit: atqui praecepit Adamo et Evae: nam Eva serpenti interroganti, respondit, *de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, praecepit nobis Deus ne comederemus.* Praeterea. *Gen.* 1. dicitur: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam; ad imaginem Dei creavit illum, masculum et faeminam creavit eos.* Ergo per *tò, hominem*, intelligit utrumque sexum, quem comprehendit vox, *homo.*

Quaer. 3. *Quomodo Adam et Eva fuerint producti?*

Resp. 1. Adam *ex limo terrae* formatus fuit a Deo, qui *inspiravit in faciem ejus spiraculum vitae*, id est, animam, ita refertur *Gen.* 1. per hoc significatur discrimen inter corpus et animam, quod illud ex praesupposito subjecto, limo nimirum, productum sit, anima econtra ex nihilo creata sit.

Resp. 2. Corpus Evae fuit formatum ex costa Adami, quam Deus extraxit, et spatium quod occupabat, replevit carne. *Genes* 1.

Quaeres 4. *Quare Deus fecit mulierem ex viri costa?*

Resp. Propter varias rationes. 1. Ut vir magis diligat uxorem, et sint *duo in carne una*, ut exprimit Scriptura. 2. Ut appareat qualis esse debeat societas inter virum et uxorem: mulier enim non est facta ex capite, ne dominetur; non ex pedibus ne serviat, sed ex costa, ut vitae socia sit. 3. Ut adumbretur Sacramentum Ecclesiae, quae de latere Christi secundi Adam in cruce dormientis formata est, ut tradit D. August. tract. 9. in Joann. *Dormit Adam*, inquit, *ut fiat Eva; moritur Christus, ut fiat Ecclesia; dormienti Adae fit Eva de latere, mortuo Christo lancea percutitur latus, ut profluant Sacramenta, quibus formetur Ecclesia.*

Quaeres. 5. *Quare Scriptura dicit mulierem esse datam viro in adjutorium?*

Resp. Hoc dicitur, eo quod data sit ad filiorum generationem: *Ad quod aliud adjutorium mulier facta sit viro*, inquit D. Aug. (a)

(a) *Lib.* 6. *de Genes. ad litteram. cap.* 7.

si generandi causa subtrahatur? Ex quo sequitnr naturam humanam in statu innocentiae propagaturam fuisse ex conjunctione maris et foeminae; quibus Deus dixit, non secus ac aliis animantibus, *crescite et multiplicamini.*

Quaeres 6. *In qua consistit imago et similitudo Dei, ad quam homo factus est* ?

Resp. In eo consistit quod homo intellectu, voluntate libera, et dominio in alias creaturas sit praeditus, ut docet D. August. *tract.* 8. *in Epist. primam Joannis;* ratio est; quia homo, pro modulo suo, per illas facultates imitatur suum exemplar: nempe per intellectum efformat verbum, in quo ipsi repraesentantur omnia quae sub ejus notitiam cadunt, per voluntatem liberam, non solum producit amorem eorum omnium quae intellectus amanda proponit, sed etiam actuum suorum est dominus, atque praest cunctis animantibus; unde postquam dixit Deus, *faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*, addit, *et praesit piscibus maris, et volatilibus caeli*, etc.

Quaeres 7. *In quo statu primus homo fuerit creatus ?*

Nota ante responsionem. Status naturae est], *certa conditio, qua, juxta legem divinae providentiae, tota natura humana certo modo se habet in ordine ad suum finem ultimum.* Sextuplex potest distingui status naturae, quorum tres reales, scilicet, status *naturae innocentis;* status *naturae lapsae*: et status *naturae per Christum reparatae.* Et tres possibiles, nempe, status *naturae purae;* status *naturae integrae*; et status *naturae lapsae, non reparatae.*

Status naturae innocentis, est, *Conditio naturae humanae in justitia originali creatae.*

Status naturae lapsae, est, *Conditio naturae humanae justitia originali privatae.* In hoc statu sunt omnes posteri Adami ante Baptismum.

Status naturae reparatae, est, *Conditio naturae humanae in justitia per Christum restitutae.* In hoc statu sunt omnes posteri Adami post Baptismum.

Status naturae purae, est, *Conditio naturae humanae consideratae in meris suis perfectionibus naturalibus, absque gratia et peccato, obnoxiae tamen iisdem, quibus nunc premitur, infirmitatibus*, nimirum fami, siti, aegritudini, morti et concupiscentiae. Utrum hic status fuerit possibilis ? videbimus infra.

Status naturae integrae, est, *Conditio naturae, in qua homo, nec gratia supernaturali praeditus, nec peccato infectus, nullam appetitus sensitivi adversus rationem experiretur rebellionem.* Licet hic status non extiterit, tamen reduci potest ad statum naturae purae, quatenus homo esset absque gratia et peccato; et ad statum innocentiae, quatenus rebellionem appetitus sensitivi non experiretur.

Status naturae lapsae non reparatae, est, *Conditio naturae, in qua fuisset homo post peccatum, si Deus eum per suam infinitam misericordiam non redemisset.* De hujus status possibilitate nullum unquam fuit dubium. His notatis.

Resp. Primus homo fuit creatus in statu justitiae originalis.

Prob. Quia Eccl. 7. *Deus fecit hominem rectum*; atqui illa rectitudo est justitia originalis, qua anima hominis erat perfecte subdita Deo, et appetitus sensitivus perfecte subditus animae, et ipsum corpus erat immortale et incorruptibile, quae sunt totidem effectus justitiae originalis, et hominis innocentis dotes; de quibus.

CAPUT II.

DE DOTIBUS, QUAS HOMO INNOCENS ACCEPIT A SUO AUCTORE.

Nota. Illae dotes sunt, gratia sanctificans, subjectio partis inferioris ad superiorem, immortalitas, et immunitas a miseria, de quibus quaeritur. 1. An homo innocens illas acceperit in sui creatione; 2. An justitia originalis et illae dotes homini innocenti naturales fuerint, vel supernaturales.

QUÆSTIO I.

An homo in sua creatione gratiam sanctificantem et dictas alias dotes a Deo acceperit?

CONCLUSIO I.

Homo, in suo ortu, accepit a Deo gratiam sanctificantem.

Prob. 1. Ex Script. Eccl. 17. Deus creavit de terra hominem. *et secundum se vestit illum virtute.* Atqui per hunc textum SS. Patres et interpretes intelligunt gratiam sanctificantem, quam Adamus accepit in sua creatione; ergo, etc. unde Apost. exhortans ad recuperationem gratiae sanctificantis per peccatum amissae, dicit, Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis.*

Prob. 2. Ex D. August. (a) *Fecit Deus*, inquit, *sicut scriptum est, hominem rectum, ac per hoc voluntatis bonae: non enim rectus esset, bonam non habens voluntatem: bona igitur voluntas, opus est Dei.* Atqui D. August. per bonam voluntatem, intelligit gratiam sanctificantem: *Quasi vero*, inquit, l. de grat. c. 24. *aliud sit bona voluntas, quam charitas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, et a Patre datam, ut filii ejus essemus.* Ergo, etc. Sed:

Quaeres: *An sit de fide, primum hominem, in primo instanti suae creationis, gratiam habuisse sanctificantem?*

(a) *Lib. 4. de Civit. Dei, cap. 11.*

Resp. negative: Quia nec satis expresse in Scripturis continetur, nec definitum reperitur: porro ut aliquid, quod explicite non continetur in Scripturis, sit de fide catholica, requiritur definitio Ecclesiae.

Dices: Hanc veritatem Concil. Trid. definivit: *Si quis*, inquit, sess. 6. de peccato origin. can. 10. *non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei, in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse,* etc. *anathema sit.* Ergo.

Resp. nego ant. Aliud est enim in sanctitate constitutum fuisse, aliud in ea creatum esse, nam et in paradiso constitutus; id est, positus fuit Adam, quamvis in eo creatus non fuerit.

CONCLUSIO II.

Homo in suo ortu, tantam accepit a Deo scientiam, ut non potuerit esse errori obnoxius.

Prob. Ex Script. Eccl. 17. *Deus . . . . disciplina intellectus replevit illos; creavit illis scientiam Spiritus, sensu implevit cor illorum.* Unde D. August. *lib.* 3. *de lib. arbit. cap.* 18. *ait. Approbare falsa pro veris ut erret invitus, non est natura instituti hominis, sed poena damnati.* Ergo.

Dices; Eva, adhuc innocens, decepta fuit a serpente, ut ipsa testatur; Gen. 3. *Serpens decepit me, et comedi.* Ergo homo innocens errare potuit.

Resp. nego ant. Non enim Eva innocens erat quando fuit decepta: nam licet peccatum nondum opere compleverat, tamen corde, per internam nimirum elationem, jam illud patraverat. *Nec arbitrandum est,* inquit D. August. (*a*) *quod esset hominem dejecturus iste tentator, nisi praecessisset in anima hominis quaedam elevatio comprimenda.*

Instab. Adamus ipse de fructu vetito comedit, ut aequalitatem cum Deo, a serpente promissam, consequeretur; ergo fuit seductus.

Resp. nego ant. Nam ideo tantum comedit fructum vetitum, ne contristaret uxorem, ad hanc comestionem eum invitantem, ut docet D. August. (*b*) dicens: *Non enim frustra dixit Apostolus:* Adam non est seductus, mulier, autem seducta est (*c*) *nisi quia illa, quod ei serpens locutus est, tanquam verum esset, accepit: ille autem ab unico noluit consortio dirimi, nec in communione peccati, nec ideo minus reus, sed sciens prudensque peccavit.*

CONCLUSIO III.

Appetitus sensitivus in Adamo innocente ita perfecte rationi erat subditus, ut nullis inordinatis concupiscentiae motibus fuerit obnoxius. Est de fide.

(*a*) *Lib.* 11. *de Genes. ad litteram*, *cap.* 5.
(*b*) *Lib.* 14. *de Civit. Dei*, *cap.* 11. (*c*) 1. *ad Timoth.* 2.

Prob. Ex Eccl. 17. *Deus fecit hominem rectum;* atqui non fuisset rectus si inordinatis concupiscentiae motibus fuisset obnoxius; ergo etc. Hinc Concilium Trident. *sess.* 5. *can.* 5. definit concupiscentiam ideo ab Apostolo peccatum dici, *quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat.*

Probat. 2. Tunc primum in Adamo et Eva exorta est concupiscentia, quando de sua nuditate erubuerunt; atqui solum post peccatum de sua nuditate erubuerunt; nam, ut ait Divus Augustinus, *Ante peccatum erat uterque nudus, Adam scilicet et uxor ejus, et non erubescebant.* Post peccatum vero, *aperti sunt oculi amborum, cumque cognovissent se esse nudos* etc. quem locum exponens Div. August. (a) ait: *Verum est, omnino nuda erant corpora duorum hominum in Paradiso conversantium, nec pudebat eos; quid enim puderet, quando nullam legem senserant in membris suis repugnantem legi mentis suae, quae illos poena peccati post perpetrationem praevaricationis secuta est... justitia puniente commissum;* ergo.

CONCLUSIO. IV.

Homo innocens, fuit conditus immortalis et ab omni miseria liber. Est de fide contra Pelagium.

Prob. prima pars. 1. Ex Script. Rom. 5. *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors.* Ergo ante peccatum, corpus hominis non erat morti obnoxium, quae, *Rom.* 6. dicitur *stipendium peccati.*

Sap. 2. dicitur; *Deus mortem non fecit: invidia autem diaboli mors intravit in mundum;* Atqui si corpus hominis innocentis mortale fuisset, Deus ipse fecisset mortem, quam in mundum invenisset, plasmando corpus quod esset morti obnoxium; ergo.

Prob. 2. Ex Synodo Palaestina, quae hanc Pelagii propositionem damnavit ut haereticam: *Adam mortalis factus est, ita ut, sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.* Et Concil. Trident. *sess.* 5. *can.* 1. definit: *Si quis non confitetur primum hominem Adam... incurrisse per offensam praevaricationis hujusmodi, iram atque indignationem Dei, atque adeo mortem, quam antea illi comminatus fuerat, anathema sit.*

Respondent Pelagiani, textus Scripturae, qui homini peccanti mortem comminantur, intelligendos esse de morte animae, non vero corporis; ergo etc. Sed:

Contra est: Illi textus intelligendi sunt de morte, quam Deus homini minatus fuerat; atqui mortem corporis comminatus est, ut constat ex his, *Genes.* 3. verbis; *Quia comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi ne comederes... in sudore vultus tui vesceris pa-*

(a) *Lib.* 11. *de Genes. ad litteram, c.* 1.

ne donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia ***pulvis es et in pulverem reverteris.*** Hæc porro de morte animæ intelligi non possunt.

Prob. secunda pars 1. Ex D. Augustino, qui expresse nostram conclusionem tuetur: *quam igitur*, inquit, (*a*) *felices erant primi homines, et nullis agitabantur perturbationibus animorum*, ***nullis corporum laedebantur incommodis***, etc.

Probat. 2. ratione, desumpta ex eodem D. Aug. ***Quis enim***, inquit lib. 12. de Civ, Dei cap. 12. *primos illos homines in Paradiso negare audeat beatos fuisse ante peccatum?* fuerunt ergo beati beatitudine naturali; atqui ex eodem, lib. 12. cap. 10. *Quis tandem absolute dici beatus potest, qui timore afficitur, vel dolore? quid autem timere vel dolere poterant illi homines in tantorum tanta affluentia bonorum, ubi nec mors metuebatur, nec ulla corporis mala valetudo: nec . . . inerat quod carnem animumve hominis feliciter viventis offenderet?* ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies contra primam partem. Corpus quod constat ex elementis contrariis, est mortale; atqui corpus primorum parentum, ante peccatum, constabat ex elementis contrariis non secus ac nunc; ergo.

Resp. dist. maj. Corpus, quod constat ex elementis contrariis, est mortale; si suae naturali conditioni permittatur, *conc.* si pugna elementorum contrariorum impediatur, *nego maj.* Porro per dotem immortalitatis, quam homo innocens a Deo accepit in suo ortu, pugna elementorum fuit taliter impedita, ut nullam alteri læsionem afferre potuerit, et sic homo mori non potuerit.

Inst. 1. Corpus, quod tandem consenuisset, erat mortale; atqui corpus Adami innocentis tandem consenuisset; ergo.

Respond. nego min. Quia, ex Div. August. *lib.* 1. *de peccat. meritis, cap.* 3. corpus Adami innocentis *habebat . . .* ***et de lignorum fructibus refectionem contra defectionem, et de ligno vitae stabilitatem contra vetustatem.***

Inst. 2. Homo innocens, saltem ab extrinseco, puta igne, aqua, ferro, subversione molis, etc. obrui potuisset; ergo erat mortalis.

Resp. dist. ant. Potuisset obrui, si singulari Dei providentia non fuisset conservatus, *conc.* si sic fuisset conservatus, *nego antec.* et *conseq.* Deus enim impedivisset, ne objecta extrinseca corpori hominis innocentis aliquod detrimentum inferrent, cum, ut ait Divus Augustinus ibidem, ***Deus vellet*** (eum) ***a mortalitate ad immortalitatem, sine media morte venturum.***

Inst. 3. D. Aug. ibidem, c. 5. ait: ***Illud corpus***, hominis innocentis, *jam erat mortale* Ergo etc.

(*a*) *Lib.* 14. *de Civit. Dei, cap.* 10.

Resp. dist ant. Jam erat mortale, id est, poterat mori, *conc.* debebat mori, *nego ant.* Hic est verus sensus D. Augustini qui, *lib.* 1. *contra Julianum, operis imperfecti;* dicit: *Poterat mori, poterat namque peccare,* sed non debebat mori: quando enim dixit D. Augustinus: *Corpus jam erat mortale*, addit, *sed ipsum mortale non est factum mortuum, nisi propter peccatum.* Et lib. 6. de Genes. ad litter. cap. 25. *Mortalis ergo erat,* inquit *conditione corporis animalis, immortalis autem beneficio conditoris.*

Objicies contra secundam partem. Homines in statu innocentiae famem, sitim passi fuissent; ergo.

Prob. ant. Illi, famem, sitim, etc. passi fuissent, qui ut iis incommodis mederentur, usi fuissent cibo et potu; atqui homines in statu innocentiae, ut fami et siti mederentur, usi fuissent cibo et potu, Genes. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam et universa ligna, ut sint vobis in escam;* ergo, etc.

Resp. nego min. Non enim cibus datus est hominibus innocentibus, ut famem et sitim extinguerent, sed ut ipsas vitarent: *Vivebat itaque,* inquit Divus Augustinus, (*a*) *homo in paradiso sicut volebat . . . cibus aderat, ne esuriret: lignum vitae, ne illum senecta dissolveret: nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas molestias ullis ejus sensibus ingerebat.*

QUÆSTIO II.

An justitia originalis, sanctitas, immortalitas, etc. fuerint homini innocenti naturales, vel supernaturales?

Nota. 1. Naturale dicitur, quod est secundum exigentiam naturae, ipsique debitum, vel tanquam ejus pars, vel tanquam proprietas ex ejus principiis fluens, ita ut sine injustitia ipsi denegari non possit. Econtra supernaturale, est quod superat omnem naturae humanae exigentiam, eique plane indebitum est.

Nota. 2. Novatores, Lutherani, et Calvinistae, ut ostenderent hominem per peccatum fuisse ita laesum in donis naturalibus, ut liberum arbitrium in eo penitus extinctum fuerit, docuerunt justitiam originalem, sanctitatem et immortalitatem naturae innocenti fuisse debitas ac plane naturales: *Statuimus*, inquit Luther. ad cap. 3. Genes. *justitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra accederet, separatum a natura hominis, sed fuisse vere naturalem; ita ut natura Adae esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum,* etc. *Haec tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale est, quod oculi lumen recipiant*, etc. Postea addit, *Porro haec omnia probant originalem justitiam fuisse de natura hominis : ea autem per peccatum amissa, manifestum est naturalia non mansisse integra, sicut Scholastici delirant.* Calvinus pariter, *lib.* 1. *in-*

(*a*) *Lib.* 15. *de Civitate Dei, cap.* 26.

stit, cap. 15. docet; divinae justitiae et bonitati repugnare, primitus hominem creari absque justitia originali ejus naturae debita.

His accesserunt Bajus, Jansenius, et Quesnellius.

CONCLUSIO.

Justitia originalis, sanctitas et immortalitas in homine innocente fuit supernaturalis: ac consequenter possibilis fuit status naturæ purae.

Prob. 1. Auctoritate SS. Pontific. Pii V. Greg. XIII. et Urbani VIII. qui has Baji propositiones damnarunt.

XXI. *Humanae naturae sublimatio et exaltatio in consortium divinae naturae debita fuit integritati primae conditionis, et proinde naturalis dicenda est, et non supernaturalis.*

XXIII. *Absurda, est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio, dono quodam supernaturali et gratuito, supra conditionem naturae suae fuisse exaltatum, ut fide, spe, et charitate, Deum supernaturaliter coleret.*

LXXIX. *Falsa est Doctorum sententia primum hominem potuisse a Deo creari et institui sine justitia naturali.* Similes sunt propositiones 1. 3. 7. 9. 24. 26. 55. 78. videantur in Prolegomenis nostris.

Idem Clemens XI. damnavit has Quesnelli propositiones:

XXXIV. *Gratia Adami non producebat, nisi merita humana.*

XXXV. *Gratia Adami est sequela creationis, et erat debita naturae sanae et integrae.*

Prob. 2. Ex Divo Augustino, qui pluribus locis nostram conclusionem astruit, lib. 4. contra Julian. cap. 16. *Quid est*, inquit, *gustato cibo prohibito nuditas indicata, nisi peccato nudatum, quod gratia contegebat? gratia quippe Dei magna ibi erat, ubi terrenum et animale corpus bestialem libidinem non habebat. Qui ergo vestitus gratia non habebat in nudo corpore quod puderet; spoliatus gratia, sensit quod operire deberet.* Ergo si donum integritatis in natura innocente fuit gratia, natura innocens sine eo potuit creari: nam quod est gratuitum, est indebitum naturae, ejusque exigentiam superat.

Lib. 6. de Genes. ad litteram, cap. 25. de Adamo dicit: *Mortalis ergo erat conditione corporis animalis: immortalis autem beneficio conditoris.* Ergo immortalitas non erat debita naturae humanae, sed ei, *mirabili Dei gratia, praestabatur*, ait D. Doctor. *lib.* 13. *de Civ. Dei*, *cap.* 20. Ergo natura humana potuit primitus creari sine immortalitate sibi indebita.

Prob. 3. *ratione.* Deus potest hominem creare cum defectibus naturalibus; *Quamvis*, inquit Divus Augustinus lib. 1. retract. cap 9. *Ignorantia et difficultas, etiamsi essent primordia hominis naturalis naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus esset Deus.* Atqui concu-

piscentia, mortalitas, etc. sunt defectus naturales, qui non possunt nisi creatoris gratia, impediri; ergo, etc.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus non potuit hominem creare cum concupiscentia; ergo justitia originalis, quae est virtus cohibitiva concupiscentiae, est naturalis homini.

Prob. ant. Ex D. August. (*a*) Ignorantia et concupiscentia, sunt poenae peccati; atqui poenae peccati non possunt infligi a Deo, homini innocenti; ergo Deus non potuit hominem creare cum ignorantia et concupiscentia.

Resp. dist. maj. Sunt poena peccati, in praesenti rerum statu, *conc.* in statu naturae purae, *nego maj.* in hoc enim statu fuissent primordia naturalia. *Non supplicium peccati*, ait D. Augustinus ibidem cap. 20. *sed proficiendi admonitio, et perfectionis exordium.*

Inst. 1. Deus non potuit creare hominem cum eo quod inclinat ad peccatum; atqui concupiscentia inclinat ad peccatum; ergo.etc.

Resp. dist, maj. Deus non potuit creare hominem cum eo quod inclinat ad peccatum per se, prout sunt habitus vitiosi; *conc.* per accidens, cujusmodi sunt divitiae, ignorantia, etc. *nego maj.* Porro concupiscentia per se, est potentia concupiscendi bona sensibilia, quo sensu est bonum naturae, quatenus est principium actuum ad naturae functiones et conservationem necessariorum, et rectae rationi consentaneorum, licet quatenus erumpere potest in motus inordinatos, sit defectus naturae connaturalis, et a Deo permissus ex munere causae primae: immo Deus plura auxilia ordinis naturalis concederet ad motus illos reprimendos, nec ad illos alio modo concurreret, quam nunc ad entitatem actus mali concurrit.

Inst. 2. In statu naturae purae, homo de membrorum rebellione erubesceret; sed repugnat quod homo, absque peccato praecedente, erubescat; ergo.

Resp. nego min. Non enim repugnat, quod sicut in illo statu esset membrorum rebellio propter carentiam justitiae originalis, qua pars inferior superiori perfecte subjicitur; ita esset erubescentia connaturalis, quae ex tali rebellione oriretur.

Inst. 3. Ergo homo erubesceret de opere Dei; atqui hoc est absurdum; ergo, etc.

Resp. nego illatum, nam opus Dei est natura, non defectus naturae; habet enim natura ex nihilo creata, ut per se defectibilis sit; unde rebellio membrorum in statu naturae purae, non esset a natura. qua bona, sed a natura, qua defectibilis est.

Objicies 2. Deus non potuit creare hominem sine ordinatione ad

(*a*) *Lib.* 5. *de lib. arbitrio*, *cap.* 18.

suum finem ultimum ; ergo nec potuit eum creare sine justitia et sanctitate ad illum finem assequendum ordinatis.

Resps dist. ant. Sine ordinatione ad suum finem ultimum, vel naturalem, vel supernaturalem, *conc.* sine ordinationem ad finem supernaturalem, *nego ant*. Duplex itaque est finis, nempe naturalis, supernaturalis. *Naturalis*, consistit in perfecta quadam contemplatione Dei abstractiva, et ejusdem, ut auctoris naturae, amore, qui viribus naturae non depravatae elici potest. *Supernaturalis* vero, consistit in Dei visione intuitiva, et amore fruitivo; ad priorem finem natura humana fuisset ordinata, si in puris naturalibus condita fuisset, illumque mediis naturalibus consequi potuisset.

Inst. 1. Deus non potuit creare hominem sine ordinatione ad id quod naturaliter appetit; atqui homo naturaliter appetit finem suum ultimum supernaturalem; ergo, etc.

R. dist. min. Homo naturaliter appetit finem suum ultimum supernaturalem, in praesenti statu, *conc.* in statu naturae purae, *nego min*, itaque homo naturaliter appetit id, ad quod creatus est: atqui in statu naturae purae homo creatus esset ad solam beatitudinem naturalem; ergo solam beatitudinem naturalem appeteret naturaliter; in praesenti vero statu, homo cum ordinatus sit ad beatitudinem supernaturalem, eam naturaliter appetit.

Inst. 2. Quod naturaliter appetitur, in quovis statu appetitur; atqui, ex concessis, homo naturaliter appetit beatitudinem supernaturalem in praesenti statu; ergo et eam appetiisset in statu naturae purae.

Resp. dist. maj. Quod naturaliter appetitur. appetitu innato, *conc.* appetitu elicito, *nego maj.* atqui homo in praesenti statu naturaliter appetit beatitudinem supernaturalem, appetitu elicito, *conc.* appetitu innato, *nego min. et conseq.* Itaque appetitus naturalis, alius est innatus, alius elicitus; *appetitus innatus*, est rei proclivitas ad proprium bonum, etiam absque discursu aut reflexione, sic qui sitis, appetit potum. *Appetitus elicitus*, est naturalis actus rei aliquod bonum appetentis supposito discursu, seu reflexione, tale est desiderium hominis, qui, admirando effectum, causam videre cupit. Porro appetitus videndi Deum intuitive, est elicitus, quatenus homo, supposita revelatione, desiderat videre eum, quem scit sibi propositum esse tanquam beatitudinem suam, per actus supernaturales, possidendam.

Inst. 3. Deus non potuit creare hominem in eo statu, in quo homo non posset amare Deum propter se; atqui in statu naturae purae, homo non posset amare Deum propter se; ergo.

Resp. dist. min. Homo non posset amare Deum propter se, amore supernaturali, *conc.* amore naturali, *nego min.* Itaque duplex amor distinguitur, nimirum *naturalis*, quo Deus amatur ut auctor naturae; et *supernaturalis*, quo Deus amatur ut beatificator su-

pernaturalis;porro homo in statu naturae purae non potuisset amare Deum amore supernaturali, ad hoc enim requiritur gratia, qua in illo statu non donatus fuisset, potuisset autem amare Deum amore naturali, ad quem sufficere possunt media naturalia,quibus Deus hominem juvasset in illo statu.

Inst. 4. Amor Dei naturalis, fictitius est, et impossibilis; Ergo.

Resp. nego. ant. Cujus falsitas constat ex hac Baji prop. damnata a Pio V. et Greg. XIII. *distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturae; et gratuiti quo Deus amatur ut beatificator, vana est et commentitia, et ad illudendum Sacris litteris et plurimis veterum testimoniis excogitata.*

Inst. 5. Div. August. (*a*) ait; *Unde est in hominibus charitas Dei et proximi, nisi ex ipso Deo? nam si non ex ipso Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani: si autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Ergo nullus potest esse amor Dei propter se, ex solis naturae viribus.

Resp. dist. conseq. Nullus est amor Dei supernaturalis ex solis naturae viribus, *conc.* naturalis *nego conseq.* Porro D. Aug. hic loquitur de amore supernaturali, et ad salutem aeternam sufficiente.

Inst. 6. D. Aug. variis locis, docet omnem amorem creaturae rationalis esse charitatem, aut cupiditatem; atqui per charitatem intelligit Dei amorem supernaturalem, qui producitur per Spiritum sanctum; ergo.

Resp. nego min. Nam D. Aug. per charitatem, non intelligit amorem supernaturalem, sed amorem boni et honesti, qui est amor alicujus virtutis, ex quo sequitur tantum, omnem amorem creaturae rationalis esse bonum, vel malum; sed inde non sequitur, omnem amorem creaturae rationalis, qui non sit Dei propter se dilecti, esse vitiosam cupiditatem, ut constat ex hac propositione Bajana: *Omnis amor creaturae rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quae a Joanne prohibetur, aut laudabilis illae charitas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa, Deus amatur.*

CAPUT III.

DE PECCATO PRIMI HOMINIS.

Quaeres 1. *Quodnam fuerit peccatum primorum parentum?*

Resp. Fuit superbia, quae est inobedientiae origo.

Prob. Ex Scriptura, *Tob.* 4. qui, deterrens Filium suum a superbia, dat hanc rationem: *In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio*, Et Apostolus, *Rom.* 5. dicit: *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituuntur multi.* Atqui inobedientia est actus superbiae: primus enim actus superbiae est, nolle alterius imperio subjici; ergo, etc. Hinc Div. August. (*b*) ait: *Ab homine peccante*

(*a*) *Lib. de gratia et lib. arb. c.* 18.
(*b*) *Lib.* 8. *de Genesi, cap.* 12.

nihil aliud appetitum est, nisi non esse sub dominatione Dei, quando illud admissum est, in quo ne admitteretur, sola deberet jussio dominantis attendi.

Quaeres. 2. *Quaenam fuit causa peccati primorum parentum?*

Resp. Causa illius extrinseca fuit diabolus, intrinseca vero fuit eorum voluntas.

Prob. prima pars. Ille fuit causa extrinseca peccati primorum parentum, qui illos ad divinae legis infractionem induxit; atqui diabolus induxit primos parentes ad divinae legis infractionem, Evae dicens: *In quocumque die comederitis ex eo ... eritis sicut dii*, etc.

Prob. secunda pars: Causa interna peccati primorum parentum fuit, vel ignorantia, vel concupiscentia, vel voluntas; atqui nec fuit ignorantia, qua non laborabant primi parentes, nec concupiscentia, cujus motibus, ante peccatum non erant obnoxii; ergo.

Dices; Causa interna peccati primorum parentum fuit concupiscentia fructus vetiti; juxta illud: *Vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum et pulchrum oculis*, etc. ergo non fuit voluntas.

Resp. nego ant. Quando enim Eva concupivit fructum vetitum, jam interne peccaverat, sibi complacendo in independentia quam ei serpens hisce verbis promiserat, *Eritis sicut dii scientes bonum et malum.*

Quaeres 3. *Qualefuit peccatum primorum parentum?*

Resp. Fuit peccatum mortale, et quidem gravissimum, nimirum superbia, qua independentiam, quae attributum est Deo proximum, sibi tribuere concupierunt.

Quaeres 4. *Quaenam fuerunt poene peccati primorum parentum?*

Resp. Multiplices fuere; tum quoad corpus, tum quoad animam.

Prima poena quoad corpus, fuit ejectio a beatitudine in hujusce vitae miserias, famem, nempe, sitim, dolores, labores; etc. *Secunda poena*, fuit mors corporalis; utraque illa poena describitur *Genes.* 3. quando Deus dixit mulieri, *Multiplicabo aerumnas tuas . . . in dolore paries filios, et sub viri potestate eris.* Et Adamo, *maledicta terra in opere tuo . . . . in sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es et in pulverem reverteris.*

Quoad animam, *prima poena* fuit spoliatio omnium donorum supernaturalium. Adamus enim fuit spoliatus justitia originali, et consequenter omnibus sancti Spiritus donis, et virtutibus per se infusis.

Secunda poena; fuit vulnus facultatum naturalium. Adamus quippe per peccatum in animae potentiis quatuor accepit vulnera, scilicet *ignorantiam* in intellectu, *malitiam* in voluntate, *infirmitatem* in irascibili, et in concupiscibili appetitu *concupiscentiam*, quae vulgo fomes peccati nuncupatur, et quam cum statim post peccatum experti fuissent Adamus et Eva, ipsos puduit se nudos videre.

Dixi: *Vulnus facultatum naturalium:* quia licet naturalia in Adamo peccante fuerint sauciata, non fuerunt tamen omnino extincta, ut docet Conc. Trid. sess. 5. can. 1.

Tertia poena, fuit mortis aeternae debitum morale, quod Adamus per suum peccatum contraxit, et in hanc miseram sortem omnes posteros traxit, a qua non possunt exurgere nisi per merita mediatoris nostri Jesu Christi, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo factus nobis justitia, sanctificatio, et redemptio; *nisi*, enim, *quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

TRACTATUS
DE
DEO INCARNATO

Nota 1. DEI incarnati nomine, intelligitur compositum resultans ex unione naturae divinae cum humana, in una Verbi divini persona.

Nota 2. Actio, per quam illa unio facta est, variis insignitur nominibus: dicitur enim a SS. Patribus, *assumptio, incorporatio, inhumanatio, attemperatio, aeconomia,* sed praesertim vocatur, *incarnatio*, quae vox primis Ecclesiae temporibus usurpari coepit, ut constat ex his Symboli Nicaeni verbis, *Et incarnatus est*; et licet in Scriptura non legatur, fundatur tamen in his verbis, Joann. 1. *Et verbum caro factum est.* Non quod Verbum assumpserit solam carnem anima destitutam, ut nonnulli Ariani docuerunt, aut carentem mente, sicut Apollinaristae blasphemarunt; sed quod totam naturam humanam sibi conjunxerit: nam et nomen, *caro*, non raro pro tota humanitate sumitur in Scripturis: sic Genes. 6. *Omnis caro corruperat viam suam*; Luc. 3. *Videbit omnis caro salutare Dei*, id est, omnis homo.

Nota 3. Hunc de augustissimo Incarnationis mysterio

tractatum septem dissertationibus absolvemus, quarum *Prima*, Erit de Incarnationis possibilitate. *Secunda*, De ejus convenientia. *Tertia*, De ejus necessitate, *Quarta*, De ejus existentia. *Quinta*, De ejus causis. *Sexta*, De ejus quidditate. *Septima*, De ejus termino, nempe de Christo Domino.

DISSERTATIO I.

De Incarnationis possibilitate.

Nota. Duo circa Incarnationis possibilitatem expenduntur; *primum*, sitne possibilis Incarnatio; *secundum*, utrum possibilitas Incarnationis ratione naturali possit demonstrari. Pro quo solvendo supponimus, quae in tractatu de SS. Trinitate (*a*) notavimus, demonstrationem aliam esse *a priori*, per causas; aliam *a posteriori*, per effectus. Item aliquid posse demonstrari, vel *positive*, vel *negative*, supposita, vel non supposita mysterii revelatione. Hjs, inquam, suppositis sit;

CONCLUSIO I.

Mysterium Incarnationis est possibile. Est non solum contra Gentiles, sed etiam contra Socinianos, qui omnes, quas possunt, rationes contra hujus mysterii possibilitatem opponunt.

Prob. 1. Quod revera peractum est, illud est possibile; atqui Incarnatio revera peracta est, ut planum fiet Dissertatione quarta; ergo.

Prob. 2. Illud est possibile, quod nullam involvit repugnantiam; ergo, etc. *Prob. min.* Si quam Incarnatio involveret repugnantiam, haec peteretur vel ex parte Verbi assumentis, vel ex parte naturae assumptae, vel ex parte unionis utriusque; atqui ex neutro capite repugnantia deduci potest, ut patebit objectionum solutione; ergo.

Objectiones ex parte Verbi assumentis.

Objicies 1. Illud implicat contradictionem, ex quo sequeretur Deum fore mutabilem; nam in illa suppositione, esset Deus, et non esset; esset ex hypothesi; non esset, quia immutabilitas est Deo essentialis, Malac. 3. *Ego Dominus, et non mutor*: Atqui ex possibilitate Incarnationis sequeretur Deum fore mutabilem; ergo.

Prob. min. Quod acquirit novam formam, vere et proprie mutatur; atqui Deus, supposita Incarnationis possibilitate, acquireret novam formam, videlicet humanam naturam, quam antea non haberet; ergo.

Resp. dist. major. Quod acquirit novam formam, tanquam sub-

(*a*) *Dissert.* 1. *cap.* 2.

jectum quod ab illa forma perficiatur, vere mutatur, *conc.* tanquam terminus qui illam formam, ultimo complet ac perficit, *nego maj.* Atqui Verbum divinum acquireret novam formam, tanquam terminus qui illam ultimo compleret ac perficeret, *conc.* tanquam subjectum quod ab illa forma perficeretur, *nego min.* Itaque Verbum divinum per Incarnationem non recipit in se humanitatem et consequenter non est subjectum ab illa perfectibile, sed est terminus illius intrinsecus, quatenus, seipsum illi communicando, illam perficit ac ultimo complet, subindeque non mutatur.

Inst. 1. Verbum divinum per Incarnationem reciperet in se humanitatem; ergo esset subjectum ab ea perfectibile.

Prob. ant. Qui de non homine fit homo intrinsece, recipit in se humanitatem tanquam illius subjectum ; atqui Verbum divinum per Incarnationem de non homine fit homo intrinsece; ergo.

Resp. dist. maj. Qui de non homine fit homo intrinsece, per sui conversionem in humanitatem, *conc.* per assumptionem humanitatis, solamque illius terminationem, *nego maj.* unde D. Athanasius in Symbolo ait: *Deus factus est homo, non conversione divinitatis in carnem: sed assumptione humanitatis in Deum.* Proindeque in Incarnatione nulla prorsus facta fuit mutatio in Verbo divino.

Inst. 2. Verbum divinum per Incarnationem reciperet novam denominationem intrinsecam; nimirum, denominationem hominis: ergo reciperet in se humanitatem, ac proinde mutaretur intrinsece.

Resp. dist. ant. Reciperet novam denominationem intrinsecam petitam ab unione substantiali et intrinseca sui cum humanitate, *conc.* petitam a forma intrinseca de novo in se recepta, *nego ant.* Itaque Verbum divinum per Incarnationem recipit intrinsecam hominis denominationem, quia intrinsece unitur humanitati; sed per illam unionem humanitas non perficit Verbum ; econtra Verbum perficit humanitatem , proindeque tota mutatio in naturam humanam refunditur, quae recipit personam Verbi, cui substantialiter unitur, et per quam terminatur omnimoda illius communicatio.

Inst. 3. Qua ratione natura humana dicitur mutari per Incarnationem, eadem Verbum divinum diceretur mutatum; ergo in utramque naturam refunderetur.

Probat. ant. Ideo natura humana dicitur mutari, quia in se recipit naturam divinam, cui antea non erat unita personaliter; atqui similiter Verbum divinum per Incarnationem in se recipit naturam humanam, quam sibi copulat personaliter, cui antea non erat unitum; ergo pari ratione per Incarnationem dicitur mutari.

Resp. nego min. Disparitas enim est, quod Verbum divinum sibi copulat naturam humanam per modum terminantis illius dependentiam in ratione personae; econtra natura humana in se recipit personam Verbi tamquam intrinsecum sui complementum, ita ut jam non in se subsistat, sed in Verbo, per quod ultimo completur substantialiter, sicque intrinsece perficitur.

Inst. 4. Humanitas est intrinseca Verbo; ergo in illo recipitur.

Resp. nego conseq. Non enim humanitas est Verbo intrinseca, quod recipiatur in illo ut subiecto sustentationis; sed quod subsistat vi substantiae Verbi, id est, quod a Verbo, supplente defectum subsistentiae proprie, accipiat ultimum complementum substantiale et intrinsecum.

Objicies 2. Actus purus non potest uniri cum ullo alio; atqui persona divina est actus purus: ergo, etc.

Prob. maj. Actus purus non potest dicere potentialitatem ad aliud, alias non esset purus; atqui si persona divina uniretur cum alio, diceret potentialitatem ad illud; ergo.

Resp. dist. min. Si persona divina uniretur cum alio per modum partis componentis, *conced.* per modum termini infiniti supplentis vices alicujus termini creati, *nego min.* Porro Verbum divinum in Christo non habet rationem partis proprie dictae; pars enim proprie dicta, est quid incompletum et perfectibile a sua comparte; atqui Verbum divinum est infinite completum et tam perfectum se solo, quam compositum, quod ex ipso et humanitate resultat, ergo, etc.

Inst. 1. Persona divina non potest uniri cum humanitate, nisi cum ipsa constituat unum per se; atqui ex pluribus non potest constitui unum per se; nisi unum eorum habeat rationem actus, aliud vero rationem potentiae; ergo.

Resp. dist. min. Ex pluribus non potest constitui unum per se, nisi, etc. si illud unum per se, fiat per compositionem et conformationem, *conc.* si fiat per terminationem dependentiae unius ad alterum, *nego min.* Porro Verbum divinum unitur humanitati, ut constituat unum per se, nempe Christum, non per modum compositionis formalis, sed duntaxat per modum personae divinae terminantis ac supplentis vicem personae creatae.

Inst. 2. Quae constituunt unum per se, sunt entia incompleta; ergo habent rationem actus et potentiae.

Resp. dist. ant. Quae constituunt unum per se, in ratione naturae, *conc.* in ratione suppositi, *nego ant.* Porro Verbum et natura humana in hoc mysterio constituunt unum per se, non in esse naturae, sed in esse suppositi, sub qua ratione natura assumpta propria subsistentia, est incompleta. Verbum vero assumens est infinite completum in omni ratione, unde non est perfectibile, sed humanitatis perfectivum in ratione suppositi.

Inst. 3. Verbum divinum non potest complere naturam creatam in ratione suppositi; ergo.

Prob. ant. Quod complet aliquid, se habet per modum causae illius formalis; atqui Verbum divinum non potest habere rationem causae formalis; ergo, etc.

Resp. dist. ant. mai. Quod complet aliquid, per modum formae

adhaerentis et incompletae, *con.* per modum termini infinite perfecti et nullatenus perfectibilis, *nego major*, porro sic Verbum divinum complet naturam humanam, quae sic a Verbo terminata, in se non subsistit, sed in Verbo, cujus fit natura.

Objicies 3. Si verbum divinum incarnaretur, Pater, et Spiritus sanctus, simul incarnarentur; falsum conseq. ergo.

Prob. maj. Tres personae unam eandemque numero habent naturam; ergo una non potest incarnari, quin caeterae incarnentur.

Respond. nego conseq. Ratio est, quia unio, in Incarnatione, non est facta in natura tribus personis communi, sed facta est in persona Verbi realiter distincta a personis Patris; et Spiritus sancti.

Objectiones ex parte naturae humanae assumptae.

Objicies 1. Ut Incarnatio sit possibilis, necesse est ut natura humana sua propria spolietur subsistentia; atqui natura humana non potest sua propria spoliari subsistentia; ergo.

Prob. min. Persona definitur: *Naturae rationalis individua substantia:* atqui impossibile est dari aliquam naturam actu existentem, quin sit individua substantia; ergo natura humana non potest spoliari sua propria subsistentia.

Resp. dist. minor. Quin sit individua substantia, *si to individua*, sumatur pro *tò singulari*, *conc.* si sumatur pro incommunicabili alteri ut supposito, *nego min.* et *conseq.* Itaque, *individuum* sumitur duobus modis, 1. ut significat substantiam actu existentem, extra causas, singularem, et determinatam. 2. Ut denotat substantiam incommunicabilem alteri tanquam supposito, et ita per se, non in alio, existentem; fatemur non posse dari naturam actu existentem, quin sit individua priori modo, qui spectat ad unitatem numericam: negamus autem non posse dari naturam actu existentem, quin sit individua posteriori modo per propriam subsistentiam; potest enim uniri substantialiter cum alia substantia perfectiori, nempe cum Verbo divino, in quo casu non subsistit subsistentia propria, sed subsistentia Verbi, a quo substantialiter perficitur et completur, in quo sistit, a quo terminatur, et cujus juris tota efficitur.

Inst. 1. Subsistentia non distinguitur ab ipsa substantia; ergo natura humana non potest sua spoliari subsistentia.

Resp. dist. ant. Subsistentia non distinguitur a substantia, tanquam res a re, *conc.* tanquam modus a re modificata, *nego ant.* Itaque subsistentia est modus, quo substantia ultimo terminatur, et redditur incommunicabilis alteri tanquam supposito; porro res aliqua integra subsistere potest absque suo certo subsistendi modo, v. g. digitus sine inflexione.

Inst. 2. Subsistentia est ipsamet natura; ergo non distinguitur ab illa tanquam modus a re modificata.

Resp. dist. ant. Subsistentia est ipsamet natura, praesuppositive, *con.* formaliter, *nego ant.* Itaque subsisteutia praesupponit naturam, sed secundum se et formaliter nihil aliud est quam negatio communicabilitatis, seu, unionis substantialis cum alia perfectiore, quae negatio tollitur, cum natura humana personam Verbi in se recipit, quia tunc desinit esse sui juris, ac proinde desinit habere subsistentiam propriam, cum desinat habere illius effectum; qui est reddere naturam proprii sui juris, non autem alieni.

Inst. 3. Subsistentia est modus magis intrinsecus substantiae, quam figura quantitati; atqui non potest quantitas actu separari ab omni prorsus figura; ergo nec humana natura ab omni prorsus supposito.

Resp. conc. totum. Neque enim dicimus naturam humanam in mysterio Incarnationis privari posse omni subsistentia, sed solum privari posse sua propria subsistentia, cujus tamen loco participet alienam perfectionem, puta divinam qua perficiatur et ultimo compleatur.

Inst. 4. Natura humana non potest existere per existentiam alienam; ergo nec potest subsistere per subsistentiam alienam.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod existentiae effectus, sit naturam actu et formaliter ponere in seipsa extra nihil, ergo, hac sublata, impossibile est hanc naturam actu remanere, quia nec formalis effectus absque sua causa conservari potest, nec ab illa separari; alioqui et natura simul existeret, et non existeret; at vero subsistentia non facit naturam esse actu, sed illam solum reddit incommunicabilem; porro indifferens est ut incommunicabilis reddatur per propriam subsistentiam, vel per alienam perfectiorem, aqua perficiatur.

Objicies. 2. Si natura humana in Verbo careat propria subsistentia, erit in statu violento; consequens repugnat; ergo.

Prob. seq. maj. Quod frustratur appetitu naturali, est in statu violento; atqui si natura humana in Verbo careat propria subsistentia, frustrabitur appetitu naturali quem habet ad propriam subsistentiam, ergo, etc.

Resp. nego maj. Neque enim violentum dici potest quidquid ab auctore naturae fit in creaturis, immo praecipuus naturae ordo in hoc consistit, ut omnia Creatori ad nutum obediant: ergo cum ipsi obediunt, non possunt dici violentiam pati; porro natura humana potentiam passivam obedientialem habet ut terminetur subsistentia aliena, saltem increata; et ideo nullam patitur violentiam per illam terminationem, per quam in statum nobiliorem exaltatur.

Objectiones ex parte unionis Verbi cum natura humana.

Objicies. 1. Inter unibilia debet esse quaedam proportio; atqui inter Verbum divinum et naturam humanam nulla esset proportio;

quippe Verbum divinum infinitum est, natura vero creata finita; ergo non sunt inter se unibilia.

Resp. dist. maj. Debet esse proportio habitudinis, qualis est inter perfectivum et perfectibile, terminans et terminatum, *conc.* proportio entitatis ad entitatem, *nego maj.* Licet ergo inter Verbum et naturam humanam nulla sit proportio entitatis, est tamen proportio habitudinis, quatenus natura humana est terminabilis, et Verbum infinite terminativum. Sic licet inter Deum videndum et intellectum creatum, nulla sit proportio entitatis, cum inter utrumque sit infinita distantia, nihilominus intellectus creatus elevari potest ad eliciendam visionem intuitivam, per quam Deo unitur in ratione objecti, propter habitudinem, quam creatura intellectiva habet ad objectum intelligibile.

Subsumes: Infinitum et finitum non possunt simul uniri in ratione terminantis et terminati; ergo nulla solutio.

Prob. subs. Infinitum et finitum magis invicem pugnant quam duo contraria; atqui duo contraria nequeunt esse simul in eodem subjecto; ergo infinitum et finitum non possunt simul esse in eodem supposito.

Resp. dist. maj. Magis invicem pugnant, in perfectione, *conc.* in incompossibilitate, *nego maj.* Porro incompossibilitas contrariorum provenit duntaxat ex eorum repugnantia naturali; sed Verbum divinum et natura humana nullam inter se habent repugnantiam respectu ejusdem suppositi, et consequenter, quamvis sint magis diversa, quam contraria, possunt facilius subsistere in eodem supposito, quam duo contraria.

Objicies. 2. Implicat contradictionem unum et idem esse simul mortale et immortale finitum et infinitum, etc. atqui ex unione naturae divinae et humanae in uno supposito illa omnia sequuntur absurda; ergo.

Resp. dist. maj. Implicat unum et idem esse simul mortale et immortale, etc. et sub eodem respectu, *conc.* sub diverso respectu, *nego maj.* Porro Deus incarnatus ratione naturae divinae est immortalis, et ratione naturae humanae est mortalis: at compositum aliquod esse mortale sub uno respectu, et immortale sub alio, non sunt contradictoria, quia contradictoria debent esse de eodem secundum idem, ex Philosophis.

Inst. 1. Ex unione naturae divinae et humanae in uno Verbi supposito, duo saltem gravia sequerentur incommoda; *Primum*, quod Verbum divinum localiter moveretur ad motum humanitatis. *Secundum*, quod natura humana. quae Verbo divino subsisteret, deberet esse ubique, sicut ubique Verbum est; atqui illa duo sunt absurda; ergo.

Resp. nego sequel. ant. Et utrumque incommodum oppositum. 1. Quidem Verbum divinum non movetur ad motum humanitatis,

quia est immensum, et per suam immensitatem ubique est 2. Natura humana non potest esse ubique sicut Verbum, quia ubique non terminatur a subsistentia Verbi, sed in certo quodam et determinato spatio.

Inst. 2. Ex unione utriusque naturae in uno Verbi supposito, sequeretur divinam hypostasim non esse immensam; falsum conseq. ergo.

Prob. ant. Hypostasis non valet ultra naturam a se terminatam extendi; ergo si hypostasis divina terminaret naturam humanam, non esset immensa.

Resp. dist. ant. Hypostasis non valet ultra naturam propriam a se terminatam extendi, *conc.* ultra naturam alienam quam facit subsistere, *nego ant.* Porro natura propria, quam divina hypostasis terminat, est divinitas, quae cum sit ubique, eam ubique terminat.

Objicies 3. Ex Verbo divino et humanitate non potest fieri unum per se; ergo non possunt substantialiter uniri.

Resp. nego ant. Nam ex Verbo divini et humanitate assumpta, resultat unum per se subsistens in duabus naturis, nempe Christus Dominus, qui est Deus homo.

Inst. Entia completa non possunt constituere unum per se; atqui Verbum divinum et humanitas sunt entia completa; ergo.

Resp. dist. maj. Entia completa tum ratione naturae, tum ratione personae, non possunt constituere unum per se, *conc.* completa ratione naturae, sed quorum unum sit incompletum ratione personae, *nego maj.* Porro in Incarnatione Verbum divinum est omnimode completum; verum humanitas assumpta, est completa in ratione naturae tantum, cum a Verbo compleatur in ratione suppositi: unde non habet suam totalitatem, quae est terminatio naturae in se, ratione cujus est sui juris, et incommunicabilis alteri ut supposito.

CONCLUSIO II.

Possibilitas mysterii incarnationis, sive supposita, sive non supposita illius revelatione, potest quidem ratione naturali demonstrari negative, sed nulla omnino ratione potest demonstrari positive.

Prob. prima pars. Illud demonstratur *negative*. quod nullo argumento insolubili potest impugnari; atqui possibilitas mysterii Incarnationis nullo argumento insolubili potest impugnari, ut constat ex propositione superiori, in qua momenta quae a Paganis contra eam objici solent, fuerunt dissoluta; ergo etc.

Prob. secunda pars. 1. Illud mysterium nulla ratione naturali potest demonstrari positive, quod sola revelatione cognosci potest; atqui, ex Scriptura, mysterium Incarnationis sola revelatione cognosci posset: Coloss. 1. ***Mysterium quod absconditum fuit a saeculis, et generationibus, nunc autem manifestatum est in san-***

ctis ejus, quibus voluit Deus notas facere divitias gloriae sacramenti hujus in gentibus, quod est Christus. Ergo.

Hinc Concilium Toletanum XI. cap. 1. de confessione fidei: ait: *Partus virginis, nec ratione colligitur, nec exemplo monstratur; quia si ratione colligeretur, non esset admirabilis: si exemplo, non esset singularis.* Idem habet Divus Augustinus 3. ad Volusianum, ubi addit: *Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti, est potentia facientis.*

Prob. 2: *ratione.* Omnis demonstratio fit a priori, et per causam, vel a posteriori, et per effectum; atqui mysterium Incarnationis nec a priori, nec a posteriori potest demonstrari; *non a priori,* quia nihil est in rerum natura, quod sit causa naturalis hujus mysterii. aut quod naturaliter exigat ejus dispensationem; *non etiam a posteriori,* cum nullus sit effectus in rerum natura, qui necessariam habeat cum hoc mysterio connexionem; ergo nulla ratione naturali demonstrari potest.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Id naturali ratione potest demonstrari possibile, quod naturali ratione cognoscitur non repugnare; atqui naturali ratione cognosci potest mysterium Incarnationis non repugnare; ergo.

Resp. dist. maj. Id naturali ratione potest demonstrari possibile, quod, etc, negative, solvendo nimirum omnia quae in contrarium afferuntur argumenta, *conc.* positive, seu per causam aliquam aut effectum quo possimus cognoscere et probare talem possibilitatem, *nego maj.* solutio patet ex conclusione praecedenti.

Inst. 1. Evidenter solvere omnia argumenta impossibilitatem incarnationis suadentia, est Incarnationis possibilitatem demonstrare positive; atqui intellectus perspicax et perfectus, potest evidenter solvere omnia argumenta impossibilitatem Incarnationis suadentia: ergo.

Resp. dist. maj. Omnia argumenta solvere evidenter positive, *conc.* negative, *nego maj.* Equidem intellectus perspicax potest argumenta quae fiunt contra Incarnationis possibilitatem, solvere evidenter, *negative*, negando nimirum principia ex quibus inferuntur, et ostendendo illationes ex illis principiis non convincere, nec evidenter probare illud mysterium esse impossibile: sed non potest illa solvere evidenter *positive*, nimirum ostendendo evidenter, quod principia, ex quibus procedunt, falsa sunt et consequenter quod eorum contradictoria sunt vera; ergo nondum potest demonstrare tale mysterium esse possibile, sed dubitare potest an aliqua principia naturalia sibi, divinitus saltem, sint occulta, ex quibus aliqua hujus mysterii implicantia deduci possit.

Inst. 2. Intellectus perfectus, v. g. angelicus, evidenter *positive*

cognoscit Deum posse efficere quidquid nonimplicat contradictionem; atqui mysterium Incarnationis non implicat contradictionem; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Potest evidenter positive cognoscere Deum posse efficere, indeterminate et in genere, quidquid , etc. *conc.* determinate et inparticulari, *nego maj.* Alias Dei omnipotentiam , in qua sunt omnia possibilia. comprehenderet, quod est impossibile.

Subsumes.; Atqui Angelus evidenter positive cognoscit nullam esse contradictionem, quod Deus fieri possit homo ; ergo nulla solutio.

Prob. subsumpt. Angelus potest evidenter cognoscere subsistentiam divinam infinitam esse in terminando, et subsistentiam naturæ creatae ab illa esse distinctam;ergo potest evidenter cognoscere, quod subsistentia divina possit supplere vices personalitatis creatæ, terminando naturam creatam.

Resp. nego conseq. Quamquam enim Angelus cognoscere possit subsistentiam divinam esse infinitam in terminando , et subsistentiam creatam esse distinctam et separabilem a natura humana , tamen non potest cognoscere naturaliter, quo pacto Verbum uniri posset humanitati; quippe non posset cognoscere an subsistentia humana esset a sua natura realiter separata; et utrum ipsa natura subsisteret subsistentia Verbi, siquidem ille subsistendi modus, est ordinis supernaturalis, et obedientialis.

Inst. 3. Angelus naturaliter cognoscere potest, naturam humanam posse spoliari propria subsistentia;ergo naturaliter potest cognoscere, naturam humanam posse subsistere subsistentia Verbi.

Resp.transeat ant. nego conseq. Quamquam enim Angelus posset naturaliter cognoscere naturam humanam posse spoliari propria subsistentia. non sequitur tamen, quod possit naturaliter cognoscere eam subsistere subsistentia Verbi; tum quia infinita est, inter naturam humanam, et Verbi subsistentiam , disproportio; tum quia posset judicare Deum conservare illam naturam individualem absque omni subsistentia, sicut de facto conservat species eucharisticas absque omni subjecto.

Dixi: *transeat. ant.* Quod multi negant. 1. Quia nullum est in naturalibus exemplum, quo constet naturam creatam spoliari posse subsistentia sibi propria. 2. Quia natura humana ita determinata est ad propriam subsistentiam, ut absque ea naturaliter non possit existere.

Inst. 4. Cum Angelus comprehendat naturam humanam, cognoscit omnes modos, quibus illa existere potest; ergo cognoscit eam subsistere posse per subsistentiam Verbi.

Resp. dist. ant. Cognoscit omnes modos naturales, quibus potest subsistere, *conc.* supernaturales et obedientiales, *nego antec.* Alias comprehenderet omnipotentiam Dei; porro modus. quo natura humana subsistit in Verbo, est supernaturalis et obedientalis.

Instabis 5. Lucae 4. dicitur, *Exibant autem daemonia a multis clamantia et dicentia: quia tu es Filius Dei, et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant eum esse Christum.* Ex quo sic argumentor: daemones cognoverunt Jesum Nazarenum esse Christum Deum et hominem; atqui illud non cognoverunt per revelationem divinam, cujus erant incapaces, ergo cognoverunt per nativam intelligendi virtutem.

Resp. dist. maj. Daemones cognoverunt, etc. conjecturaliter, *conc*, certo et evidenter, *nego maj.* atqui illud non cognoverunt per revelationem divinam sibi immediate factam, *conc.* per revelationem in Scripturis exaratam, ac miraculis declaratam, *nego min.* Potuerunt ergo daemones, tum ex vaticiniis Prophetarum, tum ex mirandis operibus quae Jesus quotidie operabatur, cognoscere ipsum esse Messiam promissum, quae cognitio erat conjecturalis, non certa et evidens, unde tentator ad eum accessit quaerens, *si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.*

Objicies. 2. Ratio naturalis suadet mysterium Incarnationis esse evidenter credibile: ergo pariter suadet esse evidenter possibile.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod credibilitas rei sumitur ab auctoritate dicentis fide digni; unde quo quis magis judicatur verax in dicendo, eo etiam facilius et firmius ei fides datur. At possibilitas rei petitur ex internis illius rei principiis, a quibus habet quod non repugnet, nec ullam involvat contradictionem.

Objicies. 3. SS. Patres variis exemplis naturalibus possibilitatem Incarnationis demonstrant, qualia sunt, unio animae spiritualis cum corpore materiali in homine; insertio rami in arborem natura diversam: conjunctio ignis et ferri in ferro candente, etc. ergo.

Resp. nego ant. Equidem illis exemplis possibilitas Incarnationis potest illustrari ac verosimilis reddi, supposita illius revelatione, eoque sine illa exempla usurpant SS. PP. verum illis nullo modo potest demonstrari, sive supposita, sive non supposita illius mysterii revelatione; immo illa omnia Symbola, seclusa revelatione; nullam hujus mysterii suspicionem possunt ingerere, cum nullus hominum, ante hujus mysterii revelationem, quidpiam de illo unquam fuerit suspicatus.

DISSERTATIO II.

De incarnationis convenientia.

Nota. Conveniens hic dicitur, id quod decens ac consentaneum est: quia vero convenientia explicari non potest sine relatione rei convenientis, ad rem, cui convenit: ideo quaeritur, utrum Incarnatio fuerit conveniens, 1. Deo Redemptori; 2. Homini redimendo; 3. Toti universo; pro quibus solvendis, sit:

CONCLUSIO I.

Incarnatio fuit maxime conveniens.

Prob. Illud est Deo maxime conveniens, per quod praecipua illius attributa hominibus manifestantur; atqui per Incarnationem, praecipua Dei attributa; nimirum omnipotentia, sapientia, bonitas, misericordia, et justitia, hominibus manifestantur; ergo.

1. Quidem in Incarnatione elucet omnipotentia Dei, quia Incarnatio est operum Dei maximum, cum per eam uniantur duo extrema a se infinite distantia, et evehatur creatura ad esse personale Dei; unde Beata Virgo Maria de hoc ineffabili mysterio benedicens Deum, (*a*) ait: *Fecit mihi magna qui potens est.*

2. Elucet sapientia, quia debiti difficillimi adinvenit decentissimum solvendi modum, in quo mirabiliter jura misericordiae conciliantur cum juribus justitiae divinae.

3. Elucet bonitas, quia non despexit proprii plasmatis infirmitatem, sed seseilli communicavit, quantum communicari potest, se ipsum ad servi conditionem deprimendo, ut servum ad Deum usque eveheret.

4. Elucet misericordia Dei, quia pro impiis et inimicis suis redimendis unigenitum suum morti crudelissimae tradidit; Joann. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

5. Elucet justitia, quia peccatum non impunitum reliquit, sed pretium condignum, quod pro eo solvendum erat, a mediatore nostro repetiit; ergo in mysterio Incarnationis praecipua Dei attributa mirifice manifestantur.

Solvuntur Objectiones.

Objicies cum Socinianis. Quod dedecet summam Dei majestatem, non est conveniens; atqui Incarnatio dedecet summam Dei majestatem; ergo.

Prob. min. Summam Dei majestatem dedecet humiliari; atqui Deus per Incarnationem sese humiliasset; ergo.

Resp. dist. ant. Dedecet summam Dei majestatem humiliari, secundum se, *conc.* secundum carnem assumptam, *nego maj.* Cum itaque divinitas sit omnino invariabilis, secundum se, nec exaltationis, nec umiliationis est capax; sed ratione naturae humana sibi unitae potest humiliari ad manifestationem suae magnitudinis.

Inst. 1. Dedecet majestatem Dei sese exinanire; atqui per Incarnationem, Deus sese exinanisset; ergo.

Resp. nego maj. Solum enim peccatum Deum dedecet; ergo Verbi exinanitio, quae facta fuit in assumptione humanitatis, majestatem divinam non dedecet.

Inst. 2. Indecens est, ut qui omnia excedit, contineatur in corpore infantis; ergo non est conveniens Incarnatio.

Resp: dist. ant. Si ita contineatur ut in illo coarctetur, *con.* si

(*a*) *Lucae* 1. *v.* 49.

in illo non coarctetur *nego ant.* Porro Deus ita continetur in corpore humano, ut etiam sit ubique.

Inst. 3. Conveniens non est Deo aliter se habere in tempore, quam ab aeterno; atqui ab aeterno fuit sine carne; ergo.

Resp. dist. mai. Conveniens non est Deo aliter se habere in tempore, secundum perfectiones intrinsecas, *conc.* secundum communicationem ad extra, *nego maj.* Itaque Deus per Incarnationem aliter se habuit solum per communicationem ad extra; atqui summa sui communicatio, Deo, qui est summe bonus, est convenientissima; ergo.

Objicies 2. Prodigalitas, non est conveniens Deo; atqui est magna prodigalitas, quod vita Filii Dei, quae pretiosissima est, exponatur profundenda pro vili misero peccatore, qui caeteroquin alia via redimi potuerit; ergo.

Resp. nego min. Quia Deus non subjecit Filium suum morti, ut ab illa absorberetur, sed ut, devicta morte, resurgeret immortalis; ergo in Deo non fuit prodigalitas, sed maxima liberalitas amoris qui nunquam expletur, nisi cum amantem dedit amato, quare *sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

Inst. Non est conveniens, ut majus bonum ordinetur ad minus; atqui in Incarnatione majus bonum ordinaretur ad minus, videlicet, Incarnatio Dei ad reparationem generis humani ergo.

Resp. dist. maj. Non est conveniens, ut majus bonum ordinetur ad minus, tanquam medium ad finem ultimum, *conc.* tanquam causa ad effectum, *neg. maj.* Incarnatio itaque ordinatur, 1. Ad reparationem generis humani, tanquam causa ad effectum quem producit. 2. Ordinatur ad gloriam Dei, tanquam ad finem ultimum; porro gloria Dei excellentior est vita Christi.

Objicies. 3. Quod minus cedit in gloriam Dei, non est conveniens Deo; atqui satisfactionem exigere pro peccato, minus cedit in gloriam Dei, quam illud gratis remittere, ergo.

Resp. nego min. Nam opus, in quo cum summa misericordia elucet etiam summa justitia, magis cedit in gloriam Dei, quam opus in quo sola misericordia maxime commendatur; igitur Deo congruum fuit, ut ex misericordia praeberet mediatorem, qui debitum ex justitia solveret; sic enim *misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatae sunt.*

Inst. 1. Illud opus non est justitiae, in quo maxima committitur justitia; atqui id fit in mysterio Incarnationis; ergo.

Prob. min. Innocentem tradere ad supplicium, est maxima injustitia; atqui in Incarnatione, Christus innocens traditus est ad supplicium; ergo.

Resp. dist. maj. Si illud supplicium habeat rationem punitionis *conc.* si habeat rationem satisfactionis tantum et reparationis, *nego maj.* Disparitas est, quod in punitione attenditur peccantis iniqui-

tas; in satisfactione vero pro alio, spectatur satisfacientis charitas; porro in satisfaciendo, unus potest ferre poenam pro altero.

Inst. 2. Deus Pater poenas peccati alieni repetiit a Filio; ergo supplicium, ad quod illum tradidit, habuit rationem punitionis.

Resp. dist. ant: Poenas peccati alieni, quas in se Filius susceperat, a Filio repetiit, *conc.* quas in se non susceperat, *nego ant*. Christus itaque, tanquam peccatoris sponsor, poenas peccati in se voluntarie susceperat; unde illas merito repetiit ab illo Pater.

Instab. 3. Laeditur justitia, quoties ad finem consequendum eligitur medium iniquum; atqui per Incarnationis decretum, Deus Pater ad redemptionem hominis elegit medium iniquum; ergo.

Prob. min. Deus Pater, ad redemptionem hominis praedefinivit crucifixionem Christi, quae scelus fuit gravissimum; ergo elegit medium iniquum.

Resp. dist. ant: Praedefiniit, permittendo, *conc.* impellendo, *nego ant*. Unde licet crucifixio Christi iniqua fuerit ex parte Judae proditoris, Judaeorum, Pilati; tamen aequissima fuit ex parte Dei Patris, qui eam permisit, et permissam ordinavit ad hominum salutem.

Quaeres obiter; *An convenientius fuerit Verbum incarnari, quam Patrem et Spiritum sanctum?*

Resp. affirm. 1. Quia conveniens erat ut idem esset Filius hominis in tempore, qui jam erat Filius Dei in aeternitate: confusio enim visa fuisset in Trinitate, si duo dicti fuissent Filii, unus aeternus et increatus, alter temporalis et incarnatus. 2. Quia, ut ait S. Leo (a) ***Cum per Verbum omnia facta sint, conveniens erat, ut idem esset hominis reparator, qui ejusdem fuerat conditor.***

CONCLUSIO II.

Incarnatio homini redimendo maxime fuit conveniens.

Prob. **Homo consideratur vel in individuo, vel *in* specie; atqui incarnatio fuit maxime conveniens homini utroque modo spectato; ergo.**

1. Incarnatio fuit conveniens homini in individuo id est, naturae, quae reipsa a Verbo assumpta est; quia per Incarnationem factum est, ut hic homo esset Deus, ac proinde caput Angelorum et hominum supremo latriae cultu colendus; atqui illae praerogativae homini in individuo sunt maxime convenientes et consentaneae; ergo.

2. Incarnatio fuit conveniens homini in specie, id est, toti naturae humanae; tum quia tota natura humana, per conjunctionem Verbi cum uno ex ejus individuis, fuit exaltata ad supremum honorem cognationis et consanguinitatis cum Deo; tum quia ex Ver-

(a) *Serm. 12. De Pass. Dom.*

bo incarnato in totam naturam humanam innumera beneficia defluxerunt; *de plenitudine*, enim *ejus nos omnes accepimus*, Joann. 1. Atqui illae omnes excellentiae sunt maxime convenientes homini in specie, ergo.

CONCLUSIO III.

Incarnatio toti universo fuit maxime conveniens.

Prob. Quia totum universum aliquid dignitatis sortitum est in ipsa hominis ad divinum consortium sublimatione; tum quia in aliqua sui parte ad fastigium divinitatis evectum est; tum quia, cum homo totius universi sit nomenclatura, in quo, tanquam in summa, omnia continentur, illius dignitas ex excellentia in alias omnes creaturas redundat; ergo, etc. Hinc est, quod Apostolus, Ephes. 1. de Patre aeterno dicat: *Proposuit in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in Caelis et quae in terra sunt, in ipso.*

Quaeres: *An convenienter mysterium Incarnationis in plenitudine temporis fuit adimpletum?*

Resp. affirm. Quia sicut sol naturalis in medio planetarum positus est, ut superiores et inferiores illuminare possit; ita conveniens fuit, ut Christus, verus sol justitiae, in medio annorum veniret, ut saecula anteriora per fidem suae incarnationis futurae illuminaret, et sequentia per doctrinam Evangelicam illustraret, et per Sacramenta a se instituta sanctificaret.

Dices: Convenientius Incarnatio facta fuisset in mundi initio, quam in plenitudine temporis; ergo.

Resp. nego ant. Conveniens enim erat, ad commendationem tam excellentis mysterii, ut plurima saecula praecederent ejus executionem, ut nempe tot saeculorm decursu Salvator postularetur a Patriarchis, praediceretur a Prophetis, a Legis mosaicae umbris praefiguraretur, et esset desideratus cunctis gentibus; nam, ut ait D. Aug. tract. 3. in Joann. *Quanto major Judex veniebat, tanto praeconum series longior praecedere debebat.*

Prob. ant. Incarnatio est unicum remedium humani generis post lapsum: ergo convenientios facta fuisset statim post lapsum hominis.

Resp. nego conseq. Neque enim conveniebat, ut Deus homini, statim post lapsum, mederetur per Incarnationem, ne remedium illud, vel ex superbia contemneret, vel sibi debitum existimaret; debuit ergo prius suam infirmitatem, inopiam, et imbecillitatem agnoscere, et sic efficacius medici charitatem implorare.

Inst. Opus Incarnationis est opus immensae charitatis; atqui charitas non tardat subvenire necessitatem patienti; ergo non conveniens fuit differri Incarnationem.

Resp. dist. min. Non tardat subvenire necessitatem extremam patienti, *conc.* necessitatem non extremam, *nego min.* Porro homo

lapsus, nunquam fuit in extrema salutis necessitate, quia etsi Incarnationis executio fuerit dilata, ejus tamen efficacia effectum habuit anticipatum, per fidem in Christum venturum, quam habuerunt priora etiam saecula, et per quam homines in lege naturae; et scripta justificati sunt; quare Apoc. 3. Christus dicitur: *Agnus occisus ab origine mundi.*

DISSERTATIO III.

De necessitate Incarnationis.

Nota 1. Aliquid duobus modis necessarium dicitur, absolute nimirum, et hypothetice.

Necessarium absolute est illud quod, qualibet facta hypothesi, aliter esse non potest, eo modo necessarium est Deum existere.

Necessarium hypothetice duplex est; *Primum*, quod in tali hypotesi absolute et simpliciter necessarium est, ut cibus ad vitam conservandam. *Secundum*, quod in tali hypothesi necessarium est tantum secundum quid, id est, valde utile et maxime conveniens ; ut aequus ad iter faciendum.

Nota. 2. Quaerunt hic Theologi 1. Utrum Incarnatio fuerit absolute necessaria: 2. Utrum fuerit necessaria ex hypothesi lapsus hominis; 3. Ex hypothesi, quod Deus hominem lapsum reparare ac salvum facere voluerit. 4. Ex hypothesi, quod Deus voluerit sibi pro offensa per peccatum illata condigne satisfieri. Circa quod.

Certum est. 1. Incarnationem non fuisse absolute necessariam; nam illud non est absolute necessarium, quod potest a Deo poni, vel non poni; atqui talis est Incarnatio: est enim opus ad extra, circa quod Deus est omnino liber; ergo.

Certum est 2. Incarnationem non fuisse absolute necessariam ex hypothesi peccati hominis; nam Deus hominem perditum potuit relinquere in peccato et statu damnationis, sicut reliquit apostatas Angelos, ut asserit Scriptura, Sap. 11. *Quis imputabit tibi, si perierint nationes, quas tu fecisti?* Et D. Aug. lib. de nat. et gratia, cap. 5. *Si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non injuste redderetur.* Unde maxime Dei misericordiae et charitati tribuitur, quod hominem lapsum redemerit, ad Tit. 3. *Secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

Certum est 3. Incarnationem non fuisse absolute necessariam etiam ex hypothesi, quod Deus hominem lapsum voluerit reparare; cum Deus per omnipotentem virtutem potuerit naturam humanam multis aliis modis liberare, nempe, vel peccatum gratis condonando, vel imperfectam hominis satisfactionem acceptando, etc. Unde Div. August. (*a*) merito stultos vocat qui contra sentiunt. *Sunt stulti*, inquit, *qui dicunt, non poterat aliter sapientia Dei homi-*

(*a*) *L. de agone Christiano, cap.* 12.

nes liberare, nisi susciperet hominem, ut nasceretur ex femina et a peccatoribus omnia illa pateretur; quibus dicimus, poterat omnino; sed si aliter faceret, similiter vestrae stultitiae displiceret.

Tota ergo controversia praesens versatur circa quartam hypothesim, nempe. utrum incarnatio necessaria fuerit simpliciter; ex hypothesi, quod voluerit Deus hominem reparare, et quidem non nisi condigna atque rigorosa pro peccato satisfactione; cujus difficultatis resolutio a duobus capitibus pendet: *Primum*, an constans fuerit in Deo voluntas peccatum non remittendi absque condigna satisfactione. *Secundum* an pura creatura condignam pro peccato possit exhibere satisfationem? si enim hoc posset pura creatura, ad hunc finem non esset absolute necessaria Incarnatio: si vero hoc non posset, Incarnatio, in hac hypotesi, fuit absolute necessaria; itaque sit.

CAPUT PRIMUM

UTRUM CONSTANS FUERIT IN DEO VOLUNTAS PECCATUM ABSQUE CONDIGNA SATISFACTIONE NON REMITTENDI.

Nota 1. Satisfactio sumitur duobus modis; 1. *Improprie*, pro redditione cujuscumque debiti, sive per furtum, sive per commodatum, sive etiam per laesionem honoris et famae contracti. 2. *Proprie*, pro injuriae illatae compensatione, et honoris laesi restauratione: per priorem aequalitas in rebus; per posteriorem aequalitas in actionibus et personis constituitur.

Satisfactio proprie sumpta, definitur: *Redditio voluntaria honoris aequivalentis, ex propriis, et aliunde non debitis, ad compensandam injuriam alteri, per peccatum illatam.*

Dicitur 1. *redditio:* per quod distinguitur a gratuita donatione, et convenit cum restitutione, cum sicuti res per restitutionem, ita per satisfationem honor ablatus reddatur.

Dicitur 2. *voluntaria*: quia est actus virtutis justitiae, actus autem virtutis debet esse a voluntate libera; hinc redditio honoris involuntaria, non dicitur *satisfactio*, sed *satispassio*; qui enim coacte reddit alteri quod suum est, non tam active se habet, saltem moraliter, quam passive.

Dicitur 3. *aequivalentis:* quia cum satisfactio sit actus justitiae commutativae, requirit aequalitatem *arithmeticam*, qua tantum honoris redditur, quantum fuit ablatum.

Dicitur 4. *ex propriis:* hoc est, ex bonis quorum dominium perfectum ipse debitor habeat, si enim satisfactio fieret ex bonis creditoris, semper eadem maneret inaequalitas.

Dicitur 5. *et aliunde non debitis*: quia si persona quae satisfacit personae offensae offerret ea quae eidem solvere tenetur ex aliis titulis v. g. justitiae gratitudinis, etc. non perfecte et rigorose satisfaceret, quia non ex propriis satisfaceret.

Dicitur 6. *ad compensandam injuriam*, etc. per quod satisfactio distinguitur 1. *A merito*, quod refertur, non ad injuriam compensandam, sed ad praemium merenti, vel alteri, cui meretur, obtinendum. 2. *A restitutione*, quae compensat, non injuriam personae factam, sed damnum in rebus injuste ablatis et retentis, illatum.

Nota 2. Sociani (*a*) necessariam fuisse Christi satisfactionem negant, quia, inquiunt, Deus peccatum gratis, et sine ulla satisfactione, voluit remittere, ac reipsa remisit; contra quos:

CONCLUSIO.

Deus nunquam voluit peccatum sine condigna satisfactione remittere.

Prob. Ex Apost. qui *Hebr.* 10. testatur sacrificium Christi necessarium fuisse ad reatum peccati tollendum: *Impossibile enim est*, inquit, *sanguine Taurorum et Hircorum auferri peccata: ideo ingrediens mundum dixit: hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi.* Et cap. 9. jam dixerat, *sine effusione sanguinis, non fit remissio.* Ergo si necesse fuit nos a peccatis mundari sanguine Christi, signum est evidens Deum noluisse absque debita satisfactione peccatum remittere.

Confirmatur, quia verosimile non videtur Deum voluisse proprium suum Filium tam acerbae morti subjici, si non fuisset decretum de homine non redimendo, nisi per satisfactionem condignam et perfectam: quare Apostolus, *Rom.* 3. testatur Deum constituisse Christum sponsorem pro peccatore, ut ostenderet se velle in peccatum justitiam rigorosam exercere, *Quem proposuit Deus*, inquit, *propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiae suae, propter remissionem praecedentium delictorum.*

Sociniani multa objiciunt, ut ostendant Deum reipsa voluisse sine ulla satisfactione peccata condonare; verum commodius solventur dissertatione septima, quando agemus de satisfactione Christi.

CAPUT II.

UTRUM PURA CREATURA CONDIGNAM PRO PECCATO POSSIT EXHIBERE SATISFACTIONEM?

Nota 1. Pura creatura hic dicitur, ea, quae Deo hypostatice non est unita, sed est purus homo, aut Angelus.

Nota 2. Valor operis satisfactorii, est ipsius dignitas, ratione cujus redditur aptum ad compensandam injuriam honoris ablati: porro quantitas illius valoris repetitur ex duobus capitibus.

1. *Petitur ex objecto operis*, quia quo praestantius est objectum,

(*a*) *Socinus, lib.* 1. *de servatore Christo, cap.* 1. *Crellius lib. de satisfact. Christi contra Franzium.*

eo, caeteris paribus, opus satisfactorium nobilius est: sic actus virtutis Theologicae nobilior est actu virtutis moralis.

2. *Petitur ex dignitate personae satisfacientis*, quia persona satisfaciens se ipsam subjicit et offert illi cui satisfacit; ergo eo plus subjicit, quo dignior est, ac proinde operis satisfactorii valorem auget; sic satisfactio homini plebejo exhibita a magistratu dignior est, quam satisfactio hominis plebeji exhibita magistratui.

Nota 3. Gravitas offensae ex duobus capitibus petitur.

1. *Petitur ex dignitate personae offensae*; quia offensa, quantum ex se, deprimit personam offensam, sicque, quo plus haec dignitatis habet, tantu plus aliquid deprimit, majoremque habet malitiam; sicut majus est damnum, si aurum in lutum, quam si plumbum abjiciatur.

2 *Gravitas offensae petitur ex vilitate personae offendentis*, unde gravior est offensa, si rusticus percutiat Regem, quam si Rex percutiat rusticum. His notatis sit:

CONCLUSIO.

Nulla pura creatura, quantacumque gratia exornata, potest pro suo, vel alieno, peccato, sive mortali, sive etiam veniali, condigne Deo satisfacere

Prob. 1. Ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. *Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur*: ergo citra Christi satisfactionem non haberet homo, quo condigne satisfaceret. Hinc. Psal 48. dicitur: *Frater non redimit, redimet homo*, id est, redimet Homo Deus, ut interpretantur Patres communiter cum D. Basil. in haec verba, dicente: *Redimet homo. non homo nudus, sed homo Deus J. C. quia nullus alius condignum offerre poterat pretium.*

Prob. 2. *Ex SS. PP.* S. Cyrillo (*a*) *quo pacto*, inquit, *unus pro omnibus mortuus justum pro omnibus pretium exsolvere potuit, si permissionem illam puri cujusdam hominis esse dicamus?* ubi supponit hominem purum, gratia ornatissimum, qualem Nestorius dicebat esse Christum, non potuisse pretium condignum exsolvere.

S. August. Enchiridii, cap. 108. ait: *Neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei et hominum Jesum Christum, nisi esset et Deus.*

S. Fulgentius (*b*) *Nullatenus humana natura*, ait, *ad auferendum peccatum mundi sufficiens atqui idonea fieret: nisi in unionem Verbi Dei . . . . transiret.*

Sanctus Anselmus (*c*) ex professo ostendit solum hominem Deum

---

(*a*) *Epistol. 1. ad Monachos Ægypti, cap. 17. relata in conc. Ephes.*
(*b*) *L. de Incarnat. et gratia, c. 4.*
(*c*) *Lib. 2. Cur Deus homo. cap. 6.*

posse pro peccato satisfacere. *Hanc satisfactionem*, inquit, *non potest facere nisi Deus, nec debet nisi homo, necesse est ut eam faciat Deus homo.*

Prob. 3. *ratione Theologica.* Neque, tres sunt potissimum conditiones ad condignam satisfactionem requisitae. *Prima*, ut sit aequivalens, *Secunda*, ut sit ex propriis; *Tertia*, ut sit ex aliunde indebitis; atqui puri hominis satisfactio, nec potest esse aequivalens, nec fieri ex propriis, et aliunde indebitis; ergo, etc.

1. *Satisfactio puri hominis non potest esse aequivalens.* Siquidem, ut valor satisfactionis sit aequivalens gravitati injuriae, requiritur, ut inter valorem satisfactionis et gravitatem offensae sit aequalitas; atqui inter valorem satisfactionis a pura creatura exhibitae, et offensae Dei gravitatem, non potest esse aequalitas; ergo, etc. *Prob. min.* Inter offensam infinitam et satisfactionem finitam, non est aequalitas; atqui offensa Dei est infinita, saltem extrinsece et objective, satisfactio vero pure creaturae est finita; ergo, etc. *Prob. min.* Gravitas offensae praecipue desumitur ex dignitate personae laesae, e contra valor satisfactionis praecipue petitur ex dignitate personae satisfacientis; ergo offensa personae infinitae illata, est infinita, et satisfactio a parte creaturae exhibita, est infinita, juxta conditionem ejus naturae; atqui Deus offensus, est infinitus, pura vero creatura satisfaciens, est finita et veluti nihilum prae Deo. *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane reputatae sunt ei.* Isaiae 40.

2 *Satisfactio purae creaturae non potest esse ex propriis.* Quia, qui satisfacere Deo non potest, nisi ex bonis quae sunt sub dominio Dei, non potest satisfacere ex propriis; atqui creatura pura satisfacere non potest, nisi ex eis, quae sunt sub dominio Dei, Paralip. 29. *Cuncta enim quae in caelo sunt et in terra, tua sunt.* Ergo ex propriis satisfacere non potest.

Nec dicas: Privatus quilibet satisfacere potest reipublicae ex bonis, quae sunt sub illius reip. dominio, idque tanquam ex propriis; ergo a pari creatura pura potest satisfacere ex bonis, quae sunt sub Dei dominio, idque tamquam ex propriis.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod bona privati sint tantum sub dominio reipubblicae alto et semipleno, quatenus respublica iis uti potest, ubi, et quando publica necessitas postulat. At Deus in omnia nostra bona particulare et absolutum dominium habet, neque in res tantum, sed etiam in omnes actus nostros; cum ab eo dependeant in esse, et in conservari.

3. *Satisfactio creaturae purae non potest esse ex aliunde indebitis.* Quia, quod Dei proprium est, illi quoque est debitum, cum alicui nihil magis debitum sit, quam quod ejus est; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Qui Deo tantum potest reddere bonum, quantum ip-

si malum per peccatum intulit, potest condigne satisfacere Deo; atqui homo purus, gratia sanctificante praeditus, potest Deo tantum reddere bonum, quantum ipsi malum per peccatum intulit; ergo.

Resp. nego maj. et min. Quia ad condignam satisfactionem, necesse est ut fiat ex propriis et aliunde indebitis; atqui homo purus nihil potest Deo conferre ex propriis et aliunde indebitis: nam bonum quod Deo redderet, ut meritorium foret, deberet esse ex gratia, quae plane gratuita est, et in Deum auctorem referri debet.

Prob. min. Homo purus, per actum perfectae contritionis, reddit Deo totum quod ab ipso per peccatum abstulerat, nempe rationem ultimi finis; ergo condigne satisfacit Deo.

Resp. nego conseq. Licet enim redditio rei qui ablatæ sufficiat ad restitutionem, satis tamen non est ad condignam satisfactionem pro injuria Deo per peccatum illata; quae, cum sit infinita, non potest condigne reparari, nisi per satisfactionem infinitam, cujus homo purus, quantalibet gratia sit ornatus, non est capax.

Inst. 1. Tantus est valor actus perfectae charitatis, quanta est gravitas injuriae Deo per peccatum illatae; ergo,

Resp. nego ant. Ratio est, quia valor actus charitatis moraliter aestimatur ex dignitate personae satisfacientis, et proinde est finitus quando a persona finita elicitur; econtra gravitas offensae Dei moraliter aestimatur ex dignitate personae laesae, a qua consequenter infinitam quamdam gravitatem contrahit. Porro homo purus non potest elicere actum finitum adaequantem gravitatem offensae infinitam.

Subsumes: Atqui malitia peccati est finita; ergo.

Prob. subseq. Privatio rectitudinis finitae est finita; atqui malitia peccati est privatio rectitudinis oppositae, quae est finita; ergo.

Resp. dist. min. Malitia peccati, sumpta pro macula, est privatio rectitudinis oppositae, *conc.* sumpta pro offensa et injuria Dei, *nego min.* et sic ad consequens. Itaque duo in malitia peccati distinguenda sunt. ***Primum, est macula***, quae est deformitas orta ex aversione a Deo et privatione rectitudinis actui debitae, haec est finita, tolliturque per conversionem ad Deum. ***Secundum, est injuria***, qua homo per volontariam a Deo aversionem, illum inhonorat, violando jus divinum, quo homo tenetur magis diligere Deum, quam ullam creaturam; haec est infinita extrinsece et objective, nec tollitur nisi per condonationem, vel per aequivalentem compensationem, quae nunc fit in nobis ex applicatione satisfactionem Christi.

Inst. 2. In hoc statu per actum contritionis perfectae deletur peccatum, non tantum quoad maculam, sed etiam quoad injuriam; ergo purus homo talem actum eliciens condigne satisfaceret,

Resp. dist. ant. In hoc statu deletur, etc. virtute satisfactionem Christi, quae nobis applicantur, *conc.* virtute ipsius actus; contritionis duntaxat, *nego ant.*

Inst. 3. Homo purus, per actum charitatis perfectae, posset mereri vitam aeternam de condigno; ergo et per eundem actum, posset condigne satisfacere pro peccato.

Resp. 1. *dist. ant.* Per actum perfectae charitatis, cui adjunguntur merita Christi, *conc.* per actum charitatis secundum se sumptum *nego ant.* Id testatur Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. *Omnis gloriatio nostra in Christo est*, inquit, *in quo vivimus, in quo meremur. in quo satisfacimus; facientes fructus dignos paenitentiae, qui in illo vim habent, ab illo offeruntur Patri. et per illum acceptantur a Pâtre.*

Resp. 2. *dato ant. nego conseq.* Disparitar est, quod meritum, cum respiciat mercedem, nullam requirat personarum æqualitatem, bene autem satisfactio, quae, cum a persona offensa specificetur, non potest condigne exhiberi, nisi a persona ejusdem ordinis et dignitatis.

Objicies. 2, Purus homo potest Deo satisfacere ex propriis; ergo potest condigne satisfacere.

Prob. ant. Purus homo est dominus et arbiter suorum actum; ergo.

Resp. dist. ant. Est dominus suorum actuum, dependenter a Deo *conc.* independenter, *nego ant.* Neque enim libertas hominis, actiones ejus eximit a dominio Dei, cum, et secundum entitatem, et secundum bonitatem, a Dei dominio dependeant.

Objicies 3. Peccatum veniale est quid finitum; ergo pro eo potest homo purus condigne satisfacere.

Resp. dist. ant. Est quid finitum physice et entitative, *conc.* objective et terminative, *nego ant.* Infert enim Deo infinito injuriam, quae condigne compensari per opus finitum, non potest.

Inst. 1. Si homo purus non posset Deo condigne pro peccato, veniali tatisfacere, posset propter illud excludi a vita aeterna; atqui falsum conseq. ergo,

Resp. dist. ant. Posset excludi a vita aerterna, si Deus pro illo exigeret satisfactionem condiguam et rigorosam, *conc.* secus, *nego.* Porro Deus non exigit, ut homo justus, pro suo peccato veniali, rigorosam exhibeat satisfactionem, sed ex aequitate et misericordia acceptat imperfectam, quam homo, gratia instructus, potest exhibere; cujus voluntatis divinae signum est, quod Deus propter veniale peccatum amicitiam cum peccante non abrumpat, neque illum a se abjiciat.

Inst. 2. Peccatum veniale meretur tantum poenam temporalem atqui homo purus potest condigne satisfacere pro poena temporali; ergo.

Resp. nego min. Potest quidem homo purus satispati pro poena temporali, ad quod sufficit proportio poenae toleratae cum poena debita; sed non potest satisfacere, ad quod requiritur proportio aequalitatis inter personam satisfacientem, et personam cui fit sa-

tisfactio; talis tamen aequalitas inter Deum, et hominem non reperitur.

Inst. 3. Homo justus, per actum contritionis, condigne satisfacit pro peccato veniali; ergo.

Resp. dist. ant. Satisfacit in praesenti statu per applicationem satisfactionis Christi, *conc.* in alio statu, *nego ant.* Incarnatione enim sublata, non posset homo condigne satisfacere ad aequalitatem pro veniali.

Inst. 4. Ergo sublata Incarnatione, homo justus, venialiter peccans, aeternum periret; falsum consequens.

Respond. nego illatum: Quia, ut jam dictum est, Deus pro peccato veniali non exigit satisfactionem rigorosam, et ideo, in quocumque statu, homo justus potest mereri gratiam, cui annexa est peccati remissio.

DISSERTATIO IV.

De existentia Incarnationis.

Nota. Messiam a Deo promissum jam advenisse inficiantur, nedum Gentiles, sed et Judaei, cujus tamen adventus contra Gentiles invicte demonstratur fidei nostrae motivis credibilitatis, quae, *in Tractatu de Fide*, exponemus, ad quae, ne in fastidiosas repetitiones impingamus, Lectorem remittimus, ut probemus contra Judaeos, 1. Messiam jam dudum advenisse. 2. Jesum Nazarenum esse Messiam in Lege promissum.

CAPUT I.

UTRUM MESSIAS, A DEO PROMISSUS, JAM ADVENERIT?

Nota. Innumeris propemodum oraculis Prophetarum potest, contra Judaeos, demonstrari adventus Messiae jam praeteritus; nos vero, brevitatis gratia, ea seligimus, quibus tempus adventus Messiae designatur; tales sunt Prophetiae Jacob *Genes.* 49. Danielis, *cap.* 9. Aggaei, *cap.* 2. et Malachiae, *cap.* 3. Itaque.

CONCLUSIO.

Messiam jam a multis saeculis advenisse, probatur efficaciter ex Prophetarum vaticiniis.

Prima probatio ex vaticinio Jacob Gen. 49. *vers.* 8. *et* 10.

Jacob morti proximus, praedicens filiis suis quae eorum posteris eventura erant, sic Judam alloquitur: *Juda, te laudabunt fratres tui...adorabunt te filii patris tui...non auferetur sceptrum de Juda et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium.* Atqui ex hac Prophetia patet Messiam jam advenisse; ergo.

Prob. min. Ut ex hac Prophetia pateat Messiam jam advenisse

sufficit ut haec tria constent: 1. Per *Sceptrum* et *Ducem*, intelligi principatum politicum; 2. Per eum, *qui mittendus est*, ad cujus adventum sceptrum auferendum est a tribu Juda intelligi Messiam; 3. Jamdiu sceptrum, seu principatum politicum, e tribu Juda ablatum esse; atqui haec tria constant; ergo.

1. Per *Sceptrum* et *Ducem*, intelligitur principatus politicus; nam vox hebraea, *Schebet*, pro qua vertitur *sceptrum*, significat supremam auctoritatem; et vox *Mechokek*, pro qua vertitur, *Dux* significat Ducem, Legislatorem, et Magistratum; unde Septuaginta sic vertunt; *Non deficiet Princeps de Juda et Dux de femoribus tuis.* Et Chaldaica paraphrasis, *Non auferetur habens principatum a domo Juda, neque Scriba*, id est, Legislator, *a filiis filiorum ejus.* Ergo.

2. Per eum *qui mittendus est*, intelligitur Messias; nam vox hebraea, *Siloch*, significat mittere, sicut interpretatur Jo: 9. *Lava in natatoria Siloe, quod interpretatur missus.* Porro Messias per excellentiam vocatur mittendus. *Obsecro, Domine*, inquit Moyses, Exodi 4. loquens de Messia, *mitte quem missurus es* Hinc Chaldaica paraphrasis et S. Pagninus vertunt: *Donec veniat Messias;* qui solus potest dici *expectatio gentium*, juxta promissionem Messiae factam Jacob, Genes. 28. *Benedicentur in te, et in semine tuo cunctae tribus terrae;* de quo Messia sibi promisso hic evidenter loquitur Jacob.

3. Omnis supremus principatus jam dudum sublatus est, non solum de tribu Juda; sed etiam de tota gente Judaeorum, qui a multis saeculis vagi sunt, ac ubique terrarum, juxta prophetiam. Osee 3. depressi sunt, *Sine rege, et sine principe, sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine theraphim.* Ergo ex vaticinio Jacob patet Messiam jamdiu advenisse.

Solvuntur objectiones.

Objiciunt 1. *Judaei*, in Jacob vaticinio, per vocem *Schebet* non significatur *Sceptrum*, seu *Virga* dominationis, sed *Virga* tribulationis, ita ut sensus sit: *Non recedet virga tribulationis a Juda, donec veniat Messias.* Atqui usque modo Judaei ubique terrarum tyrannica servitute premuntur; ergo Messias nondum venit.

Resp. dist. maj. Quia 1. Jacob Tribui Judae nonnisi fausta et felicia praenuntiat, nimirum honorem ab aliis tribubus victoriam de hostibus, supremam potestatem ubertatem, etc.

2. Quia vox, *Schebet*, nusquam significat virgam tribulationis, nisi vocem habeat adjunctam, qua determinetur ad tribulationem significandam. v. g. Ps. 2. *Reges eos in virga ferrea.* Isaiae 10. *vae Assur virga furoris mei et baculus ipse est.* Atqui tantum abest, ut vox, *Schebet*, per aliquid adjunctum determinetur ad significandam tribulationem, quin econtra per haec verba sequentia,

et Dux de femore ejus, determinetur ad significandam supremam auctoritatem; ergo, etc.

Objiciunt 2. In vaticinio, particula, *donec*, non significat cessationem regiae dignitatis in Juda, sed ejusdem continuationem, ut sensus sit: *Postquam venerit Messias, qui sceptrum tribuit Judae restituet, nunquam deinceps ab ea auferetur*. Ergo nondum venit Messias.

Resp. nego ant. Absque ullo enim, vel levissimo fundamento, particula, *donec*, vertitur in particulam *postquam*, absque ullo scripturarum exemplo, in quibus particula, *donec* cessationem rei naturaliter significat; sic, Genes. 26. de Isaac dicitur: *Ibat proficiens, atque succrescens, donec magnus effectus est*, tunc enim desiit succrescere. Porro veteribus Judaeis ita exploratum fuit Jacob per particulam, *donec*, determinasse Messiam venturum, cum sceptrum de Juda defecerit, ut, cum in Herode illud defecisse cognoverunt, aliqui Herodem ipsum, alii Joannem Baptistam, Messiam esse arbitrati fuerint

Inst. 1. Jacobaeum vaticinium in Davide, longo tempore post mortem Jacob, primum vim habuit; ergo ex illo concludi minime potest non defuturum in Tribu Juda sceptrum, donec veniat Messias.

Resp. nego conseq. Jacob enim non praedixit, fore, ut statim a sua morte, Tribus Juda sceptrum obtineret; sed praedixit duntaxat, fore, ut, ex quo Tribus Juda sceptrum obtinuisset, eo non destitueretur simpliciter et absolute donec Messias veniret.

Instant 2. Juxta illam explicationem nondum venit Messias; nam in extremis Asiae partibus extat imperium Judaeorum, in quo præficiuntur Duces ex Tribu Juda, ut testantur aliqui Rabini; ergo.

Resp. nego ant. Illud enim imperium est prorsus fictitium: nam ex relationibus viatorum, qui totam peragrarunt Asiam, constat Judaeos ubique terrarum dura premi servitute; immo ipsimet, tempore mortis Christi declaraverunt se omni auctoritate ac reipublicæ forma destitutos, cum clamaverunt (*a*) *Nobis non licet interficere quemquam, non habemus regem, nisi Caesarem.*

Objiciunt 3. Per vocem, *Siloch*, in Jacob vaticinio, significatur urbs, *Silo*, quatenus pertinet ad Saul et Jeroboam, qui in *Silo*, ubi servabatur Arca, uncti fuerunt in reges, ita ut sensu sit: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniant Saul et Jeroboam in Silo, ubi consecrentur in reges.* Ergo illa prophetia non potest intelligi de Messia.

Resp. nego ant. Quia 1. prophetia redderet hunc sensum ridiculum: *Non auferetur*, etc. *donec veniat urbs Silo.* 2. Quia, nec Saul, nec Jeroboam, uncti sunt in *Silo*, sed Saul in Ramatha (*b*) e Jeroboam in Sichem (*c*) 3. Quando unctus est Saul, Arca erat in

(*a*) *Joann.* 18. *vers.* 31. *et cap.* 19. *vers.* 15.
(*b*) 1. *Reg.* 10. (*c*) 3. *Reg.* 12.

Cariathiarim, in domo Aminadab (*a*) et quando unctus est Jeroboam, Arca erat Jerosolymis, quo translata fuerat a Davide de Carathiarim.(*b*) 4. Quia, nec in Saule, nec in Jeroboam defecit sceptrum de Juda; *non in Saule*, quia quando unctus est, nondum erat sceptrum in Tribu Juda, ut constat; *non in Jeroboam*, quamvis enim decem tribus illum secutae fuerint, stetit tamen semper incolumen regnum Judae, cujus regia erat Jerusalem.

Quaeres *An prophetia Jacob fuerit completa in Jesu Nazareno*

Resp. affirm. Quia, ex quo David, in quo Judae vaticinium vim habere coepit, sceptrum accepit, penes Tribum Juda perpetuo mansit suprema auctoritas, sive singularibus personis ex ea regnum capessentibus, sive tota Tribu libere aliarum tribuum personas ad Ducatum evehente, usque ad Herodem, in quo, cum esset alienigena, Idumaeus nempe, seu ex posteris Esau, ut docet Josephus (*c*), extinta est omnis Judaicae Tribus auctoritas, et, quo regnante, natus est Jesus Nazarenus, in quo impleta sunt omnia, quae de Messia praedicta sunt a prophetis, ut videbimus cap. sequenti.

Objicies 1. Vaticinum Jacob non fuit impletum in Jesu Nazareno; ergo.

Prob. ant. Jesus Nazarenus non venit statim ut Herodes regnum a Romanis obtinuit; ergo, etc.

Resp. nego conseq. Nam particula, *donec*, saepe in Scriptura sumitur late et indeterminate, nempe, pro aliquo temporis intervallo, ut hic sumitur pro tempore adventus Christi; unde, ad verificationem vaticinii Jacob, sufficit, quod Jesus natus sit sub Herode alienigena: immo requiritur quod Jesus non venerit, nisi sublato sceptro, cujus ablatio debuit esse signum illius adventus, ut, non solum docti, sed et vulgus, pro certo habebant, juxta illud Samaritanae, Joann 4. *Scio quia Messias venit.*

Inst. 1. Herodes non erat alienigena; ergo.

Resp. nego ant. Certum est enim, ex omnibus historicis, Herodem fuisse alienigenam Ascalonitam secundum aliquos, Idumaeum secundum alios, quos conciliat D. Epiphan. haeresi 20. dicens, eum posse dici, *Idumaeum*, et *Ascalonitam*, quod nempe ex Antipatre Ascalonita, in Idumaea captivo, inibi natus fuerit.

Inst. 2. Idumaei, ex quo a Joanne Hircano, annis ante Christum 90. subacti fuerunt, circumcisioni, aliisque Judaicae religionis ritibus, subjecti fuere, omnibusque Judaeorum privilegiis donati, teste Joseph. (*d*) Ergo Herodes fuit Judaeus.

Resp. dist. conseq. Fuit Judaeus, nomine, et religione, *conc.* genere et sanguine, *nego conseq.* Genus autem Herodis hic quaerimus, non religionem.

(*a*) 1. *Reg.* 7. *vers.* 1. (*b*) 2. *Reg.* 6.
(*c*) *Lib.* 14. *Antiq. Judaicarum*, *cap.* 2.
(*d*) *Lib.* 13. *Orig. cap.* 17.

Inst. 3. Atqui Herodes fuit Judaeus genere; ergo.

Prob. anteced. Ex Nicolao Damasceno, qui apud Josephum, *lib.* 4. *antiquit, cap.* 2. scribit, *Herodem genus duxisse a primoribus Judaeorum, qui in Judaeam venerant e Babylonia.* Ergo:

Resp. nego conseq. Neque enim audiendus est Nicolaus Damascenus, cum subjungat ibidem Josephus, Nicolaum hoc scripsisse, non tam ad posteritatis cognitionem, quam ex adulatione, ut inde Herodis gratiam sibi conciliaret.

Objicies 2. Sceptrum non permansit in Tribu Juda usque ad adventum Jesu Nazareni; ergo vaticinium Jacob in eo non fuit impletum.

Prob. ant. Sceptrum desiit in Tribu Juda tempore Sedeciae, qui postremus rex fuit in Babyloniam captivus a Nabuchodonosore ductus; nimirum sexcentis circiter anni ante Nativitatem Jesu Nazareni; ergo.

Resp. nego ant. Nam, durante captivitate Babylonica, rex Judaeorum erat *Joachim*, de Tribu Juda, quam, in ipsa captivitate, ad solium regni exaltavit *Evilmerodach* rex, filius et successor Nabuchodonosoris (*a*); post mortem regis Joachim, *Zorobabel*, ex Tribu Juda et regio sanguine oriundus, recepit legislativam potestatem, et Ducis nomen; non ergo penitus ablatum fuit sceptrum de Juda, neque Dux de femore ejus in captivitate Babylonica, cujus tamen utriusque potestatis, regiae, et ducalis, ablatio, erat adventus Messiae certum indicium, in Jacob vaticinio designatum.

Inst. 1. Post transmigrationem Babylonis Machabaei, qui erant ex Tribu Levi, utpote Sacerdotes, Tribu Judae praefuerunt per 400. circiter, annos ante adventum Jesu Nazareni; ergo potestas suprema ducalis fuit tunc temporis ablata a Tribu Juda.

Resp. dist. ant. Machabei praefuerunt Tribui Juda, auctoritate ab illa Tribu accepta, *conc.* auctoritate propria ab illa Tribu independente, *nego ant.* Itaque, tempore Machabaeorum, suprema potestas semper mansit penes Tribum Juda, quae summos Sacerdotes de Tribu Levi, et Concilium, *Sanhedrin*, eligebat, ut, suo nomine et secundum suas leges, rempublicam administrarent, ut patet, 1. *Machab.* 9. ubi, defuncto Juda Machabaeo, *Congregati sunt omnes, Judaei, amici Judae, et dixerunt Jonathae ejus filio... Te hodie eligimus esse pro eo nobis in Principem et Ducem ad bellandum bellum nostrum.* Et subditur: *Et suscepit Jonathas tempore illo principatum.* Quemadmodum igitur dici non potest sceptrum Polonicum in natione Polonica defecisse, et ad gentem Germanicam transiisse, eo quod Germanum in regem elegerit: ita nec potest dici sceptrum in Tribu Juda defecisse, aut in Tribum Levi transisse, quando Tribus Juda in Duces elegit Machabaeos, ut rempublicam suo

(*a*) *Lib. Reg. c. ult. v.* 27.

nomine, et secundum suas leges, administrarent: quare sceptrum semper in Tribu Juda remansit, donec Herodes alienigena regnum Judaeorum, sine spe restitutionis, a Romanis obtinuit, absque electione, et consensu Judaeorum: quod contigit tempore adventus Jesu Nazareni.

Inst. 2. Post captivitatem Babylonicam, suprema potestas non magis mansit penes Tribum Juda, quam penes Tribus Benjamin et Levi, quae se Tribui Judae ita adjunxerunt, ut nullo post haec, quam Judaeorum nomine appellarentur et censerentur (*a*); ergo.

Resp. nego ant. Nam suprema potestas ad solam Tribum Juda pertinebat, tum quia sedes regni fuit in Jerusalem, quae pertinebat ad Tribum Juda; tum quia Tribus Levi et Benjamin, ita in unum populum, sub Regibus et Ducibus de Tribu Juda, coiverant, ut unicam duntaxat Tribum, nomine Juda appellatam, instituere censerentur; ideoque suprema auctoritas, quae penes populum mansit, semper Tribui Juda propria fuit.

Objicies 3. Sicut Jacob praedixit, non defuturum sceptrum in Juda, donec veniat Messias, ita praedixit non defuturas benedictiones in Tribus Joseph donec veniret idem Messias. *Filius accrescens Joseph . . . . benedictiones Patris tui confortatae sunt benedictionibus Patrum ejus, donec veniret desiderium collium aeternorum.* Atqui vaticinium de posteritate Joseph, non fuit impletum in Jesu Nazareno; ergo nec vaticinium de Juda.

Prob. min. Posteri Joseph simul ac sceptrum Israeliticum in Jeroboam adepti sunt, a veri Dei cultu ad vitulos aureos deflexerunt, et diu ante adventum Jesu Nazareni, puta annis 717. juxta chronologiam doctissimi Calmet (*b*) a Salmanassare, Assyriorum rege, in perpetuum exilium abducti fuerunt, 4. *Reg.* 17 Ergo.

Ut haec gravis objectio solvatur, Theologi, et Interpretes, in duas abiere sententias circa transmigrationem decem Tribuum Israel sub Salmanassare.

Prima, est eorum, qui volunt illam transmigrationem fuisse perpetuam, sicque, *distinguunt maj. primi argumenti.* Jacob praedixit benedictiones, in Tribubus Joseph, id est, in Ephraim, Manasse, et aliis Tribubus Israel, non defuturas, conditionate, nempe, si, et quandiu Deo fideles permanserint: *concedunt*; absolute, *negant*; et ideo Jacob non dixit: *Non auferentur benedictiones, donec*, etc. quomodo dixit: *Non auferetur sceptrum de Juda. donec*, etc. sed dixit: *Benedictiones confortatae sunt*, etc. quae dictionis differentia denotat, promissionem factam Joseph, non figere cessationem illarum benedictionum circa tempus Nativitatis Messiae: ex qua responsione fuit tota vis argumenti.

(*a*) *Lib.* 1. *Paralip. cap.* 11. *v.* 13. *et* 13.
(*b*) *Tab. Chronolog. Bibilor. p.* 253.

Secunda Sententia, est eorum, qui *negant min. utriusque argumenti;* quia, inquiunt, captivitas 10. Tribuum non fuit perpetua: ipsae enim, cum Tribubus Juda et Beniamin, e Babylone reversae sunt, sicut praenuntiatum fuerat a Prophetis, Jerem. 3. v. 28 *in diebus illis, ibit domus Juda ad domum Israel, et venient simul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi Patribus vestris.* Et Ezech. 27. vers. 21 *Haec dicit Dominus, ecce ego assumam Filios Israel de medio nationum, ad quas abierunt, et congregabo eos undique, et adducam eos ad humum suam, et faciam eos in gentem unam in montibus Israel, et Rex unus erit omnibus imperans: et non erunt ultra duae gentes, nec dividentur amplius in duo regna . . . et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus.* Ibi clare praedicitur unio duodecim Tribuum post captivitatem. Item Amos 9. vers. 14. *Convertam captivitatem populi mei, Israel, et aedificabunt civitates desertas, et inhabitabunt...: et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus.* Item Tobias, qui erat de Tribu Nephthali, monet Filium, *cap.* 14. quod: *Fratres sui, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam; omnis autem deserta terra ejus replebitur, et domus Dei, quae in ea incensa est, iterum raedificabitur, ibique revertentur omnes timentes Deum.* Quare Esdras, *lib.* 1. *Cap.* 6. *vers.* 16 narrat hunc reditum, *fecerunt autem*, inquit, *Filii Israel Sacerdotis et Levitae et reliqui Filiorum transmigrationis Dedicationem domus Dei in gaudio, et obtulerunt.... hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, juxta numerum Tribuum Israel.* Quare duodecim hircos immolarunt? nisi quia 12. Tribus redierant, et unum populum constituebant.

Instant. Osee 1. vers. 6. dicitur: *Voca nomen ejus absque misericordia, quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum, et domui Judae miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo.* Ergo captivitas decem Tribuum Israel, fuit perpetua.

Resp. nego conseq. Oseas enim, *cap.* 11. de filiis Israel, ait: *Avolabunt quasi avis ex Ægypto, et quasi columba de terra Assyriorum et collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.* Ergo, ex Cap. 1. videtur tantum sequi quod Deus non eodem modo misertus sit domui Israel, quo misertus est domui Judae, quae rediit cum duce suo; cum econtrà decem Tribus Israel redierint sub duce Tribuum Judae et Benjamin, quibus fuerunt unitae et quasi insitae, nec amplius populum distinctum formaverint, ut prophetavit Ezechiel supra.

II. Probatio ex vaticinio Danielis. 9. *vers.* 24.

Danieli oranti apparuit Gabriel Archangelus, eique adventum Messiae, et illius adventus tempus revelavit, his verbis: ***Septuagin-***

ta hebdomades abbreviatae sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur praevaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus Sanctorum.

Scito ergo et animadverte: ab exitu sermonis (id est edicti Regis Persarum) *ut iterum aedificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duae erunt, et rursum aedificabitur platea, et muri in angustia temporum.*

Et post hebdomades sexaginta duas, (ab urbis aedificatione) *occidetur Christus . et non erit ejus populus, qui eum negaturus est, et civitatem, et Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio.*

Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, et in dimidio hebdomadis deficiet Hostia et Sacrificium : et erit in templo abominatio desolationis : et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio. Ex hac prophetia , sic argumentum conficitur.

Ille; de quo fit mentio in Danielis Prophetia , est Messias ; atqui jam diu hebdomadae, post quas venturus dicitur, elapsae sunt; ergo jam diu venit Messias.

Prob. maj. Soli Messiae adaptari possunt characteres a Daniele, in sua Prophetia, delineati; ergo, etc. namque:

1. Dicitur, ***Christus***, quae vox graeca idem sonat, ac hebraica, ***Messias***.

2. Dicitur, ***Dux***, quo titulo insignitur Messias Isaiae 55. ***Ecce testem dedi eum, Ducem, ac Praeceptorem gentibus***,

3. Dicitur, ***Sanctus Sanctorum***, quod nomen soli Messiae convenit, qui est Sanctus per excellentiam, Isaiae 54. ***Redemptor tuus Sanctus Israel, Deus omnis terrae vocabitur.***

4. Dicitur, quod sit impositurus finem peccato, iniquitatem deleturus, justitiam sempiternam adducturus;quae omnia soli Messiae conveniunt, juxta illud Isaiae 61. *Spiritus Domini... misit me , ut mederer contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam*, etc. et illud Malachiae 4. ***Orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiae.***

5. Dicitur, quod, per ejus adventum, debeat impleri ***Visio et Prophetia***, quod soli Messiae convenit, qui, cum sit veritas, finem imposuit umbris et figuris quae eum designabant.

6. Dicitur, quod sit morti tradendus ; atqui id de Messia Prophetae praedixerant, ***Sicut ovis ad occisionem ducetur***; inquit Isaias . 53.

Porro hi characteres ita sunt Messiae proprii; ut veteres Rabbini, teste D. Hieronym. in Daniel c. 9. hoc vaticinium de Messia interpretati fuerint.

Prob. min. In sacra Scriptura, hebdomada duobus tantum mo-

dis sumitur, nimirum, 1. Pro septem diebus, sic *Levitici* 22. sumitur. 2. Pro hebdomada annorum, Levit. 25. *Numerabis quoque tibi septem hebdomades annorum*, id est, septies septem annos, qui simul efficiunt 49. annos. Atqui sive 70. hebdomades sumantur pro hebdomadibus annorum, (ut de facto sumi debent) jamdiu praeterierunt: nam septuaginta hebdomadae dierum conficiunt dies 490 septuaginta vero hebdomades annorum conficiunt 490. annos. Hoc porro spatium a multis jam saeculis elapsum est; ergo Messias jamdiu venit.

Quaeres: *An Prophetia Danielis fuerit completa in Jesu Nazareno ?*

Resp. affirm. Idque ostenditur ex tribus capitibus. 1. Ex circumstantiis illius, qui Danieli, ab Angelo Gabriele, promittitur. 2. Ex eventibus mortem illius comitantibus. 3. Ex eventibus mortem ejus sequentibus.

1. Ex circumstantiis illius Messiae, qui venturus Danieli promittitur, ostenditur quod Messias ille sit Jesus Nazarenus, namque.... 1. Per adventum Messiae promissi, peccatum debet finem accipere, deleri iniquitas, et adduci justitia sempiterna: atqui finem accepit peccatum et deleta est inquitas per Jesum Nazarenum, qui *dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate* (a); et per eum adducta est justitia sempiterna, nam *factus est nobis... justitia, st sanctificatio et redemptio* (b) ergo, etc... 2. Messias promissus; dicitur, *Christus*, id est, unctus, et *Sanctus Sanctorum*; atqui Jesus Nazarenus est unctus, quia ex plenitudine divinitatis cum humanitate conjunctae; factus est plenus gratia et veritate ; item est *Sanctus Sanctorum*, quia non tantum est Sanctus sanctitate accidentali, sicut alii qui dicuntur sancti, sed est Sanctus sanctitate substantiali per sui cum divinitate substantialem unionem... 3. In adventu Messiae debent *impleri Visio et Prophetia;* atqui figurae et Prophetiae, quae Messiam annuntiabant, impletae sunt in Jesu Nazareno, ut tradit D. Matth. c. 12. *Omnes Prophetae, et lex usque ad Joannem prophetarunt...* 4 Messias promissus debuit occidi post hebdomadas 69. atqui Jesus Nazarenus, juxta Chronologicos exactiores, occisus est in medio hebdomadae septuagesimae; ergo etc.

2. Idem ostenditur ex eventibus mortem Messiae promissi comitantibus, nimirum, 1. Quod *non erit populos*, id est, nihil ad Christum, a quo alienus habebitur populus Judaicus, *qui eum negaturus est.*

2, Quod *in dimidio hebdomadis* (Septuagesimae) *deficiet Hostia et Sacrificium* ; atqui haec comitata sunt mortem Jesu Nazareni: tunc enim populus Judaicus eum negavit cum dixit : *Non ha-*

(a) 2. *ad Titum*, *v.* 14. (b) 1. *Cor.* 1, *v.* 30.

bemus Regem nisi Caesarem ..crucifige crucifige eum. Tunc item defecit Hostia et Sacrificium, non quod reipsa sacrificia Judaica tunc cessaverint, sed quod eorum vis et praeceptum evanuerint, quando Christus ea abrogavit, dicens, *Consummatum est*, quod quidem mysterium, velo templi scisso, adumbratum est.

3. Idem ostenditur ex eventibus mortem Messiae sequentibus, nimirum, quod *Civitatem et Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo;* quod *finis ejus vastitas*; quod *post finem belli statuta desolatio*, quae *usque ad consummationem et finem perseverabit*. Atqui haec omnia Jesu Nazareni mortem secuta sunt, non quidem immediate, hoc enim non requirit Prophetia, sed paucis aliquot annis: etenim 40. post Christus mortem annis: *Titus* Vespasiani filius, Dux ille venturus cum exercitu Romano, Jerosolymam oppugnavit; et penitus evertit, tuncque et ipsum templum a militibus dissipatum et combustum fuit, Judaeique occisi, alii capti, abducti, et undequaque ita dispersi, ut populus esse desierint, quae desolatio ab annis 1700 et amplius durat, et usque ad mundi finem duratura est.

Objicies 1. Non potest assignari tempus, quo 70. hebdomades sint enumerandae; ergo ex Prophetia Danielis non potest colligi, saltem certo, Messiam promissum jam advenisse.

Resp. transeat ant. nego conseq. Nam etsi manifestum non esset, a quo praecise tempore enumerandae forent 70. hebdomades, tamen adhuc esset evidens elapsam esse ultimam, in cujus medio Messias praenuntiatur morti tradendus; nam desinere debuit ante cessationem sacrificii veteris; atqui sacrificium illud jam diu desiit: in uno enim Jerosolymorum templo, juxta Legis Mosaicae praescriptum, sacrificia offerri poterant: ergo, cum a mille septingentis annis et amplius, Jerosolymorum templum dirutum fuerit, sacrificia apud Judaeos omnino desierunt.

Dixi, *transeat ant.* Quia, juxta fere omnes Chronologicos hodiernos, 70. hebdomades ducunt initium ab anno 20. Artaxerxis Longimani, qui eo anno Nehemiae fecit facultatem iterum aedificandi, non templum, sed urbem Jerosolymitanam, juxta illud Nehemiae, 2. Esdrae 2. *anno 20. Artaxerxis . . . dixi ad Regem . . . si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittat me in Judaeam ad civitatem patris mei: et aedificabo eam . . . et dedit mihi Rex juxta manum Dei mei bonam mecum.*

Inst. 1. Ergo Prophetia Danielis non fuit completa in Jesu Nazareno.

Prob. ant. Juxta Prophetiam, ultima hebdomada debuit incidere in tempus Passionis Christi; atqui si initium 70. hebdomadum ducatur ab anno 20. Artaxerxis Longimani, ultima hebdomada non incidit in tempus Passionis Jesu Nazareni; ergo etc.

Resp. nego min. Nam, juxta exactiorem Chronologiam doctis-

simi Calmet (*a*) annus vigesimus Artaxerxis incidit in annum mundi 3550. quibus si addantur 490. anni, quibus constant 70. hebdomades annorum, conficient annos 4040. qui est annus quartus post Jesu Nazareni Passionem, quae advenit anno mundi 4036. cum medio, et consequenter in medio hebdomadis septuagesimae; nempe anno, ab edicto Artaxerxis 486. cum medio.

Inst. 2. Artaxerxes, anno sui regni septimo, Judaeis dedit facultatem reaedificandi urbem Jerosolymitanam (*b*): ergo ab eo anno hebdomades Danielis ducunt initium.

Resp. nego ant. Nam Artaxerxes, edicto dato anno regni sui septimo, potestatem non facit rursus aedificandae civitatis Jerusalem, sed tantum Templi restaurandi, et cultus veri Dei restituendi: unde non alterius rei fit mentio in edicto quod Esdras anno 7. Artaxerxis obtinuit.

Prob. ant. 1. Esdrae cap. 7. dicitur: *Dedit ei* (Esdrae) *Rex.... omnem petitionem ejus.* Atqui non est dubium, quin Esdras petierit urbis reaedificationem; quomodo enim sine muris manere potuissent tot Judaeorum millia, quae secum reduxerat Esdras, cum tot, tamque infensos haberent hostes vicinos? Ergo.

Resp. nego min. Nihil enim tunc temporis a Rege petierat Esdras, quod murorum civitatis instaurationem spectaret, sed tantum ea, quae ad Dei cultum et observationem Legis pertinerent, quod ex una lectione citati capitis septimi Esdrae manifestum est.

Objicies 2. In Prophetia dicitur, quod hebdomades sint *abbreviatae*; ergo non debent sumi pro 70. hebdomadibus integris.

Resp. nego conseq 1. Quia in Hebraeo legitur: *Hebdomadae* 70. *decisae sunt*, juxta quem sensum nulla remanet difficultas: 2. Quia hebdomadae, non ideo dicuntur abbreviatae, quod integrae non sint, sed quod cum Deus hebdomadas plures quam 70. constituere potuisset ante Messiae adventum, tamen 70. duntaxat statuit, ob Danielis, aliorumque Sanctorum, orationes et suspiria.

III. Probatio ex vaticinio Aggaei, cap. 2. vers. 7.

Cum Judaei, qui viderunt magnificentiam Templi a Salomone aedificati, tristitiam ex eo concepissent, quod Templum a Zorobabele constructum ad veteris Templi gloriam non accederet, ut narratur 1. *Esdrae* 3. Aggaeus sic eos consolatur: ***Haec dicit Dominus exercituum, adhuc unum modicum est, et ego commovebo caelum, et terram, et mare, et aridam. Et movebo omnes gentes: et veniet desideratus cunctis gentibus: et implebo domum istam gloria .... magna erit gloria domus istius novissimae plusquam primae, et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.*** Ex

(*a*) *Dictionario Historico, Chronologico, v. Artaxerxes.*
(*b*) *Esdrae* 1. *cap.* 7.

hac Prophetia sic argumentor: Nulli dubium est quin de adventu Messiae locus iste intelligatur, qui solus potest dici, *desideratus cunctis gentibus*; in quo benedicendae sunt omnes gentes; solus potest dici daturus pacem veram, et caelestem, qui solus innocens reconciliavit Deo peccatores; atqui ille Messias jamdiu advenit; ergo, etc.

Prob. min. 1. Messias promittitur venturus post *unum* tempus *modicum*, post *unum pusillum*, ut habet Hebraica editio; atqui ab anno 2. Darii Hystaspis, quo praedixit Aggaeus, usque ad tempus praesens, plusquam duo annorum millia effluxerunt; ergo Messias jam diu advenit.

Prob. min. 2. Messias promittitur venturus stante adhuc Templo a Zorobabele constructo, in quo debuit annunciare pacem, cujus major futura erat gloria, quam gloria primi Templi a Salomone constructi, nimirum ob praestantiam Messiae illud ingredientis: nullo enim alio sensu superare potuit gloriam Templi Salomonis, cujus stupenda erat magnificentia, quod fuit decoratum Arca foederis, unde Deus reddebat oracula: oleo divinae unctionis: igne perpetuo: virga Aaron: praesentia Dei in propitiatorio, etc, quibus caruit Templum Zorobabelis; atqui a mille sexcentis annis et amplius, illud Templum a Tito funditus dirutum fuit ac combustum; ergo concludendum est, jamdiu advenisse Messiam, eumque esse Jesum Nazarenum.

Objiciunt Judaei. Christus non intravit in Templum Zorobabelis, sed in illud, quod Herodes, post Templum Zorobabelis penitus dirutum, construxit; ergo Prophetiae Aggaei promissiones, non possunt referri ad secundum Templum, sed ad tertium Herodianum.

Resp. nego ant. 1. Quia haec particula demonstrativa, *ista domus*, indigitat secundum Templum, quod tunc a Zorobabele construebatur. 2. Quia templum quod Judaei vocant Herodianum, hoc ipsum est Templum Zorobabelis, quod, in aliquibus duntaxat suis partibus collapsum. Herodes reparavit, ornavit atque ditavit, ut notat Cornel. a Lapide in Aggaeum.

IV. Probatio ex vaticinio Malachiae Prophetarum ultimi. Cap. 3. v. 1.

Prophetiam Aggaei confirmat Malachias, dicens: *Ecce ego mitto Angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam: et statim veniet ad Templum suum Dominator, quem vos quaeritis, et Angelus Testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum.* Ibi profecto intelligitur Messias, qui est Dominus quem expectabant Judaei, et Angelus testamenti quem desiderabant, quia foedus sempiternum Deum inter et homines constituere debebat; atqui promittitur venturus *statim*, *et* juxta Septuaginta

subito, immo *ecce* jamjam *venit* juxta Prophetiam: promittitur venturus ad Templum a Zorobabele constructum, quod a 17. saeculi et amplius, est ita destructum, ut nulla prorsus illius iterum excitandi spes effulgere possit; ergo Messias jam venit. Estque Jesus Nazarenus, qui *statim* post suam Nativitatem in templo oblatus est, cujus Angelus, seu Praecursor praedicitur, nimirum, Joannes Baptista, qui per suam praedicationem homines disposuit ad illum, ut verum Messiam, recipiendum: *Hic est enim de quo scriptum est*, ait, Matth. 11. *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem suam, qui praeparabit viam tuam ante te.*

CAPUT II.

UTRUM JESUS NAZARENUS SIT MESSIAS IN LEGE PROMISSUS?

CONCLUSIO.

Jesus Nazarenus est Messias in Lege promissus.

Propositio jam probata manet ex mox dictis; nihilominus.

Prob. ulterius: Omnes Prophetiae de Messia editae, in Jesu Nazareno fuerunt impletae; ergo.

Prob. Anteced. Percurrendo singulas Prophetias.

1. Messias debuit nasci ex familia David, Isaiae 11. *Egredietur virga de radice Jesse.* At Jesus Nazarenus ex semine David ortus est, Matth. 1. *Liber generationis Jesu Christi, Filii David*, etc.

2. Debuit nasci in Bethlehem, Michaeae 5. *Et tu Bethlehem Ephrata: parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, et egressus ejus ab initio, a diebus aeternitatis.* At Jesus natus est in Bethlehem, Matth. 2. *Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda.*

3. Nasci debuit ex Virgine, Isaiae 7. *Ecce Virgo concipiet et pariet Filium*: At Jesus natus est ex Matre Virgine, Matth. 1. *Cum esset desponsata Mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.*

4. Debuit adorari a Regibus, Psal. 71. *Reges Arabum et Saba dona adducent: et adorabunt eum omnes Reges terrae.* Quod impletum in Jesu legitur Matt. 2. *Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam dicentes: Ubi est qui natus est Rex Judaeorum?... venimus adorare eum.*

5. Debuit fugere in Ægyptum, Osee, c. 11. *Ex Ægypto vocavi Filium meum.* At impletum est in Jesu, Matth. 2. *Consurgens*, Joseph, *accepit Puerum et Matrem ejus nocte, et secessit in Ægyptum.*

6. Debuit vendi 30. argenteis, Zachar. 11. *Et appenderunt mercedem meam 30. argenteis.* Quod in Jesum impletum dicitur, Matth. 26. *At illi*, Judae, *constituerunt 30 argenteos.*

7. Novum sacerdotium debuit instituere, Psal. 109. *Tu es Sa-*

cerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Quod impletum est in Jesu, Matth. 26. *Caenantibus autem illis, accepit Jesus panem, etc.*

8. Debuit prodi ab amico et familiari, Psalm. 40. *Etenim homo pacis meae, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem:* quod impletum est in Jesu Joann. 18. *Sciebat autem et Judas qui tradebat eum, locum*, etc.

9. Messias debuit potari felle et aceto, Ps. 68. *Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto:* quod in Jesu impletum legitur, Matth. 27. *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.*

10. Debuit ingredi Jerosolymam, sedens super asinam, et a civibus cum gaudio excipi. Zachar. 9. *Jubila, filia Jerusalem, ecce Rex tuus, venit tibi justus et Salvator: ipse pauper et ascedens super asinam, et super pullum filium asinae:* quod impletum est in Jesu, Matth. 21. *Et adduxerunt asinam et pullum...... et eum desuper sedere fecerunt....... turbae autem clamabant, dicentes: Hosanna filio David; Benedictus qui venit in nomine Domini.*

11. Debuit crucifigi et cum iniquis reputari, Ps. 21 *Foderunt manus meas et pedes meos.* Et Isaiae 53. *Cum iniquis reputatus est.* Hoc autem fuit impletum in Jesu, Matth. 37. *Duxerunt eum ut crucifigerunt, Crucifixi sunt cum eo duo latrones.*

12. Messias debuit resurgere, Ps. 15. *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* At impletum est in Jesu, Matth. ult. *Angelus dixit mulieribus: nolite timere vos: scio enim, quod Jesum, qui crucifixus est, quaeritis: non est hic: surrexit enim sicut dixit.*

13. Messias debuit ascendere in caelum, Psalm. 46. *Ascendit Deus in jubilo.* Id autem in Jesu impletum legitur, Actor. 1. *videntibus illis*, Apostolis, *elevatus est..... cumque intuerentur in caelum euntem illum*, etc.

14. Debuit mittere Spiritum sanctum, Joel. 2. *Effundam Spiritum meum super omnem carnem.* Id autem in Jesu impletum legitur Actor 2. *Factus est repente de caelo sonus, tanquam advenientis Spiritus vehementis.... et repleti sunt omnes Spiritu sancto.*

15. Messiae promissa fuit conversio gentium. Is 49. *Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae.* Illudque magnum opus perficere debuit per eos qui credituri erant in eum, Isaiae 66. *Ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes....ad insulas longe ... et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino. Et assumam ex eis Sacerdotes et Levitas dicit Dominus.* Atqui vocatio gentium facta est per Jesum Nazarenum, qui, Apostolorum suorum ministerio, totum mundum, Idololatriae deditum, ad veri Dei cultum reduxit.

Solvuntur Objectiones.

Objiciunt Judaei. Adventus Messiae debet esse magnificus et gloriosus, Psalm. 49. *Deus noster manifeste veniet et non silebit, Ignis in conspectu ejus exardescet.* Atqui talis non fuit adventus Jesu Nazareni, qui in vili stabulo, et in medio duorum animalium, natus est; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Adventus Messiae secundus, quando, nimirum, veniet in majestate sua judicaturus vivos et mortuos, *conc.* nam ex Matth. 25 *Tunc sedebit super sedem majestatis suae.* Adventus Messiae primus, *nego maj.* tunc enim juxta Prophetiam Zachariae 9. *Rex veniet justus et Salvator: ipse pauper*, et ascendens *super asinam et super pullum filium asinae.* Ecce illius Regis tota magnificentia.

Inst. 1. Cum venerit Messias, *Super solium David, et super regnum ejus sedebit*, Isai. 9. atqui Jesus Nazarenus non sedit super solium David; ergo.

Resp. dist. maj. Sedebit super solium David, ita ut per solium David intelligatur Regnum spirituale, quod est Ecclesia, cujus Christus est Caput, *conced.* Regnum temporale, *nego major.* Loquitur itaque Is. hic de Ecclesia, quae in aeternum duratura est, unde addit: *Super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, corroboret in judicio et justitia, amodo et usque in sempiternum.* Regnum autem. David temporale, in aeternum non debuit, nec potuit durare, unde Christus ipse ait, Joan. 18. *Regnum meum non est, de hoc Mundo.*

Inst. 2. In adventu Messiae futura est Israelitarum exaltatio; et rerum omnium abundantia: atqui tantum abest, ut Israelitae in Jesu Nazareni adventu fuerint exaltati et ditati, quin potius fuerint depressi et ad extremam egestatem redacti; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Futura est Israelitarum exaltatio secundum spiritum, et rerum omnium spiritualium abundantia, *conc.* secundum carnem exaltatio et rerum temporalium abundantia, *nego maj.* itaque Israelitae dupliciter sumuntur. 1. Carnaliter, pro iis qui secundum carnem sunt posteri Israel. 2. Spiritualiter, pro iis qui fidem Israel imitantur, hi veri sunt Israelitae, qui in adventu Christi constituti sunt in regno gratiae et sanctitatis, juxta hanc Isaiae 61. Prophetiam, *Spiritus Domini misit me .... ut ponerem lugentibus Sion, et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, et pallium laudis pro spiritu maeroris; et vocabuntur in ea sortes justitiae, plantatio Domini ad glorificandum.* Quam Prophetiam cum legisset Jesus Nazarenus in Synagoga Nazareth, declaravit eam dicens; *Hodie impleta est haec Scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant.*

Inst. 3. Messias promissus debet Judaeos liberare a servitutis ju-

go ; atqui eos non liberavit Jesus Nazarenus; immo ab ejus adventu sub durissima servitute gemunt ; ergo, etc.

Resp. dist. maj. A servitute peccati et mortis aeternae, *conc.* A servitute principum, *nego maj.* Certum est autem quod Jesus Christus non modo Judaeos, sed et omnes gentes a jugo mortis aeternae et peccati liberavit, Coloss. 1 : *Eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit nos in regnum Filii dilectionis suae.*

Inst. 4. Messias debet omnes gentes imperio suo subjicere, Psalm. 2. *Dabo tibi gentes in haereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae* ; atqui Jesus Nazarenus non subjecit omnes gentes imperio suo ; ergo.

Resp. dist maj. Debet omnes gentes imperio suo spirituali subjicere, *conc.* temporali et caduco, *nego maj.* Porro Jesus Christus omnes gentes suo spirituali imperio subjecit, fidem interius, occulta gratiae suae subministratione, suadendo, mores reformando, etc.

Inst. 5. Atqui Messias debet omnes gentes subjicere imperio suo temporali; ergo, etc.

Prob. ant. Messias promissus, futurus est bellator, Psalm. 44. *Sagittae tuae acutae, populi sub te cadent*; ergo.

Resp. dist. ant. Messias futurus est bellator, sensu spirituali, *conc.* sensu carnali Judaeorum, qui Messiam Ducem, armis et opibus praepotentem, expectabant, a quo ab omnibus suis hostibus forent liberandi, *nego ant.* Porro Jesus Christus spirituali modo bellator et victor fuit, quia de infidelitate, de errore, daemone, immo de ipsamet morte plenam reportavit victoriam, nam, ex Heb 2. *Participavit carni et sanguini, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.*

Inst. 6. Verus Messias debuit idolorum cultum extinguere: atqui Jesus Christus illum non extinxit; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Debuit cultum idolorum extinguere paulatim et per gradus; *conc.* simul et uno momento, *nego maj.* Est quippe ordo divinae providentiae, ut non nisi per quosdam gradus ad finem suum perveniat.

Inst. 7. Verus Messias ab Ecclesia recipi debuit ; atqui Synagoga, quae tunc sola erat Ecclesia, non recipit Nazarenum; ergo.

Resp. dist. maj. Messias debuit ab Ecclesia nova, quae tunc formabatur, recipi, *conc.* a Synagoga, *nego maj.* Immo, juxta prophetias de Messia factas debuit a Judaeis rejici et crucifigi et a gentibus recipi, id expresse praedixit Isaias 65. *Invenerunt me, qui non quaesierunt me; dixi: ecce ego, ecce ego, ad gentem quae non invocabat nomen meum.* Econtra, *expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona, post cogitationes suas.* Hoc autem impletum est in J. C. qui Jo. 1. *In propria venit, et sui eum non receperunt.*

DISSERTATIO V.

De Causis Incarnationis.

Nota. Circa causam Incarnationis efficientem nulla est controversia: certum enim est, ipsam opus esse totius Trinitatis; est enim opus ad extra; sed opera ad extra, sunt totius Trinitatis: ergo, etc. Itaque restat agendum 1. De causa finali, seu motiva Incarnationis. 2. De causa ejusdem meritoria, duplici Capite.

CAPUT I.

DE CAUSA FINALI SEU MOTIVO INCARNATIONIS.

Nota. Hic duplex movetur quaestio, *Prima*, quae spectat dogma, utrum generis humani redemptio fuerit finis Incarnationis. *Secunda*, quae spectat scholae dissidium, utrum generis humani redemptio, ita fuerit finis adaequatus et totalis Incarnationis, vi praesentis decreti, ut, homine non peccante, Verbum non fuisset incarnatum.

QUÆSTIO I.

Utrum generis humani redemptio fuerit finis Incarnationis.

CONCLUSIO.

Incarnatio facta est ad liberandum hominem a peccato . . . . . Est de fide contra Palagianos negantes peccatum originale, et necessitatem gratiae Christi ad delenda peccata, decentesque Christum datum esse hominibus ut exemplum, Doctorem et Legislatorem, non ut redemptorem proprie.

Prob. prop. 1 Ex Scriptura, Joann. 3. *Misit Deus Filium suum in mundum, ut salvetur mundus per ipsum*: Matth. 18. *venit Filius hominis salvare, quod perierat.* 1. Ad Tim. 1. *Fidelis sermo, et omni acceptione dignitus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere*, Quibus verbis expresse et clare declatatur Verbum incarnatum esse ad liberandum homines a peccato et damnatione aeterna.

Prob. 2. Ex Concilio Nicaeno I. in Symbolo. *Qui propter nos homines, et propter nostram salutem, descendit de Cœlis, et Incarnatus est de Spiritu sancto, et homo factus est.*

Prob. 3. Ex traditione PP. quorum textus referemus quaest. sequenti, contenti hic proferre testimonium Sancti Bernardi Epist. 190. contra Abailardum. *Si verum est dicere*, inquit, *quod Christus non venit ad hominem liberandum, sed tantum ad institutionem vitae et charitatis commendationem*, (*ut Abailardus volebat*) *hoc modo ipse Abailardus cum Pelagio evacuat pretium sanguinis Christi.* Ergo.

Quaeres 1. *An Christus venerit, tum propter peccatum originale, tum propter peccata actualia?*

Resp. affirm. Idque est de fide, cum expresse legatur in Scripturis, 2. ad Tit. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate.* Et 1. Joann. 1. *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato.* Et c. 3. ait: *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli;* atqui non solum peccatum originale, sed et actualia, sunt opera diaboli; ergo.

Quaeres 2. *An Christus magis praecipue venerit ad delendum peccatum originale?*

Resp. affirm. Quia propter illud peccatum magis praecipue Christus venit, quod est majus extensive; atqui peccatum originale, peccato actuali majus est extensive, cum per illud primus parens omnes suos posteros reddiderit inimicos Dei, Filios irae, et indignos vita aeterna; ergo.

Quaeres 3. *Utrum venisset Christus, si, Adamo non peccante, peccassent ejus posteri?*

Resp. Nihil de hac re certum potest definiri, cum id nullibi revelatum reperiatur; *Quis*, ait Apost. Rom. 11. *cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Ab his ergo otiosis quaestionibus abstinendum judicamus.

QUAESTIO II.

Utrum generis humani redemptio ita fuerit finis adaequatus et totalis Incarnationis, ut, homine non peccante, Verbum non fuisset incarnatum?

Nota. Praesens quaestio non est de possibili: certum est enim, quod Deus potuisset incarnari virtute alterius decreti, si homo non peccasset; in hoc enim nulla est repugnantia; sed quaestio est de facto; nimirum, utrum in praesenti rerum ordine, ac virtute praesentis decreti; Christus venisset, etiamsi homo non peccasset: circa quod duplex est sententia.

Prima. est Scoti et ejus discipulorum, qui docent Verbum, etiam homine non peccante, incarnandum fuisse vi praesentis decreti non quidem in carne passibili, sed in carne impassibili. Hinc, secundum hos Theologos, Verbum fuit incarnatum vi duplicis virtualiter decreti: Per *Primum*, decreta est Incarnatio in carne impassibili propter ejus excellentiam ante praevisionem lapsus hominis. *Per secundum*, decreta est Incarnatio in carne passibili propter redemptionem hominis lapsi.

Secunda, Est Divi Thomae et majoris partis Theologorum, qui docent redemptionem hominis fuisse motivum totale et adaequatum Incarnationis, ita ut Verbum, vi praesentis decreti, incarnatum non fuisset, si homo non peccasset; cum quibus sit:

CONCLUSIO.

Verbum divinum vi praesentis decreti, non fuisset incarnatum si homo non peccasset.

Prob. 1. *ex Scriptura*, in qua Filius Dei dicitur simpliciter venisse, ut redimeret genus humanum; immo hoc unicum assignat motivum, Joann. 3. *Non misit Deus Filium suum ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Hinc. D. Paulus rationem reddens, cur Christus carnem assumpserit, ait: *Quia ergo pueri participaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.* Atqui in his textibus, non solum agitur de adventu Christi in carne passibili, sed de ejus adventu simpliciter; ergo illius unicum est motivum, nempe redemptio generis humani.

Dicunt Scotistae: Quanquam Scripturae redemptionem hominis pro motivo Incarnationis assignent, tamen non negant aliud motivum; ergo datur aliud.

Resp dist. ant. Non negant aliud motivum expresse, *conc.* tacite, *nego ant.* In his quippe rebus, in quibus, quid voluerit Deus, e Scriptura magis quam ex nostris conjecturis expiscandum est, tacite saltem negatur aliud motivum, quando unicum refertur; sic dum Scriptura unius mundi creationem exponit, plures tacite negat.

Instat: Scripturae alia motiva non obscure designant, puta quod venerit Christus. 1. Ut Doctor noster, Joann. 1. *Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem.* 2. Ut Pastor, Jo. 11. *Ego sum Pastor bonus.* 3. Ut largitor vitae per gratiam, Joann. 10. *Ego veni ut vitam habeant.* 4. Ut Sponsus Ecclesiae, Ephesi 5. Ergo, etc.

Resp. dist. ant. Scriptura, alia designat Incarnationis motiva, in motivo redemptionis hominum comprehensa, *conc.* a motivo redemptionis distincta, *nego ant.* Itaque illae Christi adventus rationes a motivo redemptionis exiguntur tamquam illius appendices: venit enim Christus ut doctor, sed ut illuminet hominem existentem in tenebris peccatis, *Jo.* 1. venit ut pastor, sed ut quaereret ovem quae perierat, *Lucae* 15. venit ut largitor vitae, sed instar medici ad aegrum, quem semivivum latrones reliquerunt, *Luc.* 10. venit ut sponsus, sed cui applicatur illud quod *Exodi* 4. Moysi tribuit Sephora, *Sponsus sanguinum tu mihi es*: ut qui suo sanguine sibi coemerit ac desponsaverit animas nostras ergo illae omnes rationes adventus Christi, quas designat Scriptura, in singulari motivo redemptionis nostrae comprehenduntur.

Prob. 2. *Ex tradit PP.* Qui nullum aliud motivum afferunt, immo saepe quodlibet aliud excludunt.

Sanctus Iraeneus, lib. 5: contra haereses cap. 14. ait: *Si non haberet caro salvari*, *nequaquam*, id est, nullo modo, *Verbum Dei*

caro factum esset : et si non haberet sanguis justorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Dominus.

Sanctus Athanasius, orat. 3. contra Arianos: *Dominus*, inquit, *non habuit causam, ut esset Verbum, nisi quod esset patris germen et sapientia unigenita; cum tamen homo efficitur, tum causa substituitur, cur eum oporteat carnem gestare: necessitas quippe hominum indigentiaque anterior est, quam illius nativitas, qua sublata non induisset carnem.*

S. Chrysost. homil. 5. in Epist. ad Hebr. *Carnem nostram suscepit propter benignitatem solum et clementiam, ut nostri misereretur, non enim est alia dispensationis causa, quam haec sola.*

Origenes homil. 24. in Numeros: *Si non fuisset peccatum .... mansisset*, Christus, *hoc quod in principio erat, Deus Verbum.*

Div. August. Serm. 8. de verbis Apost. *Si homo non periisset, Filius hominis non venisset.* Et Serm. 9. *nulla fuit causa veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere : tolle morbos, tolle vulnera, et nulla est causa.* Consentiunt.

Argumenta ex ratione deprompta non afferimus ; ex Scripturis enim solum et traditione, explorandum est quod ab una Dei voluntate pendet.

Scotistae respondent Sanctos Patres intelligendos esse de adventu Christi in carne passibili, non vero in carne impassibili, sed ;

Contra est : Quia SS. PP. absolute et simpliciter negant Christum venturum fuisse, hac sublata causa ; ergo sicut nunc simpliciter et absolute dici non potest quod Christus nequaquam venerit, quia non venit in carne impassibili, ita nec SS PP. potuerunt dicere, quod, sublata hac causa, Christus nequaquam venisset, intelligendo quod non venisset in carne passibili.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ille, homine non peccante, venturus fuisset, saltem in carne impassibili, quem Deus futurum decrevit, antequam Adami futuritionem decerneret ; ergo, etc. *Resp. nego min.*

Prob. min. Is, quem Deus voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam operaretur ad extra, haud dubie decretus fuit, antequam Adami futuritio decerneretur ; atqui Deus Christum voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam operaretur ad extra, Prov. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret*, quod intelligitur de Sapientia incarnata; ergo, etc.

Resp. dist. min. Deus Christum, quatenus est Verbum divinum, voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam faceret circa salutem hominis lapsi, *conc.* circa hominis existentiam naturalem, *nego min.* Itaque textus allatus intelligitur litteraliter de Verbo divino, quod est Sapientia increata; hoc constat, tum quia ibi-

dem Sapientia de se ipsa dicit: *Cum eo* (Deo) *eram cuncta componens;* tum quia singula membra illius textus Verbo aeterno apprime conveniunt: dicitur enim 1. *Dominus possedit me*, id est, genuit me, prout sonat verbum, *possedit*: dicitur 2. *In initio viarum suarum*, id est, ut sim principium viarum suarum, unde versio ex Hebraeo S Pagnini habet: *Dominus possedit me principium viae suae*. Dicitur 3. *Antequam quidquam faceret*, etc. id est; ab aeterno, per quod significatur divinitas et aequalitas cum Patre, unde Hebraeum habet: *Ante opera sua*; nimirum ad extra, quale opus est Incarnatio: sic interpretantur hunc locum plures Patres.

Verum cum plures alii Patres hunc textum de incarnatâ quoque Sapientia interpretantur, in ea suppositione dicendum erit, eo textu significari Christum, ut est Homo Deus, esse in initio viarum Dei ad hominem lapsum redimendum, atque perducendum ad beatitudinem, adquam ante omnes praedestinatus est Christus, ut interpretantur iidem Patres.

Inst. Septuaginta legunt: *Dominus condidit me initium viarum suarum*, id est; creavit; ergo textus ille intelligitur litteraliter de Sapientia incarnata.

Resp. dist. ant. Condidit improprie; id est, produxit, *conc.* condidit proprie, id est, creavit, *nego ant.* Nam Septuaginta, versu sequenti, habent: *Ante saeculum fundavit me*, id est, ab aeterno; porro aeternitas adjuncta verbo *condidit*, satis indicat illud verbum significare generationem, non vero proprie dictam creationem ex nihilo, quam impossibile est esse antequam Deus quidquam faceret.

Objicies 2. Ille, homine non peccante, fuit futurus, qui futurus fuit ante omnem creaturam; atqui Christus fuit futurus ante omnem creaturam; ergo.

Prob. min. Coloss. 1. Christus, dicitur, *Primogenitus omnis creaturae*. Ergo, etc,

Resp. dist. ant. Christus, ut Deus dicitur Primogenitus omnis creaturae, *conc.* ut Homo, *subdist.* Dicitur Primogenitus prioritate honoris et dignitatis, *conc.* prioritate temporis vel intentionis, *nego antec.* Itaque Apostolum loqui de Christo, prout est Deus, constat ex antecedentibus et consequentibus, quippe ait: Christus, *qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae: quoniam in ipso condita sunt universa in caelis et in terra, visibilia et invisibilia... omnia per ipsum et in ipso creata sunt.* Atqui Christus, ut homo est, non est imago Dei invisibilis, nec ab eo, ut homo est, creata sunt omnia, sed tantum, prout Deus est; ergo.

Inst. Haec verba quae sequuntur, *Christus est caput corporis Ecclesiae... primogenitus ex mortuis*, intelliguntur de Christo ut homine; ergo Christus, ut homo, est primogenitus omnis creaturae.

Resp. conc. antec. Cum autem in Christo duplex sit natura,

non mirum est, quod Scriptura modo de eo secundum divinitatem, modo secundum humanitatem loquatur, quod ex antecedentibus et consequentibus dijudicandum est, *dist. conseq.* Est primogenitus ordine dignitatis et excellentiae, *conc.* ordine intentionis vel temporis, ita ut praedefinitus fuerit ante omnes creaturas, *nego consequ.* cum D. Hier. in hunc locum, *Primogenitus*, inquit, *non quod Deus illum ante omnem creaturam producere constituerit, sed quod illi creaturam omnem subjecerit.* Itaque vox, *primogenitus*, per Hebraismum saepe, in Scriptura, significat praestantissimum in suo genere, quomodo David, *Ps.* 88 dicitur primogenitus, *Ego primogenitum ponam illum.* Et Ephraim, Jerem. 31. *Ephraim primogenitus meus.*

Subsumes, atqui Christus ut homo, est primogenitus omnis creaturae ordine intentionis; ergo.

Prob. subs. Christus dicitur finis, ad quem omnes, creaturae ordinantur, Hebr. 2. *Decebat eum, propter quem omnia, et per quem omnia, auctorem salutis eorum per passionem consummare.* Atqui finis propter quem sunt omnia, prius volitus est, quam omnia decernerentur; ergo.

Resp. dist. maj. Christus, ut Deus, est finis ad quem omnes creaturae ordinantur, *conc.* ut homo, *subdist.* Est finis, eo quod, postquam, supposito peccato, decretus est, omnia ad illum Deus referri voluerit, *conc.* quia, ut ait Apostolus, 1. Corinth. 3. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.* Eo quod ante omnia decretus sit, *nego maj.* nam in his, quae ex instituto dependentiam habent, non necesse est, ut id prius existat, aut decretum fuerit, ad quod referuntur caetera. Locus autem Apostoli, non de Christo ut homine. sed de Deo Patre intelligendus est, ut series sermonis satis indicat.

Objicies 3. Sancti Patres docent Christum praedefinitum fuisse ante omnem creaturam: ergo homine non peccante, venturus fuisset, saltem in carne impassibili.

Prob. ant. Ex D. Iraeneo, *lib.* 3. *cap.* 33. dicente: *Cum praeexisteret salvans, oportebat, et quod salvaretur, fieri, ut non vacuum sit salvans.* Ergo Christus fuit praedefinitus ante Adamum, ejusque peccati praevisionem.

Resp. nego conseq. Ibi enim D. Irenaeus loquitur de Christo, ut Deo, qui ab aeterno fuit salvans in actu primo, hoc est, volens salvare in natura assumpta; non vero loquitur de Christo, ut homine: alias et de eo in carne passibili acciperetur, cum in ea tantum sit salvans, quem tamen in carne passibili decretum esse ante peccatum adversarii non dicent, et vero D. Irenaeus clare sententiam nostram docet, loco in probatione citato.

Inst. 1. D. Cyrill. *lib.* 5. *Thesauri; cap.* 8. ait: *praefundatur*, id est, decernitur; *ante nos Christus, et in illo nos omnes superae-*

dificamur; idque ante initium mundi in praescientia Dei, ut cum ordine divino benedictio maledictionem antecesserit, etc. ergo.

Resp. nego conseq. Nam. S. Cyrillus solum vult Christum fuisse. prefundatum ante nos, quia definitus est in divina misericordia; non quidem ante praevisum peccatum nostrum, sed antequam actu peccaremus, ut nempe, homine peccante, remedium jam paratum esset, quod patet ex his ejus verbis paulo superius; *Sciebat enim mortales nos futuros propter peccatum, et ideo ex misericordia sua ante saecula constituit, ut Verbum suum homo fieret.* Ergo propter liberationem a peccato praeviso, Christus factus est homo; hocque solo sensu benedictio praevisa maledictionem actualem antecessit, non autem maledictionem praevisam.

Inst. 2. D. Cyrillus addit: *Creator noster Christum, nostrae salutis fundamentum, etiam ante initium mundi fundavit, ut si praevaricatione caderemus, in ipso rursus renovaremur.* Ergo Christus fuit decretus ante lapsum hominis.

Resp. dist. conseq. Ante lapsum hominis personalem, *conc.* originalem, *subdist.* actu commissum, *conc* praevisum, *nego.* Sensus itaque D. Cyrilli est, Christum tam firmum esse nostrae liberationis a peccato originali fundamentum, ut, si laberemur postea in peccata actualia, iterum reparari in Christo possemus, ut patet ex his verbis; *Ut si praevaricatione*, personali, *caderemus, in ipso rursus renovaremur.*

Objicies 4. D. August. (*a*) docet ante peccatum, matrimonium futurum fuisse Sacramentum, scilicet, *in Christo et in Ecclesia.* Ergo ante peccatum Christus fuit decretus.

Resp. dist. conseq. Christus fuit decretus ante peccatum, actu commissum, *conc.* ante peccatum praevisum, *nego conseq.* constat ex ipso textu Augustini. *Ante peccatum*, inquit, *dictum est in paradiso, relinquet homo patrem et matrem et adhaerebit uxori suae; quod magnum Sacramentum dicit Apostolus in Christo et in Ecclesia;* ergo ante peccatum actu commissum decretus fuit Christus, non vero ante idem peccatum praevisum, quia si non fuisset futurum, Christus, vi praesentis decreti non venisset et consequenter matrimonium non fuisset signum conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Inst. 1. Adamus ante suum peccatum cognovit mysterium Incarnationis; ut tradunt multi Patres cum D. Thom. (*b*) ergo ante peccatum futura erat Incarnatio.

Resp. nego conseq. Adamus enim potuit illud mysterium cognoscere, quia tunc reipsa futurum erat; quamvis non fuisset futurum, nisi in peccatum lapsurus fuisset.

Inst. 2. Ex D. August (*c*) licet Adamus innocens habuerit co-

(*a*) *Lib.* 1. *de nuptiis et concup. cap.* 21:
(*b*) 2. 2. *q.* 2. *art.* 7. (*c*) *Lib.* 11. *de Genes. litt. cap.* 18

gnitionem Mysterii Incarnationis, *Non tamen sui peccati praescius fuit.* Ergo Deus non erat incarnandus, etiam Adamo non peccante.

Resp. nego conseq. Ex antecedente sequitur tantum, quod Adamus in statu innocentiae finem et motivum Incarnationis ignoraverit; non vero sequitur, quod Deus, Adamo non peccante, incarnandus fuerit.

Objicies. 5. Ille futurus fuit, Adamo non peccante, qui est caput Adami innocentis, immo et Angelorum. atqui Christus est caput Adami innocentis, immo et Angelorum, Colossens. 2. *Est caput omnis principatus et potestatis.* Ergo.

Resp. dist. min. Christus et caput Adamo innocentis. et Angelorum, dignitate et excellentia *conc.* influxu, *nego min.* Dona enim; quae primis parentibus ante lapsum et Angelis sanctis concessa sunt, erant dona Dei creatoris non autem Christi redemptoris haec verba: Joann. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*, de hominibus lapsis intelligi debent.

Inst. D. Bernardus *Serm.* 22. *in cantica*, ait *Qui erexit hominem lapsum, dedit stanti Angelo ne laberetur; sic illum de captivitate eruens, sicut hunc a captivitate defendens: et hac ratione fuit utrique redemptio; solvens illum et servans istum.* Ergo Christus fuit caput Angelorum influxu.

Resp. dist. conseq. Christus, ut Deus; *conc.* ut homo, *nego conseq.* solum vult D. Bernardus gratiam Angelo ad non peccandum, sicut homini ad resurgendum, a peccato necessariam fuisse; at non eodem modo; nec ex meritis Christi, sed ex pura creatoris liberalitate.

Objicies 6. Deus decrevit Incarnationem propter suam gloriam aeternam, nam *omnia propter semetipsum operatus est Dominus.* Ergo non eam decrevit propter generis humani redemptionem.

Resp. dist. ant. Decrevit Incarnationem propter gloriam suam, tamquam propter finem remotum, *conc.* proximum, *nego*, Deus enim incarnationem, quam ad suam gloriam externam ultimate refert, proxime voluit propter redemptionem generis humani.

Instabis 1. Inordinatum est perfectius referre ad minus perfectum; atqui Incarnatio est quid perfectius redemptione generis humani; ergo inordinatum est illam referre ad generis humani redemptionem.

Resp. dist. maj. Inordinatum est perfectius referre ad minus perfectum, tamquam ad finem ultimum, *conc.* tamquam ad finem proximum prius efficaciter intentum, *nego major.* et sic ad consequent. Itaque Deus, qui est liberrimus ad extra, potuit absque inordinatione decernere Christum propter redemptionem generis humani, tamquam finem immediatum, ordinatum ad suam gloriam externam, quae est finis ultimus omnium rerum.

Inst. Inordinatum est magis amare quod est minus amabile; atqui si Deus Incarnationem ordinavit ad redemptionem hominis,

magis amavit hominem redimendum, quam Christum, licet sit Christo minus amabilis; ergo.

Resp. 1. *Retorq. argument.* Contra adversarios, Deus Christum in carne passibili ordinavit ad redemptionem hominis; ergo magis amavit hominem redimendum, quam Christum in carne passibili.

Resp. nego min. Amor enim major, vel minor, non mensuratur ex ordinatione unius ad aliud, sed ex majori complacentia, et majoribus donis collatis; atqui Deus multo plus sibi in Christo complacuit, quam in puro homine redimendo, eique multo plura ac majora contulit dona; ergo.

Instabis 3. Si Deus incarnationem ordinavit ad hominis redemptionem, amavit hominem redimendum ut finem, Christum vero incarnandum ut medium; atqui magis amatur finis, quam medium ad finem, ergo.

Resp. dist. minor. Si medium ametur tantum propter bonitatem finis, *conc.* si ametur principaliter propter bonitatem suam absolutam, quae sit praestantior bonitate finis, *nego minor.* Deus autem amat Christum, quatenus est medium aptissimum ad redemptionem hominis; verum eum multo magis amat propter ejus bonitatem absolutam infinite praestantiorem salute hominum, ad quam ordinatur, licet, vi praesentis decreti, Incarnationem non decrevisset, nisi homo fuisset redimendus.

Objicies. 7. Si verbum ita propter peccatum delendum Incarnatum esset, ut eo sublato, Incarnaturum non fuisset, *sequeretur* 1. Incarnationem esse bonum nobis per accidens concessum, nimirum ex occasione peccati: *sequeretur* 2. humanitatem Christi posse laetari de primorum parentum peccato, quod tanto bono, quantum est Incarnatio, occasionem praebuit, immo et gratias agere Adamo de peccato; atqui illa sunt absurda; ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam 1. quae ex occasione alterius libere et positive decernuntur, non dicuntur decerni per accidens ex parte illius, a quo decernuntur; ergo licet Christus non fuerit praedefinitus, nisi ex occasione peccati, fuit tamen praedefinitus propter suam expetibilitatem; ergo non per accidens ex parte Dei, sed propter se. 2. Humanitas Christi non potest laetari de peccato Adami, sed de summa Dei in homines charitate, qua sola, ex occasione peccati praevisi, motus est ad Incarnationem praedefiniendam, *sic*, enim, *Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Unde horum verborum, quae canit Ecclesia in benedictione cerei Pascalis: *O felix culpa, quae talem ac tantum meruit habere redemptorem*, sensus est, quod Adami culpa, ex summa Dei misericordia, homini per verbum incarnatum redempto, feliciter cesserit.

CAPUT II.

DE CAUSA INCARNATIONIS MERITORIA.

Nota 1. Meritum est, *Valor operis in ordine ad praemium*, *et* duplex est, unum de condigno, alterum de congruo.

Meritum *de condigno*, est opus bonum, cui stricto jure, praemium debetur, ita ut sine injustitia negari non possit.

Meritum *de congruo*, est opus bonum, cui, ex quadam duntaxat decentia, praemium debetur. In hoc differunt, quod ad meritum de condigno requiratur status gratiae ex parte operantis, et promissio ex parte praemiantis, quod non requiritur ad meritum de congruo.

Nota 2. Incarnatio considerari potest duobus modis. 1. *Secundum substantiam*, nempe, prout dicit hypostaticam Verbi cum humanitate unionem. 2. *Secundum varias illius circumstantias*, v. gr. quod facta sit ex tali gente, familia, muliere, hoc vel illo tempore, etc.

Nota 3. Quaestio hic est, utrum Christi humanitas, veteres Patriarchae et B. Virgo Maria meruerint Incarnationem Verbi? quam sequentibus conclusionibus resolvemus. Itaque.

CONCLUSIO I.

Humanitas Christi, nec de condigno, nec de congruo, meruit hypostaticam cum Verbo Divino unionem.

Prob. 1. Quia Christi humanitas sine unione hypostatica nunquam fuit, siquidem in primo instanti suae Conceptionis unita fuit cum Verbo, ut fides docet adversus Nestorium; ergo illam non meruit; alias effectus esset prior sua causa. 2. Quia principium meriti non cadit sub meritum; atqui unio hypostatica fuit principium meritorum Christi; ergo, etc. Hinc Incarnatio in Scripturis clementiae divinae unice tribuitur ad Tit. 3. *Benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

Suffragatur D. August. cap. 36. Enchiridi dicens: *Hinc granditer et evidenter Dei gratia commendatur, quid enim natura humana in homine Christo meruit, ut in unitatem personae unici Filii Dei singulariter esset assumpta?... quae bona opera praecesserunt quibus mereretur iste homo una fieri persona cum Deo?*

Objicies 1. Apoc. 5. de Christo dicitur: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem.* Ergo humanitas Christi meruit suam cum Divinitate unionem.

Resp. nego conseq. Neque enim textus agit de merito Christi in ordine ad unionem personalem cum Divinitate, sed solum in ordine ad manifestationem suae Divinitatis, id est, ad gloriam externam, quatenus Christus morte sua meruit, ut suum nomen toto passim orbe, cultu latriae celebraretur, ut docet Apost. Philipp. 2. *Humiliavit semetipsum factus est obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur.*

Objicies 2. Psalm. 56 de Christi humanitate praenuntiantur: *Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo laetitiae prae consortibus tuis.* Ex quo sic arguo: unctio, de qua loquitur Psaltes Regius, est unio hypostatica Divinitatis cum humanitate; atqui hanc unionem meruit Christi humanitas, ut constat ex hac particula causali, *propterea*; ergo.

Resp. 1. *nego maj.* Nam juxta multos Patres (*a*) per illam unctionem, non intelligitur unio hypostatica, sed gloriae quae Christo resurgenti concessa est in mercedem amoris, quo dum viveret, flagarat in justitiam.

Resp. nego min. Particula enim, *propterea*, non sumitur in hoc textu causaliter meritorie, sed finaliter, ita ut sensus sit, quod humanitas Christi fuerit uncta divinitate, non quia aliquid egisset istius unctionis meritorium; sed potius eo fine, ut justitiam diligeret, et omnia praestaret quae ab eo perfecta sunt. Ita D. August. in illum Psalmum, Gregor. Nazianz. orat 36. etc.

CONCLUSIO II.

Veteres Patriarchae, nec de condigno, nec de congruo meruerunt Incarnationem sumptam secundum substantiam.

Prob. Veteres Patriarchae nulla ratione meruerunt id quod cuilibet merito praesupponitur; atqui Incarnatio secundum substantiam sumpta, praesupponitur cuilibet merito: de fide enim est nullum, in statu naturae lapsae, meritum esse, nisi ex meritis Dei incarnati; ergo veteres Patriarchae nulla ratione meruerunt Incarnationem secundum substantiam.

Objicies 1. D. Thom. in 3. quaest. 3. art. 1. ait: *Acceleratio Incarnationis potuit cadere sub merito de congruo.* Ergo veteres Patriarchae meruerunt de congruo Incarnationem, sumptam secundum substantiam ab incarnatione sumpta secundum substantiam. D. enim Doctor hic distinguit Incarnationem secundum circumstantiam temporis, quae secundum hanc circumstantiam mereri potest de condigno.

Resp. nego conseq. Licet enim D. Thomas illam tenuerit sententiam, dum scriberet in sententias, eam tamen correxit in sua Summa, dicens: *Gratia non potest cadere sub merito, quia est merendi principium; unde multo minus Incarnatio cadit sub merito, quia est principium gratiae, secundum illud Joann.* 1. Gratia et veritas per Jesum Christum facta est.

Inst. D. Thom. in loco citato Summae addit: *Ex congruo tamen meruerunt SS. Patres Incarnationem desiderando et petendo.* Ergo non correxit priorem sententiam.

Resp. dist. ant. Meruerunt Incarnationem, quoad circumstantiam temporis, hoc est, meruerunt accelerationem Incarnationis, *conc.* quoad substantiam, *nego ant.* Alioquin Divus Thomas sibi

(*a*) *Div. Hieronym. Epist.* 140. *Ambros. in cap.* 1. *ad Hebr.*

contradiceret, cum paulo ante docuerit Incarnationem esse principium cujuscumque meriti, ac proinde eam nullo modo cadere sub meritum.

Objicies 2. Veteres Patriarchae enixissime postulaverunt Incarnationem; ergo arbitrati sunt se posse eam promereri.

Resp. dist. ant. Postulaverunt Incarnationem, secundum illius mysterii ipsis revelati accelerationem, *con.* secundum substantiam, *nego ant.* Quando enim Moyses dixit Deo, Exod. 4 *Obsecro, Domine, mitte* addit, *quem missurus es*; id est, mitte quamprimum quem mittere jam statuisti.

CONCLUSIO III.

Veteres Patriarchae aliquas Incarnationis circumstantias meruerunt, non quidem de condigno, sed de congruo.

Prob. prima pars. 1. Quia Abraham meruit, ut Christus de sua stirpe nasceretur. Gen. 22. *Benedicentur in semine tuo*, id est, in Christo ex te oriundo, *omnes gentes terrae, quia obedisti voci meae.* 2. Quia Daniel, suis precibus ac votis, meruit accelerationem adventus Messiae: *Ab exordio precum tuarum*, inquit Angelus, cap. 9. *egressus est sermo... septuaginta hebdomades abbreviatae sunt super populum tuum*, etc.

Prob. secunda pars. Quia ad meritum de condigno requiritur ex parte praemiantis promissio, ut si talia egerint, tales circumstantias mererentur; atqui nulla talis promissio ex parte Dei facta est antiquis Patriarchis; ergo.

Dixi, *aliquas meruerunt circumstantias*, quia non meruerunt circumstantias Incarnationis, secundum praesens decretum, necessarias, v. g. quod Christus nasceretur, quod moreretur, nec proinde quod moreretur pro nobis; licet enim ab his circumstantiis abstrahat Incarnatio, ut decerni potuit, tamen ab iis non abstrahit, ut actu decreta est.

Objicies. Patriarchae non meruerunt, etiam de congruo, hanc Incarnationis circumstantiam, quod Christus de eorum stirpe nasceretur; ergo, etc.

Prob. ant. Patriarchae non meruerunt circumstantias Incarnationis, secundum praesens decretum, necessarias; atqui circumstantia, quod Christus ex stirpe Patriarcharum nasceretur, est, secundum praesens decretum, necessaria; ergo, etc.

Resp. nego min. Incarnatio enim, secundum substantiam spectata, abstrahit ab hac circumstantia, quod Christus ab hac, vel illa stirpe nasci debeat, et ideo sancti Patriarchae illam potuerunt mereri de congruo, ut de facto illam meruere: valde quippe congruum fuit, ut Deus illam concederet Patriarchis in praemium eorum virtutum, puta, obedientiae, religionis, etc.

CONCLUSIO IV.

Beata Virgo non meruit divinam maternitatem de condigno, bene vero de congruo.

Prob. prima pars: Quia ad meritum de condigno requiritur Deum inter et B. Virginem pactum de danda illi maternitate; atqui Deum inter et B. Virginem nullum tale pactum intercessit; ergo

Dices: D. Ambros. (*a*) de Beata Virgine, ait: *Quid in singulis immoror, quae digna fuit, ex qua filius Dei nasceretur.* Et de eadem concinit Ecclesia: *Ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur.* Ergo B. Virgo meruit, ut fieret Mater Dei.

Resp. nego conseq. Et textibus allatis sequitur equidem, quod B. M. V. fuerit condigne disposita, ut esset Mater Dei, ad quod sufficit ut per gratias et dona Dei ita fuerit praeparata, ut, quantum fert conditio creaturae, decenter maternitatem reciperet; sed nulla ratione sequitur, quod de condigno divinam maternitatem meruerit.

Prob. secunda pars. Beata Virgo aliquo merito meruit maternitatem; ergo merito saltem de congruo.

Prob. ant. 1. Ex ipso B. Virginis Cantico, Luc. 2. *Quia*, inquit, *respexit humilitatem ancillae suae*; quorsum autem Deus respexit humilitatem B. Virginis, nisi ut illi concederet maternitatem, propter quam eam Beatam omnes nationes dicturae essent: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Ita sensit Ecclesia, quae sic B. Virgini congratulatur, *Quia quem meruisti portare, resurrexit*, etc.

Prob. 2. *ex Patrib.* D. Hieron. (*b*) ait: *Propono tibi B Virginem, quae tantae extitit puritatis, ut Mater Domini esse mereretur.*

D. August. (*c*) *Concipere meruit et parere eum, quem constat nullum habuisse peccatum.*

S. Gregor. in lib. 1. Reg. cap. 1. *Meritorum verticem*, inquit, *usque ad solium Divinitatis erexit.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Beata Virgo non potuit mereri maternitatem, quin simul meruerit Incarnationem; atqui Incarnationem mereri non potuit; ergo nec maternitatem.

Resp. dist. maj. Non potuit mereri maternitatem Dei, ante decretam Incarnationem, nisi meruerit etiam Incarnationem; *conc.* Non potuerit mereri maternitatem Dei, ex hypothesi jam decretae Incarnationis, *nego maj.* potest autem intelligi ante decretam Incarnationem, quam decerneretur haec, vel illa mater. cum id ita factum esse non repugnet, ac proinde maternitatem huic, aut illi, intuitu bonorum operum, concessam esse.

Inst. 1. Qui meretur aliquid, meretur quoque quod illud consequitur; atqui Incarnatio sequitur maternitatem; ergo, etc.

(*a*) *L.* 2. *de Virginibus.* (*b*) *L.* 2. *Epist.* 17. *ad Eustochium.*
(*c*) *L. de natura et gratia*, *cap.* 36.

Resp. dist. min. Incarnatio sequitur maternitatem, in genere consideratam, *conc.* Hanc aut illam numero maternitatem, *nego min.* Nam Deum venturum in carne passibili, dicit quidem eum ex aliqua matre nasciturum esse, sed non ex hac aut illa: quare posito decreto quod veniat Deus in carne passibili, et nascatur ex matre, datur adhuc huic, aut illi matri, locus promerendi, ut ex se potius quam ex alia nascatur.

Inst. 2 Incarnatio dicit hanc numero carnem assumi; ergo sequitur hanc numero maternitatem.

Resp. nego conseq. Nam haec caro non est necessario hujus matris. Itaque, praevisis meritis B. Virginis, cogitandus est Deus ita disposuisse causas naturales, ut sub forma purissimi ejus Sanguinis esset pars illa materiae, ex qua Christi corpus formandum esset; et quamvis merito non daretur, quod B. Virgo talem habuisset materiae partem, tamen ea obtenta, Deo sic causas naturales disponente, cogitari adhuc possit obtinuisse suis meritis, ut ex illa materiae parte Christus nasceretur.

Objicies 2. B. Virgo ante omne meritum electa est, ut esset Mater Dei; ergo maternitatem non meruit.

Resp. Nego. Ant. Cum D. Ambros. Epist. 82. *Quid loquar quanta sit virginitatis gloriae*, inquit, *quae meruit a Christo eligi, ut esset etiam corporale Dei templum?* Ergo electio non excludit omne meritum,

Inst. Scriptura sacra gratiae adscribit, quod B. V. Christum conceperit. Lucae, 1. *Ne timeas, Maria, invenisti gratiam apud Deum* Ergo divina maternitas merito tribuenda non est.

Resp. nego conseq. Ut enim quid tribuatur gratiae, sufficit quod ejus meritum pendeat a gratia, quo sensu *vita aeterna* dicitur *gratia Dei*, licet cadat sub meritum.

Instab. 2. Gratiae singulares, quibus comulata fuit B. Virgo, ei concessae sunt intuitu maternitatis divinae; ergo cum illae gratiae ei omnino gratis concessae fuerint, gratuita quoque debuit esse maternitas divina.

Resp. dist. ant. Intuitu maternitatis decernendae propter merita, ad quae disponeretur per illas gratias: *conc.* intuitu maternitatis jam decretae absolute, *nego ant.* Equidem B. Virgo, a primo suae conceptionis instanti, eximiis gratiis ac privilegiis fuit praeventa, quibus, per nobiliores omnium virtutum actus, correspondens, non solum condigne fuit disposita, ut esset Mater Dei, sed etiam meruit de congruo divinam illam maternitatem: congruum enim erat, ut Deus intuitu bonorum operum sanctissimae mulieris, illi concederet maternitatem.

Objicies. 3. Omnia merita B Virginis fundata fuere in hoc numero Christo, ex hac numero Matre genito, ergo merita B. Virginis non praecesserunt maternitatem, quae consequenter non cecidit sub meritum.

Resp. dist. ant. Fundata fuere in hoc numero Christo, ex hac numero Matre genito *specificative*, id est, qui genitus est ex hac Matre, *conc.* ex hac numero Matre genito *reduplicative*, id est, quatenus ex hac Matre genitus est; *nego ant.* nam licet nulla B. Virginis merita fuerint, nisi ex illo, qui est Filius hujus Matris, tamen non fuerunt ex illo, quatenus fuit Filius hujus matris; quod enim Christus ex hac numero Matre natus sit, non fuit circumstantia necessaria ad merendum; prius enim Christus cogitatur nasciturus ex aliqua Matre, quam ex hac numero Matre.

DISSERTATIO VI.

De quidditate Incarnationis.

Nota: Cum Incarnatio nihil aliud sit essentialiter quam unio hypostatica naturae divinae simul et humanae in una Verbi persona, agemus hic, 1. De persona assumente. 2. De natura assumpta. 3. De utriusque unione hypostatica, triplici capite.

CAPUT PRIMUM.

DE PERSONA ASSUMENTE

Nota 1. Scholastici varias hic congerunt quaestiones *de possibili*? v. g. utrum plures personae unicam humanitatem assumere possint, utrum una persona possit assumere plures humanitates simul? utrum Pater et Spiritus Sanctus tam potuerint incarnari quam Filius? utrum Persona divina possit assumere naturam Angelicam?

Communis est sententia, illa omnia fuisse possibilia, quia nulla ex parte implicant. Verum jam non semel monuimus, satis otii nobis non esse, ut in hujuscemodi otiosis quaestionibus *de possibili* immoremur; itaque:

Nota 2. Error fuit Sabellianorum, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum inter se non distingui, nisi nomine tenus, et penes quasdam temporarias ejusdem realiter personae functiones: ex quo falso principio concludebant, Filium non potuisse reipsa incarnari, quin Pater, et Spiritus sanctus simul cum eo incarnarentur; unde *Patripassiani* dicti sunt; contra quos.

CONCLUSIO.

Sola Filii persona naturam humanam assumpsit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, quae, *Joann.* 1. expresse asserit Verbum divinum incarnatum esse, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*; nullibi autem id de Patre aut Spiritu sancto affirmat. Immo Filius declarat se solum fuisse incarnatum, cum de Patre dicit, *Pater major me est*; neque enim minor est Patre, nisi ratione humanitatis assumptae.

Prob. 2. Ex traditione perpetua Ecclesiae, quae in omnibus suis

Symbolis, Apostolico, Nicaeno, Constantinopolitano, Incarnationem soli Filio tribuit: *Conceptus est de Spirito sancto, natus ex Maria Virgine. Et homo factus est*, etc. Et quae Patripassianos, tamquam haereticos, anathemate profligavit.

Solvuntur Objectiones

Objicies 1. Una persona non potuit sine alia incarnari; ergo non sola persona Filii humanam naturam assumpsit.

Prob. ant. Opera ad extra sunt communia toti Trinitati; atqui Incarnatio est opus ad extra; ergo.

Resp. dist. maj. Opera ad extra, quatenus sunt actio, *conc.* quatenus sunt terminus illius actionis, *nego maj.* Itaque in Incarnatione duo sunt distinguenda, nempe actio per quam assumpta est humanitas, et terminus illius actionis. Actio, communis est toti Trinitati, quia procedit a potentia et virtute, quae tribus personis communis est, Terminus vero illius actionis, particularis est Filio, quia pendet a subsistentia, relativa, quae singularis est personae Verbi, ut docet Concilium Toletanum VI. his verbis: *Cum tota cooperata sit Trinitas ad formationem suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate personae, non in unitate divinae naturae, id est, in eo quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati.*

Inst. Atqui Incarnatio, quatenus est terminus actionis incarnativae, est communis toti Trinitati; ergo, etc.

Prob. subs. Terminare est agere; atqui ex dictis actiones ad extra sunt communes toti Trinitati; ergo Incarnatio, quatenus est terminus, communis est toti Trinitati.

Resp. dist. maj. Terminare est agere, grammatice, *conc.* est agere, physice, *nego maj.* Itaque terminare nihil aliud est physice, quam esse terminum, quod actionem non importat: quis enim dicat parietem agere, quando potentiam alicujus visivam terminat?

Objicies. 2. Una persona non potest videri intuitive absque altera; ergo nec potest incarnari sine altera.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod essentia divina, quae est primarium visionis intuitivae objectum, identificatur tribus personis, et consequenter non potest sine illis videri intuitive; e contra tres personae a se invicem realiter distinguntur, ac proinde terminatio humanitatis, quae est effectus relativus, potest prodire ab una persona, absque eo quod prodeat ab aliis.

Inst. Natura divina est communis tribus personis; atqui, juxta D. Damascenum citatum a Div. Thoma, (*a*) tota natura divina est incarnata; ergo.

(*a*) 3. *part. quaest.* 3. *art.* 4. *ad* 2.

Resp. dist. min. Tota natura divina est incarnata, mediate, *conc.* immediate, *nego min.* Neque enim unio facta est in natura, sed in persona, qua mediante natura dicitur incarnata; est ergo *incarnata*, inquit D. Thom. *ratione personae ad quam terminata est unio, non autem prout communis est tribus personis. Dicitur autem tota natura divina incarnata, non quod sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione divinae naturae, personae incarnatae.*

Objicies. 3. Assumptio hominis, quae fit per gratiam, est communis omnibus personis; ergo et ea quae fit hypostatice.

Respond. nego conseq. Nam assumptio quae fit per gratiam adoptionis terminatur ad quamdam participationem divinae naturae secundum quamdam assimilationem ad bonitatem illius, juxta illud 2. Petri 1. *Ut divinae consortes naturae*, etc. et ideo hujusmodi assumptio communis est tribus personis, et ex parte principii effectivi, et ex parte termini: sed assumptio, quae fit hypostatice, licet sit communis ex parte principii, non est tamen communis ex parte termini, de facto enim terminatur ad unam hypostasim. Ita D. Thom. ad 3.

CAPUT II.

DE NATURA ASSUMPTA.

Nota: Cum natura humana duabus partibus essentialiter constet, corpore nimirum et anima; ideo, majoris claritatis causa, de utroque, et de naturae humanae defectibus sigillatim agemus, triplici quaestione.

QUÆSTIO I.

De corpore a Verbo divino assumpto.

Nota. 1. Circa corpus a Verbo divino assumptum varie erraverunt Haeretici; namque.

1. Simon magus, Menander, Saturninus, Basilides, Marcion, Manes, etc. docuerunt corpus Christi, non fuisse verum corpus carneum, sed apparens tantum, et phantasticum.

2. Valentinus, Apollinaris et Apelles, docuerunt corpus Christi non fuisse terrenum ex carne B.M. Virginis formatum, sed fuisse e caelo delatum, et per uterum Virginis, tamquam per canalem, transmissum.

Nota. 2. Controvertitur inter Chatolicos, utrum Verbum immediate assumpserit dentes, ungues, capillos, tres humores, et maxime sanguinem, quam controversiam, post debellatos Haereticos, dirimemus. Itaque:

CONCLUSIO I.

Verbum divinum, verum et reale corpus assumpsit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scrip. Joan. 1. *Verbum caro factum est.* Luc.

ult. *Videte manus meas et pedes , quia ipse sum : palpate et videte , quia Spiritus carnem et ossa non habet , sicut me videtis habere.* Ex quibus sic arguo : qui habet carnem et ossa , verum et reale corpus habet , et non corpus phantasticum ; atqui Christus carnem , et ossa habet ; ergo.

*Prob.*2. Verus homo habet verum corpus reale; atqui ex Scrip. Patribus et Conciliis , Christus est verus homo ; ergo , etc.

Prob. min. 1. Ex Scrip. Joann. 8 *Quaeritis me interficere, hominem qui veritatem locutus sum vobis.*

Prob. min. 2. *ex Patrib.* S. Athanasius, *lib. de Incarnat.* contra Apollinarem: *Perfectus Deus*, inquit, *et perfectus homo Christus* S. Gregor. Nazianz. in orat. de Nativitate Christi , ait : *Ipse Dei Filius .... humana omnia, excepto peccato , suscepit.* D. Augustin. Epist.3. ad Volusianum, dicit Christum esse *aequalem Patri secundum divinitatem , minorem autem Patre secundum carnem, hoc est, secundum hominem.* Ergo Christus est verus homo.

*Prob. min.*3. Ex Conciliis Generalibus Nicaeno I. *Incarnatus est*, Filius Dei , *et homo factus est.* Costantinop. IV. Act. 10. *Confitemur unicum Dei Verbum incarnatum ; et factum fuisse propter nos secundum nos .... duplicem docentes unum eundemque Christum et Dominum , Deum scilicet perfectum , et hominem perfectum in una persona.*

Confirm. Ex D. August. qui , *lib.* 83. *quaestionum , quaest.* 14. sic premit phantasiastas: *Si phantasticum fuit corpus Christi, ergo fefellit Christus, et si fefellit , veritas non est: est autem veritas Christus : non igitur corpus Christi phantasma fuit ; alioquin esset dicendum, quod ejus nativitas ex Virgine, passio, mors, et resurrectio fuisset solum quid phantasticum et imaginarium. Quis autem hoc dicat sine haeresi et impietate ? nam si Christus vere non resurrexit sic ut et mors ejus sit phantastica : igitur inanis erit praedicatio et fides nostra* , inquit Apost. 1. Cor. 15. *et vita Christi perpetua fictio fuit , et perpetua illusio et deceptio.*

Solvuntur Objectiones.

*Objicies.*1. Christus, *Philipp.* 2. dicitur, *in similitudinem hominum factus.* Ergo non habuit veram carnem, sed apparentem et phantasticam.

Resp. nego conseq. Nam illa similitudo phantastica non est, sed vera et naturalis , qualis est inter individua ejusdem speciei , sic homo est similis homini. Hinc Apostolus subjungit : *Factus est obediens usque ad mortem*; homo vero, nisi verum corpus habeat, non moritur.

Inst. 1. Quando , *Rom.* 8 dicitur : *Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati*, illa similitudo non est vera et naturalis , sed tantum exterius apparens; ergo quando Christus dicitur

in similitudinem hominum factus, illa similitudo est externae tantum apparentiae.

Resp.nego conseq. Disparitas desumitur ex ipsa Scriptura, quae, cum dicit Christum missum fuisse *in similitudinem carnis peccati*, sufficienter declarat illam similitudinem esse tantum quoad externam apparentiam, asserendo Christum esse sanctum, et ab omni, vel minima, peccati umbra immunem. Luc. 1. *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* 2. Cor. 5 *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, hoc est poenas peccati tulit. Cum vero dicit Christum *in similitudinem hominum esse factum*, nullibi innuit illam similitudinem esse tantum externae apparentiae, e contra declarat illam similitudinem esse veram, realem, et naturalem, cum ubique asserat Christum esse verum hominem, 1. Timoth. 2. *Unus mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus.*

Inst. 2. Atqui Scriptura sufficienter declarat se loqui de similitudine quoad externam tantum apparentiam; ergo.

Prob. subsumpt. Scriptura addit: *Et habitu inventus ut homo.* Atqui habitus externam speciem significat cum exclusione substantiae, idque innuit particula, *ut*; ergo.

Resp. dist. min. Habitus, sumptus pro vestimento, *conc.* sumptus pro figura, *nego minor.* Porro hic habitus sumitur pro figura, unde translatio Erasmi Roterodam. habet: *Et figura repertus ut homo.* Figura autem per se realitatem non excludit a subjecto in quo reperitur: sic licet nihil magis sit simile, quam ovum ovo, non sequitur ovum non esse realiter ovum.

Inst. 3. Particula, *ut*, in hoc textu, est nota merae similitudinis, non autem veritatis; ergo realitatem excludit.

Resp. nego ant. Particulae enim, *Ut*, *velut*, *quasi*, etc. non excludunt rei veritatem, sic Christus, qui 1. Joann. v. 14. dicitur, quasi Unigenitus, *Vidimus gloriam ejus, quasi Unigeniti a Patre.* Dicitur absolute Unigenitus vers. 18. *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.*

Objicies. 2. Apostolus 2. Cor. 5. ait: *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Ergo Christus non habet veram carnem.

Resp. nego conseq. Alias sequeretur nullum hominem habere veram carnem, cum Apostolus dicat, *Neminem novimus secundum carnem.* Sensus ergo est, licet olim pluris fecerimus Christum habere pro consanguineo, nunc mortui veteris vitae affectibus, augustius de eo sentimus, nec amplius eum novimus *secundum carnem*, sed, *secundum spiritum*, ut auctorem omnis gratiae et salutis, qualem cum toto orbe praedicamus.

Objicies 3. Apparitiones Angelorum in veteri testamento, quae fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem; ergo cum signa respondere debeant signatis, Christi apparitio in carne non fuit secundum rei veritatem.

Resp. nego conseq. Apparitiones enim illae debuerunt esse quoad similitudinem, non quoad rei veritatem; alias, ut docet D. Damasc. *l.* 3. *c.* 26. jam non forent signa, sed res ipsae. Praeterea ex Coloss. 2. quae contingebant in veteri testamento, erant umbra futurorum; ergo apparitiones debuerunt esse secundum apparentiam, cum apparitio Filii Dei in mundo, secundum corporis veritatem fieri postea deberet.

Inst. Scriptura apparentes Angelos non minus homines vocat, quam Christum; atqui tamen non inde sequitur eos fuisse veros homines; ergo nec Christum.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Scriptura nihil adscribit illis Angelis, quod sit proprium veri hominis, econtra multa Christo attribuit quae soli vero homini convenire possunt, v. g. Conceptionem et Nativitatem ex Virgine, passionem, mortem et Resurrectionem.

CONCLUSIO II.

Verbum divinum carnem e caelo non detulit, sed eam sumpsit ex Maria Virgine. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Lucae 1. Angelus ad Mariam dixit: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*, Rom. 1. de Christo dicitur: *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem.* Et Galat. 4. *Misit Deus Filium suum, sanctum ex muliere.* Atqui quod natum est ex muliere, quod factum est ex semine David, verum corpus habet terrenum, et non e caelo delatum. Ergo.

Prob. 2. Ex Conciliis General. et speciatim Ephesino, in quo approbata est S. Cyrilli Epistola ad Nestorium, in qua dicitur: *Non dubitarunt* (Sancti PP.) *sacram Virginem Deiparam appellare.... quod sacrum illud corpus anima intelligente perfectum, ex ea traxerit.*

Objicies Apostol. 1. Corinth. 15. Christum Adamo opponens, ait: *Primus homo de terra, terrenus; secundus homo de caelo, cœlestis.* Ergo Christus habuit corpus caeleste.

Resp. nego conseq. Christus enim non dicitur homo caelestis, quod habuerit corpus caeleste; sed quod substiterit subsistentia Verbi Divini.

Inst. Corpus caeleste omnium praestantissimum est, ergo Deo est tribuendum.

Resp. nego conseq. Nam ad maximam Dei gloriam pertinuit, ut corpus infirmum et terrenum ad sublimitatem omnium maximam eveheret.

CONCLUSIO III.

Verbum Divinum immediate assumpsit dentes, ungues, capillos, tres humores et maxime sanguinem. Est communis contra Durandum, in 4. dist. 10. quaest. 1. et Franciscum Maironis, dist. 43.

Prob. 1. *generaliter*, Verbum immediate assumpsit quidquid ad naturae humanae perfectionem et integritatem pertinet; atqui dentes, ungues et capilli, ad naturae humanae perfectionem et ornatum pertinent; tres vero humores, et maxime sanguis, ad ejusdem integritatem spectant; ergo.

Nec obstat, quod Verbum immediate non assumpsit lacrymas, sudorem, sputum, etc. Dispar est enim ratio; nam lacrymae, sudores, sputum, etc. sunt pura excrementa, nec per se requiruntur ad naturae humanae constitutionem et integritatem, cum non sint quid permanens in homine, sicque non habeant locum in Beatis; at vero dentes, ungues capilli, et humores, ad perfectam corporis humani constitutionem, et naturae humanae integritatem, requiruntur, ac sunt quid in homine permanens, sicque locum habent in Beatorum corporibus gloriosis; ergo.

Prob. specialiter de sanguine; 1. Ex Scriptura Hebr. 2. *Quia ergo pueri comunicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem*, scilicet per unionem hypostaticam, ut explicat Sanct. Cyrillus, *L. de fide ad Reginas* dicens: *Verbum ex Deo factum est particeps carnis et sanguinis*. Ergo cum caro immediate unita sit, idem de sanguine; de quo, simili modo, loquuntur Apostolus et Cyrillus, sentiendum est.

Prob. 2. Quia eadem Scriptura declarat nos per sanguinem Christi redemptos fuisse, 1. Petri 1. *Non corruptibilibus auro et argento redempti...sed pretioso Sanguine quasi Agni immaculati Christi.* Hinc Clemens VI. (*a*) infert, unicam guttam Sanguinis Christi, propter unionem ad Verbum sufficere potuisse pro redemptione generis humani.

Objicies: Subsistentia Verbi supplevit solum subsistentiam humanam; atqui subsistentia humana non terminat sanguinem proxime; ergo nec subsistentia Verbi.

Resp. nego min. Nam subsistentia humana omnes naturae humanae partes etiam integrantes, terminat; atqui sanguis est pars naturae humanae integrans, pertinens ad naturalem constitutionem, immo et conservationem hominis: ergo.

Inst. Subsistentia humana cum natura, quam terminat, personam constituit; atqui non constituit personam cum sanguine; ergo sanguinem non terminat.

Resp. dist. maj. Cum natura totali, quam terminat, personam constituit, *conc.* cum natura partiali, *nego maj.* Porro sanguis, sicut corpus, et anima separatim, sunt naturae partiales, quae personam non constituunt, nisi uniantur.

(*a*) ***Extrav. Unigenitus, de paenit, et remiss.***

QUÆSTIO II.

De anima a Verbo Divino assumpta.

Nota. Haeretici, alii animam, alii facultates animae Christo denegarunt; namque:

1. *Ariani*, docuerunt Verbum carnem assumpsisse absque anima, cujus vices obibat ipsummet Verbum. *August. haeresi* 49. hocque docebant, ut ipsimet Verbo mortem et passionem adscriberent.

2. *Apollinaristae*, animam quidem a Verbo assumptam admiserunt, sed quae Verbum haberet pro mente.

3. *Monothelitae*, quorum duces fuerunt Cyrus Alexandrinus, Macharius Antiochenus, Sergius Costantinopolitanus et ejus in Sede Costantinopolitana successores Pirrhus et Paulus, et tandem Theodorus Pharanitanus, docuerunt Verbum Divinum voluntatem humanam non assumpsisse, ac proinde unicam voluntatem, eamque Divinam, in Christo admittebant; contra quos:

CONCLUSIO I.

Verbum assumpsit veram animam humanam. Est de fide contra Arianos.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Jo* : 10. Christus ait: *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam*, in Resurrectione. *Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a me ipso, et potestatem habeo ponendi eam, et iterum sumendi eam:* Atqui illa anima, quam Christus potest ponere, et quam, semel demissam, potest iterum sumere, aut dubie non est ipsamet Divinitas, quam Christus nunquam dimisit, cum non distinguatur a persona Verbi; ergo est vera anima humana.

Probat. 2. Ex traditione, cujus testes sunt, Div. Athanas. *In Symbolo*, ubi Christus dicitur, *perfectus Deus, et perfectus homo, ex anima rationali, et humana carne subsistens.* Et D. Aug. *Epist.* 187. ad Dardan. *Quaero*, inquit, *quaemadmodum accipias hominem Christum: non utique, sicut quidam haeretici, Verbum Dei et carnem, hoc est, sine anima humana, ut Verbum esset pro anima*; ergo.

Objiciunt Ariani; loca, in quibus anima Christo tribuitur, metaphorice sunt intelligenda; ergo Christus non habuit veram animam humanam.

Prob. ant. Hic textus Isaiae 1. *Kalendas vestras et solemnitates vestras odivit anima mea*, metaphorice est accipiendus; ergo.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Scriptura veteris testamenti, cum Deo animam tribuit, non ei tribuit historice affectiones quae sine anima esse non possunt, e contra *ostendimus*, inquit D. Aug. Lib. 33. quaestionum, quaest. 80. *Per innumerabiles lo-*

cos Evangelicae Scripturae narratum de illo (Christo) *ab Evangelistis, quod in his affectionibus fuerit, quae sine anima esse non possunt . . . . et*, miratus est Jesus, *et*, iratus, *et* contristatus, *et*, exhilaratus, *et multa alia innumerabilia : sicut etiam illa quae conjuncta simul officia et corporis et animae ostendunt : sicut sunt quod*, esurivit, *quod*, dormivit, *quod*, fatigatus ab itinere sedit, *et alia hujusmodi.*

Instant. 1. Etiam in veteri testamento varii motus irae, et laetitiae, etc. Deo tribuuntur, nec ideo consequens est Deum habuisse animam; ergo licet Christus illas affectiones habuerit, non sequitur quod animam vere humanam habuerit.

Resp. nego conseq. Disparitas enim est inter ea quae dicta sunt prophetice, et ea quae dicta sunt historice, quod illa figurate, ista vero secundum rerum proprietatem accipienda sint. Ut docet D. August. ibidem: *Dicta sunt enim illa,* inquit, *propheticis imaginationibus, non narratoria manifestatione: nam et membra Dei dicta sunt, et manus, et pedes, etc. Et quemadmodum ista non indicant eum habere corpus, sic nec illa animam. Quemadmodum autem narratur aliquid, ubi nominata sunt manus Christi, et caput, et caetera quae indicant ejus corpus : ita etiam, quae de animi affectionibus eodem narrationis tenore nominata sunt, indicant ejus animam.*

Instant. 2. Si Christus assumpsit animam, fuerunt in eo tres substantiae, nimirum natura divina, corpus, et anima; atqui hoc falsum est, ut docet Div. Damascenus, *Lib.* 3. *de fide*, *c.* 16. Ergo.

Resp. dist. maj. Fuerunt in Christo tres substantiae, quarum duae sunt partiales, *conc.* totales, *nego maj.* Quamvis itaque possit dici, quod sint tres substantiae in Christo, ut docent D. Bernard. *Serm.* 4. in vigilia Natalis Domini : *In hac speciali commixtione*, inquit, *Trinitas est in substantiis, unitas vero in persona.* Et Concil. Toletan. XV. probat in Christo fuisse tres substantias et duas naturas; attamen ab hac loquendi formula communiter abstinendum est, et duae solum substantiae perfectae et totales in Christo ponendae, natura divina, nimirum, et humana, ex quibus Christus proxime compositus fuerit, siquidem corpus et anima unicam naturam humanam constituunt.

CONCLUSIO II.

Verbum assumpsit animam mente praeditam. **Est de fide contra Apollinarem.**

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiae 52. de Christo dicitur: *Ecce intelliget Puer meus*, in quem locum S. Fulgentius, *de fide ad Petrum*, *cap.* 24 ait: ***Firmissime tene, et nullatenus dubites, Christum Filium Dei habere veram nostri generis carnem, et animam rationalem.***

Prob, 2. *duplici ratione:* 1. In Christo fuerunt passiones humanae, nimirum, gaudium, tristitia, metus, ira, etc. Atqui illae passiones nihil aliud sunt, quam affectiones animae rationalis, cum ex perceptione boni praesentis, vel mali imminentis oriantur; ergo, etc. 2. Christus oravit Patrem; atqui oratio in Christo est actus mentis humanae: ergo, etc. *Probat min.* Oratio est actus religionis, quo orans, supremam Dei excellentiam, suamque a Deo dependentiam agnoscit; atqui Christus non potuit suam dependentiam a Deo agnoscere per intellectum divinum, cum nempe ut Deus est omnino independens; ergo per intellectum humanum; ergo, etc, Quare D. Aug. Ep. 57. ad Dardanum sugillat eos qui dicunt, *Verbum Dei esse animae pro mente humana*, et ex probat eo quod Christus sit homo perfectus: *Non est autem homo perfectus*, inquit, *si vel anima carni, vel animae ipsi mens humana defuerit.*

Objicies: Verbum in Christo supplet vices animae humanae, prout rationalis est; ergo anima Christi non est praedita mente humana.

Resp. nego ant. Nam anima Christi fuit principium et subjectum voluntarium quarumdam passionem, v. g. metus tristitiae, etc. Atqui Verbum non potuit esse principium et subjectum hujusmodi passionum, alias esset immutabile, nec proinde Deus; ergo.

Inst. 1. Lux major evacuat lucem minorem; ergo mens divina mentem humanam in Christo evacuat.

Resp. dist. ant. Evacuat lucem minorem corporis illuminantis, *conc.* corporis illuminati, *nego. ant.* Neque enim presente sole, adamantis splendor evanescit; porro mens humana in Christo est quasi lux illuminata a luce Verbi divini.

Inst. 2. Mens humana est imago Verbi; ergo haec, Verbo praesente, evanescere debet.

Resp. dist. ant. Mens humana est imago Verbi, a Verbo perficienda, *conc.* supplens vicem Verbi, *nego ant.* Equidem imago rei, supplens illius vicem, evanescit, re praesente, sed non evanescit, si a re, cujus est imago, perficienda sit: sic imago hominis in speculo, quia perficitur ab homine, non evanescit eo praesente, immo resultat ex ejus praesentia.

CONCLUSIO III.

Verbum assumpsit voluntatem humanam, proindeque in Christo, non una, sed duplex est voluntates: non una, sed duplex est volitio, seu operatio. Est de fide, contra Monothelitas, definita in VI. Synodo, Act. 4. 8. 11. et 18.

Prob. 1. Ex iis Scripturae locis, in quibus voluntas divina a voluntate humana aperte distinguitur, Matth. 26. *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Lucae 22. *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Joann. 6. *De-*

scendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Ergo in Christo fuit voluntas Patri subjecta, non divina, quae subjectionis est incapax; ergo humana; ergo divina simul et humana; nam divinam nunquam Monothelitae excluserunt a Christo.

Prob. 2. Ex iis textibus, in quibus dicitur Christum Deo Patri obedivisse. Philipp. 2. *Factus obediens usque ad mortem.* Joann. 4. *Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me.* Hebr. 5. *Didicit, ex iis quae passus est, obedientiam.* Ex quibus sic argumentor; obedientia est actus voluntatis; atqui non est actus voluntatis divinae; quia obedientia superiorem agnoscit, Deus autem superiorem non habet; ergo est actus voluntatis humanae; ergo in Christo fuit voluntas humana.

Prob. 3. Traditione PP. Gregor. Nyssenus, *in libro contradictionum contra Apollinarem laudato in VI. Synodo, Actio.* 10. ait: *Alia est humana voluntas* (in Christo) *et alia divina ..... qui enim dixit,* non mea voluntas, *humanam hoc sermone significavit, addens vero,* tua, *ostendit conjunctionem suae deitatis ad Patrem, cujus nulla voluntatis est differentia propter communitatem naturae : nam,* Patri, *dicens, voluntatem etiam Filii demonstravit.*

S. Athan. *lib. de Incarnatione contra Arianos,* dicit: *Cum ait,* non voluntas mea, sed tua fiat. *Et* spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, *duas voluntates ibi ostendit, alteram humanam, quae est carnis; alteram divinam, quae Dei est.*

S. Ambros. *lib.* 10. *in Lucam n.*59. de Christo dicit: *Quod autem ait* : non mea voluntas, sed tua fiat; *suam ad hominem retulit; Patris, ad divinitatem : voluntas enim hominis, temporalis; voluntas divinitatis, aeterna.* Ergo.

Prob. Ex VI. Synodo, in qua Patres, in sermone ad Imperatorem Costantinum, dixerunt: *Perfectum igitur* (Christum) *in divinitate, et in humanitate perfectum, secundum antiquas Patrum traditiones, et divinam Chalcedone sancitam formulam praedicamus; atque uti naturas duas accepimus, ita et duas naturales voluntates, et naturales ipsius operationes agnoscimus. Quippe neutram in Christo naturam, in ejus Incarnatione, voluntatis expertem, aut operationis, audebimus asserere ne earum proprietates perimentes, naturam unam perimamus.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Juxta doctrinam SS. Patrum unica fuit in Christo voluntas, unicaque voluntatis operatio; Ergo *Resp. nego ant.*

Prob. ant. S. Dionysius, *lib. de divinis nominib.* docet, *unam esse in Christo Dei virilem operationem.* Ergo.

Resp. nego ant. Frauduleuter enim Monothelitae textum D. Dio-

nysii corruperunt, ac, *τὸ unam*, pro *τὸ novam*, substituerunt, quod ipsis exprobrat Martinus Papa I. in Concilio Later. consultatione tertia. *B. Dionysio*, inquit, *asserente novam quamdam Dei virilem operationem inter nos conservatam: uterque eorum apertissime contra Patrem mentitus est. Et Cyrus quidem in suo septimo capitulo, novam immutando, et unam pro nova asserendo.... Sergius autem immutationem novi cum illo confirmans, et non solum hoc, sed, et, Dei virilem, amputans penitus vocem, et unam absolute in Christo Deo dogmatizans operationem.* Porro D. Dionysius dixit esse in Christo *novam operationem*, quia plane novus ac mirus est modus operandi divina et humana in Christo propter utriusque naturae divinae et humanae hypostaticam unionem.

Resp. 2. Dato, non concesso anteced. *dist. conseq.* Est una in Christo operatio, mixta, quae ab utraque natura, divina et humana, procedat, *conc.* simplex, *nego conseq.*

Itaque triplex fuit genus actionum Christi, nimirum, *pure divinae;* quae a Christo emanarunt ut Deus est, id est, absque ullo ad humanam naturam respectu, ut est sanatio infirmi a Christo absente; *pure humanae*, quae naturae humanae fuerunt propriae, ut, edere, flere, pati, velle, intelligere, etc. *mixtae*, quae ab utraque natura prodierunt, v. g. dum Christus suo contactu curabat aegrotos; in ea quippe curatione agebat utraque natura, divina nempe per suam omnipotentiam, et humana per suum contactum. Haec non est simplex, sed duplex operatio, divina nempe et humana, quae, licet non sint divisae, sunt tamen a se invicem realiter distinctae: ideo haec operatio a Graecis *Theandrica*, et a Latinis *Dei virilis*; id est, Dei hominis operatio, dicitur; de qua locutus est Divus Dionysius, ut exponit S. Maximus Martyr scholio in Epistolam quartam Dionysii: *Illam miscellaneam solam*, inquit, *Dei virilem appellavit, siquidem ut Deus tantum operabatur, quando absens Centurionis filium sanabat: in quantum vero homo tantum, etsi Deus erat, quando comedebat et tristabatur: mixtim autem operabatur miracula, caecis oculos illiniendo restituens, hemoroissae fluxum solo tactu sistens.*

Objicies. 2. S. Cyrillus, *lib.* 4. *in Joann.* affirmat Christum *unam quamdam cognatam operationem per ambas naturas ostendisse*, ergo una tantum fuit Verbi et naturae humanae operatio.

Resp. dist. conseq. Fuit una tantum operatio, unitate improprie dicta, seu unitione, *conc.* unitate proprie dicta, *nego conseq.* Non itaque D. Cyrillus loquitur de unitate numerica, sed de unitione, quae petitur ex arctissima conjunctione duorum inter se, nempe Verbi et naturae humanae, quae ad operationes Theandricas, modo sibi convenienti, concurrunt, Verbum quidem jubendo, humana natura vero, per suum contactum, exequendo. Ita

respondet S. Martinus Papa apud Euthymium : *Unam actionem*, inquit, *vocat unitione, cognatam vero, ratione partium, utpote quae ejusdem fuerit in omnium efficiente imperio, et Sanctae carnis attactu.*

Objicies 3. D. Gregor Nyssenus, *in Synodo VI. Action.* 12. asserit, *ita divinitatem, per corpus quod induit, communem omnium revera salutem operari, ut propria sit carnis perpessio, Dei sit operatio.* Ergo non fuit in Christo voluntas humana operans.

Resp. nego conseq. Nam passiones voluntatis humanae, sunt verae actiones, sic Sancti patiuntur, quando a Deo per gratiam moventur, et tamen habent proprias voluntates operantes.

Objicies. 4. D. Athanas. *Oratione* 4. ait; *Deus existens proprium corpus habuit, et hoc usus instrumento, homo propter nos factus est.* Atqui instrumentum non agit, sed agitur; ergo.

Resp. dist. min. Instrumentum artificiale. quod agendi principio caret, et sola moventis impressione movetur. *conc.* instrumentum naturale, quod propria agendi virtute praeditum est, *nego minor. et conseq.* Nam natura humana in Christo, si sit divinitatis instrumentum, non est instrumentum artificiale, sed naturale, quia ex se ipsa propriam exercet actionem, nec tantummodo patitur.

Objicies. 5. Actiones sunt suppositorum; atqui in Christo unicum est suppositum; ergo et unica operatio.

Resp. dist. maj. Actiones sunt suppositorum, denominative, *conc.* elicitive, *nego maj.* Itaque sola natura est principium elicitivum actionum, non vero personalitas, quae est verus naturae terminus et ultimum complementum; unde persona, quae est principium *quod* actionis quae ipsi tribuitur ut toti cuidam, non agit nisi per naturam, quae est principium *quo* actionis; quare unitas vel multiplicitas actionum desumitur ab unitate et multiplicitate suppositi.

Inst. 1. Voluntas operans, est proprietas personalis, ergo unitas vel multiplicitas voluntatis operantis, desumitur ab unitate, vel multiplicitate personae.

Resp. nego ant. Voluntas enim est proprietas naturae intellectualis, non vero est proprietas personalis, alias tres essent in Trinitate voluntates et operationes divinae realiter distinctae, cum in ea sint tres personalitates realiter inter se distinctae.

Prob. ant. Proprietas naturalis necessaria est; atqui voluntas non est necessaria, sed libera; ergo.

Resp. dist. maj. Proprietas naturalis, ut est potentia, est necessaria, *conc.* ut est actus hujus potentiae. *subdist.* si sit actus potentiae necessariae, prout est intellectus, *conc.* si sit actus potentiae liberae, qualis est voluntas, *nego maj.* Atqui voluntas, ut est poten-

tia, est necessaria, *conc.* ut est actus illius potentiae, *nego minor. et conseq.* Responsio est D. Thomae (*a*) dicentis: *Quod ipsa potentia voluntatis est naturalis, et consequitur naturam ex necessitate, sed motus, vel actus hujus potentiae (qui etiam voluntas dicitur) quandoque quidem est naturalis et necessarius, puta respectu felicitatis : quandoque autem ex libero arbitrio rationis proveniens, et non necessarius, neque naturalis . . . et ideo oportet ponere voluntatem humanam, non solum prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis, sed etiam prout est motus rationalis ;* id est, ex libero arbitrio proveniens.

Inst. 2. Si fuissent duae in Christo voluntates operantes, fuissent inter se aliquando pugnantes ; atqui hoc repugnat sanctitati Christi ; ergo.

Resp. nego major. Nam ex summa gratia, et maxime ex originali justitia, fuit in Christo perfectissima rectitudo voluntatis humanae, ita ut nunquam repugnarit voluntati divinae ; ut fide constat, Joann. 8. *Ego quae placita sunt ei, facio semper.*

Inst. 3. Deus habuit voluntatem efficacem, ut Christus moreretur; Christus vero habuit voluntatem inefficacem vitandi mortem *Pater*, inquit, *si possibile est, transeat a me calix iste* ; atqui, illi duo actus sunt contrarii ; ergo Christus habuit actum contrarium voluntati divinae.

Resp. nego min. Nam actus voluntatis humanae Christi, tum efficax, quo mortem acceptavit, tum inefficax, quo mortem refugit, semper fuit perfecte conformis voluntati divinae; Deus enim, ad nostrum exemplum et solatium, voluit, ut simplici displicentia refugeret mortem tamquam malum naturae suae disconveniens; ergo nulla ex parte humana Christi voluntas divinae contraria fuit.

Objiciunt ultimo Monothelitae, Honorium I. summum Pontificem haeresi Monothelitarum adhaesisse ex animo ; verum cum ab illa calumnia vindicavimus *Tomo* I. unde a facto hujusmodi discutiendo hic supersedemus.

Quaeres, *Quomodo explicari possint Christi operationes ?*

Resp. Ad explicandas Christi operationes, sequentes tenendae sunt regulae.

Prima regula. In Christo fuerunt unus operans, et duae operationes ; ratio est, quia unitas, aut multiplicitas operantis, desumitur ab unitate, vel multiplicitate personae ; unitas vero, aut multiplicitas operationis, desumitur ab unitate aut multiplicitate naturae ; atqui in Christo unica fuit Verbi persona, duae vero et diversae naturae ; ergo.

Secunda regula. Una natura nunquam divisim, sed semper cum altera conjunctim operatur, quia utraque hypostatice est conjuncta; hinc licet operationes humanae a sola prodeant humana natura,

(*a*) 3. *p. q.* 18. *art.* 1. *ad* 3.

a divina, cum qua conjunctim operatur, summam dignitatem, nanciscuntur, et ratione suppositi cooperantis, divinae dici possunt: unde recte dicitur; *Deus comedit, esuriit, mortuus est*, etc.

Tertia regula. Omnes actiones humanae, etiam naturales et indeliberatae, fuerunt in Christo liberae, utpote, quae nutu divinitatis gubernatae fuerunt. Unde D. August. Tract. 49. in Joann. ait: *Turbaris tu nolens, turbatus est Christus, quia voluit; esurivit Jesus, verum est, sed quia voluit; mortuus est Jesus, verum est, sed quia voluit, in illius potestate erat sic affici, vel non affici.*

Quarta regula. Natura humana Christi fuit instrumentum, per quod natura divina operabatur ea quae ad salutem nostram, et ad mediatoris officium pertinebant, ita tamen ut natura illa humana actus sibi proprios elicuerit, *Operatio*, inquit D. Thom. 3. p. q. 19. artic. 1. ad 2. *quae est humanae naturae in Christo, in quantum est instrumentum divinitatis, non est alia ab operatione divinitatis; non enim est alia salvatio, qua salvat humanitas Christi et divinitas ejus*; sed est eadem operatio Dei hominis, quae ideo *Theandrica*, seu, *Dei virilis* dicitur; *habet tamen natura humana in Christo, in quantum est natura quaedam, quamdam propriam operationem praeter divinam.*

QUÆSTIO III.

De defectibus a Verbo divino assumptis.

Nota. Naturae humanae defectus, alii se tenent ex parte corporis; alii ex parte animae, alii ex parte utriusque, de quibus distinctis agemus Articulis.

ARTICULUS I.

De defectibus corporis a Verbo assumptis.

Nota. Corporis defectus, alii sunt communes omnibus hominibus in statu naturae lapsae, ut sitis, fames, dolor, corruptibilitas, mors, etc. alii particulares aliquibus tantum hominibus, qui ex particularibus causis oriuntur, ut febris, lepra, claudicatio, caeterique morbi distincti a consumptione humidi radicalis, calorisque naturalis. Itaque

CONCLUSIO I.

Verbum assumpsit omnes humani corporis defectus communes. Est de fide contra Julianum Halicarnensem, qui, praeter unitatem naturae, quam in Christo profitebatur cum Eutyche, asserebat carnem Christi fuisse incorruptibilem et impassibilem: unde ejus sectatores, *Incorrupticolae*, dicti sunt.

Prob. 1. *ex Scriptura*, Quae refert Christum, in vitae suae mor-

talis cursu, varia dedisse infirmitatis signa et argumenta; nam Matth. 4. *Esuriit.* Joann. 4. *Fatigatus ex itinere, sedit ad fontem.* Luc. 19. *Flevit super Jerusalem.* Tandem 2. Cor. 13. *Crucifixus est ex infirmitate.* Vetus testamentum praedixerat, quod novum accidisse refert; *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*, inquit Isaias c. 1. etc. 53. *vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.... vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.* Atqui fames, defatigatio, passio et mors, etc. sunt communes corporis humani defectus; ergo Verbum assumpsit illos defectus.

Prob. 2. Ex tradit. PP. et Conciliorum: S. Cyril. Jerosolymit. ait: *Passus est Jesus pro hominibus vere: non enim apparentia est Crux, neque opinio redemptio: vere crucifixus est*, etc. Unde Concil. Ephesinum, *Anathematismo* 12. definit: *Si quis non confitetur Dei Verbum carne passum et crucifixum, mortemque gustasse, anathema sit.*

Prob. 3. Quia conveniens erat, ut Verbum divinum hos defectus assumeret, 1. Ut verum hominem nobis per omnia similem sese exhiberet, et ideo ex Apostol. Hebr. 4. fuit *tentatus per omnia pro similitudine absque peccato.... 2.* Ut nobis esset exemplum patientiae, Hebr. 12. *Sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes....* 3. Ut proprio sanguine nos redimeret.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. David., *Ps.* 15. praedixit carnem Christi fore incorruptibilem, *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Ergo.

Resp. dist. ant. Praedixit carnem Christi fore incorruptibilem, post ejus mortem, *conc.* ante ejus mortem, *nego ant.* Loquitur ergo Psaltes Regius de corruptione putredinis, quam non sensit caro Christi, non vero de corruptione alterationis et mortis; id explicat D. Fulgent. Epist. ad Reginum, cap. 4. *Christus ergo*, inquit, *non vidit corruptionem, quia nullam sensit ejus caro putredinem; hoc autem, non ejusdem carnis incorruptibilitas, sed resurrectionis celeritas, fecit.*

Inst. 1. Atqui caro Christi fuit incorruptibilis ante ejus mortem; ergo.

Prob. ant. Christus, qui ex Scriptura novus Adam dicitur, carnem prioris Adam innocentis gessit; atqui caro Adami innocentis fuit incorruptibilis, id est, non erat Adamo occasio doloris; ergo.

Resp. nego maj. Ratio est, quia Verbum eam carnem assumpsit, quam sanavit, atqui non sanavit carnem Adami innocentis; ergo eam non assumpsit, sed eam ipsam carnem assumpsit, qualis fuit post peccatum, nempe infirmitatibus, et doloribus obnoxiam.

Inst. 2. Illi defectus et dolores sunt poenae peccati ; atqui nullum fuit, nec esse potuit in Christo peccatum ; ergo , etc.

Resp. dist. maj. Sunt poenae peccati , proprii vel alieni, *conc.* proprii semper , *nego maj.* Itaque in nobis tales defectus et infirmitates sunt poenae peccati proprii , vel originalis , vel actualis, in Christo autem fuerunt poenae peccati alieni, nempe hominis , pro quo se vadam ac sponsorem dedit.

Inst. 3. Visio beatifica excludit omnem dolorem sensibilem ; atqui anima Christi , a Conceptione , fuit visione beatifica donata ; ergo non fuit obnoxia doloribus sensibilibus.

Resp. dist. maj. Excludit omnem dolorem sensibilem , si non impediatur, ne animae felicitas in corpus et potentias inferiores resiliat , *conc.* si impediatur , *nego major.* Porro Deus, per miraculum, impedivit ne animae Christi felicitas in ejus corpus resiliret, ut posset pati et ea operari quae erant necessaria ad finem Incarnationis , *Virtute Divinitatis Christi* , ait D. Thom. quaest. 15. art. 5. ad 3. *Dispensative sic beatitudo in anima continebatur , quod non derivabat ad corpus , ut ejus possibilitas et mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis sic retinebatur in mente , quod non derivabatur ad vires sensibiles , ut per hoc dolor sensibilis excluderetur.*

Objicies. 2. Clemens Alexandrinus , *lib.* 6. *Stromat.* de Christo dicit : *Ipse autem passionis erat expers, ut quem nullus subiret motus affectionis, neque voluptas, neque dolor.* Ergo Christus non fuit dolori obnoxius.

Resp. dist. conseq. Christus non fuit dolori involuntario et indeliberato obnoxius , *conc.* deliberato et voluntario , *nego conseq.* Nec de alio dolore intelligendus est Clem. Alexandr. licet hic non satis accurate videatur locutus ; alias contradiceret Christo per os Jeremiae, Thren. 1. dicenti: *Videre si est dolor sicut dolor meu*.

Objicies. 3. D. Hilarius *lib.* 10. *de Trin.* ait: *Homo itaque Jesus Christus . . . . in quem quamvis aut actus incideret aut vulnus descenderet . , . . afferrent quidem haec impetum passionis , non tamen dolorem passionis inferrent , ut telum aliquod aut aquam perforans , aut ignem compungens , aut aera vulnerans.* Ergo, ex S. Hilario , Christus non sensit dolorem, qui tamen communis est naturae humanae defectus.

Resp. dist. conseq. Ex S. Hilario , Christus non sensit dolorem, quatenus Deus est , *conc.* quatenus homo, *subdist.* Non sensit dolorem , qui sit ineluctabilis , indeliberatus , mentem perturbans et a sua sede dejiciens, qualem nos experimur, *conc.* dolorem omnem simpliciter et absolute , *nego conseq.* Itaque verba D. Hilarii ex scopo ipsius sunt interpretanda ; agit porro contra aliquos haereticos qui asserebant Divinitatem in Christo , doloribus , caeterisque humanitatis infirmitatibus , subjectam fuisse, *Volunt* , inquit ibi-

dem, *plerique eorum* (haereticorum) *non in natura eum impassibilis Dei fuisse : ut qui timuit, et doluit, non fuerit in ea spiritus incorruptione quae non dolet: sed inferioris a Deo Patre naturae.* Contra quos :

Docet 1. Dolorem, non in Divinam, sed in humanam duntaxat naturam cecidisse : *Volunt enim* inquit Commentario in Matth. c. 31. *ex infirmitate corporis aerumnam spiritui adhaerere, ac si virtutem illam incorruptae substantiae; imbecillitatis suae forte assumptio carnis infecerit, et aeternitas naturam fragilitatis acceperit . . . mori ergo nihil in Deo potuit, neque ex se metus Deo ullus est ; in Christo enim Deus erat mundum reconcilians sibi.*

Docet 2. Christum vere doloris sensum expertum fuisse: *Ut*, inquit, *cum in eodem* (Christo) *esset et infirmitas ad passionem, et ad vitam Dei virtus, non alius aut divisus a se esset qui et pateretur et viveret; passus quidem est Unigenitus Deus quae homines pati possunt.*

Docet 3. Dolores et infirmitates, quas Christus assumpsit, fuisse immunes a defectibus et imperfectionibus dolorum et infirmitatum quas nos patimur; *Quia*, inquit, *dum homo Christus est habet et nativitatem hominis, quia homo est : nec est in vitiosa hominis infirmitate, quia Christus est.* Hujus discriminis varias affert causas : 1. Quia dolores, quos Christus passus est, non erant ex peccato, sicut in nobis sunt : *Missus namque est*, inquit, *in peccati carnis similitudine, portans quidem in carne peccata, sed nostra et pro nobis dolens.* 2. Quia Christus, non ex necessitate, sed ex propria voluntate patiebatur. *Si in passione sua*, inquit, *necessitas est, et non salutis tuae donum . . . . adscribe infirmitatem.* 3. Quia dolores Christi, illius mentem non perturbabant, sed erant deliberati, ordinati, et ad nutum ejus moderati : *Non est itaque*, inquit, *in ea natura, quae supra hominem est, humanae trepidationis anxietas.* Unde quando anima ejus turbata est, *Joann.* 5. illam commotionem Christus in seipso volens ac lubens excitavit, *Jo.* 11. *Turbavit seipsum.*

CONCLUSIO II.

Verbum non assumpsit defectus corporis humani particulares, quales sunt morbi et deformitas.

Prob. prop. generaliter : Quia illi defectus particulares ex triplici veluti radice oriuntur. 1. Ex culpa, puta intemperantia. 2. Ex aeris intemperie. 3. Ex defectu virtutis formatricis : atqui ex nulla harum radice evenire potuerunt in Christo. 1. *Non ex culpa*, nam fuit temperatissimus et impeccabilis, ut mox videbitur; 2. *Non ex aeris intemperie*, nam optimi fuit temperamenti, unde facillime potuit inclementiae aeris resistere. 3. *Non ex defectu virtutis formatricis* : nam corpus ejus formatum est de Spiritu Sancto, cujus virtus deficere non potest ; ergo, etc.

Objicies, Christus mortalitatem assumpsit ; ergo , et morbos particulares . . . *Resp. nego conseq.*

Prob. conseq. Mors absque morbo contingere non potest ; ergo si mortalitatem assumpsit, morbos quoque assumpsit.

Resp. nego ant. Nam natura humana , in corpore bene formato, et convenienter gubernato , sic potest intelligi deficere , ut sensim, debilitato naturali calore et humido radicali , vita absque morbis particularibus repente deficiat.

Prob. proposit. specialiter de deformitate : Ex Scriptura , Ps. 44. *Speciosus forma prae filiis hominum* , quem locum Sanctus Bernardus , *Serm.* 1. *de omnibus Sanctis* , et S. Chrysost. *hom.* 28. *in Matth.* de corporis Christi pulchritudine interpretantur. *Sicut infaciendis signis erat mirabilis*, inquit D. Chrysost. *sic visu gratiosissimus fuisse traditur.* Ergo.

Prob. ratione: Pulchritudo oritur ex tribus; nimirum, ex membrorum integritate , eorumdem debita proportione , et colore convenienti orto ex bono temperamento; atqui corpus Christi, utpote virtute Spiritus sancti formatum , iis qualitatibus haud dubie fuit donatum ; ergo.

Objicies. Isaiae 53. de Christo dicitur: *Non est species ei , neque decor* ; ergo , etc.

Resp. dist. Non est species , neque decor , tempore passionis , *conc.* extra tempus passionis *nego ant.* Ibi enim Christus praedicitur, qualis erat futurus tempore passionis: in hunc locum scribens D. Hier. ait: *Despectus erat et ignobilis quando pendebat in Cruce , et factus est pro nobis maledictum.*

Inst. 1. Oris venustas non decet praedicatorem Evangelii; atqui Christus fuit praedicator Evangelii ; ergo.

Resp. dist. maj. Oris venustas mollis et effeminata, *conc.* gravis et majestuosa , *nego maj.* talis enim pulchritudo , est viro digna.

Inst. 2. Divus Augustinus *in Psalm.* 49. de Christo ait: *Ipse sponsus , non carne , sed virtute formosus ;* ergo vult pulchritudinem Christi repetendam esse a Divinitate , vel animae virtutibus.

Resp. dist. conseq. Vult Christi pulchritudinem repetendam esse a Divinitate , vel animae virtutibus , sine exclusione pulchritudinis corporalis ; *conc.* cum tali exclusione, *nego conseq.* Unde horum verborum. *Non carne , sed virtute formosus ;* sensus est , *non tam carne, quam virtute formosus;* unde non deprimit formositatem corporis Christi absolute , sed comparate ad Divinitatem, aut ad animae pulchritudinem , aut etiam ad pulchritudinem corporis post resurrectionem.

ARTICULUS II.

De defectibus animae a Verbo Divino assumptis.

Nota. Defectus animae humanae praecipui , sunt ignorantia , et peccatum: de ignorantia agemus dum de scientia Christi sermonem

faciemus, de peccato ergo restat resolvendum. 1. Utrum aliquod in Christo fuerit. 2. Utrum, quatenus homo, peccare potuerit.

CONCLUSIO I.

1. *Nullum prorsus in Christo fuit peccatum.* Est de fide contra Calvinum, lib. 2. institut. cap. 16.

Prob. 1. Ex Scriptura, Hebr. 4. *Habemus Pontificem tentatum per omnia pro similitudine, absque peccato.* 1. Petri 2. *Christus.... peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Quare Joann. 8. de seipso confidenter dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Prob. 2. Ex Conc. Ephesino Can. 10. definiente: *Si quis dixerit Christum pro seipso sacrificium obtulisse, et non potius pro nobis (neque enim oblatione indigebat, qui peccatum omnino nescivit) anathema sit.*

Objicies. 1. Christus, *Ps.* 21. ait: *Longe a salute mea verba delictorum meorum;* ergo fuerunt in Christo peccata.

Resp. dist. conseq. Fuerunt in Christo peccata, aliena, *conc.* propria, *nego conseq.* Christus itaque peccata nostra, vocat sua, quia debitum satisfaciendi pro illis in se suscepit, Isaiae 53. *Iniquitates eorum ipse portavit.*

Inst. 1. Apost: 2. *Cor.* 5. de Christo ait: *Eum qui non novit peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ergo fuerunt in Christo peccata propria.

Resp. nego conseq. Ibi enim peccatum sumitur pro hostia, seu victima pro peccato, quo sensu de Sacerdotibus Oseas 4. dicit: *Peccata populi mei comedent*, id est, hostias pro peccatis oblatas.

Inst. 2. *cum Calvino*: Christus desperatione et impatientia reus fuit, quando in cruce pendens, dixit Patri: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ergo.

Resp. nego ant. Neque enim illa verba sunt hominis impatientis et desperantis, sed hominis doloris sui acerbitatem indicantis, ac suae humanitatis veritatem demonstrantis, ut observat Sanctus Cyrillus, *l.* 1. *ad Reginas*: et certe quomodo desperasset Christus, qui intuitiva Dei visione fruebatur, qui de resurrectione certius erat, qui Deo Patri dicebat: *In manus tuas commendo spiritum meum?*

Inst. 3. Humana Christi voluntas rebellis fuit voluntati divinae, cum dixit: *Pater si fieri potest, transeat a me calix iste;* ergo, etc.

Resp. nego ant. Nam Christus praeceptum moriendi lubens acceptavit, *Oblatus est enim, quia voluit*, Isaiae 53. Licet ergo humana Christi voluntas illis verbis voluerit significare affectum naturalem abhorrentem a cruciatibus, ut, nempe, se verum demonstraret hominem, subdita tamen et semper conformis divinae voluntati fuit, quod testatur, cum addit; *Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.*

Objicies. 2. Christus peccavit in Adam ; ergo.

Resp. nego ant. Nam, *Lucae* 1. Angelus Mariae dixit : *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Qui locus excludit a Nativitate Christi peccatum originale.

Prob. ant. Christus etiam originaliter fuit in Adam ; ergo in eo peccavit, *in quo omnes peccaverunt*, Rom. 5.

Resp. dist. antec. Fuit in Adam, materialiter, et secundum corpulentam substantiam, *conc.* active, et secundum seminalem rationem, *nego ant.* Licet ergo Christus sumpserit carnem de Virgine, filia Adam, tamen non descendit ab Adam per seminalem propagationem, neque enim ab ullo Adae filio fuit genitus ; ergo non contraxit peccatum originale.

CONCLUSIO II.

Christus, etiam prout homo, fuit omnino impeccabilis. Prop. secundum praesentem statum, in quo natura humana Christi est Verbo hypostatice unita, et visione beatifica donata ; est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Lucae 1. *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei ;* atqui quod nascitur sanctum, nimirum sanctitate substantiali, non potest peccare ; ergo.

Prob. 2. *ex traditione Patrum.* S. Hyppolitus martyr., apud Theodoretum, dialogo 1. ait : *Dominus a peccato alienus erat.*

S. August. *lib.* 2. *de peccatorum meritis et remissione, cap.* 11. de Christo dicit : *In cujus non tantum divinitate, sed nec in anima, nec in carne ullum potuit esse peccatum.* Et cap. 13. ex his Apostoli verbis : *Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex sanctus, innocens, segregatus a peccatoribus*, etc. Probat Christum, non tantum non peccasse, sed nec peccare potuisse, asserens omnes Sacerdotes, *qui in Sacerdotio laudabiliter justeque vixerunt, habuisse necessitatem sacrificium primitus pro suis offerre peccatis, solo Christo existente, qui hanc necessitatem Sacerdos incontaminabilis non haberet.*

Prob. 3. *ratione.* Si Christus, etiam prout homo, peccare potuisset, idem de Verbo dici potuisset ; atqui absurdum et impium conseq. ergo, etc. *Prob. seq. maj.* Quaecumque dicuntur de natura tamquam de principio *quo*, praedicantur de supposito tanquam de principio *quod*: sic dicitur: *Deus mortuus est*, quia mors naturae, cui Verbum est substantialiter unitum, tribuitur tanquam principio *quo*: atqui sopposituum naturae humanae in Christo, aliud non est quam Verbum ; ergo, etc.

Objicies. 1. Christum potuisse peccare non repugnat ; ergo.

Prob. ant. Christum potuisse mori non repugnat ; ergo nec repugnat Christum potuisse peccare : non enim Deus minus est vivens per essentiam, quam sanctus per essentiam.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod mors sit malum poenae, cujus Deus auctor esse potest : quare nihil impedit, quomi-

nus, per idiomatum communicationem, Deus, in natura creata subsistens, dicatur mortuus; e contra peccatum est malum culpae, cujus Deus auctor esse non potest, cum sit essentialiter inordinatio; indecentiamque in Deum refunderet, si esset in natura creata, cum qua unam personam constituit: ac proinde peccatum magis repugnat sanctitati per essentiam, quam mors repugnet vitae per essentiam in aliena natura subsistenti.

Objicies. 2. Christus fuit liber; ergo potuit peccare.

Resp. dist. ant. Fuit liber libertate contradictionis, qua poterat bonum illud amplecti, vel non, *conc.* libertate contrarietatis, qua bonum posset amare vel odisse, vel etiam aliquid bono contrarium amplecti, *nego ant.* Neque ex eo ejus libertas fuit imminuta, cum peccandi potestas sit defectus libertatis, non perfectio, ut docet D. Thom. 1. *part. qu.* 62. *art.* 8. *ad* 3.

Inst. Humanitas Christi, seclusa unione hypostatica, peccare posset; ergo et tali unione posita.

Prob. conseq. Persona Verbi nihil prorsus immutavit in operationibus naturae humanae; ergo si humanitas Christi potuerit peccare seclusa unione, ita et ea posita.

Resp. dist. ant. Nihil immutavit, physicum, *conc.* nihil immutavit, morale, *nego ant.* Illa porro immutatio moralis consistit in hoc, quod persona Verbi, quae in omnibus humanitatem Christi regebat, effecit ne ejus voluntas aliquid admitteret inordinatum.

Quaeres: *Unde repeti debeat impeccabilitas Christi?*

Nota: Durandus, *in* 3. *dist.* 12. *qu.* 2. Gabriel, *dist.* 2. *et* 12. *qu.* 1. et Scotus, *qu.* 1. docent humanitatem Verbo unitam non habere praecise rationem unionis ut non posset peccare, sed ex adjunctis, nimirum visione beatifica, gratia sanctificante, singulari Dei protectione, etc. quae si a Christo separata fuissent, ut separari absolute potuisse affirmant, peccare potuisset. Contra quos:

Resp. Impeccabilitas in Christo oritur praecise ex hypostatica naturae humanae cum Verbo unione.

Prob. 1. Ex Script. Lucae 1. *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ex quo sic argumentor: eadem ratione Christus est impeccabilis, qua est Sanctus, sanctitate non tantum adventitia et accidentali, sed naturali ac substantiali atqui Christus, praecise vi unionis hypostaticae, est Sanctus sanctitate substantiali et naturali; ergo praecise vi unionis hypostaticae, est impeccabilis; quia, ut ait Tertullian. l. de carne Christi, *Verbum assumendo* humanitatem, illam *fecit suam*, *et faciens suam, fecit non peccatricem.*

Prob. 2. *ex traditione PP.* S. Athanas. *serm.* 2. *contra Apollinarem*; ut refertur in Synodo VI. Act. 8. dicit, quod Christus

est *Sanctus natura sua*, *et immutabilis ad malum*; atqui natura Christi consistit in unione hypostatica humanitatis cum Verbo; ergo ex illa unione Christus habuit, ut nullatenus peccare potuerit.

D. Ambros. *lib. de Incarnatione*, c. 7. ait: *Anima Christi est incapax peccati*, *quia per unionem facta est impeccabilis.*

Divus Hilarius, *lib.* 16. *de Trinit.* ait: *Homo Christus est et in veritate Nativitatis est*, *dum homo est*, *et non est in proprietate peccati*, *dum Christus est*, *quia et qui homo est*, *non potuit non esse quod natus est*, *et qui Christus est*, *non potuit amisisse quod Christus est*. Quibus verbis significat posse peccare aeque Christo repugnare, ac ei repugnat non esse Christum; atqui impossibile est Christum non esse Christum; ergo.

Prob. 3. Si humanitas Verbo unita posset peccare in sensu composito unionis, ipsum Verbum posset peccare, non solum denominative per communicationem idiomatum, ut concedit Durandus, sed etiam formaliter secundum et secundum se, ita ut in Christo distinguenda essent duo peccata, unum voluntatis humanae, alterum divinae; atqui voluntatem divinam posse peccare repugnat; ergo.

Resp. neg. maj. Quia quando plures naturae in idem suppositum conveniunt, tenetur superior, saltem si commode possit, inferiorem regere, et impedire ne peccet, alioqui peccatum ipsi imputatur, ut patet in humana voluntate, quae si permittat in appetitu sensitivo motus inordinatos, quamvis in se formaliter non peccaminosos defectu libertatis, eo ipso tamen contrahit peccatum; atqui naturae divina et humana in idem Christi suppositum conveniunt; ergo superior, nempe divina, debet regere inferiorem, nempe humanam, etc.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Deus non tenetur impedire peccata hominum, suorum subditorum, et filiorum adoptivorum, si sint in gratia; ergo nec tenetur impedire peccata naturae assumptae.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Deus, respectu hominum, solum se habeat ut causa universalis, juxta eorum exigentiam ad illorum actiones concurrens; e contra respectu actionum naturae assumptae, se habet ut causa particularis, illas ponens tamquam actiones sui proprii suppositi, et consequenter ut suo supposito (a quo solo, ut principio *quod* particulari, procedunt) specialiter imputabiles.

Inst. 1. Verbum potest efficaciter velle, ut actiones naturae assumptae ad se non pertineant alio titulo, quam causae universalis; ergo potest efficere ut sibi non imputentur ad culpam.

Resp. nego ant. Quia sicut, posita unione hypostatica, Verbum non potest efficere, ut humanitas assumpta sibi non sit propria, ita non potest efficere, ut istius humanitatis actiones non sint sibi pro-

priae, ut principio *quod* particulari, et ideo tenetur illas, tamquam specialiter suas, regere et ordinare.

Inst. 2. Non magis imputari debet Verbo peccatum naturae assumptae, quam ejus mors; atqui mors naturae assumptae Verbo in se non imputatur; ergo.

Resp. nego maj. Disparitas est, quod mors sit malum physicum, quod Deus potest velle, et ut causa particularis inferre naturae assumptae; peccatum vero sit malum morale, quod Deus velle nequit absque inhonestate; nec ullo modo ad illud, tanquam causa particularis, concurrere, ita ut illi tamquam auctori tribui possit.

Inst. 3. Peccatum naturae inferioris superiori non tribuitur, quando natura inferior propria gaudet libertate; atqui natura humana in Christo propria gaudet libertate ergo.

Resp. nego maj. Cujus falsitas patet in patre obligato ad directionem filii, licet unum moraliter tantum cum eo faciat; ex quo a fortiori sequitur naturam superiorem ad id obligari, quando cum inferiori facit unum per se in ratione suppositi, cujus sunt actiones illius naturae inferioris. In hac itaque suppositi unitate, et non in defectu libertatis partis inferioris, fundatur obligatio, qua pars superior in homine tenetur gubernare inferiorem, quam licet propria gauderet libertate, aeque teneretur gubernare praecise qua superior et conveniens in unum suppositum, cum per hoc praecise inferior superiori subordinetur in operando, sicut in essendo, tamquam aliquid ad ipsum specialiter pertinens.

Inst. 4. Atqui nulla ratione natura divina in Christo tenetur gubernare naturam humanam; ergo.

Prob. ant. In Deum nulla cadit obligatio: ergo.

Resp. dist. ant. Nulla cadit obligatio ex aliqua lege superioris, *conc.* ex rectitudine divinae voluntatis, *nego ant.* Sic Deus tenetur non mentiri, quia tenetur ad nihil faciendum suae sapientiae et sanctitati repugnans, ad idque ex suis intrinsecis determinatur ac necessitatur.

Inst. 5. Si ex rectitudine divinae voluntatis oritur illa obligatio, tam Pater et Spiritus sanctus tenentur peccata naturae assumptae impedire, ac Verbum, quia communis est voluntas; atqui hoc dici non potest; ergo.

Resp. dist. maj. Tam Pater et Spiritus sanctus tenentur, indirecte et quasi per accidens, *conced.* directe et per se, *nego maj.* Solus equidem Filius per se ac directe tenetur ad impedienda naturae assumptae peccata, quia ista obligatio fundatur in unione hypostatica, quam solus Filius per se immediate terminat, ratione cujus terminationis et naturam assumptam, et naturae assumptae actiones fecit suas; quia tamen ejus voluntas communis est aliis personis, ideo etiam Pater et Spiritus sanctus indirecte, et velut per accidens, id est, non ratione sui, sed ratione alterius personae, etiam

ad idem obligantur, ad quam obligationem jam tunc consenserunt, cum humanam naturam unire Verbo decreverunt.

Objicies 2. Per actiones naturae assumptae honestas, Verbum, secundum se, seu, ut est suppositum naturae divinae, non meruit; ergo a pari non peccaret per ejusdem actiones inhonestas.

Resp. nego conseq. Disparitas est; quod Verbum secundum se, actiones honestas naturae assumptae non obtulit alteri a se, tamquam superiori, a quo possit praemium accipere, quod antecedenter non sit suum, quod tamen essentialiter requiritur ad rationem meriti; verum permittendo actiones inhonestas fieri a natura sibi hypostatice unita, voluntate divina consentiret in actiones essentiali suae bonitati ac sanctitati repugnantes, easque produceret ut suas, adeoque peccaret secundum se, quod omnino repugnat.

ARTICULUS III.

De defectibus animae et corpori communibus a Verbo assumptis.

Nota 1. Sub hoc titulo comprehendimus fomitem peccati, et passiones, utpote quae a corporali appetitu eliciantur, et ab anima secundum vim sentiendi producantur, de quibus quaeritur utrum fuerint in Christo.

Nota 2. Fomes peccati, est inclinatio appetitus sensitivi, in id quod est contra rectam rationem; sumitur, vel *in actu primo*, et est ipse appetitus sensitivus, prout proxime dispositus, ad eliciendos motus inordinatos rationi repugnantes, vel *in actu secundo*, et sic est actualis motus appetitus sensitivi contra rectam rationem.

Nota 3. Passio, est motio appetitus sensitivi circa bonum aut malum sensibile, secundum rectam rationem. Undecim sunt passiones, quarum sex pertinent ad appetitum concupiscibilem, nempe, *Amor*, et *odium*, *desiderium* et *fuga*, *gaudium et tristitia*: quinque vero pertinent ad appetitum irascibilem, nimirum, *Spes*, *desperatio*, *audacia*, *timor et ira*. His positis sit:

CONCLUSIO I.

Non fuit in Christo fomes peccati, neque in actu primo, neque in actu secundo.

Prob. 1. Ex V. Synodo, *Collat.* 8. *can.* 12, ubi anathematizantur, qui, cum Theodoro Mopsueseno, dicebant Christum fuisse passionibus concupiscentiae obnoxium.

Prob. 2. *Ex PP.* Div. Leo, Epistol. 11. expresse docet; *Non fuisse in Christo legem peccati*; et D. Aug. *lib.* 1. contra duas Epistol. Pelagianorum cap. 11. *Quam*, inquit, *Spiritui resistentem non habere* (concupiscientiam) *in carne mortali, ille tantummodo homo habuit, qui non per ipsum ad homines venit.* Id est, Christus, qui non communi caeterorum hominum via natus est, sed ex Virgine, divino Spiritu specialiter operante.

Prob. 3. *ratione.* Peccati fomes, sive in actu primo, sive in actu secundo, oritur a peccato originali : neque enim eum habuit Adamus in statu innocentiae, *atqui* Christus non habuit originale peccatum, neque etiam illius contrahendi debitum, cum non descenderit ad Adamo via ordinaria; ergo, etc.

Dixi in prop. non fuisse in Christo fomitem peccati *in actu primo*, ex quo sequitur fomitem peccati in Christo non fuisse, ut in quibusdam Sanctis ligatum, id est, per extrinsecam Dei protectionem remotum ab occasionibus, quibus excitari potuisset ad motus inordinatos, sed omnino extinctum, ita ut passiones ejus naturales per specialissimam Dei assistentiam, Christo, propter unionem hypostaticam, debitam, ita rationi fuerint subjectae, ut nunquam, nisi ex ejus praescripto, in ullos motus erumpere potuerint.

Objicies : Hebr. 4 Christus dicitur: *Tentatus per omnia pro similitudine, absque peccato.* Ergo tentatus fuit a fomite peccati.

Resp. dist. ant. Christus fuit tentatus per omnia, tentatione extrinseca, v. gr. a diabolo, *conc.* tentatione intrinseca quae est a fomite peccati, *nego ant.* fuit ergo tentatus, non a propria concupiscentia, (haec enim, cum magnam importet indecentiam, non fuit in Christo) sed experientia malorum quibus obnoxii sumus, hocque *absque peccato*, et iis quae sunt vel effectus, vel causae peccati.

Inst. 1. Christus assumpsit defectus toti naturae communes ; atqui fomes peccati communis est toti naturae ; ergo.

Resp. dist. maj. Assumpsit defectus, qui ad finem Incarnationis utiles erant, et nullam involvebant indecentiam, qualis erat passibilitas, *conc.* qui ad finem Incarnationis inutiles erant, ac insuper magnam involvebant indecentiam, *nego maj.* Porro fomes peccati inutilis erat ad finem Incarnationis, magnamque indecentiam involvebat sanctitati Christi repugnantem.

Inst. 2. Fomes peccati in se est appetitus, quo delectabilia concupiscuntur et adversa refugiuntur; atqui talis appetitus fuit in Christo ; ergo.

Resp. dist. maj. Quo delectabilia concupiscuntur, et adversa refugiuntur contra rectam rationem ; *conc.* secundum rectam rationem, *nego maj.* Fuit itaque in Christo appetitus sensitivus, quo escam, somnum, potum, secundum rationem appetebat, et quae fugienda sunt tormenta, refugiebat; sed in eo non fuit fomes.

CONCLUSIO II.

Revera fuerunt in Christo passiones, nostris quidem quoad substantiam similes, dissimiles vero quoad modum.

Prob. prima pars. 1. Ex Scriptura, quae Christo tribuit tristitiam, Matth. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Amorem. Joan. 11. sorores Lazari dixerunt ad Jesum, *Domine, ecce*

quem amas infirmatur. Iram, Marci 3. Circumspiciens eos (Phariseos) cum ira. Timor, Marci 14 *Caepit pavere et taedere.* Gaudium, Ioann. 11. dixit Jesus, *Gaudeo propter vos.* Atqui tristitia, amor, ira, etc. sunt passiones; ergo, etc.

Prob.2.ratione: Quia passiones sunt connaturales appetitus sensitivi perfectiones, quae nec dedecent naturam humanam Verbo hypostatice unitam, nec statui beatitudinis repugnant; ergo *in Christo fuerunt sicut et caetera quae ad naturam hominis pertinent*, ait D, Thom. *q.* 15. *art.*4. Rationem reddit Theophilactus in hunc Marci locum, *Caepit pavere et taedere,* apud S. Thom. in catena, *Quia,* inquit, *qui assumpserat hominem, assumpsit et naturales proprietates hominis, pavere, taedere, et contristari.*

Prob. secunda pars. Quia Christus fuit homo nobis consubstantialis; ergo habuit passiones nobis substantialiter similes; *Neque enim,* ait Div. August. lib. 14. de Civitate Dei, cap. 9. *in quo verum erat hominis corpus, et verus hominis animus, falsus erat humanus affectus.*

Prob. tertia pars. ex D. Thom. citato, dicente; *Quod hujusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quam in nobis, quantum ad tria:* 1. *Quantum ad objectum: quia in nobis plerumque hujusmodi passiones feruntur ad illicita, quod in Christo non fuit.* 2. *Quantum ad principium: quia frequenter in nobis praeveniunt judicium rationis; sed in Christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis,* sicut probant haec verba Jo. 11. *Turbavit seipsum.* 3. *Quantum ad affectum: quia in nobis quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt* ac perturbant, *rationem: quod in Christo non fuit,* cum exercerentur solum quando, et quantum permittebat ratio, Hinc Div. Hieron. (*a*) vocat illas, *Propassiones*, non passiones, quae secundum Stoicos rationem debent turbare; ita sese explicat D. Doctor dicens: *Dominus ut veritatem probaret assumpti hominis, vere quidem contristatus est, sed ne passio in animo illius dominaretur, per propassionem caepit contristari.*

Objicies: SS. PP. excludunt a Christo passiones, nimirum, tristitiam, timorem, iram, etc. ergo in eo non fuerunt reipsa passiones, sed tantum apparenter.

Resp. dist. antec. Excludunt a Christo passiones, quoad modum, *conc.* quoad substantiam et veritatem, *nego ant.* Itaque SS. PP. 1. Excludunt a Christo tristitiam sumptam pro inquietudine animi et vultus morositate, quo sensu intelligitur istud Isaiae 42. *Non erit tristis, neque turbulentus.* Sed eam non excludunt quae pro voluntatis et appetitus sensitivi vero dolore sumitur.

2. Excludunt timorem, secundum quod dicit incertitudinem ma-

(*a*) *In cap.* 24. *Matthaei.*

li futuri, et spem illud evitandi; non vero illum excludunt secundum quod dicit affectum appetitus sensitivi, per simplicem displicentiam refugientis malum futurum sine spe illud evadendi.

3. Excludunt iram, secundum quod vindictam quaerit absque ordine rationis; sed non eam excludunt secundum quod appetit vindictam juxta ordinem justitiae: sic enim est affectus laudabilis, et ad zelum pertinens, juxta illud, Psalm. 68. *Zelus domus tuae comedit me.*

Inst. 1. In Christo propter visionem beatificam, fuit summum gaudium; ergo in eo non potuit esse vera tristitia.

Prob. conseq. Summum gaudium et tristitia, sunt actus vitales stricte contrarii, adeoque virtualiter contradictorii; ergo non possunt esse simul in eodem subjecto.

Resp. dist. ant. Sunt actus vitales stricte contrarii, si versentur circa idem objectum et motivum, *conc.* si versentur circa diversa objecta et motiva, *nego ant.* Porro gaudium in Christo habuit pro objecto et motivo summum bonum per claram visionem possessum; tristitia vero habuit pro motivo et objecto supplicium et ignominiam Crucis, ruinam Judaeorum, Dei offensam, etc. ergo non fuerunt de eodem objecto et motivo.

Inst. 2. Licet gaudium et tristitia versentur circa objecta et motiva diversa, tamen repugnat ut sint simul in eodem subjecto; ergo nulla solutio.

Resp. dist. ant. Repugnat ut sint simul in eodem subjecto, repugnantia naturali, quae in hoc consistit, quod motivum vehementissimi gaudii non relinquat naturaliter ullam efficaciam motivo tristitiae, cum actus vehementis gaudii ita rapiat voluntatem, ut non det locum tristitiae, etiam respectu diversi objecti, *conc.* repugnantia essentiali, *nego ant.* Porro in hoc differt repugnantia essentialis a naturali, quod essentialis nullo modo possit superari, naturalis vero possit virtute supernaturali superari, quomodo de facto superata fuit in Christo, ut posset actus utrique statui viatoris et comprehensoris connaturales simul elicere, et, ad majorem satisfactionis perfectionem, tristitiam cum gaudio voluntarie assumere.

CAPUT III.

DE UNIONE HYPOSTATICA.

Nota 1. Quamvis *unio hypostatica* a PP. et Conciliis vocetur etiam *unitio*, tamen, stricte loquendo, ab ea differt: nam *unio*, est vinculum duorum extremorum; *unitio* vero stricte sumpta, est actio, per quam fit extremorum unio; unde si Incarnatio sumatur active et causaliter, idem est ac *unitio;* si verum sumatur passive et formaliter, idem est ac *unio*.

Nota. 2. Hic agemus 1. De quidditate unionis hypostaticae. 2.

De modo quo facta est unio hypostatica. 3. De proprietatibus illius unionis. 4. Tandem de consequentibus unionem, hypostaticam totidem quaestionibus.

QUAESTIO I.

De quidditate unionis hypostaticae.

Nota. In assignanda unionis hypostaticae natura, varias in partes scinduntur Scholastici.

Nonnulli censent, unionem hypostaticam esse ipsamet actionem, per quam humana Christi natura fuit producta.

Alii docent, eam esse entitatem realem extremis unitis superadditam; sed hi valde iterum discordes sunt in assignanda illa entitate reali superaddita... Gabriel, in 1. *dist.* 30. *quaest.* 4. *art.* 1. vult eam esse qualitatem quamdam supernaturalem absolutam, quam *gratiam unionis* vocat...Scotus vult eam esse relationem realem, qua humanitas refertur ad Verbum divinum.. Suarez putat, eam esse entitatem modalem a Verbo et humanitate realiter distinctam.

Alii tandem sentiunt, unionem non esse quid ab extremis unitis distinctum, sed Verbum et humanitatem se ipsis formaliter absque ullo medio uniri, per hoc quod Verbum communicet humanitati suum esse divinum.

CONCLUSIO I.

Unio hypostatica realiter distinguitur a productione humanitatis Christi.

Probat. 1. Quia productio humanitatis Christi, cum sit opus ad extra, est actio toti Trinitati communis, unio vero solius est Verbi divini; ergo illae duae actiones sunt distinctae realiter... 2. Quia actio unitiva pertinet ad ordinem supernaturalem et hypostaticum, actio vero productiva humanitatis, est ordinis pure naturalis; ergo distinguuntur realiter: hinc B. V. Maria praebuit suum concursum ad generationem humanitatis non vero ad actionem unitivam humanitatis cum Verbo divino.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Leo Magnus, *Epist.* 11. *ad Jul.* dicit; *Natura nostra non sic assumpta est. ut, prius creata, postea assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur.* Ergo unio hypostatica non distinguitur ab ipsa humanitatis creatione.

Resp. nego conseq. Solum quippe vult D. Doctor, humanam Christi naturam, non praecessisse tempore Incarnationem, sed eodem instanti reali, quo creata fuit, assumptam fuisse; docet ergo concomitantiam, non vero identitatem illius duplicis actionis, ut inde refelleret Nestorium, qui contendebat humanitatem Christi aliquo tempore realiter fuisse sine unione cum Verbo, ex quo concludebat B. V. Mariam esse quidem Christiparam, non autem Deiparam..

Inst. Maria Virgo est vere Mater Dei: atqui non est vere Mater Dei, nisi actio humanitatis productiva sit eadem, ac actio unitiva ejusdem humanitatis cum Verbo; ergo.

Resp. nego min. Nam ut Beata Virgo Maria dicatur, et vere sit Mater Dei, sufficit ut ejus actio generativa, qua animam corpori univit, terminata fuerit ad humanitatem eodem instanti assumptam, licet forte in posteriori naturae.

Objicies 2. Ea non distinguntur realiter, quae unum eumdemque habent terminum; atqui unio hypostatica et actio humanitatis productiva, habent in Christo unum eundemque terminum; ergo.

Prob. min. Unio hypostatica habet pro termino subsistentiam humanitatis in Verbo; atqui actio humanitatis productiva, habet quoque pro termino eandem humanitatis subsistentiam; ergo, etc.

Resp. nego min. Siquidem adaequatus creationis terminus, est substantia, non vero subsistentia creata, cum substantiae indifferens sit, ut per se, vel per alium subsistat.

Prob. min. Creatio non terminatur nisi ad rem subsistentem; ergo.

Resp. nego ant. Nam creatio prorsus indifferens est ad subsistentiam propriam vel alienam; ergo praecise terminatur ad naturam, quae, si non communicetur alteri, est sui juris, ac proinde in se subsistit; si vero communicetur alteri, est juris alterius, ac proinde in alio subsistit.

CONCLUSIO II.

Unio hypostatica non est entitas realiter distincta a Verbo et humanitate unitis, sive illa entitas sit qualitas supernaturalis absoluta; sive sit relatio realis; sive sit modus substantialis, aut quodlibet aliud.

Prob. 1. Non potest admitti entitas copulans humanitatem cum Verbo divino, quae recipiatur tum in Verbo, tum in humanitate; atqui illa non potest recipi in Verbo alias mutaretur; ergo illa non debet admitti.

Respond. sufficere ut illa entitas recipiatur in humanitate, cui inhaereat, cum tantum hadaereat Verbo; sed.

Contra est. Nam Verbum est intrinsece unitum humanitati; atque non potest esse intrinsece unitum per unionem quae est illi extrinseca; et quam non recipit; ergo non potest intrinsece uniri per aliquam entitatem a se et humanitate distinctam.

Prob. 2 Quia si unio hypostatica sit entitas realiter ab extremis distincta, debet admitti secunda entitas per quam prima uniatur, et tertia per quam uniatur secunda: et sic in infinitum; atqui in illud infinitum processus repugnat; ergo.

Resp. adversarii negando major, quia haec prima entitas non est indifferens ut uniatur, cum ad unionem ex propria ratione sit determinata.

Sed quare eadem ratione dici non poterit naturam humanam Christi non esse indifferentem ad hoc ut uniatur Verbo divino, cum ad unionem determinetur ab ipso Deo, in quantum scilicet Deus illam creavit in Verbo, quod eam per seipsam immediate terminat, complet, et perficit?

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Quod est indifferens; ut cum aliquo uniatur, ad id debet determinari per aliquid superadditum; atqui humanitas Christi ad unionem erat indifferens; ergo debuit per aliquid reale superadditum determinari.

Resp. 1. *retorq. argumentum.* Quod est indifferens, ut cum aliquo uniatur, ad id per aliquod superadditum debet determinari: atqui Verbum divinum ad unionem erat indifferens, non minus quam humanitas; ergo debuit per aliquid reale ipsi superadditum, ad unionem determinari; tamen illud non admittunt adversarii.

Resp. 2. *nego maj.* Quia indifferentia unibilium tollitur per accessionem unius ad aliud, et ideo indifferentia humanitatis Christi ad sui unionem cum Verbo, fuit sublata per actionem, qua Verbum illi suum esse Divinum comunicavit.

Objicies. 2. Omnis mutatio arguit aliquid de novo productum; atqui humanitas. per sui unionem cum Verbo, mutata est, nimirum de non unita, facta est unita; ergo in illa unione aliquid fuit de novo productum.

Resp. dist. maj Omnis mutatio entitativa, *conced.* mutatio duntaxat connotativa, licet intima et personalis, *nego maj.* Porro dum humanitas Verbo divino copulata est, non est mutata entitative, cum semper eandem entitatem retinuerit; sed mutata est connotative; quatenus tunc habuit habitudinem ad Verbum, quam antea non habebat.

Inst. 1. Ergo unio hypostatica consistit in habitudine, seu relatione humanitatis ad Verbum; atqui hoc est ipsa Scoti sententia; ergo.

Resp. nego illatum. Equidem habitudo humanitatis ad Verbum resultat ex unione hypostatica, sed illa habitudo non est unio, cum unionem jam factam praesupponat.

Inst. 2. D. Thom. 3. *p. q.* 2. *art.* 7. ait; *Unio est relatio quaedam, quae consideratur inter divinam naturam et humanam, secundum quod conveniunt in una persona Filii. Dei* Ergo ipsamet unio est relatio.

Resp. dist. conseq. Unio sumpta pro mutua habitudine quae oritur ex conjunctione humanitatis et Verbi, *conc.* sumpta pro formali humanitatis et Verbi vinculo, *nego conseq.* Et ita Cajetanus D. Thom. interpretatur, dicens: *Super conjunctionem substantiali personae Verbi et naturae humanae, fundatur in opinione D. Thomae relatio unionis inter duas naturas, vel inter naturam humanam*

et personam Verbi, talis autem relatio unionis, prae vocum inopia, vocatur unio.

Objicies. 3. Omnis actio habet terminum de novo productum; atqui Incarnatio, seu unitio, est actio;ergo habet terminum de novo productum; atqui ille terminus non est sola humanitas, nec sola Verbi subsistentia:nam utraque potest existere sine unione: ergo est entitatula quaedam ab utraque natura realiter distincta.

Resp. dist. maj. Omnis actio productiva, habet terminum de novo productum, *conc.* unitiva, *nego maj.* Porro Incarnatio causalis equidem est actio,sed unitiva duntaxat,cujus proinde terminus non est entitas de novo producta, sed est totum compositum ex partibus unitis constatum,quod nihil aliud est, quam partes simul conjunctae.

CONCLUSIO III.

Unio hypostatica nihil aliud est,quam comunicatio Divini esse, a Verbo facta humanitati,per illius translationem in suam propriam subsistentiam.

Prob. In eo consistit essentialiter unio hypostatica, quo posito, omnia Incarnationis Mysteria concipi et exponi possunt;atqui posita communicatione Divini esse a Verbo facta humanitati, concipi exponi possunt omnia Incarnationis Mysteria; ergo.

Prob. min. Posita communicatione Divini esse facta humanitati, concipitur et exponitur.

1. Quomodo natura humana in Christo non sit persona humana, sed divina. Quia nimirum non est sui juris, sed alieni, nempe Divini: atqui natura humana, ut non sit sui juris, habet per communicationem Divini esse, sibi a Verbo factam: quoties enim natura inferior accedit ad superiorem, tunc inferior desinit esse juris proprii, ac sub jure et dominio superioris constituitur; ergo.

2. Exponitur, quomodo natura humana sit persona divina. Quia nempe per divinae substantiae communicationem, persona Verbi Divini, eam assumendo, fecit suam, cum eam terminet, ac ultimo compleat.

3. Exponitur, cur inter Verbum et humanitatem non sit tantum unio moralis per gratiam et alia dona ut docuit Nestorius, sed physica et substantialis.Quia nempe illa unio oritur ex intima ipsiusmet substantiae divinae communicatione facta humanitati.

4. Exponitur, cur interVerbum et humanitatem sit communicatio idiomatum. Nempe quia ex communicatione Divini esse facta humanitati exurgit una persona, quae est principium *quod*, et subjectum omnium Christi actionem et passionum; hinc recte dicitur, *Deus est mortalis: homo est immortalis; Deus passus est*, etc.

5. Exponitur, cur actionesChristi valoris sint infiniti.Quia nempe Verbum, quod humanitatem ad se transtulit per communicatio-

nem Divini esse, illas humanitatis actiones fecit suas, quatenus illarum est principium *quod*, et consequenter illarum veluti pars. Caetera omnia sic exponi possunt.

QUÆSTIO II.

De modo, qui facta est unio hypostatica.

Nota. Circa modum, quo facta est unio hypostatica, duo extreme oppositi insurrexerunt errores.

1. *Error*, fuit *Nestorii*, Patriarchae Constantinopolitani, contendentis unionem Verbi Divini cum humanitate non fuisse factam in persona, et ideo non fuisse physicam et hypostaticam, sed moralem tantum et accidentalem, qualis reperitur inter Deum et templum in quo habitat; ex qua doctrina.

Inferebat 1. Non unam, sed duas in Christo personas esse, humanum scilicet inhabitatam, et divinam inhabitantem.

Inferebat 2. Verbum assumpsisse hominem, tum natura, tum persona perfectum, qui primo in utero B. Marie Virginis formatus, postea ad unionem cum Verbo assumptus est; ex quo necessario sequebatur Christum non esse vere Deum, et B. V. Mariam non esse Dei, sed tantum Christi hominis, Matrem, non *Theolocon*, ut blasphemat, sed *Christotocon*.

Inferebat 3. Admitti non debere realem idiomatum communicationem, qua utriusque naturae, divinae et humanae, proprietates in Christo de se invicem praedicarentur; proindeque has propositiones; *Deus est mortalis: homo est immortalis*, etc. rejiciebat, ut falsas, et blasphemas.

2. *Error* fuit *Eutychetis*, qui, cum veritatem de unica in Christo persona contra Nestorium propugnasset, in oppositum errorem lapsus est, docens ante unionem hypostaticam duas fuisse in Christo naturas realiter distinctas, divinam scilicet et humanam: post unionem vero, unam remansisse in Christo naturam, sive quia natura divina conversa est in humanam, sive quia natura humana conversa est in divinam, a qua penitus fuit absorpta, quod probabilius est, ut constat ex his *Eranistis Eutychiani* verbis, apud Theodoretum dialogo 2. *Ego dico Divinitatem mansisse, humanitatem vero ab hac esse absorptam, ut si in mare mellis gutta fundatur, nam illa gutta statim evanescit.* Sive etiam, ut aliqui volunt, quia ex duabus naturis confusis et permixtis conflata est una tertia natura a duabus distincta, sicut mixtum ex elementis substantialiter transmutatis producitur. Licet ergo non possit certo definiri, quo sensu Eutyches voluerit unam tantum in Christo naturam fuisse post unionem; certum est tamen unicam admisisse. *Confiteor*, inquit coram Patribus Concil. Constantinop. I. *ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante unionem: post unionem vero unam naturam profiteor.* Itaque:

Resolvendum est 1. Utrum natura humana Christi prius tempore extiterit, quam uniretur cum Verbo. 2. Utrum unio Verbi facta sit unitate personae. 3. Utrum B. V. M. vere sit Mater Dei. 4. Utrum unio Verbi facta sit unitate naturae, sequentibus conclusionibus.

CONCLUSIO I.

Humana Christi natura non extitit aliqua duratione temporis ante sui cum Verbo unionem. Est de fide contra Nestorium et Eutychem.

Prob. 1. Ex Symbolo, ubi dicitur, quod Christus *conceptus est de Spiritu sancto:* atqui esse conceptum de Spiritu sancto, est naturam Christi humanam non extitisse ante sui unionem cum Verbo, ut ostendunt haec *Lucae* 1. verba: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei:* ergo.

Prob. 2. Ex D. Leone, Epist. 10. dicente*: Tam impie, duarum naturarum ante Incarnationem Dei Filius fuisse dicitur, quam nefarie, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur*: Atqui impiam duarum in Christo naturarum conjunctionem ante Incarnationem dicit in sensu Eutychis, qui ideo tantum duas ponebat in Christo naturas, quia volebat naturam humanam aliqua temporis duratione praecessisse unionem; ergo, etc. Hinc idem Div. Leo *Epist.* 11. dicit; *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur.*

Confirmatur. Quia B. V. M. Deipara dici non potest, nisi quatenus genuit humanam naturam divina personalitate subsistentem: atqui si natura humana aliqua temporis duratione extiterit ante unionem, B. Virgo non genuit naturam humanam divina personalitate subsistentem; ergo non potest dici Deipara, quod est haereticum, ut probabitur conclus. 3.

CONCLUSIO II.

Unio Verbi incarnati facta est in unitate personae, unde una tantum est in Christo persona. Est de fide contra Nestorium.

Prob. 1. Ex Scriptura, quae aperte docet unum eundemque Christum, esse Deum et hominem, Rom. 9. *Ex quibus* (nempe Israelitis) *est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula.* Philipp. 2. *Hoc sentite in vobis, quod et in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens*, etc. Ex quibus sic argumentor: unus et idem Christus, qui natus est ex Abraham, est super omnia Deus: unus et idem, qui est in forma Dei, est in forma servi: ergo si unus et idem, non duae, sed una est in Christo persona; particula enim, *qui*, in his textibus designat personam.

Prob. 2. Jo. 1. dicitur: *Verbum caro factum est.* Atqui Verbum fieri carnem, est Verbum conjungi cum humanitate, non moraliter et per affectum: alioqui, in quolibet justo Deus dici posset incarnari; ergo realiter, substantialiter, et hypostatice: ergo una est in Christo persona; unde haec veritas omnibus credenda proponitur. In Symbolis, et precipue Athanasiano, his verbis: *Qui licet Deus sit et homo, non duo tamen, sed unus est Christus, unus omnino non confusione substantiae, sed unitate personae.*

Prob. 3. Ex Conc. oecumenicis: Ephesino contra Nestorium celebrato, in quo approbati fuere S. Cyrilli contra Nestorium anathematismi, quorum secundus sic habet: *Si quis non confitetur Dei Verbum carni secundum hypostasim unitum, et unum tantum cum sua carne esse Christum, eundem nimirum Deum simul et hominem, anathema sit.* Tertius, *si quis in uno Christo post unionem, dividit hypostases, eaque duntaxat conjunctione easdem inter se nectit, quae est secundum dignitatem, vel auctoritatem, et potestatem; et non eo potius concursu, qui est secundum naturalem unionem, anathema sit.*

Conc. Constantinop. II collat. 8. anathematismo 4. *Si quis dicit, secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem... et non secundum compositionem, sive secundum substantiam, unitionem Verbi ad carnem factam esse, anathema sit.*

Prob. 4. Ex traditione omnium Patrum dicentium cum D. Petro Alexandrino, lib. de Deitate: *Deus autem Verbum citra viri commercium, Dei voluntate, in utero Virginis incarnatus est. Quomodo vero, nisi quatenus Verbum humanae naturae in persona unitum est?* Et Div. Ambrosius lib. de Incarnatione, cap. 5. *Cum Deus semper esset aeternus*, inquit, *Incarnationis Sacramenta suscepit, non divisus, sed unus: quia utrumque unus et unus in utroque, hoc est, vel divinitate, vel corpore: non enim alter ex Patre; alter ex Virgine, sed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine,* In aeternitate nimirum ex Patre, in tempore ex Virgine.

Prob. 5. Variis rationibus ex Scriptura deductis.

Prima. Duae naturae formaliter ab invicem distinctae, de se invicem substantive, et in concreto praedicari non possunt, nisi uniantur in persona (ideo enim non dicitur substantive, *homo est vestis*, sed tantum adjective, *homo est vestitus*, quia non est unum idemque hominis et vestis suppositum); atqui natura divina et natura humana, formaliter ad invicem distintae, de se invicem substantive et in concreto praedicantur; dicitur enim, *Deus est homo*, et *homo est Deus.* Ergo natura divina et natura humana in una persona uniuntur.

Secunda. Philipp. 2. de Chisto dicitur; *exinanivit semetipsum, formam servi accipiens.* Atqui si in persona Verbi unio non sit facta, dici non potest Verbum semetipsum exinanivisse, cum ex ejus

unione tantum morali, nulla resultet exinanitio: alias Pater et Spiritus sanctus, qui in Sanctis uniuntur moraliter per inhabitationem exinaniti pariter dicerentur; ergo Verbum exinanivit semetipsum, quod cum in forma Dei esset, formam servi, id est, naturam, in unitatem suae personae, assumpsit.

Solvuntur Objectiones Nestorianorum.

Objicies. 1. Persona Verbi et persona Christi hominis sunt diversae; ergo.

Prob. ant. Diversa est persona illius, qui inhabitat, et illius qui inhabitatur; atqui humanitas Christi inhabitatur a Verbo humanitatem inhabitante, juxta illud Joann. 2. *Solvite templum hoc*, etc. Ergo diversa est persona Verbi, et humanitatis.

Resp. dist. maj. Diversa est persona illius qui inhabitat, et illius qui inhabitatur, proprie, *conc.* metaphorice, *nego maj.* Atqui humanitas Christi inhabitatur, metaphorice, *conc.* proprie, *nego min.* Itaque Verbum dicitur inhabitare humanitatem metaphorice, eo scilicet modo; quo anima nostra dicitur inhabitare corpus nostrum, juxta illud 2. Cor. 5. *Si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur*, etc. Ergo sicut, ex eo quod anima est in corpore velut in habitatione, non licet colligere in eodem homine duas esse personas, ita etiam ex eo quod Christus suam humanitatem templum appellet, non licet inferre duas in illo esse personas.

Inst. 1. Atqui Deus habitat humanitatem Christi proprie; ergo.

Prob. ant. Colos. 2. dicitur: *In ipso*, Christo, *habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.* Ergo.

Resp. nego conseq. Sensus enim illius textus est, quod Divinitas habitet in Christo, sicut anima hominis in homine, scilicet per conjunctionem substantialem, non vero per conjunctionem tantum moralem et habitationis, ut volebat Nestorius.

Inst. 2. In Christo, se habet humanitas respectu Verbi, sicut vestimentum respectu vestiti, juxta illud, Philip. 2. *In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo;* ergo quemadmodum inter vestem et vestitum non est unio substantialis, ita nec inter Verbum et humanitatem.

Resp. nego maj. Nam Apostolus loquitur de similitudine substantiali, nec per *habitum*, significat vestem, sed figuram exteriorem secundum quam Christus visus est talis, quales sunt puri homines, verum figura exterior realitatem non excludit; Verbum ergo realiter fuit, homo.

Objicies 2. SS. Patres passim asserunt Verbum divinum assumpsisse hominem, sic DD. August. et Ambrosius in Hymno, *Te Deum*, dicunt: *Tu ad liberandum suscepturus hominem*; atqui vox, *homo* suppositum connotat ergo Verbum assumpsit suppositum, id est, personam hominis.

Resp.dist.maj. Dicunt Verbum assumpsisse hominem in abstracto *conc.* in concreto, *nego maj.* Itaque SS. Patres, dicendo Verbum assumpsisse hominem, locuti sunt improprie, fumendo hominem pro humanitate; tunc enim, cum nondum exorta esset haeresis Nestoriana, paulo liberius et securius loquebantur; mentem suam declarat D. Aug. *Enchiridii, c.* 36. dicens: *Filius Dei, non gratia sed natura suscepit hominem tanta unitate, ut idem esset Filius hominis.* Porro si assumpsisset hominem in concreto, non idem esset Filius hominis et Filius Dei.

Inst. 1. D. Aug. *Enchiridii cap.* 36 dicit Christum esse *aliud propter hominem, et aliud propter Verbum*: atqui ubi est, *aliud*, et *aliud*, ibi sunt duae personae et duo supposita: ergo in Christo sunt duae personae.

Res.nego min. Quamvis enim ubi est, *alius et alius*, adjective, ibi sint diversa supposita, quia nomen adjectivum personam praesertim denotat, non tamen ubi est, *aliud*, et, *aliud* substantive, siquidem nomina substantiva praesertim connotant naturam. Itaque ex verbis D. Aug. solummodo sequitur duas esse in Christo naturas, quae tamen in unica persona resident, ut declarat Enchiridii, c. 35. *In unitatem personae accessit Verbo anima rationalis et caro.*

Inst. 2. Div. Damasc. *lib.* 3. *de fide cap.* 11. asserit Verbum assumpsisse naturam humanam *in atomo*, id est, in individuo; ergo assumpsit illam propria persona subsistentem.

Resp. dist ant. Asserit assumpsisse naturam humanam in individuo, sumpto pro eo quod est singulare, et unum in unitate numerica, *conc.* sumpto pro eo quod per se subsistit, et est incommunicabile alteri; *nego ant.* Itaque hoc loquendi modo, solum voluit D. Doctor, Verbum assumpsisse humanitatem singularem, non universalem, et unam tantum, non omnes, nec singulas.

Objicies 3. Plurimos SS. Patres, quorum aliqui Christum vocant *hominem Deiferum*, ita D. Basil. teste Theodoreto, Alii *hominem Deificatum, Dominicum*, ita Athanas, in expositione fidei, et Aug. *lib.* 83. *q.* 36 Alii humanitatem vocant *Divinitatis templum*, ita S. Cyrillus, *lib.* 6. *in Joann.* Alii *Divinitatis instrumentum*, ita D. Damasc. *lib.* 3. *de fide cap.* 15. Atqui illae omnes loquendi formulae, indicant unionem duntaxat moralem inter utramque in Christo naturam; ergo.

Resp.nego min. Illi enim termini indifferentes sunt ad exprimendam unionem moralem tantum, vel physicam et substantialem; personarum ergo loquentium mens, scopus, et circumstantiae accurate pensandae sunt, ut genuinus verborum illorum sensus habeatur. *Non de vocibus nobis est disceptatio*, inquit Leontius Bizantinus huic objectioni respondens *lib.* 3. contra Eutychianos et Nestorianos, *Sed de ipsis rebus et horum unione, et naturali cohaesione, quam Patres secundum substantiam factam esse senserunt;*

vos autem secundum habitudinem et voluntatem, *eam introducitis*. Itaque.

1. Christus rite potest vocari, *Deifer*, hoc vero sensu, quod Deum sibi hypostatice unitum ferret, licet Div. Basilius non ipsum hominem Christum, ut objiciebat Theodoretus tunc Nestorio favens, sed ejus carnem vocaverit, *Deiferam*

2. Potest dici, *Homo Deificus*, *et*, *Dominicus*, hoc vero sensu quod Christus propter unionem hypostaticam non sit purus homo, sed homo Deus; id enim PP. per illa verba significare voluerunt.

3. Humanitas potest dici, *Templum Divinitatis*, non quod in ipsa Divinitas habitaret moraliter, per meram scilicet assistentiam, et gratiae subministrationem, ut volebat Nestorius, sed substantialiter et hypostatice, ad sensum Apostoli Coloss. 2. *In ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*, id est, physice et realiter.

4. Humanitas potest dici, *Instrumentum Divinitatis*, non quidem separatum, sed conjunctum, pertinens ad unitatem personae, ad opera satisfactoria exercenda, cujusmodi est corpus respectu animae, ad operationes vitae sensitivas exercendas.

Inst. Div. Chrysost. *Hom.* 3. *ad cap.* 1. *Epist. ad Hebr.* aperte duas in Christo personas admittit, ergo, etc.

Prob. ant. D. Chrysost. exponens haec verba: *Propterea unxit te Deus*, *Deus tuus*, ait: *Hic et Judaeos et Pauli Samosateni asseclas*, *et Arianos*, *Marcellumque et Sabellium feriit et Marcionem. Quomodo? Judaeos quidem ostendens eis esse duas personas et Deum et hominem .... Marcellum vero et caeteros*, *quoniam duae sunt istae personae*, *secundum subsistentiam ab invicem separatae*. Ergo.

Resp. nego conseq. Nam haec verba: *duas personas*, *et*, *duae personae*, non dicuntur de Christo, cujus nomen nullo in codice legitur, sed de Patre et Filio: nam S. Doctor ibi probat Patrem et Filium duas esse personas realiter distinctas, quae tamen sunt unus et idem Deus; impugnat enim Judaeos. Pauli Samosateni asseclas, Sabellium, qui equidem negabant pluralitatem personarum in Deo, sed quorum nullus distincte admittebat duas in Christo personas. Ita D. Chrysostomum interpretatur Donnaeus Anglus: *Nequaquam*, inquit, *ibi Chrysostomus dicit*, *Deum et hominem esse duas personas*, *ut Nestorius*; *sed Patrem et Filium designatos in istis Scripturae verbis*: *propterea unxit te Deus*, *Deus tuus*. Haec interpretatio est ad mentem ipsius Chrysostomi, qui *hom.* 5. *de incomprehensibili natura Dei* illum Scripturae textum interpretatur de duabus SS. Trinitatis personis, Patre nimirum et Filio: *Visne*, inquit, *discere ubi Patrem et Filium simul positos Deum et Deum vocet? audi Prophetam David et Apostolum Paulum hoc ipsum nobis declarantes: propterea unxit te Deus*, *Deus tuus*.

Preterea D. Chrysostomus aperte docuit unicam in Christo esse personam : *Etsi enim duplex* (in Christo) *natura*, inquit Epist. ad Caesarium, *verumtamen indivisibilis et indissipabilis unitio, in una filiationis confitenda persona, et una subsistentia*; certe dilucidius nihil.

Objicies. 4. Persona in Deo non distinguitur a natura; atqui unio non est facta in natura; ergo nec in persona.

Resp. dist. maj. Non distinguitur realiter a natura, *conc.* virtualiter, *nego maj.* Porro distinctio illa virtualis sufficit, ut unio fiat immediate in persona, non in natura, quae mediate tantum unitur.

CONCLUSIO III.

B. V. M. vere et proprie est Mater Dei. Est de fide contra Nestorium.

Prob. 1. Ex Scriptura, Lucae 1. *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ad Galat. 4. *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere.* Ex quo sic argumentor: quae genuit Filium Dei, vere est Mater Dei; atqui B. Virgo vere genuit Filium Dei: ergo, etc.

Prob. 2. *Ex traditione PP.* S. Cyrill. Alex. *lib. de fide ad Reginas*, ait : *Vocem hanc, Deipara, veteribus Patribus . . . pe universum (ut ita dicam) orbem terrarum, familiarem esse, ostendendum esse existimavi.* Deinde profert Patrum testimonia, inter quae istud Theophili Episcopi reperitur : *Hoc unum non praetermiserim, optimos ac sapientissimos quosque Patres, quot quot ante nos extiterunt, omnes sacram Virginem Deiparam appellare.*

S. Dionysius Alexand. Epist. ad Paulum Samosatenum, *Una sola Virgo Filia vitae*, inquit, *genuit vivens Verbum, subsistens . . . . quomodo ais tu hominem esse eximium Christum, et non revera Deum, incarnatum ex S. Virgine et Deipara Maria?*

S. Greg. Nazianz. orat. 51. ait : *Si quis S. M. Deiparam non credit, extra Divinitatem est.*

Prob. 3. Ex Symbolis et Conciliis oecumenicis.

1. In Symbolo Apostolorum dicitur: *Credo in Jesum Christum Filium ejus unicum*, En aeterna Filii a Patre generatio : *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.* En temporalis ejusdem ex Maria Virgine generatio. Ergo.

2. In Symbolo Nicaeno Christus dicitur : *Deus de Deo . . . . incarnatus de Spiritu sancto ex Maria Virgine*, etc.

3. In Concilio Ephesino fuerunt approbati anathematismi S. Cyrilli, quorum primus sic habet : *Si quis non confitetur Emmanuelem vere Deum esse, et ob id sanctam Virginem Deiparam (genuit enim illa incarnatum Dei Patris Verbum secundum carnem, anathema sit.*

Prob. 4. *ratione manifesta* : B. Virgo est Mater Christi hominis ; ergo est Mater Dei. *Prob. conseq.* Christus homo est nomen suppositi et Personae, cum sit nomen concretum ; atqui in Christo alia non est persona, quam divina, quae est formaliter Deus ; ergo Mater Christi hominis, est etiam vere Mater Dei.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. B. V. M. non potest esse Mater Dei, nisi divinitatem genuerit ; atqui non genuit divinitatem, cum sit improducibilis ; ergo.

Resp. nego maj: Nam ut B. V. M. sit Mater Dei, non requiritur ut genuerit divinitatem, sed satis est, quod eum genuerit, qui non prius homo, quam Deus extitit, hoc est, cujus corpus, et anima, non prius in rerum natura fuerint, quam inter se conjuncta, ac cum Verbo hypostatice copulata, eodem fere modo, quo, ut mulier aliqua vere dicatur Mater hominis corpore et anima constantis non opus est ut animam ipsam genuerit. sed sufficit ut eum genuerit qui anima praeditus est ; atqui B. V. M. eum genuit, qui non prius homo, quam Deus extitit ; ergo.

Inst. 1. Terminus generationis, est suppositum ; atqui B. V. non genuit suppositum Christi, utpote suppositum divinum ; ergo non genuit Deum.

Resp. dist. maj. Terminus generationis emanativus, *conc*. terminus productus, *nego maj*. Neque enim hypostasis producitur revera formaliter, sed potius naturaliter resultat per emanationem simplicem ex unione corporis cum anima.

Inst. 2. Illa non potest dici Mater ejus, quo posterior est tempore ; atqui B. V. M. Deo posterior est tempore ; ergo.

Resp. dist. maj. Non potest dici Mater ejus, quo posterior est tempore, secundum id, quo posterior est, *conc*. secus, *nego maj*. atqui B. V. posterior est Deo, prout includit divinitatem et personam divinam, *conc*. prout terminat naturam humanam *nego min*. Itaque, ut B. V. sit Mater Dei, non est necesse, ut sit prior Verbo seorsim sumpto, sed sufficit, quod ipso toto, seu composito prior sit ; at B. Virgo prior fuit Verbo, ut terminat humanitatem, et quatenus ex ejus personalitate et natura humana, constituta est una persona ; ergo.

Objicies. 2. Mater debet esse ejusdem naturae cum Filio ; atqui B. Virgo non est ejusdem naturae cum Deo ; ergo non est Mater Dei.

Resp. nego maj. Nam ut B. Virgo dicatur et sit Mater Dei, non est necesse ut sit ejusdem cum Deo substantiae, sed satis est, ut ejus partus ad suppositum divinum terminatus sit ; atqui B. Virginis partus terminatus est ad suppositum, quod vere et proprie Deus est ; ergo vere et proprie Mater Dei est, ac dici debet.

Inst. D. Hilarius, *lib.* 10. *de Trinit. c.*16. dicit, *Corpori Christi Mariam originem non dedisse, licet ad incrementa partumque corporis, omne quod sexus sui naturale est, contulerit.* Ergo Dei Mater dici non potest.

Resp. nego conseq. Ex qua sequeretur Mariam nequidem Christi Matrem dici posse ; quandoquidem *corpori Christi originem non dedisset.* Sensus ergo Divi Hilarii est , Mariam non dedisse originem corpori Christi more caeterorum hominum , nempe ex commercio viri cum muliere , sed ex operatione Spiritus sancti carnem Christi ex purissimo B. Virginis sanguine efformantis , ut patet , tum ex his textus verbis: *Licet . . . omne quod sexus sui naturale est contulerit.* Tum ex textu praecedenti , *Virgo*, inquit *nonnisi ex Spiritu sancto genuit , quod genuit.*

CONCLUSIO IV.

Unio Verbi incarnati facta non est in unitate naturae ; unde duae sunt in Christo, post unionem, naturae distinctae et impermixtae, divina scilicet et humana. Est de fide contra Eutychen.

Prob. 1. Ex iis omnibus Scripturae locis , in quibus Christus dicitur Deus verus et homo verus, illius divinitas aperte traditur, *Matth.* 3. ubi Pater aeternus , de Christo loquens, ait: *Hic est filius meus dilectus.* Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Humanitas pariter asseritur , Joann. 8. *Quaeritis me interficere hominem , qui vera locutus sum vobis ?* Jo: 9. *Ille homo , qui dicitur Christus.* Atqui Christus non potest esse Deus, et homo, quin in eo sit utraque natura , divina et humana , non confusa et permixta , sed omnino distincta ; ergo.

Confirmatur , ex iis textibus , in quibus Christus nunc dicitur aequalis Patri , Joann. 10. *Ego et Pater unum sumus* ; nunc minor Patre , Joann. 14. *Pater major me est* : atqui Christus secundum naturam humanam non potest esse aequalis Patri , et secundum naturam divinam non potest esse minor Patre ; ergo necesse est duas esse naturas in Christo. *Qui* , Philipp. 2. *cum in forma Dei* , id est , in natura divina , *esset* , *non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo* , *sed semetipsum exinanivit* , non quidem amittens naturam Dei , sed *formam servi* , id est , naturam humanam , *accipiens* , per quam est , *in similitudinem factus* , *et habitu inventus ut homo.*

Prob. 2. Ex Concilio Chalcedonensi , quod in definitione fidei adversus Eutychem pronuntiat: *Confitemur Christum Dominum nostrum , eundem perfectum in deitate , et eundem perfectum in humanitate , Deum verum et hominem verum , consubstantialem Patri secundum deitatem , consubstantialem nobis secundum humanitatem: ante saecula quidem de Patre genitum secundum deitatem , in novissimis autem diebus eundem propter nos et propter*

nostram salutem ex M. V. Dei genitrice secundum humanitatem, unum eundemque Christum, Filium Dominum Unigenitum, in duabus naturis inconfuse, incommutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum: nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturae, et in unam personam atque subsistentiam concurrente. Accurata illa definitione utrinque feriuntur Eutyches et Nestorius.

Prob. 3. Ex omnibus PP. dicentibus cum D. Athanas. in Symbolo: *Est ergo fides recta. ut credamus et confiteamur, quia Dominus noster J. C. Dei Filius, Deus, et homo est . . . qui licet Deus sit et homo, non duo tamen, sed unus est Christus. Unus autem non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino non confusione substantiae, sed unitate personae.*

Prob. 4. *Ratione evidentissima*: si ambae naturae in Christo non mansissent integrae, sed una tertia ex illis fuisset conflata, hoc factum fuisset, *vel per conversionem unius in aliam*, ut gutta vini in mare conjecta; *vel per mixtionem, et conversionem ambarum*, ut mixtum ex elementis transmutatis confectum; *vel per compositionem ex duabus naturis*, quidem permixtis aut permutatis, sed imperfectis, sicut ex corpore et anima fit homo; atqui nihil horum dici potest; ergo.

Non primum, quia immutabilis est Deus: atqui si divinitas converteretur in humanitatem, vel humanitas in divinitatem, mutaretur Deus, cui tam repugnat quidquam de novo in se recipere, quam in se destrui, et in aliud transire.

Non secundum, tum quia quae infinite distant, misceri invicem non possunt; solvitur enim species debilioris eorum, altera manente, ut si quis guttam vini in mare conjiciat; atqui natura divina ab humana infinite distat; ergo, etc. Tum quia mixtum cum ullo miscibilium est idem specie, et sic Christus non esset ejusdem cum Patre et Matre substantiae, ac proinde nec verus Deus, nec verus homo.

Non tertium, quia cum una natura ex duabus naturis imperfectis componitur; necesse est illae duae nature se habeant per modum partis respectu tertiae naturae, quae ex eis componitur, ut videre est in natura humana, qua ex corpore et anima componitur; atqui natura divina non potest habere rationem partis, alias nec esset immutabilis, nec infinita, nec simplicissima; ergo utraque natura distincta et impermixta pertransit in Christo.

Solvuntur Objectiones Eutychianorum.

Objicies 1. Unum fieri aliud, est unum converti in aliud, ut constat ex illo, Jo. 2. *Ut gustavit Architriclinus aquam vinum factam*, id est, in vinum conversam, atqui ex Joann. 1. *Verbum caro factum est*; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Significat unum converti in aliud ; aliquando, *conc.* semper, *nego maj.* Equidem aliquando particula, *factam*, significat substantialem mutationem unius rei in aliam, ut cum *aqua* dicitur *vinum facta* : sed interdum significat acquisitionem, vel assumptionem alicujus de novo, ut cum Adam, *Genes.* 2. dicitur, *factus in animam viventem.* Et Hebr. 7. *Christus factus est Pontifex.* Porro ex antecedentibus vel consequentibus, et ex ipsa rerum natura pensandum est, quando, *tò factum*, alterutrum significat: sic hanc propositionem, *Verbum caro factum est*, significare assumptionem humanitatis de novo, probant, tum haec verba consequentia, *et habitavit in nobis*, quomodo enim Verbum habitavit in nobis, nisi quia, idem manens, carnem assumpsit; tum ipsa verbi natura quae cum sit immutabilis, in aliud converti non potest.

Inst. 1. Eodem modo dicitur, *Verbum caro factum est*, ac, *aqua vinum facta est.* Atqui per haec verba, *aqua vinum facta est*, vera significatur aquae in vinum conversio ; ergo.

Resp. dist. maj. Eodem modo, etc. quoad sonum verborum, *conc.* quoad significationem verborum, *nego maj.* Nam similiter eodem modo quoad sonum verborum dicitur, Gal. 3. *Christus... factus pro nobis maledictum*, nec tamen Christus in maledictum conversus dici potest : *desinant*, ait D. Ambros. lib. de Incarnat. adversus Apollinaristas, cap. 6. *Desinant dicere naturam Verbi in corporis naturam esse mutatam, ne pari interpretatione videatur natura Verbi in contagium mutata peccati.*

Inst. 2. Filius Dei, Philipp. 2. *Semetipsum exinanivit.* Atqui non potuit semetipsum exinanire, nisi per sui conversionem in carnem; ergo.

Resp. nego min. Nam semetipsum exinanivit, *formam servi accipiens*, id est, per carnis assumptionem, per quam, *factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*, cum antea nulli obedire potuerit, non vero semetipsum exinanivit per sui conversionem in carnem.

Inst. 3. S. Justinus, *Apologia secunda*, docet Verbum carnem esse factum, sicut in Eucharistia panis fit caro Christi ; atqui panis fit caro Christi per conversionem ; ergo Verbum caro factum est per sui conversionem in carnem.

Resp. dist. maj. Secundum aliquam similitudinem, *conc.* secundum omnimodam paritatem, *nego maj.* In eo valet allata ex Justino paritas, quod sicut Verbum fit *realiter* caro, ita panis in Eucharistia fit *realiter* corpus in Christi ; non valet autem ea paritas, quoad modum quo panis fit corpus Christi.

Objicies 2. Mixtio confusionem parit, et distinctionem tollit ; atqui duae naturae, divina et humana, secum invicem permixtae sunt in Christo, ut cum pluribus PP. docet D. Aug. *Epist.* 3. *ad Volusianum*, dicens personam Christi *mixturam esse Dei et hominis.* Ergo.

Resp. dist. maj. Mixtio, proprie dicta, *conc.* improprie dicta, *nego maj.* Atqui naturae, divina et humana, in Christo sunt mixtae, mixtione improprie dicta, quae solum dicit intimam ac substantialem naturarum unionem in persona *conc.* mixtione proprie dicta, qua unum mutatur in aliud, *nego min.* Itaque Patres, quandiu nihil fuit periculi nomine *mixtionis*, in hoc mysterio usi sunt ad exprimendam intimam unionem duarum naturarum in Christo, sed nunquam eo usi sunt ad significandam naturae utriusque confusionem, quod patet ex eo quod plerumque Patres unionem animae cum corpore protulerint ad explicandam naturarum permixtionem, quam asserebant esse in Christo: *Sicut in unitate personae*, inquit D. August. cit. *anima unitur corpori ut homo sit, ita in unitate personae Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo persona mixtura est animae et corporis; in hac persona mixtura est Dei et hominis.* Et ne ab aliquo videatur admittere naturarum confusionem, addit: *Si tamen recedat auditor a consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam.*

Objicies 3. Julius S. P. Epist. ad Dionysium, ait: *Necesse est eos, cum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare.* Et D. Gregor. Thaumat. in exposit. fidei. *Non duae personae*, inquit, *neque duae naturae, non enim quatuor nos adorare dicimur*, ergo.

Resp. nego ant. Illa enim scripta, falso ab Eutychianis adscribuntur illis Patribus, ut testatur Leontius (*a*) dicens: *Quidam ex haeresi Apollinarii, vel Eutychis, vel Dioscori, cum vellent suam haeresim confirmare, quasdam orationes Apollinarii Gregorio Thaumaturgo, aut Athanasio, aut Julio inscripserunt, ut simpliciores fallerent.*

Objicies 4. S. Cyrillus conceptis terminis asserit, non duas, sed unam tantum naturam esse in Christo post unionem; ergo.

Resp. nego ant. Clare enim exponit suam mentem in sua ad Nestorium Epist. a Conc. Ephes. approbata: *Quamvis naturae sint diversae*, inquit, *vera tamen unione coeuntes, unum nobis Christum et Filium affecerunt: non quod naturarum differentia propter unionem sublata sit, verum quod divinitas et humanitas, secreta quadam ineffabilique conjunctione, in una persona unum nobis Jesum Christum et Filium constituerint.*

Prob. ant. S. Cyrill. Epist. 1. ad Successum: ait; *Post unionem, naturas alteram ab altera non dividimus, neque in duos filios unum illum impartibilemque secamus, sed unum asserimus Filium ut et SS. Patres dixerunt, unam naturam Dei Verbi incarnatam*; ergo unicam in Christo post unionem admisit naturam.

(*a*) *Biblioth. PP. tom.* 9. *pag.* 707 *G.*

Resp. nego conseq. Non enim dicit, esse unam naturam Christi, sed *unam naturam Verbi incarnatam*, quod verum est, quia sola natura divina incarnata est, hoc est, carni personaliter unita, ut explicat D. Thom. (a) *Natura divina dicitur incarnata*, inquit, *quia est unita carni personaliter: non quod sit in naturam carnis conversa. Similiter et caro dicitur deificata, ut dicit Damasc. lib. 3. de fide orthodoxa, cap. 6. non per conversionem, sed unionem ad Verbum, salvis suis proprietatibus naturalibus, ut intelligatur caro deificata, quia facta est Verbi Dei caro, non quia facta sit Deus.* Et ipse Cyrillus, cum ob citatum in objectione locum, Apollinarista diceretur, ita mentem suam explicat, Epist. 2. ad Successum: *Si dicentes unam Verbi naturam*, inquit, *tacuissemus, et minime adjunxissemus, INCARNATAM, exclusa propemodum dispensationis mysterio, esset illorum*, (Nestorianorum) *fortasse oratio non inepta..... sed.... dum dicimus, INCARNATAM; desinant baculo inniti arundineo.* Ita etiam S. Cyrilli textum exponit Synodus V. can. 8.

Inst. 1. S. Cyrillus, eadem Epist. negat duarum naturarum distinctionem post unionem, *Post unitionem*, inquit, *naturas easdem a se mutuo non dividimus.* Ergo etc.

Resp. nego ant. Semper enim D. Cyrillus distinctionem naturarum professus est, sed negavit earundem divisionem et separationem post unionem, quia nimirum in unitate personae adunantur.

Inst. 2. S. Cyrill. Epist. 2. ad Successum, docet duas naturas in Christo *sola mentis consideratione distingui*; ergo non sunt a se invicem distinctae realiter.

Resp. nego conseq. Nam S. Cyrill. per verbum, *Distingui*, intelligit, *dividi*, et *separari*, quod patet, quia Cyrillus in exemplum distinctionis, quam asserit sola fieri cogitatione, profert ejusdem hominis viventis corpus et animam; quae quidem haud dubie non eo sensu sola cogitatione distinguuntur, quod realiter sint unum et idem a parte rei, sed tantum quod a se invicem separata ac per se subsistentia non sint.

Objicies. 5. S. Athanasius, in Symbolo, ait: *Sicut anima rationalis, et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus*; atqui anima et corpus in unam hominis naturam coalescunt; ergo Deus et homo in unam Christi naturam coalescunt.

Resp. nego conseq. Comparatio enim a Div. Athanasio allata in eo stat, quod sicut ex unione animae et corporis, una resultat hominis persona, ita et in Christo ex utriusque naturae unione; verum in hoc deficit comparatio, quod in homine anima et corpus in unam naturam totalem coalescant, quia sunt entia incompleta et ad unam naturam essentialiter ordinata; e contra humanitas et

(a) 3. *p. q.* 2. *art.* 1. *ad* 3.

divinitas in Christo, cum sint entia completa in ratione naturae, in unam naturam totalem coalescere nequeunt, unde integrae et inconfusae in una Verbi persona remanent.

Objicies. 6. Concilium Ephesinum II. probavit doctrinam Eutychis: ergo.

Resp. nego conseq. Illud Concilium, quod non tam Episcoporum, quam Sicariorum et Praedonum Conciliabulum fuit, a S. Leone et Conc. Chalcedonensi, fuit penitus reprobatum. Vide illius historiam, Tractatu *de Prolegomenis*.

Objicies. 7. si duae essent in Christo naturae, essent quoque duo Christi; falsum conseq. ergo et ant.

Prob. seq. maj. Ideo in Trinitate est unus Deus, quia est unica natura; ergo a contrario si duae sint in Christo naturae, duo sint Christi.

Resp. nego consequ. Quia concreta substantiva non multiplicantur natura simul et persona; atqui *Deus et Christus* sunt concreta substantiva; ergo Deus non multiplicatur quia unicam habet naturam, et Christus non multiplicatur, quia habet unicam personam.

Inst. Nisi naturae, divina et humana, confluant in unam naturam totalem, Christus non erit unum *per se.* Atqui absurdum conseq. Ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam ad constituendum unum *per se*, sufficit unio duarum naturarum in una persona, sive naturae in unum coeant, si sint incompletae, ut materia et forma, sive non sic in unum coeant, si sint completae, ut est divinitas et humanitas in Christo.

QUÆSTIO III.

De proprietatibus unionis hypostaticae.

Nota. Circa proprietates unionis hypostaticae quaeri potest, 1. An sit quid creatum; 2. An sit substantialis; 3. An sit supernaturalis; 4. An sit unionum maxima; 5. An sit indissolubilis, sequentibus quaestiunculis, itaque:

Quaeres 1. *An unio hypostatica sit aliquid creatum?*

Resp. affirmative: Etenim id debet necessario creatum censeri, quod aliquando coepit in tempore, nec fuit ab aeterno; atqui unio hypostatica est hujusmodi; et quamvis Verbum divinum semper fuerit, attamen non semper fuit conjunctum humanitati nostrae, sed illam assumpsit in tempore, ex quo per veram actionem factum est hoc compositum, *Christus*, quod antea non erat; ergo, etc, hinc, Jerem. 31. dicitur: *Creavit Dominus novum super terram: femina circumdabit virum.*

Dices: Creatio est productio rei ex nihilo; atqui hoc compositum, *Christus*, non fuit productum ex nihilo: ergo.

Resp. dist. maj. Creatio, stricte dicta, *conc.* late dicta, *nego maj.* et sic distincto consequente, *nego conseq.* Hic itaque creatum sumimus late, nimirum pro actione qua aliquid fit, quod ante non erat.

Inst. Verbum divinum est increatum; ergo compositum ex humanitate et Verbo, non potest simpliciter dici quid creatum.

Resp. nego conseq. Ut enim hoc compositum, *Christus*, dicatur simpliciter quid creatum, sufficit, ut per veram actionem factum sit in tempore, nec requiritur ut quidquid complectitur, sit creatum, sicut homo, constans ex anima et corpore, dicitur simpliciter genitus, licet ejus anima non sit genita, sed creata.

Quaeres 2. *Utrum unio hypostatica sit substantialis?*

Resp. affirmative contra Nestorium: Quia, ubi duae naturae, formaliter a se invicem distinctae, de se invicem in concreto substantive praedicantur, ibi necessario debet esse unio substantialis in supposito: atqui in Christo sunt duae naturae, formaliter a se invicem distinctae, quae de se invicem in concreto substantive praedicantur, recte enim dicitur: *Deus est homo*: *homo Deus.* Ergo illa unio est substantialis; *maj. est certa*, neque enim unio accidentalis potest praestare mutuam rerum unitarum praedicationem in concreto substantivo: sic homo, cum habet vestem sibi accidentaliter conjunctam, bene dicitur *vestitus* adjective, sed non dicitur *vestis* substantive: *minor est de fide*; ergo.

Objicies. Hoc axioma philosophicum: *Quod advenit enti completo, non facit ens per se, sed per accidens;* atqui humanitas advenit Verbo divino in suo esse completo; ergo unio hypostatica est accidentalis.

Resp. dist. axioma: Quod advenit enti completo, non facit ens per se, sed per accidens, si compositio sit naturalis, *conc.* si compositio sit supernaturalis, *nego axioma.* Ratio disparitatis est, quia, quod, in compositione naturali, advenit enti completo, non trahitur in communionem istius esse completi cui advenit; at in compositione supernaturali, qualis est unio hypostatica, natura humana, ex se incompleta in ratione suppositi, trahitur in unum et idem esse personale cum Verbo.

Inst. 1. Quod rei accidit, est ipsi accidentale; atqui Verbo divino accidit, quod unitum fuerit cum humanitate, potuit enim non uniri; ergo illa unio est accidentalis.

Resp. dist. maj. Est ipsi accidentale, vel physice, vel logice, *conc.* semper physice, *nego maj.* ergo unio hypostatica est accidentalis, logice, *conc.* physice, *nego conseq.* etc. Itaque, *accidens Physicum*, est quidquid non est de rei substantia; quo sensu unio hypostatica non potest dici accidentalis, quia, ut jam dictum est, Verbi subsistentia trahit humanitatem in communionem sui esse, sicut corpus assumitur ad esse animae, quia esse vitale habet per

animam: *accidens Logicum*, est quidquid non est de essentia rei, nec ut genus, nec ut differentia, quo sensu unio hypostatica potest dici accidentalis, qualiter etiam unio animae cum corpore potest dici accidentalis, quia nempe unio non est de ejus essentia.

Inst. 2. Quod non pertinet ad existentiam, aut naturam rei, est ejus accidens physicum; atqui humanitas non pertinet ad naturam aut existentiam Verbi; ergo.

Resp. nego maj. Quia, ut aliquid sit alicujus rei accidens physicum, non sufficit ut non pertineat ad ejus naturam aut existentiam; sed insuper requiritur, ut ab eo substantialiter non compleatur; atqui licet humanitas non pertineat ad naturam aut existentiam Verbi, tamen ab eo substantialiter completur; ergo.

Quaeres 3. *Utrum unio hypostatica sit supernaturalis?*

Resp. Est et debet dici simpliciter supernaturalis.

Prob. Illud est simpliciter supernaturale, quod est naturae indebitum, omnemque illius exigentiam superat; atqui ad esse personale cum Deo attolli, est naturae creatae prorsus indebitum, omnemque illius exigentiam longe superat; ergo unio hypostatica est supernaturalis.

Objicies: SS. Patres et Concilia, docent unionem hypostaticam esse naturalem: sic S. Cyrill. anathematismo 3. tradit Verbum esse connexum cum humanitate, *'eo concursu, qui est secundum naturalem unionem.* Ergo.

Resp. dist. ant. Docent unionem Verbi cum humanitate esse *naturalem*, quatenus naturale opponitur ficto et umbratili, *conced.* quatenus naturale dicit, quod debitum est naturae, et opponitur gratuito beneficio, *nego ant.* Sic D. Cyrillus a Theodoreto reprehensus, quod unam naturam in Christo admisisset, eo quod illos improbasset, qui negabant Verbum divinum conjunctum esse cum humanitate, reposuit, (*a*) se per *naturalem unitionem*, veram, et realem unionem, non fictam et umbratilem, intellexisse.

Inst. 1. Quod est supernaturale, factum est per gratiam, atqui unio hypostatica non est facta per gratiam; ergo.

Resp. nego min. Nam unio et est gratia gratuito humanitati collata, et est facta per gratiam, id est, per voluntatem Dei gratuitam, ait D. Thom. hic, *Si gratia*, inquit, *accipiatur ipsa Dei voluntas gratis aliquid faciens, vel gratum, seu acceptum aliquem faciens, unio incarnationis facta est per gratiam.*

Inst. 2. Si unio hypostatica facta sit per gratiam, Christus est Deus per gratiam; atqui Christus non est Deus per gratiam ut definitum est contra Nestorium; ergo, etc.

Resp. dist. major. Christus est Deus per gratiam substantialem unionis ad Verbum, *conc.* per gratiam adoptionis. *nego major.* Itaque, Christus non est Deus per meram adoptionis gratiam, qua

(*a*) *In defensione tertii anathematismi.*

habeat divinitatem sibi assistentem, et in eo tanquam in templo inhabitantem, ut volebat Nestorius; sed est Deus per gratiam substantialem unionis duarum naturarum in unitate personae Verbi, ex quo sequitur, quod sit verus et substantialiter Deus.

Quaeres 4. *An unio hypostatica sit unionum maxima et praestantissima?*

Respond. affirm. Nam magnitudo et dignitas unionis hypostaticae spectari potest, vel ex parte extremorum nempe naturae divinae et humanae, quae conjunguntur; vel ex parte Verbi in quo conjunguntur; atqui ex utraque parte unio hypostatica est omnium maxima et praestantissima; ergo.

Prob. prima pars min. Eo major ac praestantior aestimari debet unio extremorum, quo extrema longius a se distant: atqui extrema unionis hypostaticae, natura nimirum divina et humana, a se infinite distant; ergo.

Prob. secunda pars. Illa unio eo major ac praestantior aestimari debet, ex parte illius in quo extrema conjunguntur, quo illud est magis simplex; atqui in unione hypostatica Verbi persona, in qua extrema uniuntur, est semplicissima; ergo, etc. Hinc D. Bernard. *lib.* 5 *de consideratione cap.* 5. ait: *Inter omnia quae recte dicuntur unum, arcem tenet unitas Trinitatis, qua tres personae sunt una substantia; secunda loco illa praecellit, quae converso, tres substantiae (scilicet divinitas, anima et corpus) una in Christo persona sunt.* Quod verum est de illa unitate, seu unione, qua tria ista tendunt ad aliquod tertium, puta personam.

Quares. 5. *An unio hypostatica sit indissolubilis?*

Resp. affirm. est de fide. Expresse enim dicitur, Joann. 12. *Christus manet in aeternum.* Et Hebr. 13. Jesus *Christus heri et hodie, ipse et in saecula:* ergo, cum Christus sit aeternus, unio hypostatica, per quam Christus efficitur, est aeterna et indissolubilis; hinc Conc. Chalcedonense definit in Christo utramque naturam cucurrisse in unitatem personae *indivise et inseparabiliter.*

Quaeres. 6. *An in triduo mortis, Verbum manserit unitum cum corpore et anima separatis?*

Resp. affirm. Nam, ex nostrae fidei Symbolis, Christus sepultus est quoad corpus, descendit ad inferos quoad animam; atqui Christus nihil aliud est quam Divinitas conjuncta cum humanitate, aut tota simul, aut cum ejus partibus; ergo.

Hanc veritatem nitide exponit D. Damascenus *lib.* 3. *di fide orthod. c.* 27. dicens. *Quamvis Christus, ut homo, mortem obierit. sanctaque ipsius anima ab immaculato corpore distracta sit, Divinitas tamen a neutro, hoc est, nec ab anima, nec a corpore, quoquomodo seiuncta est, neque propterea persona una in duas personas divisa fuit: siquidem et corpus et anima ab initio in Verbi persona existentiam habuerunt: ac licet in morte divulsa fue-*

rint, utrumque tamen eorum Verbi personam, qua subsisteret semper habuit. Ex quo textu profluit hoc effatum in scholis receptum; *Quod semel Verbum assumpsit, nunquam dimisit.*

Quaeres 7. *An Sanguis in passione effusus, toto triduo mortis, remanserit Verbo unitus?*

Resp. Totus Sanguis, in resurrectione resumendus, Verbo unitus remansit toto triduo. Est communis et certa.

Prob. Quia caro et anima ideo in triduo mortis Verbo remanserunt unitae, quia erant pars humanae naturae resumenda: atqui sanguis est pars naturae humanae integrans, cum ex Galeno, Aristotele, et D. Thoma, corpus sine sanguine non sit integrum et perfectum ergo totus sanguis reassumendus remansit Verbo unitus.

Confirmatur. Quia si in triduo mortis calix fuisset consecratus, Verbum per concomitantiam fuisset sub speciebus vini, juxta illud Joannis 6. *Qui bibit meum sanguinem in me manet, et ego in illo;* ergo.

Dices; Si sanguis Christi Verbo mansit unitus in triduo mortis, inter ipsum et Verbum fuisset communicatio idiomatum; atqui falsum consequens; neque enim potuit dici, *Verbum est sanguis*; ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia communicatio idiomatum datur tantum inter Verbum et naturam humanam completam, non vero inter partes naturae humanae, sic non dicitur, *Verbum est anima, est corpus*, etc.

Quaeres 8. *Utrum totus sanguis in passione effusus, reassumptus fuerit a Verbo in resurrectione?*

Respond. ***Reassumptus fuit totus moraliter, seu quoad maximam partem: probabilius autem est, quod non reassumptus fuerit totus physice.***

Probat. prima pars: Quia in corpore Christi temperatissimo nihil sanguinis superfluebat: ergo, cum pertineat ad integritatem corporis humani, totus, aut fere totus, resumptus est.

Prob. secunda pars. Quia in linteaminibus, lancea, corona spinea, etc. remanserunt maculae sanguineae, quae certe non fuerunt purus color, cum colores non sint activi, nec aliter communicentur, quam per adhaerescentiam substantiae coloratae; ergo.

Confirmatur. Quia plures sanguinis Christi particulae in variis Ecclesiis asservantur, qualem vidi Viennae in Austria, in thesauro Reliquiarum Caesareo apud PP. Capucinos collocato, ad cujus authenticitatem extat Summi Pontificis Bulla aurea in eodem thesauro conservata; qualis etiam est illa quam *Longinus* secum detulit in *Italiam*, quamque, propter saevientem persecutionem, Mantuae in terra occultavit, ubi delituit, donec Deus, per miracula, quae ibi quotidie patrabantur, illam manifestavit tempore Caroli magni Imperatoris, et Leonis III. S. P. a quibus, effossa terra, reperta est hac munita inscriptione, quae, cum tota histo-

ria reperitur in archivio Monasterii *Wingartensis* in Suevia: EGO LONGINUS, QUONDAM CENTURIO SUB PRAESIDE PILATO, CREDENS IN JESUM, HUNC CRUOREM A LATERE CURRENTEM IPSIUS JESU, NOSTRORUM MILITUM MANIBUS CRUCIFIXI, RECEPI, ET HOC IN LOCO, PROPTER HOSTES FIDEI JESUMQUE BLASPHEMANTES, OCCULTAVI, DONEC DEUS VERIS SUIS CULTORIBUS DIGNETUR INDICARE. Quem sanguinem probatum, *Leo III.* reverenter collocavit Mantuae in Ecclesia Sancti Andreae Apostoli; cum autem denuo turbata fuerit Italia, et propterea ille sanguis in terra iterum fuerit occultatus ab *Josepho VII.* Episcopo Mantuano, repertus fuit a quodam *Adalberto*, qui, in hunc finem Deum deprecans, a caecitate, qua laborabat, sanatus fuit in loco ubi delitescebat: quod cum fuerit delatum *S. P. Leoni IX.* illuc cum quinquaginta Cardinalibus, Episcopis et Archiepiscopis, cumque *Henrico III.* Imperatore et pluribus aliis Germaniae et Italiae Principibus, se contulit, pretiosum Sanguinem recognovit, ac in tres partes divisit, quarum unam reliquit Mantuae, ubi adhuc hodie colitur in Ecclesia S. Andreae. Alteram secum Romam asportavit, quam in Basilica S. Joannis Lateranensis vidi cum ingenti satisfactione. Tertiam concessit *Henrico III.* qui morti proximus eam *Balduino* Flandriae Comiti dono dedit; *Juditha* hujus Comitis filia, sponsa *Tostici* Angliae Regis, illam per legatum reliquit *Altoni* Scotorum Principi, qui tam venerandum thesaurum secum detulit in Monasterium *Wingartense*, cujus fuit primus Abbas; hunc sanguinem inclusum in ampulla ex cristallo, in medio Crucis aureae margaritis et lapidibus pretiosis ornatae, collocatae, in manibus tenui, reverenter deosculatus sum, ac, attente considerans, eum perfecte rubeum, tota mente, toto corde, totis visceribus, admiratus sum.

Quaeres 9. *Utrum Sanguis Christi, si aliqua ejus particula remanserit in terris, sit adhuc Verbo unitus?*

Resp. negative: Quia cum iste sanguis non fuerit assumptus propter se, sed propter totum, et jam neque actu, neque potentia remaneat pars corporis Christi, non est ratio cur unionem cum Verbo retineat.

Nec obstat hoc axioma: *Quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit*; cum illud non intelligatur de quibuslibet minutis corporis partibus, sed de his tantummodo, quae ad corporis integritatem requiruntur.

QUÆSTIO IV.

De consequentibus unionem hypostaticam.

Nota. Cum unio hypostatica nihil aliud sit, quam unio substantialis Verbi cum humanitate; quaeritur 1. Utrum ex illa unione se-

quatur Christum esse compositum. 2. Utrum sequatur idiomatum utriusque naturae communicatio.

ARTICULUS I.

Utrum ex unione substantiali Verbi cum humanitate sequatur Christum esse compositum.

Nota. Duplex distingui potest compositio, prima vocatur, compositio *ex his :* secunda, compositio *cum his.*

Compositio *ex his*, est ea, quae fit ex partibus proprie dictis, quae inter se mutuam dicunt habitudinem actus, et potentiae ad aliquod totum efficiendum: hujusmodi est compositio hominis ex anima et corpore: vulgo vocatur compositio *per modum partium.*

Compositio *cum his*, est ea, quae fit ex rebus realiter distinctis, quae inter se nullam habent habitudinem actus et potentiae, ad aliquod totum constituendum : vulgo dicitur compositio, *per modum numeri*; numerus enim multitudinem importat unitatum. His positis.

CONCLUSIO

***Christus non est compositus compositione*, ex his, *sed est vere ac proprie compositus compositione*, cum his.**

Prob. prima pars ; Quia omnis compositio, *ex his*, fit ex partibus proprie dictis ; atqui natura divina in Christo non potest habere rationem partis proprie dictae : quia omnis pars proprie dicta, est ens imperfectum et incompletum, dicens ordinem ad suam compartem, ut ab ipsa compleatur ; ergo, etc. Hinc Divus Augustinus, *lib.* 2. *contra Maximinum*, *c.* 10. ait ; *Porro autem Christus una persona est geminae substantiae, quia et Deus et homo est, nec tamen Deus pars hujus personae dici potest.*

Nec obstat, quod nonnulli e veteribus dixerint divinitatem et humanitatem esse *partes* Christi. Locuti sunt enim de partibus improprie dictis, quatenus nimirum duae naturae perfectae et completae conjunguntur in uno eodemque supposito.

Prob. secunda pars. 1. Ex Concil. Gener. V. collat. 8. Can. 4. ubi dicit anathema ei, *qui non confitetur unam ejus*, (Christi) *subsistentiam compositam.* Et can. 7. dicit simpliciter Christum esse compositum *ex duabus naturis.* Quae doctrina confirmata est in Concil. VI. *Act.* 11. ubi expresse habetur, personam Christi, *ex duabus naturis esse compositam:* atqui non est composita compositione, *ex his ;* ergo.

Prob. 2. Ex PP. D. Damasc. *lib.* 3. *de fide c.* 7. ubi expresse dicit : *Persona Verbi, quae prius erat simplex, facta est composita ex duabus naturis.*

D. August. Epist. 3. *Persona hominis*, inquit, *mixtura est a-*

nimae et corporis ; persona autem Christi mixtura est Dei et hominis.

Prob. 3. *ratione.* Quia compositio, *cum his*, non est aliud, quam realis extremorum realiter distinctorum conjunctio ad constituendum unum per se; atqui in Christo talis est conjunctio; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Ex D. Thom. (*a*) *Neque est possibile Deum aliquo modo in compositionem alicujus venire.* Ergo, etc.

Resp. dist. textum : Non est possibile Deum in alicujus compositionem *ex his* venire, *conc.* in compositionem *cum his* venire, *nego* ; sese explicat Divus Doctor. addens, *Nec sicut principium formale*, *nec sicut principium materiale.*

Objicies. 2. Si Christus sit compositus, erit perfectior Verbo divino ; falsum conseq. ergo.

Prob. seq. maj. Ex axiomate : *Compositum est perfectius suis partibus componentibus.* Atqui si Christus est compositus, partes componentes sunt Verbum divinum et humanitas; ergo si Christus est compositus, est perfectior Verbo divino.

Resp. dist. maj. Omne compositum ex partibus proprie dictis, *conc.* ex partibus improprie dictis, *nego maj.* Partes proprie dictae habent rationem actus et potentiae, proindeque important imperfectionem entis incompleti, perfectibilis, ac dependentis a sua comparte, et a toto, ut a causa finali; pars vero improprie dicta, est id omne quod intrinsece constituit quid unum, abstrahendo ab omni imperfectione actus aut potentiae, partibus proprie dictis intrinseca.

Inst. 1. Omnis pars pendet a toto: atqui Verbum divinum non potest pendere a Christo ; ergo.

Resp. dist. maj. Omnis pars proprie dicta, quae scilicet est aliquid incompletum et perfectibile, *conc.* omnis pars improprie dicta, quae est aliquid completum et nullo modo perfectibile, *nego major.* Porro ejusmodi est Verbum divinum.

Instab. 2. Omnis pars, etiam improprie dicta, est minor toto; atqui Verbum divinum non est minus Christo ; ergo.

Resp. dist. maj. Omnis pars finita, *conc.* infinita, *nego maj.* Porro Verbum divinum est infinitum in omni genere, adeoque eminenter continet totam perfectionem alterius secum componentis, et sic compositum non est eo majus intensive, sed solum extensive, prout dici solet de aggregato ex mundo et Deo.

Objicies. 2. Persona Verbi non est composita ; atqui persona Christi, est persona Verbi ; ergo.

Resp. dist. min. Persona Christi materialiter, est persona Ver-

(*a*) 1. *p. q.* 3. *art.* 8. *in corp.*

bi, *conc.* persona Christi formaliter sumpta, *nego min.* Ergo persona Christi non est composita, materialiter, *conc.* formaliter sumpta, *nego conseq.* Itaque persona Christi materialiter sumpta importat praecise suppositum Verbi, et sic est quid simplex; sed persona Christi reduplicative et formaliter ut Christi, sub qua ratione est constitutum ex humanitate et divinitate, eadem Verbi subsistentia terminatis, est vere ac proprie composita.

Instant. Persona Christi ante unionem non erat composita; ergo nec est composita post unionem.

Prob. conseq. Eadem res non potest simul esse simplex et composita; atqui si persona Christi fuerit simplex ante unionem, et composita post unionem, eadem persona erat simul simplex et composita; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Eadem res, sub eadem ratione et acceptione, non potest simul esse simplex et composita, *conc.* sub diversa ratione et acceptione, *nego maj.* Porro persona Christi ante unionem consideratur secundum se. prout est persona Verbi solius, post unionem vero consideratur prout terminat humanitatem, quam antea non terminabat, sub qua ratione distinguitur realiter inadaequate a se ipsa ante unionem considerata.

ARTICULUS II.

Utrum, ex unione substantiali Verbi cum humanitate, sequatur idiomatum communicatio?

Nota. 1. Idioma idem est, quod attributum et proprietas, unde stricte loquendo communicatio idiomatum, est communicatio proprietatum, tamen late et ex usu communi tribuitur adhuc communicationi naturarum; hinc duplex est communicatio idiomatum, nimirum secundum naturas, et secundum proprietates.

Communicatio idiomatum secundum naturas, est duarum naturarum de Christi persona ac de se invicem praedicatio, qua nimirum dicitur, *Homo est Deus*; *Deus est homo*; *Christus est Deus*, etc.

Communicatio idiomatum secundum proprietates, est mutua proprietatum utriusque naturae de se invicem, ac de Christi persona, praedicatio. Sic recte dicitur, *mortalis est immortalis*; *immortalis est mortuus*; *Christus est mortalis*, etc.

Nota. 2. Communicatio idiomatum fieri potest in concreto, vel in abstracto . . . . *fit in concreto*, quando fundatur in unitate personae, in qua utraque natura, divina et humana, subsistit; ratio est, quia nomina concreta supponunt pro persona, ac pro ea accipiuntur, unde sensus hujus propositionis: *Deus est homo*, hoc est, *persona habens divinitatem*, *est persona habens humanitatem*. Nestorius, negans unionem hypostaticam Verbi cum humanitate, negat consequenter communicationem idiomatum in concreto, ut videre est in ejus ad Cyrillum Epistola.

Communicatio idiomatum *fit in abstracto*, quando fundatur in communicatione proprietatum Divinitatis propriarum facta humanitati ita ut dici possit: *Humanitas Christi est ubique : est immensa : est omnipotens*. etc. Hanc admittunt aliqui Lutherani, qui propterea *Ubiquistae* dicti sunt.

Nota 3. Duo hic veniunt exponenda: utrum in Christo detur vera et realis communicatio idiomatum, et quomodo? 2. Quot et quaenam, sint regulae observandae, ut recte fiat idiomatum communicatio?

§. I. *Utrum in Christo detur vera et realis communicatio idiomatum, et quomodo?*

CONCLUSIO I.

Datur in Christo vera et realis communicatio idiomatum in concreto. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua plerumque humanitati tribuuntur in concreto ea quae sunt Divinitatis propria, et vicissim Divinitati quae solius humanitatis propria sunt: sic. *Joann.* 3. Christus ait: *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, Filius hominis qui est in caelo*: ubi scriptura tribuit homini in Christo descensum de caelo, et existentiam in caelo, dum Christus in terra degeret; atqui illa soli Deo sunt propria; ergo, etc.

Sic Scriptura tribuit Deo mortem, Act. 3. *Auctorem vitae interfecistis*; et 1. Joann. 3. *In hoc cognovimus charitatem Dei; quoniam ille animam suam pro nobis posuit*; atqui mors solius humanitatis est propria; ergo, etc.

Prob. 2. Ex Conciliis oecumenicis et fidei Symbolis, quae praedicant *Jesum Christum Filium Dei unigenitum*, esse *Deum verum de Deo vero, qui propter nos homines .... incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine .... passus, mortuus, ac sepultus.* Atqui nativitas ex Virgine, passio, mors, et sepultura, quae solius humanitatis sunt propria, praedicantur ibi de Deo in concreto; ergo etc.

Prob. 3. Ex omnibus PP. dicentibus cum D. Damasc. lib. 3. de fide, cap. 15. *Unus est Christus, et una ipsius persona sive hypostasis, duas tamen naturas obtinet, Divinitatis et humanitatis. Porro cum ex Divinitate naturaliter gloria procedat, utrique communis est, propter hypostasis identitatem. Ex carne vero humilia proficiscuntur, et eadem ambobus communia; quippe unus est et idem, qui hoc et illud est, nempe Deus et homo, et ad eundem pertinent, tam quae sunt Divinitatis, quam quae humanitatis propria.*

Prob. 4. *ratione*: Quae supponunt pro eodem in recto, vere ac proprie de se mutuo praedicari possunt in concreto: sic recte di-

citur, *Socrates est homo*, quia idem est rectum praedicati et subjecti, nempe, suppositum, pro quo accipiuntur et supponunt: atqui nomina concreta tum naturarum, tum earundem proprietatum in Christo supponunt, seu accipiuntur, pro eodem in recto; ergo de se invicem possunt praedicari.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Si daretur communicatio idiomatum, haec admittenda foret propositio, *Unus de Trinitate passus est.* Atqui tamen Felix III. S. P. eam damnavit in Petro Cnaphaeo Episcopo Antiocheno; ergo.

Resp. concessa maj. dist. min. Eam damnavit in sensu Petri Cnaphaei, *conc.* eam damnavit in sensu obvio, *nego min.* Illa enim propositio in sensu obvio significat *unam personam de Trinitate passam esse*, quod verum et catholicum est, ut declarat Joannes II. *Epistola ad Arienum.* Verum haeretica est et damnata in sensu Petri Cnaphaei, et aliorum Eutychianorum, qui, cum docerent Divinitatem solam, humanitate penitus absorpta, remansisse in Christo, existimabant Divinitatem carni factam consubstantialem, vere passam esse, quod est haereticum.

Inst. Monachi Scythiae non erant Eutychiani; atqui tamen Hormisdas S. P. in Epistola ad Possessorem, eandem propositionem in illis damnavit; ergo, etc.

Respond. transeat major. dist. min. Eam damnavit, propter illius novitatem, et illorum Monachorum superbam temeritatem, *conc.* in sensu obvio, *nego min.* Non itaque propter aliud Hormisdas illam propositionem tunc damnavit, quam quod esset nova, et dissidiorum causa, ac quod esset nota temeritatis illorum Monachorum, qui asserebant illam loquendi formam definitioni Concilii Chalcedonensis necessario adjiciendam esse, quasi, absque tali additione, manca illa et imperfecta foret; nec ullam aliam notam illis inurit Hormisdas in sua ad Possessorem Africanum Episcopum Epistola.

Dixi, transeat maj. Quia nonnulli tenent, illos Monachos revera haeresi Eutychiana fuisse infectos.

Objicies 2. Tres personae SS. Trinitatis conveniunt identice in eadem essentia, et tamen non praedicantur de se invicem; nec enim dici potest, *Pater est Filius*; ergo licet naturae, divina et humana Christi, conveniant in eodem supposito, de se invicem in concreto praedicari non possunt.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod in hac proposit. *Pater est Filius*, sint duo supposita; econtra in hac, *Deus est homo*, unicum est suppositum, nempe persona Christi. Atqui praedicatio in concreto supponit pro supposito; ergo, si sint duo supposita, praedicatio, si sit affirmativa, est falsa; enuntiat enim identitatem suppositi, ubi sunt duo supposita.

Inst. Corpus et anima conveniunt in uno hominis supposito, nec tamen de se invicem praedicantur : falsa est enim haec propositio, *corpus est anima* ; ergo licet homo et Deus conveniant in eodem supposito, non possunt de se invicem praedicari in concreto.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod ista vocabula, *corpus*, *anima*, non sunt nomina suppositi, cum sint partes proprie, quae non existunt per se, sed in alio, nempe in toto, adeoque non significant per modum habentis, seu constituti, sed tantum per modum constituentis, et consequenter velut in abstracto; econtra haec vocabula, *Deus et homo*, sunt nomina suppositi, cum non sint partes proprie, sed substantiae completae in una Verbi persona conjunctae, ideoque significant per modum habentis ; haec enim propos. *Deus est homo*, reddit hunc sensum, *habens divinitatem*, *est habens humanitatem*, quod verum est propter unionem utriusque naturae, divinae et humanae, in uno Verbi divini supposito, ex qua sequitur mutua et reciproca idiomatum communicatio.

CONCLUSIO II.

Non datur in Christo communicatio idiomatum in abstracto. Est de fide contra Eutychianos et Ubiquistas.

Prob. 1. *generatim* : Quae realiter a se invicem distinguuntur, non possunt de se invicem praedicari, nisi in aliquo communi subjecto, seu supposito, uniantur, nam enuntiatio nihil aliud est, quam affirmatio aut negatio identitatis unius de alio ; atqui duae naturae in Christo, et earum proprietates realiter distinguuntur, nec in ullo communi subjecto uniuntur, quando considerantur in abstracto ; ergo naturae, humana et divina, in Christo et earum proprietates, in abstracto sumptae, de se invicem praedicari non possunt.

Prob. 2. *speciatim contra Ubiquistas* : Ut communicatio idiomatum fieri posset in abstracto, necesse esset, ut attributa unius naturae communicarentur attributis alterius naturae ; atqui attributa unius naturae in Christo, non communicantur attributis alterius naturae; ergo. etc. . . . *Prob. min.* Idem fit judicium de aliis attributis divinitati propriis, ac de immensitate ; atqui immensitas divina non communicatur humanitati ; ergo.

Prob. min. Humanitas Christi non est ubique; ergo immensitas ei non est intrinseca communicata.

Prob. ant. Joann. 11. Christus de se ipso loquens, ait: *Gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi.* De quo etiam Matt. ult. dicitur : *Non est hic, surrexit enim* ; ergo; etc. Unde S. Maximus in disputatione cum Pyrrho, ait : *In sanctis Evangeliis scriptum est : postridie voluit ire Jesus in Galilaeam, ire nimirum voluit, quatenus ibi non erat, non erat autem humanitate, divinitate autem ubique est.* Et D. August. *Epist.* 187. *ad Dar-*

danum, de Christo dicit: *Cui immortalitatem dedit, naturam* (humanam) *non abstulit*; *secundum hanc formam*, (carnis) *non est putandus ubique diffusus*; *cavendum enim est, ne ita divinitatem adstruamus hominis, ut veritatem corporis auferamus*: *non est autem consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubique, ut Deus*: nihil certe dilucidius.

Solvuntur Objectiones.

Objicies cum Ubiquistis, 1. Scriptura humanitati Christi saepe tribuit immensitatem, Christus enim de seipso, ut homo est, dicebat, Matth. 18. *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Et, cap. 28. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.* Ego Christi humanitas est ubique.

Resp. nego ant. et conseq. Neque enim ex illis textibus evincitur praesentia localis, sed assistentia per auctoritatem, ut in primo textu, vel assistentia per auxilium gratiae, ut in secundo.

Inst. 1. Christus, Matth. 22 *Sedet ad dexteram Dei*; atqui dextera Dei ubique est; ergo Christi humanitas ubique est.

Resp. dist. maj. Christus *sedet ad dexteram Dei*, ratione suppositi, *conc.* ratione humanitatis, *nego maj.* Nam dextera hic metaphorice sumi debet pro honoris et dignitatis aequaliter cum Patre: atqui ratione suppositi est aequalis Patri, et idem Deus cum illo; ergo, etc. Hinc Christus, Matth. 22. hunc textum Psalmistae, *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis*, adhibet ut suam Judaeis divinitatem probet.

Inst. 2. Ephes. 4. Christus, ut homo, *Ascendit super omnes caelos, ut impleret omnia.* Ergo est ubique.

Resp. nego conseq. Neque enim ille textus de locorum impletione intelligendus est, sed, vel de oraculorum omnium completa adimpletione, vel de impletione bonorum spiritualium, quomodo *omnes repleti sunt de Spiritu sancto.*

Objicies 2. Quando duo sunt inseparabiliter unita, ubicumque unum illorum est, ibi debet esse et alterum; atqui verbum et humanitas inseparabiliter uniuntur, et Verbum est ubique; ergo humanitas Christi est ubique.

Resp. dist. maj. Quando duo sunt inseparabiliter unita, tunc ubi reperitur unum, reperitur etiam et aliud, si haec duo uniantur adaequate et totaliter, *conc.* inadaequate, *nego maj.* sic quia manus, quae est inseparabiliter unita animae, non adaequat totam animae extensionem, ubi est manus, est quidem anima; sed non ubicumque est anima, ibi est etiam manus; ita est de humanitate Christi, quae cum non adaequet immensitatem Verbi, ideo ubi illa reperitur, etiam reperitur Verbum; sed non ubicumque est Verbum, est etiam humanitas.

Inst. 1. Si humanitas Christi non sit ubicumque est Verbum, sequitur, Verbum alicubi esse hominem, et alicubi non esse hominem; et alicubi non esse hominem; absurdum conseq. ergo, etc.

Resp. nego sequel. maj. Ex eo enim quod humanitas Christi non sit ubicumque est Verbum, sequitur equidem, quod Verbum alicubi est, ubi non est humanitas Christi; sed non sequitur quod alicubi non sit homo, sed unitus intrinsece humanitati, quam semel assumptam, nunquam dimisit.

Inst. 2. Verbum divinum est ubique; sed Christus homo est Verbum divinum; ergo Christus homo est ubique.

Resp. 1. *nego conseq.* Hic enim syllogismus est mera fallacia, *A dicto simpliciter ad dictum secundum quid*; in majori, Verbum divinum sumitur simpliciter et in se, quatenus supponit pro sola natura divina; in minor vero sumitur secundum quid, nimirum quatenus est unitum humanitati; porro a dicto simpliciter, ad dictum secundum quid, non valet argumentatio, in qua sunt quatuor termini.

Resp. dist. min. Christus homo, est Verbum divinum incarnatum, *conc.* non incarnatum, *nego min.* Porro Verbum incarnatum, duplici constat natura, divina nempe et humana; secundum divinam est ubique, non secundum humanam.

Inst. 3. Haec propositio est vera: *Christus*, seu, *hic homo*, *qui est Christus*, *est ubique*; ergo et ista: *Christus, ut homo*, *est ubique.*

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod in prima propositione *homo*, supponit pro supposito, quod est immensum et ubique; in secunda vero, *homo*, propter particulam reduplicativam, *quatenus*, supponit pro sola humanitate, quae, cum sit finita, non potest esse ubique.

§. II. *Quot, et quaenam sint Regulae observandae, ut recte fiat idiomatum communicatio.*

CONCLUSIO.

Sex observandae sunt regulae in communicatione idiomatum.

Prima regula. Quando duae naturae completae existunt in eodem supposito, ipsae naturae, et proprietates naturarum, possunt vere ac proprie de se mutuo praedicari in concreto: modo illa concreta non inferant suppositum creatum, nec reduplicentur, nec faveant errori vel haeresi; sic dicitur, *Deus est homo*: *homo est Deus*: *Deus est mortalis*: *homo est immortalis*. Ratio est, quia concreta significant subjectum in recto, subjectum autem in recto est persona, in quam duae naturae conveniunt.

Dixi 1. *Modo illa nomina concreta non inferant suppositum creatum*, quia faveret haeresi Nestorii, duas admittentis in Chri-

sto personas, sic falsa est haec propositio: *Homo factus est Deus*, quia videtur supponere hominem fuisse creatum antequam a Verbo divino assumeretur;ista autem est vera,*Deus est factus est homo.*

Non dicas. Haec propositio , *Homo factus est Deus*, est convertens hujus , *Deus factus est homo*. Ergo utraque vera est.

Resp. nego ant. Nam praedicatum hujus propositionis convertendae , *Deus factus est homo* , non est *tò homo* , sed , *qui factus est homo.* Unde sic debet converti:*Qui factus est homo, est Deus*; quod verum est.

Dixi 2. *Modo concreta non reduplicentur*: quia particula reduplicativa ipsam naturam afficit , non personam : sic falsa est haec proposit. *Christus quatenus Deus, est homo*; nam sensu est, *Christus , ratione naturae divinae , est homo* , quod est falsum.

Dixi 3. *Modo non faveant errori aut haeresi* ; hinc ista propos. *Christus est creatura*, non est simpliciter enuntianda , quia errori Antianorum favet , qui, ex eo quod Christus diceretur creatura , docebant cum absolute minorem esse Patre : idem sit judicium de hac propos. *Christus incepit esse* , quae ideo non debet simpliciter enuntiari , sed cum hac restrictione , *Secundum humanitatem.*

Secunda regula. Concreta , quae conveniunt soli humanae naturae abstracto expressae, non autem supposito ratione ipsius suppositi , non possunt praedicari de supposito, nec de natura divina, etiam in concreto ; *Ratio est* , quia non supponunt pro supposito: sic non potest dici: *Christus est pura creatura, Deus est assumptus.*

Tertia regula. Concreta unius naturae , aut ejus attributorum , non possunt praedicari de abstractis alterius naturae , aut illius attributorum , saltem formaliter et proprie. *Ratio est* , quia habent alium significandi modum ; nempe abstracta per modum formae habitae et constituentis, concreta vero per modum habentis et constituentis , concreta vero per modum habentis et constituti ; sic haec propos. *Divinitas est homo* ; est falsa in sensu formali, licet in sensu identico sit vera, quia haec vox , *Homo* , importat suppositum in recto , quod identificatur divinitati.

Quarta regula. Concreta adjectiva , quae substantiam designant , non possunt stricte praedicari de Christo; secus de iis quae significant proprietates naturae divinae aut humanae ; sic non potest dici , *Christus est homo deificatus* , *dominicus* , *deifer* , etc. potest vero dici , *Christus est aeternus et temporalis.*

Ratio primi est,quia ejusmodi concreta adjectiva innuere videntur formam accidentaliter tantum et moraliter supposito esse unitam , qui sensus est Nestorianus. Hinc quando patres has voces usurpant , improprie loquuntur , adjectivum nempe sumendo pro substantivo.

Ratio secundi est , quia ejusmodi concreta adjectiva denominative , significant suppositum in recto , quod est subjectum illorum attributorum.

Quinta regula. Abstracta naturarum et earum proprietatum, non possunt de se mutuo praedicari. *Ratio est*, quia naturae ipsae, sicut et earum proprietates, sunt distinctae realiter, unde non supponunt pro eodem in recto. Sic dici non potest; *Humanitas est divinitas: divinitas est humanitas: divinitas est passibilis: humanitas est impassibilis*, etc.

Sexta regula. Abstracta naturae divinae, de persona Christi identice praedicari possunt, non autem abstracta naturae humanae. *Ratio est*, quia persona Verbi, est quid idem identice et realiter cum natura divina, non vero cum natura humana. Sic dici potest, *Persona Verbi est divinitas : est omnipotentia* ; etc. sed non potest dici, *Persona Verbi est humanitas : est mortalitas*, etc.

DISSERTATIO VII.

De termino totali Incarnationis, seu de Christo.

Nota. Hanc dissertationem in octo distribuemus Capita. *In* 1. agemus de scientia Christi. *In* 2. de ejus gratia, donis, ac virtutibus. *In* 3. de libertate. *In* 4. de ejus merito. *In* 5. de ejus satisfactione. *In* 6. de variis ejus titulis ac officiis. *In* 7 de illius adoratione. reliquarum et imaginum cultu. *In* 8. tandem de Beata Virgine Matre Christi. Sit itaque.

CAPUT I.

DE SCIENTIA CHRISTI.

Nota. De Scientia Christi, quatenus Deus est, egimus, *Tom. II. pag.* 172. Hic ergo unice quaestio movetur de scientia creata, quae triplex est, nempe, *Beatifica*, quae in clara Dei visione posita est. *Infusa*, tum *per se*, quae omnem naturae exigentiam ita superat, ut sola divina infusione haberi possit. Tum *per accidens*, quae licet propriis naturae viribus comparari possit, a Deo tamen liberaliter infunditur absque ullo humanitatis actu ... *Acquisita*, quae propriis naturae viribus, successu temporis, comparatur. Hic positis.

CONCLUSIO I.

Christus aliquam habuit scientiam creatam. Est de fide.

Prob. 1. Ex VI Synodo, quae, *Act.* 4. *et* 8. approbavit Epistolam Agathonis Papae, in qua dicitur: *Confitemur in Christo omnia duplicia: quae ad naturas pertinent, duas naturas ejus praedicamus, et unamquamque proprietates habere confitemur : divinam, omnia quae divina : humanam omnia quae humana sunt absque peccato.* Ergo si omnia in Christo sint duplicia, Christus habet duos intellectus, et duas operationes, nimirum intellectus divini et humani.

Prob. 2. *Ratione D. Thomae:* Christus habuit animam rationalem; ergo ei scientiam ipsi respondentem. *Prob. conseq.* Anima rationalis in Christo non fuit sine sua propria operatione, alias fuisset imperfecta; utpote frustrata sine propter quem est; atqui propriae animae rationalis operatio est cognitio et scientia; ergo Christus habuit cognitionem et scientiam creatam.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Christus omnia cognoscebat per scientiam divinam; ergo inutilis erat cognitio creata. *Resp. nego conseq.*

Prob. conseq. Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora; ergo si Christus omnia cognoverit per scientiam divinam, scientia creata fuit inutilis.

Resp. dist. antec. Frustra fit per plura etc. quando fit per eamdem facultatem, *conc.* quando fit per diversas facultates, *nego ant.* Christus autem ratione diversarum facultatum, diversas habet cognitiones, increatam nempe et creatam, nec frustra per unam facultatem fiebat, quod per alteram facultatem intellectivam non poterat praestari.

Inst. Majus lumen offuscat minus; atqui scientia divina est majus lumen, scientia creata est minus: ergo, etc.

Resp. dist. maj. Majus lumen offuscat minus, si sint ejusdem ordinis, *conc.* si sint diversi, *nego maj.* Porro scientia divina est in ordine illuminantis, scientia creata in ordine illuminati; ergo sicut aer a sole, sic creata scientia a divina non offuscatur, sed clarescit.

Objicies 2. Christus idcirco non habuit subsistentiam creatam, quia per increatam sufficienter subsistebat: atqui sufficienter etiam omnia cognoscebat per scientiam increatam; ergo.

Resp. 1. *retorq.* Sic, atqui Christus sufficienter etiam omnia volebat per volitionem increatam; ergo unica volitio fuit in Christo, quod est haereticum.

Resp. 2. *nego maj. et paritatem.* Disparitas est. 1. Quia subsistentia Verbi se habebat per modum puri termini, dependentiam humanitatis hypostatice terminantis; atqui dependentia humanitatis potest a propria vel aliena subsistentia terminari; scientia vero se habebat per modum cujusdam formae informando in ratione facultatis intellectivae, quae nullo motis potest suppleri, nemo enim intelligit per intellectionem alterius. 2. Quia subsistentiae multiplicatio supposita realiter multiplicaret, quod repugnat Christo: multiplicatio vero operationum non multiplicat supposita, sed notat tantum multiplicationem facultatum.

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo, a primo instanti conceptionis habuit scien-

tiam beatificam perfectam, non tamen comprehensivam. Est de fide quoad tertiam partem, et ita certa quoad primam et secundam, ut contraria sit saltem *Temeraria*, immo secundum aliquos est *Erronea*, utpote communi fidelium sensui repugnans.

Prob. prima pars. 1. Ex Scripturis, Joann. 6. *Omnis qui audivit a Patre, venit ad me, non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est a Deo, hic vidit Patrem.* Ibi Christus de se ipso loquitur ut homine: atqui testatur se vidisse Patrem, visione utique intuitiva, cum hanc visionem opponat abstractivae visioni aliorum viatorum: ergo, etc. item, Joann. 8. Christus dicit: *Si dixero quoniam nescio eum* (Patrem) *ero similiter vobis mendax, sed scio enim, et sermonem ejus servo.* Christus eo loci loquitur de se ipso ut homo est, ut probant haec verba: *Sermonem ejus servo*; atqui asserit se scire Patrem, scire autem, est rem clare et absque aenigmate cognoscere; qui enim clare et intuitive non videt, credit, non novit, nec scit; ergo, etc.

Prob. 2. ex PP. Eusebius Caesariensis, *lib. 3. Evangelicarum demonst. cap. ult.* introducit Christum sic Deum alloquentem: *Cum adhuc intra cellam gestantis me in utero laterem, Deum meum videbam.* Et Divus Fulgentius resp. ad quaest. 3 Ferdinandi Diaconi, dicit: *Sicut Christus singulariter habet, ut sit Deus verus, sic totam divinitatem suam singulariter novit, et plenam habet notitiam divinitatis suae, scilicet secundum animam.* Unde Card. de Laurea d. 14. quaest. 2 ait: *Nusquam in scholi, vel aliqua particulari Ecclesia, privilegium hoc fuit negatum anima Christi.*

Suffragatur ratio, quia natura humana per incarnationem sublimata est ad esse divinum; ergo pariter elevari debuit ad perfectissimam operationem; atqui perfectissima operatio, est visio beatifica; ergo, etc.

Prob. secunda pars: Quia visio beatifica debeatur animae Christi vi suae unionis hypostaticae cum Verbo, ut innuitur Joann. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiae et veritatis*; atqui a primo instanti conceptionis anima Christi fuit unita Verbo; ergo a primo instanti conceptionis habuit visionem beatificam.

Prob. tertia pars: Tum ex dictis, *Tomo II.* ubi probavimus divinam essentiam esse incomprehensibilem omni creata cognitione; tum ex concilio Basileensi, *sess. 22.* ubi damnata est haec propos. Augustini de Roma: *Anima Christi videt Deum tam clare et intense, quam clare et intense videt seipsam.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies contra primam partem: De Christi dicitur, Joann. 7. *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.* Ergo Scriptura supponit Christum non fuisse glorificatum ante

passionem; unde Christus, instante morte, sic orabat: *Clarifica me: Pater, apud temetipsum*, etc.

Resp. dist. conseq. Scriptura supponit Christum ante passionem non fuisse glorificatum, quoad corpus, vel quoad Ascensionem in caelum et exaltationem nominis sui, *conc.* quoad animam, *nego conseq.* Primus enim locus intelligitur de glorificatione Christi in ipsa die Ascensionis, quando, *videntibus* Apostolis, *elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Actor. 1. Secundus locus intelligitur de gloria corporis et nominis exaltatione, de qua Apostolus, Philipp. 2. ait: *Propter quod et Deus exaltavit illum, et damnavit illi nomen, quod est super nomen, etc.*

Inst. 1. Christus in terris erat viator; ergo non potius est visione beatifica.

Resp. dist. ant. Christus erat viator, simul et comprehensor, *conc.* erat viator tantum, *nego ant.* Christus enim respectu visionis beatificae comprehensor, viator erat respectu impassibilitatis et immortalitatis sui corporis, quam mereri debuit; nam Lucae 24. *Oportuit Christum pati, et ita intrare in gloriam suam*, id est, sui corporis.

Inst. 2. Visio beatifica cum maximo dolore, maximaque tristitia, non potest compati: atqui Christus maximos dolores, maximamque expertus est tristitiam, ut ipse declarat, Matth. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Ergo.

Resp. dist. maj. Visio beatifica non potest compati cum maxima tristitia, naturaliter, *conc.* supernaturaliter, seu per miraculum, *subdist.* circa idem objectum et ex eodem motivo, *conc.* circa objectum et motivum diversum, *nego maj.* Porro Christus per miraculum cohibuit vim delectationis quam sua anima percipiebat ex Dei fruitione, ut ipsa posset tristitiae affectionem percipere, tum ex ejus morte, tamquam malum naturae, tum ex peccato discipulorum, eum abnegantium, et Judaeorum cum occidentium, tamquam malum morale ipsi summe displicens.

Objicies contra secundam partem: Christus sibi meruit scientiam beatificam, ergo illam a primo instanti suae conceptionis non habuit.

Resp. nego ant. Neque enim visio beatifica Christo fuit concessa titulo mercedis, sed jure filiationis naturalis: porro non prius fuit homo, quam Filius Dei naturalis; ergo.

Resp. dist. min. Perfectius est aliquid habere ex merito, quando illius rei affectio non derogat dignitati naturali, *conc.* quando dignitati naturali derogat, *nego min.* Itaque cum visio beatifica, ratione unionis hypostaticae et filiationis naturalis, quasi nativo jure, Christo debeatur, fuisset quoddam illius dignitati praejudicium, si illam per studium et laborem debuisset promereri.

Quaeres *Quaenam Christus scientia beatifica cognovit in essentia divina?*

Resp. Cognovit actualiter omnia praesentia, praeterita, et futura, etiam secreta cordium; non tamen cognovit omnia possibilia actualiter.

Ratio primae partis, est; quia istarum omnium cognitio pertinet ad statum Christi. cum ut homo, sit Judex omnium constitutus, caput Angelorum et hominum, et Dominus omnium: atqui ex D. Thoma hic, quilibet beatus videt in essentia divina omnia quae ad ipsum spectant; ergo, etc. Unde, *Matth.* 9 de Christo dicitur; *cum vidisset cogitationes eorum*, et Joan. 2. *Ipse enim* (Christus) *sciebat quid esset in homine.*

Ratio secundae partis, est quia omnia possibilia simul actu cognosci non possunt, quin comprehendatur Dei omnipotentia; atqui nullus intellectus creatus potest comprehendere Dei omnipotentiam; ergo, etc.

CONCLUSIO III.

Christus, ut homo, a primo instanti suae conceptionis, praeter scientiam beatificam, habuit scientiam tum per se, tum per accidens, infusam.

Prob. 1. Christus, a primo conceptionis instanti, fuit vir perfectus; juxta illud Jerem. 31. *Novum creavit Dominus super terram, femina circumdabit virum.* Atqui non fuisset vir perfectus, si, more caeterorum hominum, ad plenam rerum omnium scientiam debuisset paulatim, et quasi per aetatis gradus, pervenire; ergo, etc. Unde Apostolus Coloss. 2. de Christo, ait: *In quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi.*

Probat. 2. Omnis perfectio, quae non habet oppositionem, vel cum visione beatifica, vel cum statu redemptoris, Christo est tribuenda, utpote ipsi, ratione unionis hypostaticae, debita; atqui scientia, sive per se, sive per accidens, infusa, est perfectio, quae nec habet oppositionem cum statu redemptoris, cum ejus carentia nihil conferre potuerit ad finem redemptionis; nec cum visione beatifica, cum res diversimode cognosci possint, nimirum in essentia divina per scientiam beatificam, et in se ipsis per scientiam infusam; ergo Christus, ut homo, habuit scientiam infusam, et quidem a primo instanti conceptionis, cum ipsi debita fuerit ratione unionis, nec ulla fuerit ratio ejus concessionem differendi.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Scientia infusa inutilis est rei, qui scientia gaudet beatifica; atqui Christus scientia beatifica gaudebat; ergo ei inutilis fuit scientia infusa.

Resp. nego maj. Nihil enim inutile est in beatis, atqui tamen reipsa in beatis, praeter scientiam beatificam, qua res videntur in essentia divina, et quae ideo dicitur *cognitio matutina*, datur e-

tiam scientia infusa, qua eaedem res videntur in se ipsis per species intelligibiles divinitus inditas, quae ideo vocatur *cognitio vespertina*; ergo.

Prob. maj. Per scientiam beatificam cognoscuntur omnia, quae cognosci possunt per infusam; ergo haec inutilis est.

Resp. dist. ant. Cognoscuntur, diverso modo, *conc.* eodem modo, *nego ant.* Nam per scientiam beatificam res cognoscitur in essentia divina; per scientiam infusam cognoscitur in se, seu in propria specie; hic autem modus cognoscendi, Christum decebat, sicut et decuit, ut videret oculis corporeis, quod mente per scientiam beatificam videbat.

Inst. 1. Scientia infusa est incompatibilis cum beatifica; ergo non possunt esse simul in eodem intellectu.

Prob. ant. Scientia perfecta et scientia imperfecta, non possunt simul stare in eodem intellectu de eadem re; atqui scientia beata est perfecta; ergo.

Resp. nego min. Utraque enim scientia est perfecta, in suo genere et ordine, licet comparative beatifica sit perfectior, haec enim pertinet ad statum et ordinem gloriae; illa ad statum et ordinem gratiae.

Inst. 2. Ideo fides non remanet in beatis, quia cognitio per fidem est imperfecta comparative ad cognitionem intuitivam; atqui similiter cognitio infusa est, imperfecta comparative ad cognitionem intuitivam; ergo.

Resp. nego major. Vera enim ratio, cur fides non remaneat cum scientia beata, est, quia fidei et scientiae beatae idem est immediatum objectum; scilicet Deus: et sic cum videatur clare et distincte per scientiam beatam, supervacaneum est, ut videatur obscure et abstractive per fidem; at vero non est idem objectum scientiae infusae et scientiae beatae: haec Deum habet pro objecto immediato, illa habet pro immediato objecto res a Deo distinctas, illasque videndas in propria specie.

Objicies. 2. Scientia Christi beatifica, utpote perfectissima, absorbebat potentiam ejus intellectivam; ergo locum non relinquebat scientiae infusae.

Resp. dist. ant. Absorbebat potentiam intellectivam, secundum suum cognoscendi modum, *nego ant.* Itaque medium cognitionis scientiae beatificae, est ipsa divina essentia, quatenus repraesentativa rerum, quas eminenter continet; medium vero scientiae infusae, sunt species intelligibiles divinitus inditae, quae res cognoscendas repraesentant, non secus ac si illae species essent proprio labore comparatae: porro operatio respondens uti cognitionis medio, non officit operationibus alteri cognitionis medio respondentibus.

CONCLUSIO IV.

Christus ut homo, praeter scientiam beatificam et infusam habuit etiam scientiam acquisitam. Est D. Thomae hic, et communis inter Theologos.

Probat. 1. Ex Scriptura, *Lucae* 2. de Christo dicitur, *Proficiebat aetate et sapientia.* Atqui non proficiebat sapientia infusa, ea enim in ipso fuit a primo conceptionis puncto; ergo proficiebat sapientia acquisita.

Hebr. 5. dicitur: *Cum esset Filius Dei, didicit, ex eis quae passus est, obedientiam.* Qui locus intelligitur de scientia experimentali acquisita, qua proprio experimento didicit, quam arduum esset exequi quae Deus ab eo postulabat; licet enim hanc arduitatem jam antea noverit per scientiam infusam, nondum tamen cognoscebat experientia propria, qua certe non excluditur scientia infusa.

Prob. 2. *ratione*: Scientia acquisita, ea est, qua quis per varias mentis vel sensuum externorum operationes, aliquid successive intelligit, vel in se experitur; atqui Christus usus est sua ratione, ex primis principiis conclusiones inferendo, ac suis sensibus, famem, sitim, aliasque corporis infirmitates patiendo; ergo habuit scientiam acquisitam.

Objicies: Divus Damascenus, *lib. de fide*, *c.* 12. et alii Patres negant Christum in scientia profecisse; ergo in eo non fuit scientia acquisita.

Resp. dist. ant. Negant Christum in scientia profecisse, hoc sensu, quod nihil didicerit, quod antea penitus ignoraverit, *conc.* hoc sensu, quod non ceperit rem aliquam certo scientiae modo cognoscere, quo eam ante non noverat *nego ant.* Porro ad perfectionem intellectus Christi spectat, non solum omnia objecta cognoscere, sed etiam secundum omnem modum quo cognoscibilia sunt; unde cum aliter res, maxime sensibiles, cognosci possint per phantasmata ab ipsis abstracta, quam per species a Deo infusas, idcirco hic cognoscendi modus in Christo est asserendus, utpote cum sit maxime connaturalis animae Christi, quatenus conjunctae humano corpori.

Instab. Scientiae naturales debebantur Christo ratione unionis hypostaticae; ergo non potuit illas acquirere.

Resp. dist. ant. Debebantur, quoad aliquem modum habendi, nempe per species a Deo infusas, *conc.* quoad omnem modum habendi *nego ant.* Itaque Christus ratione unionis debuit habere omnem scientiam modo supernaturali per infusionem ab initio suae conceptionis, verum hic modus habendae rerum cognitionis, non excludit acquisitionem cognitionis earundem rerum modo connaturali, nempe per discursum et propriam experientiam.

CAPUT II.

DE GRATIA, DONIS, AC VIRTUTIBUS CHRISTI.

Nota. 1. Quadruplex in Christo gratiarum genus communiter a Theologis distinguitur, nimirum;

Gratia unionis ad Verbum, per quam humanitas Christi substantialiter sanctificata, ac Deo acceptissima fuit.

Gratia habitualis, quae est sanctitas adventitia, perficiens animam in ordine ad operationes supernaturales eliciendas.

Gratia actualis, quae est influxus Dei ad actionem supernaturalem concurrentis.

Gratiae gratis datae, quae sunt dona supernaturalia ad utilitatem aliorum gratuito concessa.

Nota 2. Virtutes, aliae sunt Theologicae, aliae Morales, ad quas revocantur dona Spiritus Sancti. Hic ergo resolvendum est, utrum Christus his omnibus gratiis et virtutibus fuerit ornatus. Ideo sit:

CONCLUSIO I.

Fuit in Christo gratia unionis, per quam humanitas Christi sanctificata est sanctitate substantiali. Ita D. Thomas hic, et alii communiter contra Durandum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. 10. *Quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, vos dicitis; quia blasphemas; quia dixi: Filius Dei sum.* Ibi Christus intendit probare se esse Filium Dei naturalem, quia sua missione in mundum, id est, unione humanitatis ad Verbum, fuit sanctificatus; atqui sanctificatio, quae per unionem hypostaticam communicatur. est substantialis; ergo Christus fuit sanctificatus sanctitate substantiali unionis.

Prob. 2. *ex Patribus*: Greg. Nazianz. orat. 2. de Paschate; ait; *Perfectus enim fuit* (Christus) *non modo propter divinitatem, qua nihil est perfectius, sed etiam propter humanitatem divinitate delibutam, idemque effectum quod id, quo peruncta est.* D. Damasc. *l.* 3. orthodoxae fidei, *c.* 3. dicit: *Ipse enim* (Christus) *seipsum unxit: corpus videlicet divinitate sua ungens ut Deus; unctus autem ut homo, quandoquidem ipse et hoc et illud est: unctio porro humanitatis est divinitas.* Ex quibus sic argumentor: qui ipsa divinitate ungitur. gratia substantiali sanctificatur; atqui Christus, juxta Patres, divinitate ungitur; ergo.

Prob. 3. *ratione*: Sanctificari substantialiter, est habere esse divinum sibi substantialiter unitum; atqui Christi humanitas, per unionem hypostaticam, habet esse divinum sibi substantialiter unitum: nam Verbum divinum seipsum formaliter ac substantialiter communicavit humanitati suae, hoc ipso, quod ei personaliter unitum est; ergo humanitas Christi; per gratiam unionis hypostaticae, substantialiter fuit sanctificata.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. Gratia habitualis est unica causa justificationis et sanctitatis; ergo humanitas Christi non sanctificatur nisi per illam.

Resp. dist. ant. Gratia habitualis est unica causa sanctitatis accidentalis, quae solum terminatur ad filiationem adoptivam, *conc.* sanctitatis substantialis, quae terminatur ad filiationem naturalem, *nego ant.* Itaque sicut Deus est in se formaliter sanctus per sanctitatem sibi identificatam, sic humanitas Christi est formaliter sanctificata per substantialem Verbi sanctitatem, non quidem sibi identificatam, sed sibi realiter hypostatice unitam.

Inst. 1. Verbum non communicat humanitati suam immensitatem, aeternitatem, etc. Ergo nec suam sanctitatem.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod humanitas sit capax recipiendae sanctitatis substantialis, quae nihil aliud est, quam sui unio hypostatica cum Verbo; econtra immensitatis et aeternitatis recipiendae est incapax; cum enim humanitas illa sit finita et limitata, tum in entitate, tum in duratione, habet ex natura sua repugnantiam ut sit infinita, immensa, et aeterna.

Inst. 2. Humanitas Christi, est tam capax divinae scientiae et potentiae, quam sanctitatis; atqui ex sui cum Verbo unione, non recipit omnipotentiam et omniscientiam; ergo nec sanctitatem substantialem.

Resp. nego maj. Disparitas est, quod sanctitas se habeat per modum rei cujusdam moralis, subjectum moraliter afficientis, ob quam illud subjectum dignum censeatur, quod diligatur a Deo, quod sit expers peccati, et jus habeat ad aeternam beatitudinem, quae omnia non praesupponunt aliquam formam intrinsece existentem; at vero omnipotentia et scientia se habent per modum rei physicae, subjectum physice afficientis, quod praesupponit formam intrinsece inexistentem, sive per identitatem, sive per informationem, et ideo humanitas in Christo potest participare sanctitatem Verbi in se moraliter derivatam, non potest autem participare scientiam aut omnipotentiam, quae ipsi, nec possunt identificari, nec inhaerere.

Inst. 3. Ergo saltem sanctitas, quae ex unione hypostatica derivatur in humanitatem, non est intrinseca, ergo non est intrinsece sancta sanctitate substantiali.

Resp. dist. ant. Non est intrinseca, physice, id est, sanctitate, vel sibi identificata, vel a qua informetur *conc.* non est intrinseca moraliter, *nego ant.* Certum est enim quod humanitas reddatur sancta sanctitate Verbi in ipsam derivata intrinsece, moraliter et aequivalenter in ordine ad varios effectus sanctificationis.

Objicies. 2. Si Divinitas humanitatem sanctificaret formaliter,

etiam personalitates Patris et Spiritus sancti, Divinitati realiter identificatae, eandem sanctificarent; falsum conseq. ergo, etc.

Resp. nego seq. maj. Quia effectus et denominationes Divinitatis, spectatae non praecise secundum se, sed ut est in aliqua persona, v. g. *Uniri*, *sanctificari*, *formaliter*, etc. non sunt communes toti Trinitati.

Inst. Divinitas non potest esse forma humanitatis; ergo non potest illa sanctificare formaliter.

Resp. dist. ant. Non potest esse forma proprie dicta quae perficiatur et in subjecto recipiatur. *conc.* improprie dicta, *nego ant.* Equidem divinitas non potest esse forma humanitatis, sed se habet respectu illius instar formae illam substantialiter sanctificantis, seclusa omni imperfectione.

CONCLUSIO II.

Christus*, *ut homo, habuit gratiam habitualem. Est communis omnium Theologorum sententia, unde opposita, est temeraria.

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiae 11. *Requiescet super eum Spiritus Domini.* Atqui per Spiritum Domini intelligitur gratia habitualis permanens, ut docet Tertull. (*a*) his verbis: *Requiescere habebat omnis operatio gratiae spiritualis*; ergo, etc.

Lucae 1. *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ubi designatur sanctificatio et per gratiam unionis, et per gratiam habitualem, juxta illud D. Bernard. (*b*) *singulariter sanctum fuit, quidquid Virgo concepit, et per Spiritus sanctificationem, et per Verbi assumptionem.*

Joann. 1. *Verbum caro factum est . . . . . plenum gratiae et veritatis.* Atqui illa plenitudo intelligitur, tum de gratia substantiali Christi. *In quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.* Tum de gratia habituali, quae tanta fuit, ut major non potuerit dari de lege ordinaria; ergo, etc. Hinc D. August. lib. 15. de Trinit. cap. 26. ait: *Dominus ipse Jesus non solum Spiritum sanctum dedit ut Deus, sed etiam accepit ut homo: et propterea est plenus gratiae, quia unxit eum Deus Spiritu sancto, non utique oleo visibili, sed dono gratiae, quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia.* Hic D. Doctor manifeste loquitur de gratia adventitia habituali.

Prob. 2. *ratione*: Quia omnis perfectio supernaturalis, quae nullam habet repugnantiam cum unione hypostatica, et nullam imperfectionem includit, Christo denegari non debet; atqui gratia habitualis est magna perfectio, cum sit vel habitus charitatis infusus, vel inseparabiliter connexa cum habitu charitatis, sitque principium radicale, et maxime connaturale operationum superna-

---

(*a*) *Lib.* 5. *contra Marcion. cap.* 4. (*b*) *Hom.* 4. *in missus est.*

turalium, nec ullam habet imperfectionem annexam, aut repugnantiam cum unione hypostatica. ergo Christo denegari non debet.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Qui incapax est filiationis adoptivae, est etiam incapax gratiae habitualis; atqui Christus est incapax filiationis adoptivae, ut probabitur c. 7. ergo, etc.

Prob. maj. Filiatio Dei adoptiva, est formalis effectus gratiae habitualis, quam Apostolus Roman. 8. vocat *Spiritum adoptionis filiorum*; atqui forma non potest esse in subjecto sine suo effectu formali; ergo gratia habitualis non potest esse in Christo, nisi sit Filius Dei adoptivus.

Resp. dist. maj. Filiatio Dei adoptiva est formalis effectus secundarius gratiae habitualis, *conc.* primarius, *nego maj.* et sic distincta minore, *nego conseq.* Porro quamvis effectus primarius alicujus formae non possit separari a subjecto cui forma illa communicatur, tamen separari potest ab eo effectus secundarius; effectus itaque primarius et formalis gratiae habitualis est reddere subjectum suum Deo gratum et sanctum sanctitate formali et inhaerente, ad quem effectum divina filiatio adoptiva sequitur, ubi, et quando subjectum, quod haec gratia afficit, est capax filiationis adoptivae: unde cum Christus, pro eo instanti, quo recepit gratiam habitualem, jam esset Filius Dei naturalis per gratiam unionis, hinc est quod gratia habitualis non potuit illi conferre filiationem adoptivam; naturalis enim filiatio opponitur filiationi adoptivae, quam impedit.

Objicies. 2. Gratia habitualis conceditur maxime, ut anima fiat Deo grata; atqui anima Christi non potest esse magis grata cum, gratia habituali; quam sine illa; ergo, etc.

Resp. dist. min. Non potest esse magis grata intensive *conc.* extensive, *nego min.* Equidem Christus per gratiam unionis, fuit infinite Sanctus; et sic per gratiam habitualem non potuit esse magis gratus *intensive*. quia infinito nihil est majus; sed potuit esse magis gratus *extensive* per gratiam habitualem, quia est aliud genus sanctificationis, quod non excluditur per gratiam unionis.

Objicies. 3. Gratia habitualis non erat Christo necessaria; ergo non debet illi tribui.

Resp. dist. ant. Non erat Christo necessaria absolute, *conc.* non erat necessaria Christo ut connaturaliter eliceret actus supernaturales et meritorios, *nego ant.* Itaque agens connaturaliter operari dicitur, quando habet proportionem ad actus quos elicit; sed anima Christi, cum sit entitas naturalis, non potest habere proportionem ad producendos actus supernaturales absque gratia habituali; ergo illa ad hoc fuit Christo necessaria.

Inst. 1. Gratia actualis potuit sufficienter elevare animam Chri-

sit ad actus supernaturales connaturaliter eliciendos; ergo ad hoc non fuit necessaria gratia habitualis.

Resp. nego ant. Equidem gratia actualis sufficit ut actus supernaturalis *fiat*, sed non sufficit ut fiat connaturaliter, saltem de potentia ordinaria. agens enim naturale non inclinatur ad suum effectum connaturalem, nisi per aliquam formam in se permanentem.

Inst. 2. Gratia habitualis non est ex se operativa, nec ordinatur ad operationem; ergo non fuit necessaria Christo ad actus supernaturales eliciendos connaturaliter.

Resp. dist. ant. Non ordinatur ad operationem primario et proxime, *conc.* radicaliter et secundario, *nego ant.* Gratia habitualis equidem primario et proxime ordinatur ad sanctificandam animam, et eam efficiendam Deo gratam; verum secundario et radicaliter ordinatur ad operationem, quatenus virtutem animae confert ad producendos actus supernaturales.

Quaerunt hic Theologi, utrum gratia Christi habitualis fuerit infinita?

Resp. Non fuit infinita physice et in genere entis, sed tantum moraliter, nempe juxta quamdam aestimationem moralem propter conjunctionem cum personalitate Verbi.

Prob. prima pars: Quia quidquid est creatum, est secundum entitatem finitum, nam Sap. 11. *Deus fecit omnia in pondere, numero et mensura*; sed gratia habitualis est quid creatum; ergo.

Prob. secunda pars. Quia quidquid, unione hypostatica mediante, unitur Verbo, illud quamdam infinitatem moralem contrahit; atqui gratia habitualis mediante unione hypostatica Verbo unita est, ergo, etc. Illam infinitatem tangit D. Thomas, quaest. 7. art. 11. ad 2. dicens: *Gratia Christi habet infinitum effectum... propter unitatem divinae personae, cui anima Christi unita est.*

Objicies contra primam partem: Dicitur Joannis 3. *Non ad mensuram dat Deus Spiritum Filio*; ergo ejus gratia finita non est.

Resp. nego conseq. Ex textu enim non sequitur gratiam Christi habitualem esse entitative infinitam, sed sequitur tantum quod non fit limitata *secundum propriam rationem gratiae*, inquit D. Thomas, *eo quod secundum propositum Dei, cujus est gratiam mensurare, gratia confertur animae Christi, sicut cuidam universali principio gratificationis in humana natura, secundum illud Ephes.* 1. Gratificavit nos in dilecto Filio suo.

Inst. Quod habet effectum infinitum, etiam in entitate infinitum est; atqui gratia habitualis *habet effectum infinitum*, juxta D. Thom. cit. ergo, etc.

Resp. dist. maj. Quod habet effectum infinitum physice, *conc.* moraliter, *nego maj.* hoc itaque solo sensu gratia Christi habet effectum infinitum, quod sicut causa meritoria omnium gratiarum, quas intuitu illius meritorum Deus hominibus et Angelis concedit,

CONCLUSIO III.

Christus habuit gratiam actualem, non quidem excitantem, sed cooperantem.

Prob. prima pars; Quia gratia ideo dicitur *excitans*, quia hominem quasi sopitum excitat ad bonum operandum; atqui Christus nunquam fuit sopitus, sed semper vigil, et ad optima quaeque erectus; ergo, etc.

Prob. secunda pars: Christus in actibus suis naturalibus, non obstante unione ad Verbum, eodem concursu naturali indigebat, quo indigent caeteri homines, ob essentialem ac necessariam dependentiam creaturae a creatore; ergo similiter, non obstante gratia unionis et habituali, egebat insuper gratiis actualibus adjuvantibus, quibus egere solent homines ad actus supernaturales eliciendos: unde D. Augustinus Epistola 7. ad Dardanum, ait: *Sicut in capite sunt omnes sensus, ita et in Christo sunt omnes gratiae*

Objicies: Verbum divinum per unionem hypostaticam sufficienter supplevit concursum Dei necessarium ad opera supernaturalia elicienda; ergo ad id non fuit necessaria gratia actualis.

Resp. nego ant. Quia Verbum divinum per unionem hypostaticam sustentabat equidem et terminabat humanitatem, sed active nihil efficiebat; unde nil mirum, si in Christo requisitus fuerit insuper aliquis concursus in genere causae efficientis ad supernaturales et meritorias actiones peragendas, qui concursus nihil aliud est, quam gratia actualis.

CONCLUSIO IV.

Christus habuit omnes gratias gratis data. Est communis contra Abulensem.

Prob. Apostolus 1 *Cor.* 10. novem enumerat gratias gratis datas dicens: *Alii per spiritum datur sermo sapientiae: alii autem sermo scientiae secundum eundem spiritum: alteri fides in eodem spiritu: alii gratia sanitatum: alii operatio virtutum: alii prophetia: alii discretio spiritum: alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum.* Atqui Christus omnes illas gratias habuit ergo.

Prob. min. Percurrendo singulas gratias gratis datas, et quidem:

1. *De sapientia*: Est enim perfecta mysteriorum fidei cognitio, qua conclusiones e principiis fidei deducuntur; atqui haec gratia fuit in Christo, unde Doctores, quos sedens docebat, *Stupebant super prudentia ejus.* Lucae 2.

2. *De scientia*: Quia nihil aliud est, quam perfectissima rerum creatarum v. g. Virtutum et vitiorum cognitio, et peritia deducendi ex eis conclusiones, easque aliis proponendi; atqui fuit in Christo, qui varia praecepta moralia tradidit.

3. *De fide*, Quae hic sumitur pro fide miraculorum, juxta illud Marci 11. *Habete fidem Dei : amen dico vobis, quia quicumque jusserit huic monti, tollere et mittere in Mare, et non haesitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei;* atqui fiducia fuit in Christo, qui de seipso dicit Joann. 11. *Ego autem sciebam, quia semper me audis.*

4. *De gratia sanitatum*, innotescit ex Luc. 6. *Virtus de illo exibat et sanabat omnes.*

5. *De operatione virtutum:* constat ex Luc. 24. ubi dicitur : *De Jesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo.*

6. *De prophetia*, constat tum ex textu superiori, tum quia, *Lucae* 7. de Christo dicitur ; *Propheta magnus surrexit in nobis.*

7. *De discretione spirituum*, pariter innotescit: nihil enim aliud est quam facultas penetrandi quo spiritu quis impellatur ad aliquid dicendum vel faciendum ; atqui Christus hanc facultatem habuit, ut constat ex Matth. 22. ubi indicavit Pharisaeos proposuisse ei quaestionem de censu reddendo Caesari, *ut caperent eum in sermone*, unde *cognita nequitia eorum, ait : Quid me tentatis, hypocritae?*

8. *De generibus linguarum* : Clarum est enim, quod in Christo, qui erat Doctor universalis, fuerit facultas loquendi variis linguis et idiomatibus.

9. *De interpretatione sermonum.* Quia nihil aliud est quam peritia explicandi obscuros et reconditos sensus sacrae Scripturae ; atqui haec gratia fuit in Christo qui Lucae 24. *Incipiens a Moyse, et omnibus Prophetis, interpretabatur illis* (discipulis qui ibant in Castellum nomine Emmaus.) *in omnibus Scripturis quae de ipso erant.* Ergo, etc.

Dices cum Abulensi, Fides Theologica non fuit in Christo : ergo nec gratia prophetiae.

Prob. conseq. Ideo fides non fuit in Christo, quia obscuritatem includit, quae incompatibilis est cum visione intuitiva, atqui donum prophetiae obscuritatem similiter importat : ergo.

Resp. dist. min. Donum prophetiae importat obscuritatem per accidens, *conc.* per se et essentialiter, *nego min. et conseq.* Dispar est ergo ratio inter fidem et prophetiam, quod fides essentialiter obscuritatem includat, et ideo non potest stare cum visione beatifica ; at vero prophetia est tantum obscura per accidens, nimirum respectu Prophetarum, quibus quandoque res revelata non est nota nisi sub involucris et in aenigmate; at hoc fuit per accidens ad prophetiae donum, ad quod praecise spectat percipere et annuntiare quae naturalem hominum notitiam excedunt, sive sint praeterita, sive praesentia, sive futura.

Instab. Quod est evacuandum, non fuit in Christo, nam quod

st evacuandum, dicit imperfectionem; atqui ex 1. ad Cor. 13. *Prophetiae evacuabantur*; ergo donum prophetiae non fuit in Christo.

Resp. dist. maj. Quod est evacuandum quoad se, *conc.* quoad effectum, *nego maj.* Atqui prophetiae evacuabantur, quoad effectum instructionalis aliorum, *conc.* quoad se, et propter earum imperfectionem, *nego min.* Itaque prophetiae evacuabuntur, sicut scientia destruetur, non quidem quoad habitum, sed quoad effectum instructionis aliorum, quia in altera vita nulli supererunt edocendi.

CONCLUSIO V.

Omnia dona Spiritus sancti fuerunt in Christo.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Isaiae* 11. ubi Christo tribuuntur septem dona Spiritus sancti, his verbis: *Egredietur virga de radice Jesse . . . et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiae et intellectus; spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini.* Quem locum exponens de Christo Theodoretus, ait. *In ipso habitavit tota plenitudo divinitatis corporaliter, et secundum humanitatem omnia Spiritus charismata.*

Prob. 2. *ratione:* Omnis perfectio a Deo collata hominibus, Christo debet tribui, si non adversetur unioni hypostaticae, aut statui beatitudinis; atqui dona Spiritus sancti sunt perfectiones, quibus homo prompte et expedite Deo moventi obsequitur, nec adversantur unioni hypostaticae, aut statui beatitudinis; ergo.

Objicies: Quaedam ex donis Spiritus sancti important imperfectionem; ergo in Christo non debent admitti.

Prob. ant. Consilium supponit ignorantiam et dubitationem circa agibilia; atqui dubitatio et ignorantia est imperfectio; ergo.

Resp. dist. major. Supponit ignorantiam, per accidens, et ratione subjecti, *conc.* per se, *nego maj.* Licet ergo consilium, ut est in nobis, habeat ignorantiam et dubitationem sibi annexas, id provenit ex nostra imperfectione; non vero ex imperfectione consilii, quod formaliter importat duntaxat rectum et sanum de agendis judicium.

Inst. Saltem donum timoris non fuit in Christo: nam ex 1. Jo: 4. *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem*; atqui in Christo fuit perfecta charitas; ergo.

Resp. dist. maj. Timor servilis ex metu gehennae conceptus non est in charitate, *conc.* timor filialis et reverentialis, *nego maj.* Porro timor in Christo fuit pure filialis, et reverentialis, quia nihil aliud est, quam effectus summae reverentiae erga infinitum Dei majestatem.

CONCLUSIO VI.

Fuerunt in Christo, tum charitas, tum omnes virtutes morales,

tam infusae quam acquisitae , absque imperfectionibus , quae vel proprium peccatum supponunt, vel statui beatitudinis adversantur.

Prob. 1. *de charitate.* Charitas, vel est quid idem cum gratia habituali , ut volunt Scotistae, vel ejus individua comes , ut volunt Thomistae ; atqui in Christo fuit gratia habitualis , ut probavimus supra ; ergo , etc.

Prob. 2. *de virtutibus moralibus infusis:* Quia ex dictis , fuit in Christo gratia habitualis praestantissima ; atqui virtutes morales infusae , gratiam habitualem veluti connaturaliter sequuntur , simulque cum illa infunduntur, ut indicatur in his , *Sap.* 7. verbis: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa* ; ergo , etc.

Prob. 3. *de virtutibus acquisitis* : Quia non sunt denegandae Christo virtutes illae , quae animam perficere ac rite instituere poterant ad opera legi naturae consentanea , et intra limites ejusdem legis , exercenda ; atqui tales sunt virtutes morales ; ergo.

Objicies: Habitus virtutum acquisitarum inutiles sunt cum virtutibus infusis ; ergo non fuerunt in Christo.

Resp. nego ant. Diversum enim est illarum munus; nam virtutes infusae dant solum agere in ordine ad finem supernaturalem ; naturales vero in ordine ad finem naturalem, quae munia a se invicem distingui constat.

Dixi , *absque imperfectionibus, quae vel peccatum supponunt, vel statui beatitudinis adversantur*: quia nullum fuit, nec esse potuit peccatum in Christo , qui insuper , a primo conceptionis instanti , visione beatifica fruitus est.

Hinc 1. *Fides non fuit in Christo* , quia fidei obscuritas, per visionis beatificae claritatem , excluditur. Unde , cum, *Isaiae* 11. de Christo dicitur: *Et erit fides cinctorium renum ejus.* Per fidem, intelligitur fidelitas in promissis.

2. *Spes non fuit in Christo.* Fides ex Apost. Hebr. 11. est fundamentum spei, *est enim sperandarum substantia rerum.* Ergo ubi non est fides , ibi non est spes Theologica ; atqui in Christo non fuit fides ; ergo , etc.

Nec dicas 1. Fuit in Christo spes circa gloriam corporis , nominis exaltationem , et alia quae promeruit; ergo.

Prob. ant. Gloria corporis, exaltatio nominis, erant bona Christo absentia , possibilia , et ardua : ergo , etc.

Resp. nego conseq. Nam ad spem Theologicam non sufficit , ut ejus objectum sit arduum , possibile, et absens; sed insuper requiritur, ut ejus possessio futura, sit incerta et anceps; at Christus de illorum bonorum possessione futura , erat omnino securus et certus ; ergo.

Nec dicas 2. Spes Theologica Christo tribuitur , *Ps.* 15. *Caro mea requiescet in spe.* Ergo.

Resp. nego ant. Neque enim spes ibi sumitur pro virtute Theo-

logica, sed pro simplici desiderio, expectatione, et confidentia.

3. *Temperantia non fuit in Christo*, quatenus importat resistentiam pravis concupiscentiae motibus, quia sic peccatum supponit, a quo ortum habuit concupiscentia; sed solum quatenus dicit abstinentiam ab omni voluptate venerea.

4. *Poenitentia non fuit in Christo*, quatenus dicit principium actus, quo dolemus de peccatis propriis, sed solum quatenus dicit principium actus, quo dolemus de peccatis alienis et offensa Dei.

Quaeres: *Quandonam Christus habuit virtutes acquisitas?*

Resp. Eas habuit a primo instanti conceptionis, quia ei statim debitae fuerunt ratione unionis hypostaticae; unde illae virtutes, quae ideo dicuntur acquisitae, quia per actus repetitos possunt acquiri, in Christo fuerunt infusae per accidens.

CAPUT III.

DE LIBERTATE CHRISTI.

Nota 1. Ex dicendis, *tomo* 4. libertas alia est a coactione, alia a simplici necessitate.

Libertas a coactione, est immunitas ab omni violentia ab extrinseco, contra voluntatis inclinationem illata.

Libertas a necessitate simplici, est potentia activa, quae positis omnibus ad agendum praerequisitis, potest agere vel non agere, vel hoc aut ejus contrarium agere; unde duplex quasi species libertatis distinguitur, nempe *contradictionis*, qua agens liberum potest agere, vel non agere; et *contrarietatis*, qua potest aliquid agere, vel ejus contrarium; sed haec ad essentiam libertatis non pertinet, juxta illud S. Anselmi, dialogo de lib. arb. c. 1. *nec libertas, nec pars libertatis est, potestas peccandi*: immo *est defectus libertatis*, ait D. Tom. ex quo certum est libertatem contrarietatis non fuisse in Christo, qui potentiam peccandi nec assumpsit, nec assumere potuit. Itaque:

Quaerendum superest 1. Utrum Christus circa praecepta fuerit liber, et quomodo: 2 Qua ratione conciliari possit ejus libertas cum ejus impeccabilitate, duplici quaestione.

QUÆSTIO I.

Utrum Christus circa praecepta fuerit liber, et quomodo?

Nota 1. Duplicis generis esse praecepta quibus Christus fuit obligatus; nempe naturalia, quae a lege naturali dictantur, v. g. praecepta de Deo amando, parentibus honorandis, etc. et praecepta positiva, quae lege positiva imponuntur, v. gr. praeceptum de morte subeunda, juxta illud Joann. 14 *sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

Nota 2. In quolibet praecepto duo distinguuntur, nimirum sub-

stantia praecepti, et circumstantiae ipsi adjunctae v.g. in praecepto charitatis, ipsa dilectio est substantia praecepti ; hoc vel illud motivum ex quo elicitur ; hic vel ille finis ad quem ordinatur, actus intensio vel remissio, etc. sunt praecepti circumstantiae. His positis.

CONCLUSIO I.

Christus fuit liber circa praecepta legis naturalis, non quidem quoad substantiam rei imperatae, sed solum quoad motivum et circumstantias.

Prob. 1. pars : Libertas circa substantiam rei praeceptae, aut prohibitae, consistit in hoc quod possit omitti res praecepta, aut poni res prohibita ; atqui Christus rem lege naturali praeceptam non potuit omittere, aut rem eadem lege prohibitam ponere, alias peccato obnoxius fuisset ; ergo.

Prob. secunda pars: quia nec motivum actus praecepti determinatur, nec circumstantiae imperantur lege naturali; v. g. per praeceptum honorandi parentes, neque motivum, vel charitatis, vel obedientiae, ex quo id praestare debeamus, neque omnes actus et circumstantiae determinantur ; ergo Christus circa motivum et circumstantias illorum praeceptorum fuit liber.

CONCLUSIO II.

Christus in subeunda morte a Patre praecepta, fuit liber, non solum quoad circumstantias, sed etiam quoad ipsam mortem in se consideratam.

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiae 53. *Oblatus est, quia ipse voluit* : in quem locum D. Hieron. ait: *non enim necessitatem crucem, sed voluntate sustinuit.*

Joann. 10. *Ego pono animam meam . . . . nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso.* Supra quae verba D. Aug. tract. 47. in Jo. ait : *non glorientur Judaei. . . . saeviant quantum possunt, si ego noluero animam meam ponere, quid saeviendo facturi sunt*, et D. Chrysost. hom. 28. in Epist. ad Hebr. *Erat ei promptum, si voluisset, non venire ad Crucem : potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam.*

Prob. 2. *ex PP.* qui eandem doctrinam apertissime tradunt. D. Aug. trac 37. in Joann. *Dominus*, inquit, *quando voluit, carnem in utero virginali accepit . . . . quando voluit, a carne discessit ; hoc est potestatis, non necessitatis.*

D. Greg. lib. 24. moral. cap. 2. *Dominus*, ait, *Non poenam ex necessitate suscepit. . . mortem nostram, omni necessitate calcata, cum voluit, sponte suscepit.*

Prob. 3. *Ratione in Scriptura fundata*; Christus ipsa sua mor-

te meruit, juxta illud Jo. 10. *Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam.* Et illud Hebr. 3. *Consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae.* Atqui ad merendum requiritur libertas a necessitate simplici, ut definivit Innocent. X. hanc prop. Jansenii, ut haereticam damnando: *Ad merendum et demerendum in statu naturae lapsae, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.* Ergo Christus in subeunda morte fuit liber.

Nec obstant hae particulae; *In statu naturae lapsae*: quia non sunt restrictivae, sed ampliativae, quasi diceretur. *Etiam in statu naturae lapsae*, quod patet ex scopo Pontificis Jansenium damnantis, qui docebat in statu naturae innocentis, in quo fuit natura Christi, fuisse libertatem a necessitate, eamque per peccatum Adami periisse.

Objicies; Christus erat impeccabilis; atqui impeccabilitatis stare non potest cum potestate non adimplendi praeceptum; ergo.

Resp. nego min. Quia Christi libertas cum ipsius impeccabilitate recte conciliari potest. Quod ut manifestum fiat, sit:

QUÆSTIO II.

Qua ratione conciliari possit Christi libertas cum ejus impeccabilitate.

CONCLUSIO

Christus libertas circa mortem praeceptam, rite cum ejus impeccabilitate conciliari potest, dicendo eam in hoc consistere, quod potuerit dispensationem a Patre petere et obtinere, si voluisset, quam tamen volens ac lubens non petivit.

Prob. Ex Matth. 26. ubi Christus aperte significat se potuisse dispensationem praecepti de morte subeunda obtinere, his verbis: *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* Atqui qui dispensationem ab aliquo praecepto petere potest et obtinere, nec tamen eam vult petere, ad hujus praecepti observationem, est maxime liber; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Praeceptum de morte subeunda Christo impositum, fuit indispensabile, juxta illud Luc. 24. *Nonne haec oportuit pati Christum?* ergo Christus non potuit illius dispensationem obtinere.

Resp. dist. ant. Fuit indispensabile, postquam Christus sese determinavit ad non petendam dispensationem *conc.* ante illam determinationem, *nego ant.* Porro Scripturae locus loquitur de eo quod factum est non de eo quod fieri potuit. Christus autem passus est, quia sese libere determinavit ad non petendam a mandato Patris dispensationem.

Inst. 1. Christus dispensationem petiit a Patre; *Matth.* 26. dicens, *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste:* et tamen non obtinuit; ergo praeceptum fuit indispensabile.

Resp. dist. ant. Dispensationem petiit inefficaciter et conditionate, *conc.* efficaciter et absolute; *nego ant.* Itaque Christus inefficaciter petivit dispensationem ut veritatem humanitatis suae demonstraret, sed statim absolute mortem acceptavit, his verbis *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ad quae verba Div. Aug. *Sermo 5. de Passione Domini*, ait: *Prima petitio infirmitatis est, secunda virtutis*, qua se passioni tradidit, *illud optavit ex nostro, hoc elegit in proprio.*

Inst. 2. Voluntas Filii non potest esse contraria voluntati Patris atqui, si Christus dispensationem hujus petiisset, ejus voluntas fuisset contraria voluntati Patris, ergo.

Prob. min. Pater determinate voluit mortem Filii; ergo.

Resp. dist. ant. Voluit determinate mortem Filii, et simul statuit Filium ab ea lege dispensare, si efficaciter dispensationem petiisset, *conc.* et simul statuit non dispensare, *nego ant.* Prudens enim superior, aliquid libere praecipiens, semper praecipit sub hac tacita conditione, *Nisi dispensavero.*

Inst. 3. Quando Christus dixit: *An putas quia non possum rogare Patrem meum*, etc. Jam acceptaverat legem moriendi; ergo inde non potest concludi, quod dispensationem ab illa lege potuerit obtinere.

Resp. dist. ant. Jam acceptaverat legem moriendi, et simul facultatem sibi reservaverat dispensationem petendi ab illa lege, si vellet, *conc.* secus, *nego antec.* Et hoc manifeste colligitur ex textu allato.

Inst. 4. Praeceptum, quo quis sese liberare potest per dispensationem quam habet in sua potestate, non est verum et rigorosum praeceptum; atqui Christo fuit impositum praeceptum moriendi verum et rigorosum; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Non est verum et rigorosum praeceptum, si ab eo quis possit se se eximere auctoritate propria, *conc.* si sola auctoritate praecipientis, *nego maj.* Certe praeceptum audiendi Missam die festo, est verum et rigorosum, etiam erga eum, qui certus est se ab eo dispensationem obtenturam a superiore, si illam voluerit petere.

Inst. 5. Praeceptum rigorosum semper obligat sub culpa; atqui praeceptum, a quo quis potest dispensationem obtinere, non semper obligat; ergo.

Resp. dist. maj. Semper obligat sub culpa, vel ad rem praeceptam exequendam, vel ad obtinendam dispensationem, *conc.* semper obligat sub culpa ad exequendam rem praeceptam, *nego maj.* Ab omni enim praecepto positivo potest Legislator dispensare, nec

potest subditus illi non obtemperare absque peccato, nisi dispensationem obtineat, qua posita, nulla remanet rei praeceptae exequendae obligatio.

Objicies. 2. Modus quo conciliamus libertatem Christi cum ejus impeccabilitate, non solvit difficultatem; nam non est quaestio, utrum Christus liber fuerit in petenda dispensatione, sed quomodo, stantibus ejus impeccabilitate et praecepto divino, fuerit liber ad implendum illud praeceptum, vel non implendum; ergo non satisfacit ille conciliandi modus.

Resp. nego ant. Ad probationem fateor hic quaestionem non esse, utrum Christus fuerit liber in petenda dispensatione, sed contendo Christum eo ipso fuisse liberum in adimplendo praecepto, quo fuit liber in petenda dispensatione, quam sese obtenturum sciebat; hoc enim sufficit ad veram circa praeceptum libertatem.

Inst. Ergo Christus non fuit liber ad praeceptum non implendum, eo stante, sed tantum eo per dispensationem sublato; atqui de illa libertate non est hic quaestio; ergo.

Resp. nego illatum: Quia praeceptum illud erat disjunctivum, de morte subeunda, vel de petenda dispensatione; atqui primum Christus eligit libere, quando se determinavit ad non petendam dispensationem; ergo fuit perfecte liber.

CAPUT IV.

De merito Christi.

Nota. Meritum, est operis valor in ordine ad praemium, et duplex est, nempe meritum de condigno et meritum de congruo.

Meritum de condigno, Est opus bonum, cui ex justitia, praemium debetur .... *Meritum de congruo*, est opus bonum, cui, ex quadam dumtaxat decentia, praemium est debitum ... De solo merito de condigno, quod solum verum et proprie dictum est meritum, hic est controversia, et quaeritur 1. An Christus vere et proprie meruerit. 2. Quandonam. 3. Per quos actus. 4. Tandem, quidnam et quibus personis, meruerit.

CONCLUSIO I.

Christus vere ac proprie meruit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, quae docet Christum morte sua meruisse sibi gloriam corporis et nominis exaltationem; hominibus vero salutem: Philipp. 2. *Factus est obediens usque ad mortem ... propter quod et Deus exaltavit illum*, etc. Hebr. 5. *Consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa* (utique meritoria) *salutis aeternae.*

Prob. 2. Ex Concil. Trid. *sess.* 6. *c.* 7. de Christo dicente: *Sua Sanctissima Passione in ligno Crucis nobis justificationem meruit, et pro nobis Deo Patri satisfecit.*

Prob. 3. ratione : Quia omnes conditiones ad meritum de condigno reperiuntur in Christo; ad verum namque meritum de condigno requiritur 1. *Ex parte actus*, ut sit honestus, liber, et praemio proportionatus. 2. *Ex parte merentis*, ut sit Deo charus et viator. 3. *Ex parte praemiantis*, ut intervenerit pactum, seu promissio; atqui nulla hic deest conditio, ne postrema quidem, ut constat ex ill o Isaiae 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longaevum*. Ergo, etc.

CONCLUSIO II.

Christus meruit a primo Conceptionis instanti usque ad extremum vitae suae spiritum, et non ultra.

Prob. prima pars : Ex Hebr. 10. ubi de Christo dicitur : *Ingrediens mundum dicit : hostiam et oblationem noluisti : corpus autem aptasti mihi . . . . tunc dixi, ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam*. Ergo, juxta Apostolum, ingrediens mundum, id est, in primo instanti suae Conceptionis, obtulit se Deo Patri, ut morte sua impleret voluntatem ejus de Redemptione generis humani; haec autem oblatio utique fuit meritoria, et ideo subdit Apostolus : *In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel.*

Prob. secunda pars : Quia ad meritum necessario requiritur status viae; atqui Christus post mortem non fuit amplius viator; ergo, etc. Unde de seipso dicit, Joann. 9. *Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est; venit nox quando nemo potest operari*. Ubi per *diem*, intelligitur tempus vitae, et per *noctem*, tempus mortis.

Solvuntur Objectiones.

Objicies contra primam partem; Prius est esse, quam operari; ergo Christus non meruit primo suae Conceptionis instanti.

Resp. dist. antec. Prius est natura, *conced.* prius est, tempore, *nego antec.* Unde potuit eodem instanti reali incipere esse et operari libere, adeoque mereri.

Inst. 1. Id quod habetur primo instanti, tribuitur producenti; ergo.

Resp. dist. ant. Quod habetur, vi ipsius generationis, *conc.* quod habetur, per entis producti determinationem, *nego ant.* Primus autem Christi actus fuit a propria voluntate elicitus.

Inst. 2. Si Christus meruisset primo Conceptionis instanti, nihil postea mereri potuisset; falsum consequens; ergo.

Prob. seq. maj. Qui meritus est quodlibet praemium, non potest amplius mereri; atqui Christus per meritum primi instantis, meritus fuisset quodlibet praemium; illud enim meritum fuisset infiniti valoris; ergo.

Resp. dist. min. Meritus fuisset quodlibet praemium, si illud primum opus fuisset seorsim acceptatum ad praemium, *conced.* aliter, *nego min.* Itaque merita Christi non fuerunt singula seorsim acceptata a Deo ad praemium, sed omnia simul et morte consummata.

Objicies. contra secundam partem. SS. Patres asserunt ex latere Christi post mortem aperte fluxisse Sacramenta; atqui non fluxerunt realiter, sed meritorie; ergo Christus post mortem meritus est.

Resp. dist. maj. SS. Patres asserunt Sacramenta ex latere Christi profluxisse, figurative, *conc.* meritorie, *nego maj.* Itaque, ex dictis Patrum, non sequitur, quod Christus per illius sanguinis et aquae profluvium promeritus fuerit divinam Sacramentorum virtutem et efficaciam; sed tantum quod Sacramenta Baptismi et Eucharistiae, in isto sanguinis et aquae profluvio, adumbrata et expressa fuerint.

Inst. 1. Ex Apost. *Rom.* 4. Christus *resurrexit propter justificationem nostram.* Ergo per suam resurrectionem meritus est.

Resp. nego conseq. Nam particula, *Propter*, non significat ibi causam meritoriam, sed causam exemplarem nostrae justificationis, quia repraesentabat nostram resurrectionem ad vitam gratiae.

Inst. 2. Christus in caelo adhuc nobis impetrat dona caelestia; ergo.

Resp. dist. ant. Impetrat dona caelestia, meritum in morte sua consummatum Deo offerendo, nobisque applicando, *conc.* de novo merendo, *nego ant.* Hoc sensu Apostolus, *Hebr.* 7. dicit: quod sit *semper vivens ad interpellandum pro nobis.*

CONCLUSIO III.

Christus meruit per omnes actus liberos humanitatis suae, non vero per actus Divinitatis.

Prob. prima pars: Quia nulli earum actionum defuerunt conditiones ad meritum necessariae; fuerunt honestae, liberae, proportionatae praemio, factae a justo, a Deo acceptatae cum promissione praemii, juxta illud Psalmi 2. *Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam.* Ergo.

Prob. secunda pars: Quia ratio meriti dicit subjectionem premiati ad praemiantem; atqui Christus in actibus suae divinitatis non potest subjici, cum divinitas non habeat superiorem; ergo.

Quaeres, *utrum Christus meruerit per actus amoris Dei?* Ante responsionem:

Nota. Duplex distinguitur amor Dei in Christo, nempe beatificus, qui elicitus est ex directione visionis beatificae, et alius supernaturalis ab amore beatifico distinctus, qui elicitus est ex directione scientiae infusae. Unde:

Resp. Christus non meruit per actum amoris, quem ex visione beatifica eliciebat, sed solum per actum dilectionis, quem ex scientia infusa elicuit.

Prob. prima pars : Quia ad meritum, requiritur ut actus sit liber et a viatore elicitus ; atqui actus amoris, ex visione beatifica profluens, nec fuit liber, nec a viatore, sed a comprehensore elicitus ; ergo.

Prob. secunda pars : Amor Christi, qui a scientia infusa oriebatur, erat liber et Christi ut viatoris, aliasque actus meritorii conditiones habebat; ergo Christus per eum meruit, ut asserit D. Th. q. 19. ar. 3. ad 1. *Non tamen*, inquit, *per charitatem meruit, in quantum erat charitas comprehensoris, sed in quantum erat viatoris.*

CONCLUSIO IV.

Christus meruit, sibi quidem corporis gloriam et exaltationem nominis, nobis autem omnia dona gratiae et gloriae; Angelis vero sanctis quasdam illustrationes, et gaudia, aliaque dona accidentalia, non vero gratiam et gloriam essentialem.

Prob. prima pars, Quae est de fide, Philipp. 2. *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur*, etc. Atqui ibi vera causalitas significatur ; ergo.

Ratio D.Thom. *hic art.*3. est, quia nobilius est habere aliquid ex merito, quam sine merito, nisi aliquid obstet: atqui nihil obstitit quominus Christus gloriam corporis et exaltationem nominis acciperet ex merito, cum illis aliquando caruerit ; ergo.

Objicies: Gloria corporis et nominis exaltatio erant Christo debitae ratione unionis hypostaticae ; ergo illas non meruit.

Resp. nego conseq. Nam debitum naturale, et meritum inter se non pugnant; ergo duplici illo titulo Christus recepit gloriam corporis et nominis exaltationem.

Inst. Christus non potest dici propter se mortuus ; atqui si sibi meruit, pro se mortuus est ; ergo.

Resp. dist. maj. Non potest dici pro se mortuus, ex primaria intentione, *conc.* ex secundaria, *nego maj.* Christus siquidem ex primaria intentione venit et mortuus est propter peccata nostra tamquam principale motivum, quo cessante non venisset, cum quo tamen stat quod sibi etiam aliquid meruerit.

Prob. secunda pars, quae est de fide. 1. *Quoad dona gratiae*, Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Jesu.* Et 1. Jo: 2. *Sanguis ejus emundat nos ab omni peccato.* Quibus verbis significatur nostram justificationem esse gratuitam respectu nostri, et remuneratoriam respectu

Christi. Idem definiit Conc. Trid. sess. 6 c. 5. *Declarat* (S. Synodus) *ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum praeveniente gratia sumendum esse.*

Prob. quoad dona gloriae: Ex Apost. Rom. 5. *Multo magis abundantiam gratiae donationis et justitiae accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.*

Quod etiam definitur in Conc. Trid. sess. 6 cap. 16. *Bene operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus proponenda est vita aeterna, et tamquam gratia filii Dei per Jesum Christum misericorditer promissa; et tamquam merces*, etc.

Prob. tertia pars: Quia Coloss. 2. Christus *est caput omnis principatus et potestatis*, id est, Angelorum; ergo aliquid ipsis meruit; atqui ipsis non meruit gratiam et gloriam essentialem; ergo ipsis meruit aliquas illustrationes et gloriam accidentalem.

Prob. quarta pars: Christus iis tantum meruit gratiam et gloriam essentialem, pro quibus mortuus est: atqui Christus non est mortuus pro Angelis, nam ex Hebr. 2. *Qui sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes . . . nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit.*

Ratio est, quia gratia, et consequenter gloria, decreta est Angelis ante praevisam Incarnationem; ergo non ex meritis Christi.

Objicies. Ephes. 1. Apostolus dicit, *Deum omnia instaurasse in Christo quae in caelis et in terra sunt.* Ergo Christus Angelis meritus est gratiam et gloriam.

Resp. nego consequ. Texus enim exponi debet de ruina Angelorum in caelis instaurata per electos, qui loca rebellium Angelorum occupaturi sunt, et de reparatione hominum in terris, facta per redemptionem generis humani.

Inst. 1. Ephes. 1. dicitur: *Complacuisse Deo per Christum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt.* Ergo.

Resp. nego consequ. Sensus textus est, omnia per Christum reconciliata esse, eo quod homines et Angeli, qui per peccatum divisi erant, reconciliati sunt inter se, et in Christo, ut communi capite moraliter uniti.

Inst. 2. D. Gregor. in lib. 2. Reg. c. 2. ait: *Angeli sanctificati creduntur in Filio.* Ergo sanctificantur per Gratiam Christi.

Resp. dist. conseq. Per gratiam Christi, ut Deus est, *conc.* ut homo Deus, *nego conseq.* ibi D. Doctor aperte loquitur de Christo ut Deo, unde non dicit, *in Christo*, sed dicit, *in Filio.*

Inst. 3. D. Bernardus Serm. 1. de Circumcisione ait: *Idem quippe et Angeli Salvator et hominis.* Atqui loquitur de Christo, ut homo Deus; ergo.

Resp. nego min. Loquitur enim de Christo ut Deo, ut clare se explicat, addens: *Sed ho minis ab Incarnatione, Angeli ab initio creaturae*; ergo loquiturde Christo, ut est creator.

CAPUT V.

DE SATISFACTIONE CHRISTI.

Nota : Sociniani fatentur quidem Christum improprie ac metaphorice pro nobis satisfecisse , hoc nempe sensu , quod patientiae et obedientiae exemplum nobis praebuerit ; sed negant ipsum vere ac proprie pro nobis satisfecisse, hoc catholico sensu,quod poenae, quas passus est, essent pretium redemptionis nostrae, quo nimirum poenae nobis debitae compensarentur; unde inferunt Patrem aeternum ex mera misericordia , et sine ullo ad Passionem Christi respectu, poenam peccato debitam iis remittere qui credunt in eum.

Econtra Catholici omnes docent Christum pro nobis vere, proprie , ac perfecte satisfecisse; sed aliqui contendunt eum non satisfecisse ex vera justitia; alii fatentur satisfecisse ex vera quidem justitia , sed non stricta et rigorosa : quae omnia triplici quaestione solvemus.

QUÆSTIO I.

Utrum Christus vere et proprie pro nobis satisfecerit ?

CONCLUSIO

Christus vere , proprie , et perfecte , pro nobis satisfecit. **Est de fide.**

Prob. 1. ***Argumento ex Scriptura deducto***: ille vere ac proprie pro nobis satisfecit , quem Pater poenis peccato debitis oneravit ; qui illas poenas persolvendas in se suscepit ; qui illas loco nostri , per veram in locum nostrum subrogationem, persolvit; atqui Christus , 1. Poenis peccato debitis oneratus fuit a Patre. 2. Illas poenas solvendas in se suscepit. 3. Easdem poenas loco nostri, per veram subrogationem , persolvit ; ergo.

Prob. prima pars min. Isaiae 53. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Rom. 8. *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.*Unde S Cyrill. Alexand. *lib.* 2. *in Joann.* ait *: Quoniam in peccato eramus, atque idcirco morti et interitui debebamur, Filium suum Pater in redemptionis pretium dedit pro nobis* ; ergo.

Prob. secunda pars min. Ex Galat. 3. *Christus nos redemit de maledicto legis , factus pro nobis maledictum*: id est, punitionem nobis debitam in se transtulit. Unde D. August. lib. 14. contra Faustum cap. 4. ait; *Suscepit Christus sine reatu supplicium nostrum , ut inde solveret reatum nostrum.*

Prob. tertia pars min. Ex Roman. 8. *Cum adhuc peccatores essemus , secundum tempus , Christus pro nobis mortuus est.* 2. Corinth. 5. dicitur *: qui non noverat peccatum, pro nobis pecca-*

tum fecit. Ex quibus sic argumentor: pro aliquo agere aut pati, est illius vice et loco agere, aut pati per veram in illius locum subrogationem: nam particula, *pro*, ex usu Scripturae, aut rei, aut personae, in alterius rei, aut personae locum, subrogationem significat; sic 2. regum 18. David ait: *Absalon fili mi, quis mihi tribuat ut ego moriar pro te*? id est, *utinam loco tuo mortuus essem*. Atqui Christus pro nobis mortuus est, pro nobis poenas peccati tulit; ergo non solum utiliter nobis, sed etiam vice et loco nostro atque adeo vere et proprie pro nobis satisfecit.

Prob. 2. Tradit. Patrum, qui unanimi consensione docent, Christum nos redemisse per satisfactionem proprie dictam.

Origenes, *Tract. in cap.* 16. *Matth.* haec habet: *Deus pro animabus omnium dedit commutationem, praetiosum sanguinem Filii sui.*

Cyrill. Jerosolym. Catechesi 13: *Jesus seipsum in redemptionis pretium offerens, nonne illam adversus homines iram dissolvit?*

D. August. enarratione in Psalm. 95. *Tenebantur homines captivi sub diabolo, et daemonibus serviebant, sed redempti sunt a captivitate; vendere enim se potuerunt, sed redimere non potuerunt: venit redemptor et dedit pretium, fudit sanguinem suum, et emit orbem terrarum.... Sanguis Christi pretium est.* Ex his omnibus sic arguitur: illi censuerunt Christum vere ac proprie nos, per satisfactionem proprie dictam, redemisse, qui asseruerunt Christum seipsum dedisse in pretium redemptionis nostrae, sanguinem suum dedisse commutationem pro animabus nostris, fudisse sanguinem, et eo emisse orbem terrarum; atqui id asseruerunt Patres; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Scriptura nullibi docet Christum pro nobis satisfecisse, et loco nostro subrogatum fuisse; ergo.

Resp. dist. ant. Scriptura nullibi id docet, expresse, *conc.* implicite, aequivalenter, et necessaria consecutione, *nego ant.* In his enim et aliis Scripturae verbis continetur: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*; ex quibus utrumque certe colligitur, et Christum loco nostri fuisse subrogatum, ac, debita nostra solvendo, pro nobis satisfecisse; et ita, licet vox ipsa, *satisfactionis*, et *subrogationis*, expresse in Scripturis non reperiatur, res tamen nomine significata in illis expresse continetur, quod sufficit ad dogma catholicum de satisfactione Christi stabiliendum.

Objicies. 2. Vera satisfactio pro peccatis repugnat ex parte Dei Patris; ergo.

Prob. ant. Deus Pater nobis peccata gratis omnino remittit; atqui nihil magis opponitur gratuitae remissioni, quam proprie di-

cta satisfactio ; ergo repugnat ex parte Dei Patris, proprie dicta satisfactio.

Resp. dist. min. Nihil magis opponitur gratuitae remissioni, quam proprie dicta satisfactio, repetita ab eo, cui fit gratuita remissio, *conc.* repetita ab alio, qui se vadem ac sponsorem pro debitore constituit, *nego min.* Porro, in praesenti mysterio, Deus satisfactionem a nobis non repetiit, sed a dilecto Filio suo, in quo summa misericordia respectu nostri et summa justitia respectu Christi satisfaciendi s, enituit, ut declarat Apostolus Roman. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiae suae propter remissionem praecedentium peccatorum.*

Inst. 1. Illi gratis non remittitur, qui sponsorem habet, a quo omne debitum solvitur; atqui, ex responsione, homo peccator Christum habet sponsorem, a quo omne debitum solvitur; ergo.

Resp. dist. maj. In debitis realibus, *conc.* personalibus, *nego maj.* Inter utrumque illud debitum, hoc discrimen est, quod in debitis realibus restituenda sit aequalitas rei ad rem, quod quilibet potest praestare pro alio; at in debitis personalibus, restituenda est aequalitas personae ad personam, quae ita exigit constitui a persona ipsa laedente, ut fit gratuita remissio respectu illius; si persona laesa satisfactionem ab alio oblatam acceptet, licet vera fit satisfactio justitiae respectu illius, qui loco personae laedentis ponitur, ut in hoc mysterio factum est.

Inst. 2. Ut debitum gratis remitti dicatur, requiritur ut creditor nihil exigat; atqui Deus creditor gravissimas poenas a Christo sponsore solvendas exigit; ergo.

Resp. dist. maj. Requiritur ut creditor nihil exigat a debitore, *conc.* a sponsore, qui poenas a debitore contractas in se suscepit, *nego maj.* Diversum ergo est subjectum gratuitae remissionis et satisfactionis; a Christo exigitur satisfactio, nobis vero gratuita remissio impenditur: quae duo non sunt sibi contraria, sed rite conciliantur in diversis subjectis.

Inst. 3. Si Christus ut sponsor perfecte pro nobis solvit, commutatus quidem est debitor, sed debitum non est gratis remissum; atqui res ita se habet in hoc mysterio; ergo.

Resp. dist. maj. Non est gratis remissum, respectu sponsoris, qui pro debitore solvit, *conc.* respectu ipsius debitoris, cujus personale debitum in alium transfertur, *nego major.* Quod ergo Deus vadis et sponsoris solutionem personalem acceptaverit, fuit certe maxima benignitas, atque censetur gratuita debiti remissio respectu hominis.

Instab. 4. Si Christus pro nobis vere ac proprie satisfecisset, inanes et frustraneae essent nostrae privatae satisfactiones; falsum conseq. Ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia licet Christus omne pretium pro nobis solverit, ejus tamen merita nobis non applicantur, nisi per bonas nostras actiones per gratiam Christi elicitas; nam Deus satisfactiones Christi pro nobis non acceptavit quoad ejus effectus; nisi sub conditione applicationis ipsis faciendae per bona gratiae opera; et Christus ipse non aliter eas voluit a Patre acceptari, et hominibus prodesse.

Objicies. 2. Scripturae loca, in quibus dicitur quod Christus pro peccatis hominum satisfecerit, metaphorice, non ad litteram sumenda sunt: ergo.

Prob. ant. Toties Scriptura metaphorice sumenda est, quoties sumpta in sensu litterali probare videtur factum, quod est contra aequitatem, vel repugnat; atqui Christum satisfecisse pro nobis, est contra aequitatem, et repugnat; ergo.

Prob. minor. Est contra aequitatem, ut innocens pro reo plectatur, ejusque loco substituatur; atqui Christus est innocens; ergo: etc. 2. Repugnat Deum sibi ipsi satisfacere; simul enim daret et acciperet solutionem; atqui Christus est Deus; ergo.

Resp. ad 1. *dist. maj.* Contra aequitatem est, ut innocens pro reo puniatur, si sponsor ejus fuerit, *nego*, peccata enim rei quoad poenam censentur translata in sponsorem; si sponsor ejus non fuerit, *subdist.* contra aequitatem est, si ista substitutio fiat auctoritate humana, *conc.* hanc enim potestatem Deus non concessit judicibus, quibus prohibuit ne unum pro alio puniant, *Exod.* 24. dicens: *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur.* Si ista substitutio fiat auctoritate divina, *nego maj.* hujus enim substitutionis multa sunt exempla in Scripturis, v. g. ob factum Cham, execrationi subjicitur Canaan: Genes. 19. ob factum Davidis, pereunt septuaginta hominum millia: et Thren. 5. dicitur: *Patres nostri peccaverunt, et non sunt: et nos iniquitates eorum portavimus.*

Resp. ad 2. *dist. min.* Christus est Deus, simul et homo, *conc.* est Deus tantum, *nego min.* Porro Christus, ut homo, sibi ipsi satisfecit ut Deo, in quo nulla est contradictio; adversarii ergo committunt fallaciam, *a dicto secundum quid, ad dictum simpliciter,* quando, ex eo quod Christus sibi satisfecerit ut Deo, concludunt simpliciter et absolute Christum sibi satisfecisse.

Inst. Scripturae non alium assignant mortis Christi finem, quam ut nobis exemplum patientiae praebeat: *Christus passus est pro nobis,* inquit Divus Petrus, Epist. 1. cap. 2. *vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Ergo.

Resp. nego ant. Cujus falsitas constat ex testimoniis inter probationes adductis; equidem Christus passus est, ut nobis esset patientiae exemplum, sed ille finis partialis est et secundarius, non adaequatus nec primarius; cum primario et principaliter passus sit ad humani generis redemptionem.

Objicies 3. Is pro nobis non satisfecit vere, qui non solvit id omne quod debebamus sustinere; atqui Christus non sustinuit id omne quod debebamus sustinere: debebamus enim mortem aeternam sustinere, quam Christus non sustinuit; ergo.

Resp. nego min. ad prob. *dist.* Christus non sustinuit mortem aeternam, quoad ejus durationem, *conc.* quoad valorem aequivalentem, *nego.* Equidem mors Christi, temporanea fuit physice, sed a persona infinita, a qua fuit tolerata, infinitatem quamdam moralem contraxit, quae plusquam sufficiens est ad compensandas poenas in duratione infinitas.

QUÆSTIO II.

Utrum Christus satisfecerit ex vera justitia.

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi fuit ex vera justitia.

Prob. Ex Scriptura Rom. 3. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius; ad ostensionem justitiae suae.* Et Col. 2. *Delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud Cruci.* Atqui hae voces, *ostensio justitiae*, *delens chirographum*, sonant satisfactionem ex vera, et proprie dicta justitia factam; ergo.

Prob. 2. *ex trad. PP.* Div. August. lib. 13. de Trinit. ait: *Non autem diabolus potentia Dei, sed justitia superandus fuit.*

Sanct. Leo, Serm. 12. de Passione Domini: *Ad dominationem diaboli destruendam*, inquit, *magis usus est justitia rationis, quam potestate virtutis.*

Proclus Cyzicensis, Hom. de Incarnatione relata in Conc. Ephes. parte 1. capit. 1. *Erat itaque*, inquit, *alterutrum duorum necessarium, aut ut omnes condemnati praecipites abirent in mortem, aut certe ut tale redemptionis pretium daretur, quod omnibus justitiae numeris sufficeret ad liberationem.*

Prob. 3. *ratione*: Justitia definitur, *constans ac perpetua voluntas unicuique quod suum est reddendi ad aequalitatem.* Atqui Christus omne debitum nostrum solvit, ut probavimus contra Socinianos; solvitque non solum ad aequalitatem, sed superabundanter, propter infinitam suae personae dignitatem; ergo.

Objicies. 1. Inter Deum et hominem, non potest dari actus justitiae proprie dictae; atqui Christus satisfecit Deo, quatenus homo fuit; ergo.

Resp. dist. maj. Inter Deum et hominem purum, *conc.* inter Deum et hominem Deum, *nego maj.* Porro Christus satisfecit, non ut homo purus, sed ut homo Deus, per actiones theandricas.

Inst. Inter Patrem et Filium, non potest dari actus justitiae stri-

ate dictae : atqui Christus, ut Deus homo, est Filius Patris aeterni; ergo.

Resp. dist. maj. Si Filius non habeat bona propria *conc.* si habeat, *nego maj.* Filius autem Dei habet bona propria, nempe humanitatem, cujus est dominus; ergo ex propriis potuit satisfacere.

Objicies. 2. Omne peccatum non est contra justitiam; ergo satisfactio non est ex vera justitia.

R. nego ant. Omne enim peccatum, est injuria Deo illata, qua laeditur jus, quod Deus habet, ut ipsi obediatur.

QUÆSTIO III.

Utrum Christus satisfecerit ex justitia rigorosa.

Nota. Ut satisfactio fit ex rigore justitiae, requiruntur juxta definitionem satisfactionis a nobis traditam, ut supra qu. 2. immed. praec. sex conditiones: *Prima*, ut fit redditio voluntaria honoris. *Secunda*, ut fit aequivalens. *Tertia*, ut fit ex propriis. *Quarta*, ut fit ex alias indebitis. *Quinta*, ut fit ad compensandam injuriam. *Sexta*, ut injuria fit alteri illata.

1. Constat apud omnes satisfactionem Christi fuisse voluntariam; nam ex Is. 53. *Oblatus est, quia ipse voluit.*

2. Constat eam fuisse ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam, Rom. 5. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.*

Restat ergo videndum 1. An satisfactio Christi fuerit aequivalens. 2. An ex propriis. 3. An ex alias indebitis. 4. Tandem: An fuerit ad alterum: sequentibus articulis.

ARTICULUS I.

An satisfactio Christi fuerit aequivalens; sive an Christus tantum reddiderit, quantum Deus exigere juste poterat ad compensandam perfecte injuriam sibi illatam.

Nota. 1. Triplex distingui potest valor satisfactionum Christi. *Primus, est essentialis*, qui petitur ex parte actionum Christi physice spectatarum. *Secundus, est accidentalis*, qui petitur, ex parte gratiae sanctificantis, quae actiones Christi significabat. *Tertius, est substantialis*. qui petitur ex parte personae satisfacientis, et his duplex est, radicalis et derivatus.

Valor radicalis, ex ille, qui petitur ab ipsa Verbi divini personalitate, in quantum est veluti pars pretii oblati, ex qua et ipsa actione, unum quoddam morale coalescit, quod Deo in satisfactionem offertur.

Valor derivatus, est ille, qui petitur ab ipsa Verbi divini personalitate, prout habet rationem circumstantiae dignificantis actiones agentis.

Nota. 2. Valor *essentialis* et *accidentalis* satisfactionum Christi est finitus, sicut principia ex quibus oritur; valor vero *substantialis* sive radicalis, sive derivatus, est infinitus sicut infinita est persona, ex qua oritur. His notatis:

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi est aequivalens, immo et superabundans. Ita Div. Thom. et communiter Theologi contra Scotum et Scotistas.

Prob. 1. Ex Scriptura, quae docet 1. nostram, per Christum, redemptionem fuisse superabundantem, Psalm. 129. *Copiosa apud eum redemptio.* 2. Eam superasse peccati gravitatem, Rom. 5. *Non sicut delictum, ita et donum: ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.* 3. Illius virtutem fuisse sufficientem ad delenda omnium hominum peccata, 1. Jo: 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.*

Prob. 2. *ex PP.* D. Chrysost. in cap. 5. ad Rom. Hom. 10. ait: *Christum non modo tantum juvisse, quantum laeserat Adam, sed et multo plenius . . . . multo enim plura, iis quae debebamus, rependit Christus, atque adeo tanto plura, quanto mare immensum ad pusillam guttam collatum, majus esse possit.* Et Clemens VI. Extravag. *Unigenitus*, de poenit. et remis. *Non guttam*, inquit, *sanguinis modicam, quae tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione generis humani suffecisset, sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse.*

Prob. 3. *ratione:* Nam, satisfactio Christi in genere moris, est infiniti simpliciter valoris; ergo non solum est aequivalens peccato, cujus malitia non est simpliciter, sed tantum extrinsece infinita, sed est superabundans. *Prob. ant.* Valor satisfactionis petitur ex dignitate personae satisfacientis, quae est illius principium, *quod*, immo, quae est pars satisfactionis illius. *Qui semetipsum humiliavit, factus obediens usque ad mortem.* Atqui persona Christi est infinita simpliciter; ergo, etc.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Satisfactio Christi non fuit infinita; ergo, etc.

Probat. ant. Christus satisfecit per actiones humanas; atqui actiones humanae Christi sunt finitae; ergo, etc.

Resp. esto maj. dist. min. Sunt finitae, quoad entitatem physicam, *conced.* quoad valorem moralem substantialem *nego min.* Nam si attendatur valor radicalis, est infinitus, utpote fluens a persona Verbi infinita, quae et offerebat simul, et erat pars rei oblatae, *Humiliavit enim semetipsum.* Si attendatur valor derivatus, est etiam infinitus, utpote fluens ex unione hypostatica Verbi cum humanitate.

Dixi : *Esto maj* nam Christus non satisfecit per actiones solum humanas, sed per actiones Theandricas, id est, per actiones hominis Dei: utraque enim natura suo modo concurrit ad satisfactionem, humana materiam actionum et passionum subministrando, divina valorem infinitum impertiendo; unde potest negari major.

Inst. 1. Ut valor *radicalis* actionum Christi fit infinitus, debuit persona Christi sese submittere et offerre; atqui persona Christi, utpote divina, non potuit sese submittere et offerre; ergo.

Resp. dist. min. Persona Christi, seorsim et secundum se sumpta; *conc.* hypostatice unita cum humanitate, *nego min.* nam de ea sic considerata scribit Apostolus Philippens. 2. *Humiliavit semetipsum.* Hae fuerunt adinventiones Domini, ut, quod in caelis non poterat, in terris sese persona Verbi submitteret.

Inst. 2. Si valor infinitus fit ex eo quod persona infinita conjunctim cum humanitate offeratur et submittatur, Beata Virgo Maria, offerendo suum Filium, satisfecisset infinite, et nunc sacerdos in altari pro omnium peccatis satisfaceret; falsum consequens; ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia in satisfactione, non solum spectari debet res oblata, sed etiam persona offerens, quae se, vel per se, vel per rem suam submittit; sicque ad infinitam satisfactionem requiritur persona infinita offerens.

Inst. 3. Non potuerunt actiones Christi a divina persona habere infinitum valorem, nisi singula Christi opera fuerint aequalis valoris cum omnibus ejus operibus collective sumptis; absurdum conseq. ergo.

Resp. dist. seq. maj. Nisi singula opera fuerint aequalis valoris, quoad sufficientiam, *conc.* quoad effectum satisfaciendi, *nego seq.* Equidem singula opera Christi fuerunt aequalis valoris *quoad sufficientiam*, quia singulorum operum valor fuit infinitus; non fuerunt tamen aequalis valoris *quoad effectum satisfaciendi*, quia pendet effectus ille ab ordinatione Christi, qui noluit singula sua opera suum effectum habere, nisi dependenter a sua morte, nam Heb. 2. *Decebat . . . . auctorem salutis eorum per passionem consummare.*

Inst. 4. Si unica Christi actio fit infiniti valoris superflue Christus moriendo totum effudit sanguinem; impium conseq. ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam opus salutis ex intentione Christi debet considerari; atqui Christus propter suam erga nos ardentissimam charitatem, per mortem propriam voluit opus salutis consummare; ergo etc. nam, ut ait D. Aug. serm. 101. de tempore: *Mors, nisi a morte, superari non poterat, ideo mortem Christus sustinuit*, etc.

Inst. Valor operum Christi est quid creatum; ergo et quid finitum.

Resp. nego ant. Neque enim est aliquid creatum; neque aliquid

increatum, cum non sit ens physicum sed morale, scilicet fundamentum reale aestimationis Dei, et omnium prudentum.

Objicies. 2. Cui aliquid deest, illud non est aequivalens; atqui satisfactioni Christi aliquid deest ex Apost. Coloss. 1. *Adimpleo ea quae desunt passionum Christi, in carne mea*; ergo.

Resp. dist. min. Aliquid deest, quoad illius applicationem nobis factam, *conc.* quoad valorem solutionis, *nego min.* Id ergo quod deest satisfactioni Christi, sunt bona nostra opera; sine quibus satisfactio Christi nobis applicari non potest.

Inst. Necesse fuit ad valorem satisfactionis Christi, ut a Deo acceptaretur; ergo ex sese aliquid ipsi defuit, nec fuit aequivalens.

Resp. dist. ant. Necesse fuit ut a Deo acceptaretur, nec potuit non acceptari, *conc.* et potuit non acceptari, *nego ant.* unde satisfactio Christi, non ex Dei acceptantis liberalitate vim obtinuit, sed ex sola sui ipsius condignitate, qua factum est ut Deus nihil habuerit gratuito remittendum, nec potuerit non acceptare satisfactionem ex se valoris simpliciter infiniti.

Objicies. 3. Si Christus non solum aequivalenter, sed et superabundanter satisfecerit, jam sunt inutilia sacramenta, jam nos non tenemur amplius ullam ex parte nostra exhibere satisfactionem; falsum conseq. ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia Deus noluit satisfactiones Christi, licet valoris sint infiniti, nobis applicari, nisi dependenter a cooperatione nostra per opera virtutum, et specialiter per receptionem Sacramentorum, quae sunt publica instrumenta, quibus Deus utitur, ut, quam sanguine suo promeruit, gratiam nobis communicet: *Sumus*, quidem, *cohaeredes Christi, si tamen compatimur, ut et conglorificemur*, ait Apost. Rom. 8.

ARTICULUS II.

An satisfactio Christi fuerit ex propriis.

CONCLUSIO.

Christus satisfecit ex propriis. Est contra Vasquez.

Prob. Ille satisfecit ex propriis, qui satisfecit ex bonis sub speciali suo dominio constitutis; atqui Christus satisfecit ex bonis sub speciali suo dominio constitutis: ergo, etc. *Prob. min.* Christus satisfecit per actiones *theandricas*, secundum suum valorem substantialem consideratas; atqui actiones *theandricae*, erant sub speciali Christi dominio constituae: ergo, etc. *Prob. min.* Actiones *theandricae* spectari possunt, vel ut personam Verbi se se submittentem, intrinsece includebant tamquam sui partem, a qua hauriebant valorem radicalem; vel ut connotabant extrinsece eamdem personam, a qua valorem derivatum habebat; atqui actiones *theandricae*, utroque modo illo spectatae, erant sub speciali et abso-

luto Christi dominio: persona enim Verbi, utpote divina, sub nullius dominio jacet, sive spectetur ut est pars satisfactionis, sive ut significat actiones satisfactorias; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Actiones, per quas satisfecit Christus, erant sub dominio Dei; ergo.

Respond. dist. ant. Actiones secundum entitatem, et valorem finitum spectatae, *conc.* secundum valorem substantialem et infinitum, *nego ant.* solutio patet ex dictis.

Inst. 1. Christus satisfecit in quantum erat homo: atqui omnia, quae Christus habuit ut homo erant sub dominio Dei; ergo id, per quod satisfecit, erat sub dominio Dei.

Resp. dist. maj. Christus satisfecit in quantum erat homo et Deus simul, *conc:* in quantum homo tantum, *nego maj.* suppositum enim Verbi et fuit pars satisfactionis, et actiones satisfactorias dignificavit.

Inst. 2. Christus passus et mortuus est in quantum homo tantum; ergo et satisfecit in quantum homo tantum.

Resp. nego conseq. Nam triplicis generis sunt attributa Christi; alia ipsi competunt in quantum Deus est, v. g. comprehendere Deum; alia illi conveniunt in quantum homo est, non vero conveniunt ei, ut Deus est, nisi per communicationem idiomatum, v. g. pati, mori, etc. alia ei conveniunt in quantum est Deus homo, talia sunt quae submissionem significant, v. g. offerre se; satisfacere etc.

Inst. 3. Humanitas Christi fuit principium actionum illius satisfactoriarum; ergo Christus satisfecit ut homo tantum.

Resp. dist. ant. Fuit principium partiale, *conced.* totale, *nego ant.* Itaque humanitas fuit *principium quo*, actionum Christi satisfactoriarum, sed persona Verbi, quae sustentabat humanitatem, fuit earumdem *principium quod*, ac proinde Christus, nec ut homo seorsim, nec ut Deus seorsim, sed ut homo Deus satisfecit.

Objicies. 2. Ea satisfactio non fit ex propriis, quae fit ex gratia creditoris; atqui satisfactio Christi facta est ex gratia creditoris, nempe ex gratia unionis hypostaticae; ergo.

Resp. dist. min. Satisfactio Christi facta est ex gratia unionis hypostaticae, praesuppositive, *conc.* formaliter, *nego min.* neque enim per gratiam unionis formaliter Christus satisfecit, sed per actiones proprias quibus, supposita unione hypostatica, contulit valorem infinitum.

ARTICULUS III.

An satisfactio Christi fuerit ex alias indebitis.

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi fuit ex alias indebitis. Est contra Vasquez.

Prob. Quia, Christus satisfecit per opera secundum valorem sbu-

stantialem considerata ; atqui opera Christi, secundum illum valorem spectata, sunt indebita : nam sunt actiones Verbi divini se submittendis et dignificantis actiones satisfactorias ; atqui actiones Verbi alteri sunt indebitae, sicut et ipsum Verbum ; ergo.

Confirmatur. ex dictis superiori conclusione: illud quippe est alteri indebitum, quod est sub singulari et absoluto Christi dominio atqui actiones Christi satisfactorie, secundum valorem substantialem spectatae, sunt tales, ut probavimus ; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Quidquid creatum est, Deo debetur titulo gratitudinis, religionis, etc. atqui omnes Christi actiones satisfactoriae, erant creatae ; ergo.

Resp. dist. min. Erant creatae, quoad entitatem, *conc*. quoad valorem substantialem, *nego min*. Valor enim ille oritur ab *ipsa* Verbi persona, quae, sicut nulli subjacet, sic nulli quidquam debet: immo ille valor est ipsamet Verbi persona humanitati conjuncta, quae simul cum ea humanitate se *exinanivit*.

Inst. 1. Christus illum valorem infinitum in suis actionibus accepit a Deo : ergo illum Deo debebat.

Resp. nego ant. Equidem actiones Christi istum valorem acceperunt, sed non Christus ipse, qui a se, supposita humanitatis a Verbo substentatione, valorem istum effundebat.

Inst. 2. Christus accepit a Deo unionem hypostaticam; ergo et valorem substantialem suarum actionum accepit a Deo.

Resp. dist. ant. Accepit a Deo unionem hypostaticam, quae est conditio necessario praerequisita ad eliciendas actiones *satisfactorias*, *conc*. quae fit principium activum actionum setisfactoriarum, *nego ant. et conseq*. Equidem Christus accepit a Deo unionem hypostaticam, qua supposita, dignitas quaedam infinita effluxit in humanitatem ; at sola Verbi persona dignitatem illam per se proxime et directe contulit ; ergo, ab ea sola emanavit uterque valor, radicalis scilicet et derivatus, actionum Christi.

Objicies. 2. Omnes actiones, Christi theandricae, a Deo reposci poterant ; ergo ipsi erant debitae.

Pront. ant. Ab eo, qui concessit beneficium infinitum, reposci potest infinita gratitudo; atqui Deus Christo concessit beneficium infinitum, nempe unionem hypostaticam ; ergo.

Resp. dist. min. Unio hypostatica est beneficium infinitum, ratione Verbi uniti, *conc*. ratione modi unionis, *nego min*. Beneficium enim, quod humanitas accepit per unionem hypostaticam, erat quidem rei infinitae secundum se, sed non secundum participandi modum; nam humanitas finite solum a Verbo terminata est; unde illud beneficium non reposcebat gratitudinem infinitam simpliciter, sed solum gratitudinem finitam.

ARTICULUS IV.

An satisfactio Christi fuerit ad alterum.

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi fuit ad alterum.

Prob. Satisfactio ab eo facta, qui habet distinctam naturam, distinctum dominium, et distinctum saltem virtualiter suppositum, est ad alterum; atqui talis fuit satisfactio Christi; ergo, etc. *Prob. min.* quia satisfactio fuit ab ipsa Verbi divini personalitate ut terminante naturam humanam; atqui personalitas Verbi, prout terminat humanitatem, habet naturam et voluntatem distinctam a natura et voluntate divina, habet distinctum dominium, personam quoque saltem virtualiter a persona, cui facta est satisfactio, distinctam, ob diversitatem dominiorum; ergo.

Objicies: Satisfactio Filii respectu Patris, non est proprie ad alterum; atqui Christus, etiam prout est homo, est Dei Patris Filius et quidem naturalis; ergo, etc.

Prob. maj. Pater et Filius unam tantum personam moralem constituunt; ergo.

Resp. dist. ant. Unam tantum moralem personam constituunt, si non habent diversa dominia. *conc.* si habeant, *nego ant.* Porro Christus, prout est homo, dominium habet omnino distinctum a dominio Patris, ratione cujus personam virtualiter a Deo Patre distinctam habet.

Inst. Unius ad seipsum satisfactio, non est ad alterum; atqui satisfactio Christi fuit sui ipsius ad se ipsum; ergo.

Resp. dist. maj. Unius ad se ipsum, si non sit virtualiter duplex; *conc.* si fit virtualiter duplex, *nego maj.* Itaque persona Verbi, propter distinctas naturas, ex quibus constat, habet diversa dominia, et est virtualiter duplex; nam Verbum in se ipso subsistens, virtualiter a seipso, prout in humanitate subsistit, distinguitur; proindeque illius ad seipsum satisfactio, vere ac proprie fuit ad alterum.

CAPUT VI.

De variis Christi titulis et officiis.

Nota: Nostri non est instituti hic omnes Christi dignitates, et omnia recensere officia, magis praecipuis contenti, agemus. 1. De praedestinatione Christi. 2. De ejus filiatione. 3. De ejus servitute. 4. De dignitate capitis in Christo. 5. De ejus regia et judiciaria dignitate. 6. De ejus sacerdotio. 7. De ejus patrocinio. 8. De ejus mediatione, totidem quaestionibus.

QUÆSTIO I.

De praedestinatione Christi.

CONCLUSIO.

Christus, ut homo, vere est, et dicitur praedestinatus, tum ad filiationem divinam, tum ad visionem beatificam.

Prob. prima pars: Praedestinatio, est *rerum, quae fiunt in tempore, praeordinatio in mente divina*; atqui decretum fuit ab aeterno, ut Christus, quatenus homo, esset in tempore Filius Dei, juxta illud Apostoli, Rom. 1. *Qui praedestinatus est Filius Dei in virtute*, ergo Christus est, et vere dicitur praedestinatus ad divinam filiationem.

Prob. secunda pars: Ille praedestinatus est ad visionem beatificam, qui praedestinatus est ad id, cui debetur, et ex quo sequitur visio beatifica; atqui Christus praedestinatus est ad divinam filiationem, cui debetur, et ex qua sequitur visio beatifica; ergo.

Objicies contra primam partem: Praedestinatio refertur ad personam; atqui persona Christi non potest dici praedestinata ad divinam filiationem; ergo Christus non potest dici praedestinatus.

Resp. dist. min. Persona Christi, prout in seipsa subsistens, non potest dici praedestinata ad divinam filiationem, *conc.* prout subsistens in natura humana, *nego min.* Licet ergo persona Verbi semper fuerit Filius Dei simpliciter, non tamen fuit semper Filius Dei, quatenus subsistens in humanitate assumpta, sed hoc acquisivit in tempore ex mera Dei liberalitate.

Inst. 1. Christus non potest dici Filius Dei adoptivus, nequidem hoc sensu; quod adoptio referatur ad personam, prout subsistentem in natura humana; ergo a pari, etc.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod filiatio adoptiva excludat filiationem naturalem, ut dicemus quaest. sequenti; at in praedestinatione haec exclusio locum non habet.

Inst. 2. Praedestinatio est gratia; atqui Christus prout supponit pro persona, nihil potest recipere titulo gratiae; ergo.

Resp. dist. min. Christus prout supponit pro persona in se subsistente *conc.* subsistente in natura humana, *nego min.*

Inst. 3. Terminus praedestinationi debet esse distinctus a re quae praedestinatur; atqui divina filiatio, quae est terminus praedestinationis, non est distincta a Christo Filio Dei, qui est res praedestinata; ergo.

Resp. dist. min. Divina filiatio non est distincta a Christo, si spectetur ut suppositum, quod terminat naturam divinam, *conc.* si spectetur ut suppositum, quod terminat naturam humanam, *negò min.* Porro diversus ille respectus sufficit, ut eadam res et sit praedestinata, et terminus praedestinationis.

QUAESTIO II.

De filiatione Christi.

Nota 1. Duplex est filiatio, naturalis nempe, et adoptiva. *Filius naturalis*, est ille, cui, jure nativitatis, paterna haereditas debetur.. *Filius adoptivus*, est extraneus, qui, per gratiam, ad haereditatem assumitur. Unde adoptio a Jurisconsultis definitur; *Personae extraneae assumptio gratuita ad haereditatem.*

Nota 2. In VIII. Saeculo *Felix* Urgelitanus et *Elipandus* Toletanus, docuerunt Christum esse Filium Dei adoptivum. Damnati sunt ab Hadriano S. P. et a Conc. Francofordiensi.

CONCLUSIO.

Christus, etiam quatenus homo, nec est, nec dici potest Filius Dei adoptivus.

Prob. 1. Ex Scriptura, Rom. 8. *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Ex quo sic argumentor: ille, cui non pepercit Deus, est Filius Dei proprius et naturalis; atqui ille, est Christus quatenus homo, cum, ut arguit *Hadrianus* I. ad Episcopos Hispaniae, non potuerit tradi in mortem, nisi quatenus homo; ergo Christus, quatenus homo, et Filius naturalis non potest esse Filius adoptivus; illa enim duo opponuntur: ergo.

Prob. 2. *ex PP.* Divus Hilarius, lib. 6. de Trinit. super haec verba: *Hic est Filius meus*, ait: *Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum ab Apostolis creditum, non ex nuncupatione, sed ex natura, neque ex adoptione, sed ex nativitate.*

Div. August. tract. 82. in Joann. *Non filii gratia*, inquit, *non natura: unigenitus autem natura, non gratia.* Ut autem significet se etiam loqui de Christo ut homine, subjungit: *An hoc etiam in ipso Filio ad hominem referendum est? ita sane.*

In lib. qui inscribitur, *Sacrosyllabus*, approbato in Concilio Francofordiensi, dicitur: *Proprius Filius factus est ex muliere, non adoptivus.* Atqui factus est ex muliere, prout homo est; ergo.

Prob. 3. Ratione peremptoria, desumpta ex libro *sacrosyllabo*: Filius adoptivus debet esse persona extranea, ut constat ex definitione adoptionis; atqui Christus, *Etiam ut homo*, non est persona extranea respectu Dei, cum non sit persona alia a persona Verbi divini, quae est vere et proprie Filius Dei; ergo Christus, nec est, nec potest dici Filius Dei adoptivus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Div. Irenaeus, *lib.* 3. *Adversus haereses* cap. 21. sic habet; *Propter hoc enim, Verbum Dei homo, et qui Filius*

Dei est, Filius hominis factus est, immixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens fiat Filius Dei. Ergo Christus adoptionem percepit.

Resp. nego conseq. Nam haec verba, *Ut adoptionem percipiens*, non referuntur ad Christum, sed ad quemlibet hominem, qui justificationis gratiam adeptus est, ita ut sensus verborum D. Irenaei hic sit: Filius Dei factus est Filius hominis, ut quilibet alius homo per ejus merita justificatus, per adoptionem fiat Filius Dei; addit enim post citata verba, *Non poteramus aliter immortalitatem accipere? nisi prius immortalitas fieret quod et nos: ut adoptionem filiorum perciperemus.*

Objicies 2. D. Hilar. *lib.* 2. *de Trinit.* de Christi novitate loquens, ait: *Ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur.* Ergo Christus, *ut homo*, fuit adoptatus.

Respond. In textu Hilarii mendum irrepsisse in aliquibus exemplaribus, positumque, *adoptatur*, pro, *adoratur*, quod verbum requiritur, ut constat ex antecedentibus: sic enim exemplar quod habeo prae manibus, Basileae, ann. 1523. Praelo mandatum, habet: *Parit Virgo, partus a Deo est, panni sordent, Deus adoratur; ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoratur.*

Objicies 3. Qui habet formam adoptionis, est Filius adoptivus; forma enim necessario producit suum effectum; atqui Christus habet formam adoptionis, nempe gratiam habitualem; ergo.

Resp. dist. maj. Si sit capax effectus illius formae, *conc.* si non capax, *nego maj.* Itaque, ut si quis sit capax adoptionis, debet esse persona extranea, atqui Christus etiam ut homo, non est persona extranea, ejus enim humanitas subsistit subsistentia divina; ergo, etc. *Ratio est*, quia effectus gratiae, non est constituere Filium adoptivum reipsa praecise, sed cum connotato extraneitatis, quam extraneitatem gratia in Christo non connotat, cum sit Filius naturalis.

Inst. 1. Filius naturalis, est productus in similitudinem naturae; atqui Christus ut homo, non est productus a Deo in similitudinem naturae; ergo.

Resp. dist. maj. Filius naturalis, qui producitur per viam generationis, est in similitudinem naturae, *conced.* qui producitur per viam unitionis substantialis cum Verbo, *nego maj.* Christus itaque, ut homo, non est Filius Dei naturalis per generationem, sed per unionem substantialem, quia in primo suæ conceptionis instanti fuit hypostatice unitus cum Verbo, cujus unionis virtute fit, ut una sit cum Deo persona, et consequenter Filius naturalis.

Inst. 2. Haec propositio: *Christus, ut homo, est Deus*, falsa est; ergo et ista: *Christus, ut homo, est Filius Dei naturalis.*

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod in prima propositione,

particula, *Ut*, sumitur *reduplicative*: unde sensus est: *Christus ratione humanitatis est Deus*, quod falsum: in secunda vero, particula, *Ut*, sumitur *specificative*, et sensus est; *Verbum in humanitate subsistens*, *est Filius Dei naturalis*, quod verissimum est.

Inst. 3. Verbum, quatenus Deus, ex ratione suae naturae divinae, habet ut sit Filius Dei naturalis; ergo ex ratione naturae humanae, habet ut sit Filius Dei adoptivus.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Verbum, ut Deus, sit persona divina; econtra, ut homo, non est persona humana; et ideo cum adoptio non respiciat naturam, sed personam, sequitur quod Verbum, quatenus Deus, sit Filius Dei naturalis, sed non sequitur quod Verbum, quatenus homo, sit Filius Dei adoptivus.

QUÆSTIO III.

De servitute Christi.

***Nota* 1. Duplici modo quis potest alterius esse servus, stricte, nimirum, et late.**

***Servus stricte*, Est ille, qui non est sui juris, sed Domini, ad cujus haereditatem et bona nullum habet jus.**

***Servus late*, est ille, qui habet naturam ab alio dependentem, cui obedire tenetur ut subditus.**

***Nota* 2. Felix et Elipandus contenderunt, ideo Christum, quatenus hominem, esse, et dici debere Filium Dei adoptivum, quod esset et dici deberet proprie servus Dei, contra quos sit:**

CONCLUSIO.

Christus, etiam quatenus homo, nec est, nec dici potest proprie servus Dei.

Prob.* 1. Auctoritate Concilii Francofordiensis in Epist. Synodica, ubi dicitur: *Si Deus verus est, qui de Virgine natus est, quomodo potest tunc dici servus, vel adoptivus? Deum enim nequaquam audetis confiteri servum, vel adoptivum.

***Prob.* 2. *Ex PP.*D. Damasc. lib.3. de fide cap. 21. *Sciendum est*, inquit, *eum ne servum quidem dicere nobis licere*, cujus sententiae rationem dans, ait: *Siquidem servitutis et dominationis vocabula, non naturae sunt indicia, sed ex eorum genere, quae sunt ad aliud, quemadmodum paternitatis et filiationis nomina*; id est, non in naturam cadunt, sed in solam personam; persona autem Christi, cum sit divina, nequaquam serva dici potest.**

***Prob.* 3. *ratione*: Christus, *etiam ut homo*, est Filius Dei naturalis, ut supra probavimus; ergo Christus, *etiam ut homo*, nec est, nec potest dici servus Dei stricte. *Conseq.* patet, quia Filius naturalis, est sui juris, atque vi suae originis habet jus ad boni**

et haereditatem Patris, quod cum servitute stricte sumpta stare non potest.

Objicies, Christus, in Scriptura, saepissime appellatur servus, sic Isaiae 42. dicitur: *Ecce servus meus, suscipiam eum ... complacuit sibi in illo anima mea... judicium gentibus proferet.* Quae verba Christo applicantur, Matth. 12. Ergo.

Resp. dist. conseq. Dicitur servus, improprie et late, *conc.* proprie et stricte, *nego conseq.* Christus itaque dicitur *servus* improprie et late, quatenus naturam humanam habebat, per quam servitutis officia exercebat; sed non dicitur *servus* proprie, quatenus conditionis servilis, ut docent Patres Francofordiensis, *In Epist. ad Episcopos Hispaniae*, his verbis: *Etsi eum Propheta servum nominasset, non tamen ex conditione servitutis, sed ex humilitatis, obedientia qua factus est Patri obediens usque ad mortem.*

Inst. 1. Omnis creatura est Dei serva; atqui Christus est, et, secluso Arianae haeresis periculo, potest dici creatura: ergo.

Resp. dist maj. Omnis creatura, pura, *conc.* creatura, in Verbo divino subsistens, *nego maj.* Christus autem est creatura a Verbo divino personalizata et terminata.

Inst. 2. Christus, Philipp. 2. *Formam servi accepit*; ergo est servus proprie.

Resp. dist. ant. Formam servi accepit, improprie; et quod officia tantum, *conc.* quoad conditionem servilem, *nego ant.* Equidem ad officia servi sese Christus demisit, sed servi conditionem nunquam suscepit, immo nec suscipere potuit, utpote Filius Dei naturalis.

Inst. 3. Conditio servilis nil aliud est, quam natura creata ac dependens; atqui Christus suscepit naturam creatam ac dependentem; ergo.

Resp. nego maj. Nam conditio servilis non cadit in naturam, sed in personam, quae nec sui juris est, sed alieni, nec habet jus ad haereditatem paternam; proindeque cum persona Christi et sit sui juris, et habeat jus ad haereditatem paternam; Christus non potest dici stricte servus, etiam prout est homo. Ita respondent Patres Francofordienses, suamque responsionem confirmant ex S. Leone, qui *homil.* 2. *de Nativitate Christi*, ait: *creata est forma servi sine conditione servili.*

Inst. 4. Qui fuit Patri obediens usque ad mortem Crucis, ille potest dici servus Patris; atqui talis fuit Christus; ergo.

Resp. dist. maj. Qui fuit obediens ex necessitate et timore, *conc.* qui fuit obediens libere et ex charitate, *nego maj.* Sic autem Christus fuit obediens Patri, ut Felici et Elipando respondet Alcuinus, *lib.* 5. nomine PP. Francofordiensium: *Non conditione debitae servitutis, sed implendae paternae voluntatis in salute humana, voluntaria obedientia: nam in Christo quidquid gestum est, totum voluntatis fuit, non necessitatis.*

QUÆSTIO IV.

De dignitate capitis in Christo.

Nota. Ad rationem capitis mystici et moralis requiritur, ut praestet in membra, ea omnia, quae caput naturale obit in corpore physico, et specialiter haec tria. 1. Ut habeat praeeminentiam supra singula et omnia membra. 2. Ut habeat plenitudinem bonorum, quae per partes duntaxat reperiuntur in membris. 3. Ut habeat vim in membra influendi dona vitae supernaturalis per gratiam et gloriam. Quaeritur hic, utrum Christus sit caput Ecclesiae, hominum, et Angelorum. Ideo

CONCLUSIO.

Christus, ut homo, est caput Ecclesiae. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ephes. 1. *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius.* Et Coloss. 1. *Ipse est caput corporis Ecclesiae.*

Prob. 2. Quia Christus, ut homo specificative, habet omnes conditiones veri capitis respectu Ecclesiae; namque;

1. Habet praeeminentiam in totam Ecclesiam, Coloss. 1. *Ipse est caput corporis Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus primatum tenens.* Unde Christus de seipso dicit, Jo. 12. *Vocatis me, Magister et Domine, et bene dicitis, sum etenim.*

2. Habet plenitudinem omnium gratiarum, Jo. 1. *Vidimus eum plenum gratiae et veritatis.*

3. In omnia Ecclesiae membra gratiam et dona spiritualia influit, Ephes. 4. *Crescamus in illo, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et connexum*, nempe per influxum gratiarum, nam Jo. 1. *De plenitudine ejus omnes accepimus.*

Objicies 1. Si Christus esset caput Ecclesiae, esset etiam membrum Ecclesiae; nam caput est membrum corporis naturalis: atqui id dici non potest; ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia, *Caput*, est vox analoga respectu capitis naturalis et mystici; in hoc autem mysticum convenit cum naturali, 1. Quod sicut caput naturale, est suprema pars corporis, ita caput mysticum dignitate praecellat iis, respectu quorum est caput. 2. Quod quemadmodum in capite naturali omnes sensus vigent, ita in mystico est plenitudo omnium gratiae donorum. 3. Quod sicut in capite naturali est virtus influendi in caetera membra vitam et motum; ita in morali sit vis influendi vitam supernaturalem gratiae, et gloriae; sed in hoc disconvenit, quod caput morale non importet rationem partis, nec consequenter dependentiam ab aliis partibus; Christus ergo, qui est fundator gregis, non est de grege.

Inst. Apost. 1. Cor. 12. ***Vos estis corpus Christi et membra de membro***, ergo Christus est membrum hujus corporis.

Resp. nego conseq. Quia Apostolus per, ***membra***, intelligit quemcumque fidelem, et per vocem, ***de membro***, intelligit, non Christum, sed Ecclesiam Corinthiam, unde sensus est: vos estis membra Ecclesiae Corinthiae, quae est pars Ecclesiae universalis, unde in Graeco dicitur: ***Estis membra ex parte.*** Et in Syriaco: *Estis corpus mystice*, (id est, Christi) ***et membra in loco vestro.***

Objicies. 2. Christus, ut homo, seu, per humanitatem, non influit dona gratiae in membra corporis Ecclesiae; ergo, ut homo, non est caput Ecclesiae.

Resp. dist. ant. Si per *tò homo*, intelligatur sola humanitas, *conc.* si intelligatur homo subsistens in natura Verbi, ***nego ant.*** Atqui per, *tò homo*, intelligatur homo subsistens in natura Verbi, quia merita, quae Christus, prout caput, membris suis communicat, pretium habent ex conjunctione humanitatis cum Verbo; unde particula, *ut homo*, non est reduplicativa ***adaequate***, ita ut indicet rationem adaequatam meriti, sed inadaequate, et *quasi specificative.*

Resolves. Christum esse caput morale, 1. ***Beatorum***, quibus communicat gloriam. 2. ***Justorum***, quibus communicat gratiam. 3. *Fidelium peccatorum*, qui uniuntur illi per fidem, quae, licet sit mortua, est tamen gratia per Christum. Sola difficultas est de infidelibus et damnatis; pro qua solvenda:

CONCLUSIO II.

Christus est caput infidelium, non quidem actu, sed potentia: nulla vero ratione est caput damnatorum.

Prob. prima pars; Illi non sunt actu membra Christi, quibus nullam vitam communicat, neque perfectam per charitatem, neque imperfectam per fidem; atqui tales sunt infideles; ergo.

Prob. secunda pars : Infideles a Christo gratias actuales accipiunt, quibus cooperarentur, si cooperantur, ulterioribus auxiliis istruerentur, quibus possent ad fidem pervenire, baptizari, et salvari; ergo sunt membra Christi, potentia, ait D. Thom. *Quaest.* 8. *art.* 3. *in corp.*

Dices : Infideles non baptizati, non sunt membra Ecclesiae; ergo nec sunt membra Christi.

Resp. dist. ant. Non sunt membra Ecclesiae actu, *conc.* potentia, ***nego ant.*** Sunt ergo membra Ecclesiae potentia, hoc sensu, quod Christus det illis media sufficientia quibus bene uti possunt, et justificari, si voluerint. Ita D. Thom. hic.

Prob. tertia pars : Qui sunt a Christo in aeternum separati, nec jam ullum ab eo accipiunt influxum; non sunt membra Christi; atqui damnati tales sunt; ergo, etc. Ita D. Thom. hinc,

CONCLUSIO III.

Christus, ut homo, est caput bonorum Angelorum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Coloss. 2. *Estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis.* Et 1. Petr. 3. *Profectus in coelum, subjectis sibi Angelis, et potestatibus, et virtutibus.* Unde D. August. *serm.* 3. *in Psalm.* 36. ait: *Corpus capitis illius sumus. Nunquid soli nos? omnes qui ab initio fuerunt justi, adjunctis etiam legionibus et exercitibus Angelorum.*

Prob. 2. Quia Christus, etiam respectu Angelorum, habet tres conditiones ad rationem capitis necessarias; et sufficientes, cum eis praecellat dignitate, gratiarum plenitudine, et in eos influat varias illuminationes, variaque dona gloriae, et gaudiorum accidentalium.

QUÆSTIO V.

De regia et judicaria Christi dignitate.

Quaeres 1. *An Christus, ut homo, fuerit Rex?*

Respond. affirm. Ut manifeste declarat Scriptura, Matth. 26. *Hic est Jesus Rex Judeorum.* Et ipse Jesus sciscitanti Pilato utrum esset Rex, *Matth.* 28. respondit. *Tu dicis, quia Rex sum ego.* Unde Div. August. *in Psalm.* 147. de Christo dicit: *Unctus est et Rex et Sacerdos: Rex pugnavit pro nobis; Sacerdos obtulit se pro nobis.*

Quaeres 2. *Quale fuerit regnum Christi, an temporale, vel spirituale tantum?*

Resp. Non fuit temporale, ut declarat ipsemet Joann. 18. *Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judaeis; nunc autem regnum meum non est hinc.* Ergo fuit spirituale, positum in institutione, administratione, dispositione rerum omnium quae ad hominum salutem ordinantur. Unde Christus potuit 1. Sacramenta instituere. 2. Creare Magistratus Ecclesiasticos. 3. Condere leges. 4. Omnes homines ad suarum legum observationem adstringere.

Dices: Christo concedi debet omnis dignitas, quae ipsum non dedecet; atqui Christum non dedecuit regia potestas temporalis; ergo.

Resp. dist. antec. Quae Christo non dedecet, nec est contraria officio redemptoris, *conc.* si sit contraria officio redemptoris, *nego ant.* Porro regia dignitas in Christo, erat maxime contraria officio redemptoris, quod debuit exequi *factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.*

Quaeres 3. *An Christus, ut homo, sit Judex vivorum et mortuorum?*

Resp. affirmat. Id enim expresse tradit Scriptura, Actor. 10. *Ipse est constitutus a Deo Judex vivorum et mortuorum*. Idem habetur Joannis 5. *Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio* Atqui non est constitutus Judex ut Deus: habet enim hanc potestatem a se; ergo est constitutus Judex ut homo: sic enim declaratur Joann. 5, *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Hinc D. Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 13. *Filius hominis*, inquit, *judicaturus est, nec tamen ex humana potestate, sed ex ea qua Filius Dei est; et rursum Filius Dei judicaturus est, nec tamen in ea forma apparens, in qua Deus est aequalis Patri, sed in ea qua Filius hominis est.*

Quaeres 4. *Ad quos se extendat judiciaria Christi potestas?*

Resp. Se extendit ad omnes omnino homines, nullo dempto; juxta illud: 2. Corinth. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum.*

Ratio est, quia Christus per passionem meruit ut fit et dicatur omnium Dominus, ex Roman. 14. *In hoc Christus mortuus est et resurrexit, ut vivorum et mortuorum dominetur.*

Objicies 1. Christus non judicabit homines qui jam credunt; ergo, etc.

Prob. ant. Ex Joann. 5. ubi dicitur: *Qui credit et qui misit me, habet vitam aeternam, et in judicium non venit, sed transit de morte ad vitam*; ergo, etc.

Resp. nego conseq. Quia ibi, *judicium* non sumitur pro actu judicandi, sed pro condemnatione; unde sensus est; qui credit, non condemnabitur in extremo judicio; quo etiam sensu dicitur ibidem: *Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii*, id est, condemnabuntur.

Objicies 2. Joann. 5. *Qui non credit, jam judicatus est*; ergo hic non stabit in judicio Christi.

Resp. dist. ant. Jam judicatus est per legem, ob illius transgressionem, *conced.* aliter, *nego ant.* Illa porro condemnatio propter legis transgressionem, non impedit quominus etiam judicetur per Judicem, ad quem pertinet ferre sententiam mortis quoad executionem, in eum qui jam per legem morti addictus est quantum ad reatum et obligationem; nam Matth. 25. *Tunc dicet his qui a sinistris erunt: Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum.*

QUÆSTIO VI.

De Christi Sacerdotio.

Nota. Sacerdotium duobus modis sumitur, nimirum, 1. *Late*, et improprie, pro facultate bonum opus exercendi, quo sensu, 1.

Petri 2. omnibus fidelibus dicitur, *Vos estis genus electum, regale sacerdotium.* 2. Proprie et stricte, pro auctoritate, singulari titulo alicui collata, ad sacrificium proprie dictum Deo offerendum.

Hic sacerdotii nomen *proprie* sumitur, ac quaeritur, 1) Utrum Christus fuerit vere ac proprie Sacerdos. 2. An fuerit Sacerdos prout homo. 3. An Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.

CONCLUSIO I.

Christus vere ac proprie fuit Sacerdos. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Hebr. 5. ubi Christo attribuuntur haec verba Psalm. 109. *Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.* Et Heb. 4. dicitur: *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit coelos, Jesum Filium Dei.*

Prob. secunda ratione: Sacerdos proprie, est ille qui publica auctoritate constituitur, ad offerenda Deo dona et sacrificia pro hominibus; atqui Christus 1. auctoritate publica nempe divina, fuit constitutus Sacerdos, Hebr. 5. *Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu.* 2. Fuit constitutus ad offerenda pro hominibus dona et sacrificia; ibidem, *Pro hominibus constituitur . . . ut offerat dona et sacrificia pro peccatis*; ergo.

Objicies: Christus non immolavit hostiam; ergo non fuit proprie Sacerdos.

Resp. nego conseq. Quia ad verum sacrificium satis est, quod hostia ab eo offeratur, qui ad id est constitutus; atqui Christus, ex Ephes. 4. *tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis*: ergo.

Inst. Martyres vitam propriam pro Deo offerentes, non dicuntur, nec sunt Sacerdotes; ergo.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Christus ad offerendam hostiam corporis sui a Deo constitutus est, non autem Martyres.

CONCLUSIO II.

Christus non fuit Sacerdos prout Deus, sed prout homo hypostatice unitus Deo.

Prob. 1. Ex Apost. Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus*; sed qui assumitur ex hominibus, homo est; ergo.

Prob. 2. Ex PP. dicentibus cum D. Ambr. lib. 3. de fide, cap. 5. *Idem Sacerdos, idem et hostia*, atqui Christus fuit hostia prout homo Verbo substantialiter conjunctus; ergo.

Prob. 3. *ratione*: Quia Sacerdos debet esse medius inter Deum et homines, debetque habere superiorem cui sacrificet; atqui Christus non ut Deus, sed ut homo, est medius inter Deum, et homines, et Deo inferior; ergo.

CONCLUSIO III.

Christus est Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.

Prob. Ex Script. Hebr. 7. *Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.* Et ex Concilio Trident. sess. 22. cap. 1. *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in aeternum declarans* (Christus) *corpus et sanguinem suum, sub speciebus panis et vini, Deo Patri obtulit*, etc.

Quaeres 1. *Quare Christus dicitur Sacerdos secundum ordinem Melchisedech?*

Resp. Ratio est, quia sacrificium Christi ex parte rei oblatae expressius fuit repraesentatum per sacerdotium Melchisedech, quam per sacerdotium Aaron; nam Christus in ultima coena suum corpus et suum sanguinem incruento modo obtulit sub panis et vini speciebus, quibus olim Melchisedech, in suo sacrificio, tamquam Sacerdos, usus fuerat, Genes. 14. *Melchisedech proferens panem et vinum*, (*erat enim Sacerdos Dei altissimi*) *benedixit ei.*

Quaeres 2. *Quare Christus dicitur Sacerdos in aeternum?*

Respond. dicitur in aeternum, quoad se, et quoad effectum. 1. Quidem *Quoad se*, quia Christus, in suo munere sacerdotali non habuit successorem, sed eo adhuc fungitur, seipsum quotidie sacrificans Sacerdotum ministerio, quod sacrificium duraturum est usque in finem mundi: porro quae diu durant, dici solent aeterna. *Quoad effectum*, qui est consummatio Sanctorum in gloria, quae in aeternum duratura est; et sic causa dicitur aeterna ab aeternitate effectus.

QUÆSTIO VII.

De Christi patrocinio.

Nota. Patroni nomine intelligitur is, qui unum pro alio rogat et interpellat: unde hic quaeritur, utrum Christus, ut homo, oraverit in terra, et nunc etiam in caelis oret pro nobis.

CONCLUSIO I.

Christus, ut homo, in hac vita vere ac proprie oravit pro nobis

Prob. 1. Ex Scriptura: Lucae 6. *Exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei.* Ergo.

Prob. 2. *ratione*; Ut Christus in terris degens, oraverit proprie dicta oratione, satis fuit, ut per voluntatem humanam, ex qua orabat, non potuerit implere omne quod volebat, sed tantum dependenter a Deo; atqui Christus per voluntatem humanam, ex qua orabat, non potuit adimplere omne quod per illam volebat; ergo potuit, ac debuit ad divinam virtutem recurrere, ut, quae volebat, obtineret.

Objicies: Christus praesciebat quid futurum esset; ergo non debuit orare.

Resp. nego conseq. Nam ad orandum satis fuit Christo, ut sciverit, id quod petebat, non futurum, secundum Dei decretum, nisi dependenter a sua oratione.

Quaeres : *An omnis oratio Christi fuerit semper exaudita ?*

Nota : Duplex fuit oratio Christi , *una absoluta* , per quam aliquid postulabat ex absoluto obtinendi desiderio,*altera conditionata* , per quam aliquid ex affectus duntaxat conditionate exoptabat.

Resp. Oratio Christi absoluta , semper fuit exaudita ; non vera conditionata.

Prob. prima pars Ex Joann. 11. ubi Christus dixit Patri : *ego autem sciebam , quia semper me audis.* Quod non potest intelligi nisi de oratione absoluta.

Ratio est , quia oratio Christi absoluta, fuit semper divinae voluntati conformis : nihil enim per eam voluit , nisi quod sciret Deum absolute velle , posita sua oratione ; ergo , cum Dei voluntas absoluta suum effectum semper obtineat, oratio Christi absoluta , semper fuit exaudita.

Prob. secunda pars : Quia Christus *Matth.* 26. oravit Patrem oratione conditionata , *Pater* , inquit , *si fieri potest , transeat a me calix iste* ; atqui non fuit exauditus : ergo.

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo , etiam nunc in caelis non orat pro nobis.

Prob. 1. Ex Scriptura , Roman. 8. *Christus , qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Ad quae verba D. August. *Epist.* 59. ait : *Nunquid interpellat , et non etiam postulat ? immo vero quia postulat , pro eo positum est, interpellat.* Et D. Greg. in Psalm. 5. poenitentialem : *Quotidie Christus orat pro Ecclesia de qua testatur Apostolus, quia sedens ad dexteram Patri , interpellat pro nobis.*

Prob. 2. *ratione* : Oratio , est expressio sui desiderii facta illi , qui juvare potest;atqui tale desiderium merito admittitur in Christo ; ergo , etc. *Oratur in forma Dei* , ait D. August. in Ps. 85. *Orat in forma Servi.*

Objicies 1. Christus nunc non meretur , ergo nec orat.

Resp. nego conseq. Disparitas est , quod status viae requiratur ad merendum , non autem ad orandum ; atqui Christus non est in via ; ergo.

Inst. 1. Quia orat , impetrat ; sed qui impetrat , meretur ; ergo qui orat , meretur.

Resp. dist. min. Qui impetrat, propter dignitatem actualem suae orationis , meretur , *conc.* propter merita praeterita : *nego min.* Cum itaque Christus , et Sancti in caelis , nobis aliquid impetrant, in eis conceditur , non propter meritum actuale , sed propter merita , quae , cum in terris viverent , compararunt.

Inst. 2. Christus in hac vita sufficienter oravit ; ergo nunc non orat.

Resp. dist. conseq. Non orat , ex indigentia, *conc.* ex abundan-

tia, *nego conseq.* Christus itaque orat ex abundantia, eo modo quo amicus, qui ab amico gratiam sibi concedendam impetrasset, eandem gratiam tempore ipsius concessionis postulare non desineret.

Objicies 2. Si Christus adhuc hodie oret pro nobis, possemus illum rogare, ut oret pro nobis; atqui hoc est contra praxim Ecclesiae, quae in suis Litaniis nunquam dicit; *Christe, ora pro nobis*; sed, *miserere nobis*. Ergo.

Resp. dist. maj. Possemus absolute, *conc.* si sit periculum erroris aut periculi, *nego maj.* Illa ergo orandi formula non est usurpanda, 1. Ne connivere videamur cum Arianis: quando enim simpliciter rogatur aliquis, ut oret, tunc significatur ipsum habere superiorem quem possit orare, et quia simpliciter loquendo Christus non est inferior Deo, immo Deus ipse, non debet rogari, ut oret; sed potius, ut misereatur nostri. 2. Quia Christum debemus invocare secundum titulum ipsi magis honorificum; standum ergo est praxi Ecclesiae, quae errorum Arii et Nestorii vitandorum causa, renuit hunc orandi modum usurpare.

QUÆSTIO VIII.

De meditatione Christi.

Nota 1. Mediator, est is, qui medius est inter partes dissidentes; ut eas reconciliet. Porro mediator, alius est talis *simpliciter*, alius *secundum quid*.

Mediator *simpliciter*, est is, qui reconciliat partes diffidentes, non tantum orando et supplicando, sed etiam solvendo et satisfaciendo uni parti pro altera.

Mediator *secundum quid*, est is, qui reconciliat partes dissidentes, orando solum et supplicando uni parti pro altera, et quidem mediate; sic Sancti at Sacerdotes sunt mediatores Dei et hominum, quia interpellant Deum pro hominibus *mediate* tantum, nempe per Christum qui nos redemit.

Certum est apud omnes, Christum esse mediatorem Dei et hominum simpliciter, juxta illud Apostoli 1. ad Timoth. 2. *Unus est mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*: quod de solo mediatore simpliciter intelligi potest.

Nota 2. Circa mediationem Christi, duplex est error. *Primus*, est Calvini, qui, *In diebus Epistolis ad Polonos contra Stancarum*, contendit Christum secundum utramque naturam divinam et humanam, tanquam principium *quo*, mediatoris officio perfunctum fuisse; cum econtra Catholici omnes doceant Christum esse mediatorem, prout est homo cum persona Verbi unitus, ita ut natura humana Christi fuerit principium *quo* operationum, quibus mediatoris opera agebat: Verbum vero fuerit eorumdem operum principium *quod*, a quo suum valorem substantialem desumebant.

Secundus error, est ejusdem Calvini et Lutheri, qui contendunt invocationem Sanctorum in caelis regnantium, (quos dicimus mediatores secundum quid) oppositam esse mediationi Christi, eique detrahere; quos errores duobus articulis confutabimus.

ARTICULUS I.

Utrum Christus sit mediator Dei et hominum secundum humanitatem, vel divinitatem?

CONCLUSIO.

Christus non est mediator Dei et hominum secundum divinitatem, sed secundum humanitatem in Verbo subsistentem. Est contra Calvinum.

Prob. 1. Ex Apost. ad Tim. 2. *Unus Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus.* Cur, quaeso, addit, *homo*, nisi ad exprimendam naturam, secundum quam Christus est mediator? Hoc notat August. *serm.* 11. de verbis Apostoli; *Non ait; Christus Jesus, inquit, ne tu putares secundum Verbum dictum, sed addidit, homo, mediator Dei et hominum homo Christus Jesus.* Et lib. 2. de peccato orig. cap. 28. *Non per hoc mediator est, quod aequalis Patri; per hoc enim, quantum Pater, tantum et ipse a nobis distat: et quomodo erit medietas, ubi eadem distantia est? ideo Apostolus non ait: Christus Jesus: sed, homo Christus Jesus. Per hoc ergo mediator, per quod homo, inferior Patre, quia in forma servi; superior nobis, quia sine labe peccati.*

Prob. 2. Traditione PP. S. Cyrill. (a) ait: *Audiens quod dictus est Sacerdos propter humanitatem, erubescisne? deinde quomodo non admiratus es quod non secundum sacerdotum morem alteri fecerit sacrificii modum, sed sibi ipsi et Patri?* Ubi non solum aperte dicit, Christum esse Sacerdotem propter humanitatem, sed etiam innuit non esse talem propter divinitatem, dicens, obtulisse sacrificium *sibi ipsi et Patri.* Non enim potest unus et idem, ut idem, sacrificium offerre et accipere; accipit ergo ut Deus, offert ut homo.

D. Aug. lib. 10. conf. cap. 43. *In quantum homo, in tantum mediator, in quantum autem Verbum, non medius, quia aequalis Deo.*

Prob. 3. *ratione:* Mediator debet esse medius, id est, aliquo modo distans ab utraque parte diffidente: atqui Christus, ut Deus, non potest esse medius inter Deum et homines, cum fit ipse Deus; ergo est medius, ut homo unitus Verbo; sic enim distat a Deo in natura, et ab hominibus in dignitate infinita gratiae unionis.

(a) *Apologia* 12. *cap. contra Orientales.*

Objicies. Sub ea ratione Christus est mediator, sub qua nos reconciliavit et pacificavit; atqui Christus, nos reconciliavit, prout Deus ab humanitate praecisus; juxta illud 2. Cor. 5. *omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit per Christum*. Et illud Coloss. 1. *pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quae in terris, sive quae in coelis sunt*. Ergo.

Resp. dist. major. Sub ea ratione Christus est mediator, sub qua nos reconciliavit et pacificavit, supplicando et satisfaciendo pro nobis, *conc.* exaudiendo et acceptando satisfactionem praestitam, *nego maj*. Atqui Christus nos reconciliavit prout Deus, etc. exaudiendo et satisfactionem acceptando, *conc.* supplicando et satisfaciendo, *nego min*. Sic enim non fuit mediator, nisi qua homo unitus divinitati. Ex hac responsione patet, quod omnis mediator reconciliat et pacificat, sed non omnis, qui reconciliat et pacificat, continuo est mediator.

Inst. 1. SS. PP. asserunt necesse fuisse Christum esse Deum, ut esset mediator, *Neque enim liberaremur per unum mediatorem Dei et hominum*; inquit Aug. Enchiridii cap. 18. *Nisi esset Deus*. Ergo Deus qua Deus, est mediator.

Resp. nego conseq. Equidem, ut Christus fuerit mediator, necesse fuit ut esset Deus, non quod debuerit opera mediatoris elicere per naturam divinam; sed ut illa mediatoris opera haberent ex persona divina dignitatem moralem infinitam, necessariam ad satisfaciendum Deo; itaque, cum is tantum fit mediator, qui opera elicit, per quae impetrat reconciliationem, Christus formaliter fuit mediator per solam humanitatem, licet, praeter formam humanitatis, debuerit habere divinum suppositum, quod pretium, et dignitatem operibus humanitatis conferret. Unde D. Aug. *lib*. 9. *de Civ. Dei, cap*. 15. postquam dixit: *Quaerendus est mediator, qui non solum homo, sed etiam Deus fit*, addit: *Nec tamen ob hoc mediator est, quia Verbum, et maxime quippe immortale, et maxime beatum Verbum longe est a mortalibus miseris, sed mediator per quod homo*.

Inst. 1. Renovare corda et dari Spiritum sanctum sunt opera mediatoris; atqui illa opera soli Deo, ut Deus est, conveniunt; ergo,

Resp. dist. maj. Renovare corda et dare Spiritum sanctum meritorie; sunt opera mediatoris, *conc.* efficienter, *nego maj*. Sic enim non est opus mediatoris, sed ejus apud quem mediator intercedit, id est totius Trinitatis.

ARTICULUS II.

Utrum invocatio sanctorum opposita sit mediationi Christi?

Nota: Hic non *quaeritur* 1. Utrum liceat a Sanctis petere, ut nobis concedant beneficia spiritualia; certum est enim quod, *Omne*

donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. Jac. 1. Ergo nihil debemus a Sanctis petere, quam ut nobis impetrent a Deo illa gratiae et gloriae dona, quibus indigemus.

Non quaeritur, Utrum Sancti sint mediatores nostri apud Deum simpliciter et immediate; certum est enim, quod Christus solus sit mediator noster simpliciter, Sancti sunt tantum mediatores secundum quid et mediate, quia quidquid a Deo nobis impetrant, per Christum impetrant, unde Ecclesia in suis orationibus, quae de Sanctis sunt, hanc semper formam adhibet: *Concede nobis, Deus, intercessione hujus Sancti tale beneficium, per Christum Dominum nostrum.*

3. *Nec quaeritur*, Utrum fideles aliquo praecepto teneantur Sanctos invocare; certum est enim, nullum, aut in Scriptura, aut in traditione, aut in Ecclesiae decretis extare tale praeceptum.

Quaeritur ergo unice 1. Utrum Sancti una cum Christo regnantes, orent pro nobis. 2. Utrum bonum atque utile sit invocare Sanctos. Unde:

CONCLUSIO I.

Sancti, una cum Christo regnantes, orant pro nobis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura Jerem. 15. *Dixit Dominus ad me: si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Ergo Moyses et Samuel jam mortui solebant orare pro populo Israel: neque enim dicitur: *si starent*, sed *si steterint*, proindeque illa verba non sunt de conditione impossibili.

2. Machab. 15. legitur, Judam in visu vidisse. *Oniam, qui fuerat Summus Sacerdos, orare pro omni populo Judaeorum.* Et postea apparuisse *alium virum aetate et gloria mirabilem*, de quo dixit Onias: *Hic est fratrum amator et populi Israel, hic est, qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate, Jeremias Propheta Dei.* Ad hunc locum nihil habet quod respondeat Calvinus, nisi hunc librum non esse canonicum; sed esse canonicum probavimus alio loco.

Tobiae 12. Angelus Raphael sic Tobiam alloquitur; *Quando orabas cum lagrimis . . . : ego obtuli orationem tuam Domino.* Atqui non obtulit ut eam Deo omniscio manifestaret; ergo ut pro Tobia intercederet.

Prob. 2. Traditione S. Cyprian. *lib.* 1. *Epist.* 1. ait: *Si quis hinc nostrum prior praecesserit, perseveret apud Deum nostra dilectio, pro fratribus et sororibus nostris, apud misericordiam Patris non cesset oratio.*

D. Greg. Nazianz. orat. 14. de obitu Patris sui, dicit: *Nunc magis proficit nobis precibus, quam antea doctrina.*

D. Hieron. Epist. ad Paulam, de obitu Blesillae: *Pro te*, inquit, *Dominum rogat, mihique veniam impetrat peccatorum.*

D. Aug. lib. 7. de Bapt. contra Donatistas cap. 1. ait: *Adjuvet nos Cyprianus orationibus suis . . . ut, donante Domino, quantum possumus, bona ejus imitemur.* Eodem modo omnes alii Patres laudant orationes sanctorum defunctorum pro vivis.

CONCLUSIO II.

Pium est et utile Sanctos invocare. Est de fide, definita in Conc. Trid. sess. 25. his verbis: *Mandat Sancta Synodus omnibus Episcopis, etc. ut juxta Catholicae et Apostolicae Ecclesiae usum a primaevis christianae religionis temporibus receptum . . . . fideles diligenter instruant, docentes eos, Sanctos una cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre; bonum atque utile esse suppliciter eos invocare, et ob beneficia impetranda a Deo per Filium ejus J. C. D. N. qui solus noster Redemptor et Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere.*

Prob 1. *Ex Scriptura*: Pium et utile est invocare Angelos, Genes. 19. Angelus alloquitur Loth sic; *Ecce suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es.* Et Osee 9. de Jacob dicitur: *Invaluit ad Angelum, et confortatus est, flevit et rogavit eum.* Ergo pium quoque, et utile est invocare sanctos homines qui cum Christo regnant in caelis, de quibus dicitur Lucae 20. *Æquales enim Angelis sunt, et Filii sunt Dei.*

Prob. 2. Pium et utile est invocare Sanctos viventes, *lib.* 1. *Regum, cap.* 7. Dicunt filii Israel ad Samuelem: *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum, ut salvet nos.* Et Rom. 5. Apostolus ait: *Obsecro nos fratres, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum.* Ergo similiter pium ac utile est invocare homines sanctos, qui cum Christo regnant in caelis.

Prob. conseq. Quia si nunc non fit pium ac utile Sanctos invocare, vel quia nolunt nobis succurrere; vel quia non possunt; vel quia quod oramus ignorant: vel quia ipsos invocando fit injuria Deo et Christo; atqui nihil horum dici potest; ergo, etc.

Non primum, cum nunc majori charitate sint praediti, quam cum in terris degerent, nam *de sua immortalitate securi, de nostra incolumitate solliciti sunt*, ait D. Cypr. serm. de immortalitate.

Non secundum, quia si poterant nobis succurrere, cum hic erant peregrini, quanto magis nunc poterunt in patria?

Non tertium, quia unde sciunt Angeli conversionem peccatorum, pro qua tantopere gaudent in caelis, *Luc.* 15. inde sciunt Sancti nostras preces.

Non quartum, quia similiter fieret injuria Christo, viventes Sanctos invocare. Hoc argumentum Calvinistae nunquam solvere potuerunt.

Prob. 3. Traditione PP. S. Cyrillus Catechesi, 5. mystag. *Cum*

hoc sacrificium offerimus, inquit, *facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, etc. ut Deus orationibus illorum, suscipiat preces nostras*, etc.

S. Aug. *serm.* 17. de verbis Apostoli, ait: *Injuria est enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.*

S. Gregor. Turonensis, *lib.* 1. *de gloria Martyrum*, *cap.* 49. dicit: *Cyprianus beatiss. Antistes et Martyr, salutem saepius infirmis supplicantibus praestat.*

Ven. Beda, *lib.* 4. *in Cantica*, ait: *Sanctorum vel Angelorum, vel hominum crebras pro nobis intercessiones quaeramus: haec sunt etenim firmissima ac tutissima S. Ecclesiae praesidia.*

Prob. 4. Ex Conc. Generali. Act. 11. Conc. Chalcedonensis Patres dixerunt: *Flavianus post mortem vivit; Martyr pro nobis oret.*

In Symbolo VI. cap. 7. dicitur: *Solo Deo Creatore adorato, invocet Christianus Sanctus, ut pro se intercedere apud majestatem divinam dignentur.*

In Synodo VII. Act. 6. legitur: *Cum timore omnia agamus postulantes intercessiones incontaminatae Deiparae, item SS. Angelorum, omniumque Sanctorum.* His omnibus auctoritatibus accedit praxis Ecclesiae nunquam interrupta.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. 1. Impium est invocare eum, qui Deus non fit; ergo.

Resp. nego ant. Alias esset impium invocare Sanctos qui adhuc in terris militant, quod aperte repugnat Scripturis.

Prob. ant. Impium est invocare eum, in quem non credimus, juxta illud, Roman. 10. *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt?* Atqui non credimus in Sanctos; ergo.

Resp. dist. maj. Eum in quem non credimus, impium est invocare, tamquam supremum bonorum auctorem, *conc.* tamquam Dei amicum, et intercessorem nostrum apud Deum, *nego maj.* Nec enim Sanctos invocamus, ut ipsi nobis dona conferant, sed ut ea pro nobis a Deo impetrent.

Inst. 1. Impia est praxis, quae Christo est injuriosa; atqui praxis Sanctos invocandi, Christo est injuriosa; ergo.

Resp. nego min. Neque enim invocamus Sanctos, ut Christum adjuvent, ad impetrandum, sed ut nos adjuvent, quo facilius per merita Christi impetremus. Deinde si valeret argumentum, etiam concluderet invocationem fidelium in terris degentium esse injuriosam Christo, quod tamen contrarium esse Scripturis fatentur Haeretici

Inst. 2. Injuriosum est Christo, mediatorem apud Deum adjungere; atqui praxis invocandi Sanctos adjungit Christo mediatorem; ergo.

Resp. dist. maj. Injuriosum est Christo mediatorem adjungere, primarium et simpliciter, *conc.* secundarium et secundum quid, *nego maj.* Porro, juxta dicta superius, mediator secundarius et secundum quid, non est ille, qui pro nobis solvit ac satisfacit; sed est ille tantum, qui pro nobis orat per merita primarii mediatoris, et virtude gratiarum ab illo acceptarum, quod tantum abest, ut fit Christo injuriosum, quin potius ejus merita maxime commendet.

Inst. 3. Christus, ut mediator primarius, interpellat pro nobis; ergo si Sancti interpellant pro nobis, sunt etiam mediatores primarii.

Resp. dist. ant. Interpellat, simul, et satisfacit pro nobis, *conc.* interpellat tantum, quomodo Sancti pro nobis orant, *nego ant.* Ratio est; quia oratio Christi nititur propriis meritis, oratio vero Sanctorum nititur meritis Christi.

Inst. 4. Christus, *Matth.* 6. docet solum Deum esse orandum, dicens: *Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in caelis*, etc. Ergo Sancti non possunt orari.

Resp. nego ant. Alias, nec Christus, ut homo, posset orari, et Apostolus peccasset commendando se fidelium precibus. Itaque his verbis Christus docuit quod et quomodo orandum si,tnon vero quis sit orandus; sciebant enim Apostoli Deum esse orandum ut omnium bonorum auctorem; sed nesciebant quid petendum esset et quo ordine, et ideo Christus utrumque eos docet.

Inst. 5. Concil. Laodicenum, Can. 35. damnat cultum Angelis exhibitum: *Non oportet Christianos, relicta Dei Ecclesia, abire, et Angelos nominare . . . . quod est prohibitum.* Ergo.

Resp. dist. ant. Damnat cultum latriae Angelis exhibitum, *conc.* cultum duliae, *nego ant.* Itaque illud Concilium damnat haeresim Simonis Magi, qui docebat Angelos cultu latriae adorandos, eosque sacrificiis placandos, quasi minores Deos, qui mundum condiderint; addit enim: *Si quis inventus fuerit huic occultae idololatriae vacare, sit anathema*; quod de solo cultu latriae ipsis exhibito, potest intelligi. Ita Bellarminus, *lib.* 1. *de beatitudine Sanctorum*, *cap.* 20.

Objicies 2. Prorsus inutilis est invocatio Sanctorum; ergo frustra a fidelibus adhibetur.

Prob. ant. Oratio, quae ad Sanctos mortuos dirigitur, ab illis ignoratur; ergo inutilis prorsus est.

R. nego ant. Quod est contra Scripturam, nam Lucae 16. Abraham Epuloni diviti dixit: *Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala.* Ergo hoc Abrahamo non erat ignotum. Item, *Lucae* 15. Beati gaudent de poenitentia cujuslibet peccatoris; ergo cognoscunt actus liberos hominum viventium.

Inst. 1. Solus Deus scit hominis cogitationes, 4. Reg. 8. *Tu*

nosti solus cor omnium filiorum hominum ; ergo Sancti non eas cognoscunt.

Resp. dist. conseq. Non eas cognoscunt naturaliter et propria virtute, *conc.* supernaturaliter et virtute divina, *nego conseq.* Preces ergo nostras cognoscunt quae ipsis a Deo manifestantur, sive a principio suae beatitudinis per intuitivam Dei visionem, ut docet Greg. magnus, *lib.* 12. *Moral. cap.* 14. Sive quando preces funduntur, per novam revelationem, ut vult D. August. (a) *Possunt spiritus mortuorum aliqua quae hic aguntur, quae necessarium est eos nosse . . . Spiritu Dei revelante, cognoscere, sicut Prophetae, dum hic viverent, cognoscebant quae illis revelanda Dei providentia indicabat.*

Inst. 2. Eccl. 19. dicitur: *Mortui nihil noverunt amplius*; ergo.

Resp. dist. ant. Nihil noverunt amplius, naturaliter, *conc.* supernaturaliter, *nego ant.* Omnia enim, quae ad eos pertinent, vident in Deo.

Inst. 3. Sancti in caelo nihil sibi mereri, vel impetrare possunt; ergo multo minus aliis.

Resp. nego secund. part. ant. Licet enim nihil sibi, nec aliis possint mereri, quia non sunt amplius in statu meriti; tamen ex meritis praecedentibus possunt et sibi et aliis impetrare id quod orando petunt: nimirum sibi gloriam corporis, nobis autem omnia quibus indigemus.

Inst. 4. Sancti jam praemium meritorum suorum acceperunt; ergo nihil amplius eis debetur.

Resp. dist. ant. Jam acceperunt praemium essentiale, *conc.* accidentale, *nego ant.* Porro ad praemium accidentale pertinet gloria eorum corporis, et potestas impetrandi a Deo quidquid ab eo, tamquam ejus amici, petunt.

Inst. 5. Deus paratissimus est nos audire, magisque nos diligit, quam ullus Sanctorum; ergo frustra invocantur Sancti.

Resp. nego conseq. Licet enim Deus nos audire sit paratissimus, nosque magis diligat quam ullus Sanctorum, adhuc tamen magis est paratus nos audire cum Sancti nobiscum orant, quia Sanctos magis amat, quam nos, cum ei sint magis grati: unde Job ult. dicit Deus: *Ite ad servum meum Job, ut oret pro vobis.* Sunt ergo aliqua beneficia quae Deus decrevit nobis non aliter concedere, quam per intercessionem Sanctorum.

CAPUT VII.

DE ADORATIONE, SIVE CULTU CHRISTI, EJUS MATRIS, SANCTORUM, IMAGINUM ET RELIQUIARUM.

Nota 1. Adoratio generatim sumpta, est *testificatio excellentiae alterius, et propter illam, nostrae erga eum submissionis.* Quare

(a) *Lib. de cura pro mortuis c.* 15.

in adoratione tria requiruntur ; 1. Actus intellectus, excellentiam alienam apprehendentis. 2. Actus voluntatis eandem approbantis, sequa ei subjicientis. 3. Actus protestativus excellentiae alienae, et submissionis propriae ad illam : qui actus vel est externus, ut in hominibus capitis inclinatio, genuflexio, etc. vel est internus tantum. qualis est adoratio in Angelis, et anima rationali.

Nota 2. Adoratio dividitur 1. in civilem et sacram.

Adoratio *civilis*, ea est, quae alicui exhibetur propter aliquam excellentiam naturalem et politicam ; sic *Gen.* 23. Abraham filios Heth adoravit, sic adorantur Reges, Superiores, etc.

Adoratio *sacra*, seu *religiosa*, est ea, quae alicui exhibetur propter aliquam supernaturalem excellentiam. Haec, propter excellentiae diversitatem, triplex est, nempe *latriae*, *duliae*, et *hyperduliae*; quae voces non tam spectantur secundum sensum grammaticalem, quam secundum usum, secundum quem :

Latria, est adoratio quae soli Deo exhibetur propter infinitam ejus excellentiam, qua supremum in res omnes creatas habet dominium. Cultus latriae secundum communem usum exprimitur per nomen, *adoratio*.

Dulia, est adoratio quae Sanctis exhibetur propter eorum gratiae et gloriae supernaturalem perfectionem et excellentiam.

Hyperdulia, est adoratio quae soli B. M. V. exhibetur propter eximiam ejus supra omnes alias creaturas praeeminentiam; unde hic cultus mediat inter latriam et duliam.

Dividitur 2. in absolutam et relativam.

Adoratio *absoluta*, est ea, quae exhibetur alicui propter excellentiam sibi inexistentem, in qua sistit, nec ulterius tendit.

Adoratio *respectiva*, est ea, quae exhibetur alicui propter excellentiam non propriam. sed alterius quem repraesentat, vel ad quem relationem habet : talis est illa quae redditur imaginibus ; refertur enim ad exemplar cujus imagines sunt. His praesuppositis.

Quaeritur 1. Utrum Christus, B. Virgo et Sancti colendi sint, et quo cultu. 2. Utrum imagines Christi, B. M. V. et Sanctorum sint colendae, et quo cultu. 3. Utrum vera Crux et Reliquiae Sanctorum sint colendae, et quo cultu : triplici quaestione.

QUÆSTIO I.

Utrum Christus, Beata Virgo, et Sancti, sint colendi, et quo cultu?

Nota: Certum est, apud omnes, Christum, quatenus est hic homo, adorandum esse adoratione absoluta latriae, quia sic sumptus, est verus Deus ; difficultas ergo solum remanet utrum humanitas Christi, prout est unita Verbo, et velut unum totum cum illo constituens, sit colenda cultu latriae.

CONCLUSIO I.

***Christus**, ut homo, sive humanitas Christi, prout conjuncta Verbo divino, adorari debet cultu latriae absoluto.*

Prob. 1. Ex Scriptura, Philipp. 2. *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem . . . propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum.* Ex quo sic argumentor : Apostolus ibi loquitur de eo, quem Deus exaltavit in meritorum mercedem; atqui is non est Christus prout est Verbum, sed tantum prout est homo, nec enim meruit, nec exaltari potuit ut Deus; ergo Christo prout homini, seu humanitati Christi, Deus exhiberi voluit, ab omni creatura absolutam latriae adorationem, per genuflexionem, significatam.

Prob. 2. Ex PP. D. Athanas. *Epist. ad Adelphium* loquens de adoratione Christi, ait: *etsi enim ipsa caro seorsim spectata, pars sit rerum creatarum, attamen Dei facta est corpus : neque vero hujusmodi corpus a Verbo dividentes adoramus, neque cum Verbum volumus adorare, ipsum a carne removemus.* Ergo si humanitas a Verbo dividi non debet, eadem ipsi debetur species adorationis, quae Verbo divino exhibetur.

D. Damascen. *lib.* 3. *de fide*, expresse asserit carnem et Verbum in Christo unica adoratione coli, *unus igitur Christus*, inquit, *Deus perfectus et homo perfectus, quem adoramus cum Patre et Spiritu, unica adoratione cum ejus immaculata carne: neque tamen, hoc agentes, creaturae servimus : non enim velut nudam carnem adoramus, sed ut divinitati conjunctam.* Ergo objectum adorationis est, tum Verbum, tum humanitas Verbo conjuncta ; *adoro utrumque*, addit, *quod est Christi propter divinitatem carni copulatam.* Quae est adorationis motivum.

D. Ambros. *lib.* 3. *de Spiritu Sancto cap.* 11. explicans haec verba Ps. 98. *Adorate scabellum pedum ejus, quia sanctum est*, ait: *per scabellum terra intelligitur: per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus, et quam Apostoli in Domino Jesu adorarunt.*

Prob. 3. Ex definitionibus Concil. Generalium Concil. V: *Si quis*, inquit, *duas adorationes introducit, et non una adoratione Verbum incarnatum cum propria ejus carne adorat, anathema sit.* Eodem modo loquuntur alia Concilia.

Prob 4. ratione. Tota Christi persona supremo latriae cultu adoratur ; atqui tota persona Christi non est solum personalitas Verbi, sed etiam omnis natura quae in illa subsistit: ergo cum adoratur persona Christi, eadem adoratione adoratur humanitas Christi subsistens subsistentia Verbi.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Soli Deo cultus latriae debetur ; atqui humanitas Christi non est Deus ; ergo.

Resp. dist. min. Humanitas Christi, a Verbo separata, *conc.* cum Verbo hypostatice unita, *nego min.* Porro hic spectamus humanitatem Christi, prout est conjuncta cum Verbo in unitate personae Verbi, cujus est natura; ergo simul cum Verbo adoratur eodem latriae cultu, non quidem propter suam propriam excellentiam, sed propter infinitam Verbi excellentiam.

Inst. Si humanitas Christi adoretur tantum propter excellentiam Verbi cum quo unitur, adoratur cultu latriae relativo; atqui ex nobis humanitas Christi adoratur tantum propter excellentiam Verbi; ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam cultus relativus, est is, quo unum suppositum adoratur propter excellentiam alterius suppositi; quando autem humanitas adoratur propter excellentiam Verbi, adoratur propter excellentiam sui proprii suppositi.

Objicies 2. Natura, quae excellentiam habet distinctam ab excellentia sui suppositi, potest coli cultu distincto ab eo qui exhibetur suo supposito; atqui humanitas Christi habet excellentiam gratiae et gloriae, distinctam ab excellentia increata Verbi; ergo.

Resp. dist. maj. Si illa excellentia non fit conjuncta cum excellentia, quae majorem cultum exigat, *conc.* si fit conjuncta, *nego maj.* Porro excellentia humanitatis Christi est conjuncta cum infinita Verbi excellentia, et ideo debet eodem latriae cultu coli, ac Verbum. *Ratio est*, quia in publico cultu praecipuus personae titulus spectari debet; neque enim probaretur qui Benedictum **XIV.** ut Archiepiscopum Provinciae Romanae, non ut Summum totius orbis Pontificem, salutaret; talis enim salutatio esset injuriosa potius, quam honorifica, ut patet.

Inst. D. Damasc. *Orat.* 1. *de Imaginibus*, ait: *Non materiam, sed materiae auctorem adoro. qui propter me materia factus est.... materiam vero, per quam mihi salus parta est, colere non desinam, non tamen ut Deum, absit.* Ergo humanitas Christi adorari debet cultu inferiori, nempe hyperduliae.

Resp. dist. ant. Humanitas Christi non debet adorari ut Deus, propter suam excellentiam, *conc.* propter excellentiam Dei, cujus est aliqua natura, *nego ant.* Sese explicat Div. Damasc. lib. 4. orthodoxe fidei, cap. 3. *Ipsius caro*, inquit, *suapte quidem natura . . . , haudquaquam adoranda est, utpote condita: at cum Deo Verbo copulata sit, ob ipsum, et in ipso adoratur.*

CONCLUSIO II.

B. Virgo, caeterique Sancti, colendi sunt aliquo cultu religioso absoluto. Est de fide contra Lutheranos et Calvinistas, definita *in Concil. Trid. Sess.* 25. de invocatione Sanctorum.

Prob. 1. Ex Scriptura, quae docet Patriarchas Spiritu Dei motos, Angelis religiosum cultum exhibuisse; sic Genes. 1. *Abraham*

cucurrit in occursum eorum (Angelorum) *de ostio tabernaculi sui, et adoravit in terram.*. Et Josue 5. dicitur, quod cum Angelus ipsi apparuisset et dixisset: *Sum Princeps exercitus Domini, et nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram, et adorans, ait:* atqui eadem est ratio de hominibus beatis, ac de Angelis; ergo sicut Angeli cultu religioso, in eorum eximia sanctitate fundato, coluntur, ita et Sancti cum Christo regnantes coli possunt.

Prob. 2. *ex tradit. PP.* D. Hieron. Epist. ad Riparium contra errores Vigilantii, qui primus cultum Sanctorum abjecit, ait: *Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum, qui ait, qui vos spernit, me spernit.*

Sanct. Damasc. lib. 4. de fide, cap. 16. *Honorare docet Sanctos, ut amicos Christi, ut filios, et haeredes Dei.*

D. Ambros. serm. 6. *Quisquis honorat Martyres*, inquit, *honorat et Christum: et qui spernit Sanctos, spernit et Dominum.*

Prob. 3. Ex praxi Ecclesiae, quae Sanctos semper veneratu est, dies festos et eorum honorem instituit, templa Deo in memoriam eorum dicavit, etc. ergo etc.

Prob. 4. *ratione*; Tam licet Sanctos cultu religioso colere ob eorum supernaturales dotes, quam licet cultu civili et politico honorare Principes, Nobiles, etc. atqui.

CONCLUSIO. III.

Sancti colendi sunt cultu duliae, sed beatissima Virgo cultu hyperduliae.

Prob. prima pars: Quia cultus *duliae*, est is qui exhibetur multis ob eorum excellentiam creatam et supernaturalem, nec alicui est singularis; atqui cultus Sanctis, et quidem omnibus, exhibetur ob eorum excellentiam creatam et supernaturalem, nimirum propter dona gratiae et gloriae quibus cumulantur; ergo.

Prob. secunda pars: Quia cultus *hyperduliae*, est is qui exhibetur uni singulari personae creatae propter eximiam et singularem excellentiam supernaturalem; atqui beatissima Virgo, ex maternitate Dei contraxit eximiam ac singularem aliquam excellentiam, qua caeteros omnes Sanctos transcendit; ergo debet coli cultu aliquo speciali, ac majori, eo quo caeteri Sancti coluntur, qui cultus vocatur, *hyperdulia*.

Solvuntur Objectiones contra cultum Sanctorum.

Objicies. 1. Apostolus, 1. *ad Tim.* 1. dicit: *Soli Deo honor et gloria*; ergo solus Deus est cultu religioso colendus.

Resp. dist. conseq. Solus Deus est colendus cultu latriae, *conc.* cultu inferiori, *nego conseq.* Nam ibidem Apostolus ait: *Gloria et honor omni operanti bonum.*

Inst. 1. Servitus et submissio soli Deo debetur; atqui in omni cultu est servitus et submissio; ergo.

Resp. dist. maj. Servitus et submissio suprema, *conc.* servitus inferior, *nego major.* Cultus porro, qui exhibetur propter excellentiam creatam, inferior est eo, qui soli Deo exhibetur propter excellentiam increatam et infinitam.

Inst. 2. S. Petrus, *Act.* 17. cultum, qui sibi exhibebatur a Cornelio, recusavit, *Dicens, surge, nam et ego homo sum.* Ergo D. Petrus inquit solum Deum esse colendum

Resp. nego conseq. Nam D. Petrus et humilitate et modestia ita se gessit, non autem ex eo quod putaret hoc esse illicitum: *Hoc faciens*, inquit D. Chrysost. *Homil.* 23. in acta Apostol. *humilitatem suam ostendit, et alios docuit.*

Inst. 3. Apocal. 19. Angelus Joanni volenti ipsum adorare, dicit: *Vide ne feceris, conservus enim tuus sum . . . Deum adora:* Ergo Sancti non sunt colendi.

Resp. nego conseq. Non enim Angelus hunc cultum recusavit, quod fit illicitus, nam constat ex locis a nobis citatis Angelos bonos adorationem ab hominibus oblatam non semper recusasse, sed hunc honorem recusavit Angelus propter duas rationes: *Prima*, est Divi Augustini, quia scilicet Angelus sic apparuit, ut poterit existimari Christus, quare monendus fuit Divus Joannes, ne cultum latriae exhiberet.

Secunda, est Gregor. magni, quia nempe postquam Deus factus est homo, Angeli apparentes facile non permiserunt se coli ab hominibus, praecipue ab Apostolis ad procurandam Dei gloriam destinatis. Porro Angelum non rejecisse adorationem, quia erat illicita, patet ex *Apoc.* 22. ubi D. Joann. iterum voluit Angelum adorare, quod certe nunquam tentasset, si credidisset hanc adorationem sibi prohiberi ut illicitam.

Inst. 4. Apostolus *Coloss.* 2. ait: *Nemo vos seducat in humilitate et religione Angelorum.* Atqui ibi reprehendit quosdam, qui Angelis cultum exhibebant; ergo; etc.

Resp. dist. min. Reprehendit quosdam, qui Angelis exhibebant cultum latriae, *conc.* cultum duliae, *nego min.* Hic ergo Apostolus damnat cultum, quem aliqui, hausto a Platonicis errore, exhibebant Angelis, per quos mundum fuisse conditum et nos reconciliatos Deo dicebant, non autem per Christum, quem Angelis inferiorem esse contendebant, ut interpretatur D. Chrysost. *Hom.* 7. in hunc locum: *Sunt nonnulli*, inquit, *qui dicunt non oportere per Christum reconciliari, et ad Patrem accedere, sed per Angelos.* Quos arguit Apostolus his verbis sequentibus: *Et non tenens caput*, (id est, Christum) *ex quo totum corpus . . . crescit in augmentum Dei.*

Inst. 5. Idem significant dulia ac latria, utrumque enim servitutem significant; atqui Sancti non possunt adorari cultu latriae; ergo nec cultu duliae.

Resp. dist. maj. Idem significant dulia et latria, secundum vim nominis, *conc.* secundum usum Ecclesiae, *nego maj.* Nam secundum usum Ecclesiae, *latria*, signicat servitutem supremam, quae soli Deo exhibetur; *dulia* vero significat servitutem imperfectam et honorariam, quae exhibetur Sanctis qui cum Christo regnant.

Objicies 2. Multi PP. damnant cultum Sanctis hominibus et Angelis exhibitum; ergo.

Resp. dist. ant. Damnant cultum latriae Sanctis exhibitum, *conc.* cultum duliae, *nego ant.* sic D. Epiphan. *haeresi* 79. reprehendit Collyridianos, qui B. Virginem cultu supremo colebant, atque mulieres constituebant quae ei offerent sacrificia.

Inst. D. August. *lib. de moribus Ecclesiae*, eos reprehendit, qui sepulchra Martyrum colunt; ergo.

Resp. dist. ant. Reprehendit eos, qui sepulchra Martyrum colunt, perverse, et inordinate, *conc.* religiose, *nego ant.* Sese exponit, *ibidem*, D. August. dicens: *Novi multos esse, qui luxuriosissime super mortuos bibant.* Qui cultus erat perversus et gentilitatem sapiens. Aperte vero D. August. laudat cultum duliae Sanctis exhibitum, ait enim l. 20. contra Faustum c. 21. *Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat . . . colimus Martyres*, etc.

QUÆSTIO II.

Utrum imagines Christi, B. Mariae Virginis, et aliorum Sanctorum, sint colendae, et quo cultu.

Nota 1. Differt imago ab idolo, quod *Imago* sit similitudo rei verae, seu repraesentet id quod est; econtra *idolum* sit similitudo rei falsae, seu repraesentet id quod non est: sic repraesentatio dei Jovis est idolum, quia Jupiter repraesentatur tamquam deus, cum talis non sit.

Nota. 2. Saeculo Ecclesiae VIII. omnem imaginum cultum, ut illicitum et impium, damnarunt *Iconoclastae*, quorum Princeps fuit *Leo Isaurus* Orientis Imperator, qui publico edicto omnes Imagines e templis tolli jussit, atque multos Christianos, Imaginum defensores, martyrio delevit. Hujus Filius, *Constantinus Copronymus*, Imperii et impietatis paternae haeres, convocavit conciliabulum Constantipoli, cui interfuerunt 333. Episcopi, in quo cultus imaginum proscriptus fuit; quod conciliabulum, cum Iconoclastarum haeresi, fuit damnatum in Concilio Nicaeno oecumenico VII.

Haeresim Iconoclastarum ubique proscriptam, ex inferis suscitarunt *Saeculo XII.* Albigenses, *Saeculo XIV.* Wiclefitae, et *Saeculo XVI.* Lutherani et Calvinistae, contra quos sit:

CONCLUSIO I.

Cultus Imaginum Christi, et Sanctorum, licitus est, pius ac religiosus. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Exodi* 25. duo Cherubini ad Arcae latera positi, Imagines erant Angelorum: atqui Cherubinis illis cultus religiosus exhibebatur a Judaeis; ergo, etc. idem dici debet de *serpente aeneo*, quem Moyses jussu Dei erexit in deserto, qui erat Christi in Cruce pendentis figura; et de *Arca faederis*, quae cum Dei Majestatem exhiberet, tanto honore fuit venerata ab Israelitis, ut coram illa adorantes procumberent, Josue 7. *Josue pronus cecidit super terram coram Arca Domini usque ad Vesperam, tam ipse, quam omnes senes Israel.*

Prob. 2. *Traditione PP.* D. Basil. Epistola *ad Julianum Apostatam*, ait: *Characteres Imaginum ipsorum* (Apostolorum et Martyrum) *honoro, et palam adoro, hoc enim nobis a Sanctis Apostolis traditam, non est prohibendum.*

D. Chrysost. *in liturgia*, dicit. *Sacerdos, ad Imaginem Christi, caput inclinet.*

D. Damasc. *lib* 4. *de fide, cap.* 17. cultum Crucis et Imaginum, asserit esse traditionem Apostolicam.

Prob. 3. *Ex Concil. generalibus*, Nicaeno II. in quo damnati fuerunt Iconoclastae, quod sic pronuntiat: *Definimus . . . sicut figuram praetiosae ac vivificae Crucis, ita venerabiles et sanctas imagines proponendas . . . . congruenter in sanctis Dei Ecclesiis, etc. quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto, qui eas contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam et desiderium et ad osculum, et ad honorariam his adorationem tribuendam; non tamen ad veram latriam, quae secundum fidem est, quaeque solam naturam divinam decet, impertiendam . . . . sic enim robur obtinet SS. PP. nostrorum doctrina, id est, traditio sanctae Catholicae Ecclesiae, quae a finibus usque ad fines terrae suscepit Evangelium.*

Concil. Trid. in quo damnati sunt Lutherani et Calvinistae, docet: Sess. 25. *Imagines Christi, Deiparae Virginis, et aliorum Sanctorum, in templis praesertim habendas ac retinendas; eisque debitum honorem et venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in eis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendae; vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quae in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quae illae repraesentant; ita ut per Imagines quas osculamur, et coram quibus caput aperimus, et procumbimus, Christum adoremus; et Sanctos, quorum illae similitudinem gerunt, veneremur.*

Prob. 4 *ratione*; Quando res aliqua digna est honore, ejus quoque imago digna est illo honore, sic quia Rex cultu civili dignus est, ejus imagines cultu civili honoramus quia *qui adorat imaginem, in ipsa adorat imperatorem*, ait D. Athanas. *serm.* 4. *con-*

tra Arianos; Atqui Christus, et Sancti, aliquo cultu religioso digni sunt, ut supra probatum est; ergo et eorum imagines.

Confirmatur, quia sanctas imagines in templis honorifice collocatas, atque fidelium venerationi expositas fuisse testantur veteres PP. pene omnes et Historiographi. Religiosum et pium referre putavi antiquissimum monumentum, quod propriis oculis vidi *Neapoli* in Catacumbis, in quibus adhuc hodie Christi sub pastoris habitu ovem deperditam reportantis; Virginis Deiparae filium ablactantis; Petri et Pauli, extant imagines supra rupem variis coloribus auro mixtis, depictae, quarum conservationem, nonnisi singulari Dei providentiae adscribere, non dubitavi.

CONCLUSIO II.

Imagines Christi, et ejus Crucis, cultu latriae respectivo: imagines B. M. V. cultu hyperduliae respectivo; et imagines Sanctorum, cultu duliae respectivo, sunt colendae.

Prob. 1. Ex Conciliis oecumenicis, Concilium Nicaenum II. rationem reddens cultus, quem SS. Imaginibus decernit, ait: *Imaginis enim honor ad primitivum transit, et qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam.* Idem habet Conc. Trid. supra citatum.

Prob. 2. *ratione*: Quia ex dictis, Christus colitur cultu latriae absoluto; B. V. M. cultu hyperduliae absoluto; et Sancti cultu duliae item absoluto; atqui imagines coluntur per relationes ad prototypa; ergo imagines Christi cultu latriae relativo; imagines B. V. cultu hyperduliae relativo; et imagines Sanctorum cultu duliae respectivo, sunt colendae.

Solvuntur objectiones contra cultum imaginum.

Objicies 1. Scriptura vetat cultum imaginum, Exodi 20. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem.* Ergo.

Resp. nego ant. Ibi enim sola prohibetur idololatria; seu cultus imaginum et simulacrorum quae a Paganis proponebantur adoranda cultu latriae instar Deorum; quod constat, tum ex his verbis antecedentibus: *Non habebis deos alienos coram me, non facies tibi sculptile*, etc. tum ex his consequentibus; *Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.* Tum ex eo quod dicitur Levit. 26. *Non facietis vobis idolum et sculptile ... ut adoretis eum*, videlicet cultu latriae, ut faciebant caeterae nationes.

Objicies 2. Conc. Eliberitanum, *can.* 36. statuit, *Picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur et adoratur, in parietibus depingatur*; ergo.

Resp. dist. ant. Statuit picturas in Ecclesia esse non debere, quia locus et tempus id postulabant, *conc.* quia illicitus est earum cultus, *nego ant.* prohibuit ergo Concilium, ne imagines in parietibus Ecclesiarum depingantur, 1. Propter metum, ne, imminente per-

secutione, Christiani eas secum auferre, aut occultare non possent, et ita Paganis et Judaeis ludibrio essent. 2. Propter periculum idololatriae, quod tunc temporis probabiliter imminebat, nam in omnibus fere actis illius Concilii agitur de iis, qui labuntur in idololatriam.

Inst. 1. Duo Concilia Constantinopoli habita, *Primum*, sub Leone Isauro, *Secundum*, sub Constantino Copronymo, definierunt illicitum esse cultum imaginum; ergo.

Resp. nego conseq. Illa enim duo Concilia, non fuere legitima, sed Conciliabula a seditiosis Episcopis, sub Imperatoribus Iconoclastis, contra voluntatem Romani Pontificis, coacta, quae a Concilio Nicaeno II. fuerunt damnata, et semper ab Ecclesia rejecta.

Inst. 2. Concil. Francofordiense, praesentibus Legatis Hadriani I. damnavit VII. Synodum, Nicaenam II. ob probatum in illo Concilio cultum imaginum; ergo, etc.

Resp. nego ant. Neque enim Concilium Francofordiense ideo damnavit Concil. Nicaenum II. quia probavit cultum legitimum sacrarum Imaginum; sed quia, errore facti, credidit hoc Concilium definiisse imagines Sanctorum cultu latriae absoluto adorandas esse, itemque tale decretum a Graecis, sine consensu Summ. Pontificis, latum fuisse. Huic errori occasionem dedit confessio fidei Constantini, Constantiae Cypri Episcopi, a Concilio Nicaeno approbata et recepta, sed a Graeco in Latinum male reddita, his verbis; *Suscipio et amplector sanctas et venerabiles imagines secundum servitium adorationis, quod consubstantiali Trinitati emitto.* Cum sic in Graeco habeatur: *His consentio et concors sum, suscipiens et eum honore amplectens sanctas et venerandas imagines: ac latriae adorationem soli supersubstantiali ac vivificae Trinitati defero.* Ex quo patet Patres Francofordienses, neque rejecisse definitionem Nicaenam; neque damnasse cultum imaginum, sed tantum cultum latriae illis deferendum, sicut defertur vivificae Trinitati, (quem etiam cultum damnat VII. Synodus) damnasse, his verbis: *Allata est in medium quaestio de Graecorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut deificae Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur; hoc autem Patres nostri, adorationem renuentes, contempserunt, atque consentientes damnaverunt.* Nec parit difficultatem, quod Canon Francorfordiensis, Synodum appellet Constantinopolitanam, non Nicaenam: id enim ex hoc provenit, quod Synodus Nicaena II. fuit primum Constantinopoli congregata, deinde Nicaenam translata.

Instab. 3. Libri quatuor *Carolini* dicti, quos Carolus magnus aut exaravit, aut exarari jussit contra definitionem Concilii Nicaeni II. cultum imaginum in Concilio Nicaeno II. definitum damnant; ergo.

1. *Aliqui respondent ad hoc argumentum*, auctorem librorum Carolinorum damnasse cultum imaginibus a Concilio Nicaeno decretum, quia, errore facti cultum latriae ipsis a PP. Nicaenis decretum fuisse existimabat, eo quod infida auctorum illius Concilii translatione usus fuerit; hocque probant, 1. *Ex libro primo Carolino, cap. secundo*, ubi dicitur: *Non mediocris est error, cum aliud adoratur religionis cultu, quam is qui dixit: Dominum tuum adorabis, et illi soli servies.* Loquitur ergo de cultu soli Deo debito: alias non sibi constaret auctor, qui admittit cultum Sanctorum. 2. *Ex titulo, cap.* 27. *libri* 3. qui sic habet: *Insipienter Constantinus Constantiae Cypri Episcopus dixit: suscipio . . . imagines secundum servitium adorationis, quod consubstantiali Trinitati emitto.* Ubi certe damnatur cultus latriae imaginibus exhibitus. 3. *Et tit. cap.* 18. qui est: *Quod Euthymius Sardensis a praefati Constantini errore non multum dissentit eo quod ait: ex toto corde suscipio venerandas imagines cum condecenti honore et amplectabili adoratione.* Ergo licet per hanc vocem, *amplectabili*, nomen *adoratio*, referatur ad cultum duliae, tamen actor Carolinorum ex errore illud de cultu latriae interpretatus est, cum dicat, confessionem *Euthymii* non multum differre ab infida translatione confessionis *Constantini* in Cyro Episcopi.

2. *Alii respondent*, auctorem lib. Carolinorum, aliosque Episcopos Gallos, cultum, quem Graeci imaginibus deferebant, non rejecisse quoad substantiam, sed tantum quoad varios modos, quibus illas honorabant, v. g. luminibus, thurificatione, genuflexione, corporis prostratione, et aliis similibus modis, qui cum non essent in usu apud Gallos, ac superstitionis aliquid redolere videri potuissent cum imperitorum scandalo, ab auctore Carolinorum improbati fuerunt, salva remanente cultus substantia: *Nam etsi*, ait praefatus auctor, *a doctis quibusque vitari possit, hoc, quod illi in adorandis imaginibus exercent, qui videlicet, non quid sint, sed quid innuant, venerantur; indoctis tamen quibusque scandalum generant, qui nihil aliud in his, praeter id quod vident, venerantur et adorant.*

Inst. 4. Conventus Parisiensis, *ann.* 824. jussu Ludovici Pii convocatus, damnat iterum et Concilium Nicaenum, et cultum imaginum; ergo.

Resp. dist. antec. similiter: Damnat cultum imaginum superstitiosum, quem errore veteri PP. Parisienses Graecis imputabant ob male redditam confessionem Constantini, *conc.* cultum legitimum, *nego ant.* sese explicant illustrissimi Praesules in Epistola *ad Ludovicum Pium*, his verbis: *Imagines SS. stulta praesumptione non sunt confringendae, et ad injuriam Sanctorum abolendae; sed potius, hujuscemodi superstitione remota, juxta veram religionem, memoriae et amoris causa, ob recordationem eorum, quorum i-*

magines sunt habendae, sicut a B. Gregorio, satis catholice, perspicueque dictum declaratur. Non ergo relicit cultum duliae, qui in eo potissimum positus est, ut imagines in templis honorifice collocentur, *ad memoriam et honorem eorum, quorum imagines sunt.*

Objicies 3. Multi Patres aperte damnant cultores imaginum: namque, 1. S. Irenaeus, *lib. cap.* 24. ponit inter alios Carpocratis et Gnosticorum errores, quod colerent imaginem Christi.

2. D. Ambros. *orat. de obitu Theodosii*, ait: *Helena Crucem invenit, Regem adoravit, non lignum utique, qui est error Gentilium.*

3. Hieronym. *in cap.* 3. *Danielis*; dicit *Cultores Dei imagines adorare non debent.*

4. D. Aug. lib. de moribus Ecclesiae, *c.* 34. *Novi multos esse sepulchrorum et picturarum adoratores.*

5. D. Epiphan. Epist. ad Theodosium Imperat. *Habete*, inquit, *in memoria, ne imagines inducatis, sed per memoriam habete Deum in cordibus vestris.*

Resp. dist. ant. Multi Patres aperte damnant imaginum cultum, perversum, et superstitiosum, *conc.* cultum legitimum, *nego antec.* Id evidenter patet, nam:

1. Divus Iraeneus Carpocratem arguit, quod imaginem Christi eo modo coleret, quo gentiles idola colunt, nimirum sacrificiis, *cum quibus idolis*, inquit, *etiam alias imagines Jesu collocant, collatasque adorant, et gentium ministeria perficiunt.*

2. Div. Ambr. solum vult Helenam ante Crucem Christi prostratam, non adorasse lignum cultu latriae absoluto, sed ipsum Christum, quod et nos vere docemus.

3. D. Hieronymus loquitur de simulacris gentium, arguit enim eos qui deos gentium adorant, quod tres pueri facere recusarunt in Babylone.

4. D. August. de iis loquitur, qui ad quorumcumque hominum sive tumulos, sive picturas, festa conviviis celebrabant: *Nolite consectari turbas imperitorum*, inquit, *qui vel in ipsa vera religione superstitiosi sunt; vel ita libidinibus dediti, ut obliti sint quid promiserint Deo. Novi multos esse sepulchrorum et picturarum adoratores.*

5. Epistola D. Epiphanii est supposititia, ut variis argumentis probant Patres Nicaeni, quibus haec verba addunt: *Deinde, in Historia Haeresum ab ipso facta, venerationem imaginum non recensuit. Denique libri S. Epiphanii notissimi sunt; quae autem objiciuntur, penitus ignota.*

Obji. 4. Pictura, lignum, etc. non sunt digna cultu; ergo.

Resp. dist. ant. Si spectentur in se, *conc.* si spectentur ratione repraesentationis, *nego ant.* et ideo cultu tantum relativo coluntur, qui cultus fertur quidem ad imaginem, sed terminatur ad imaginis prototypum.

Inst. 1. Ethnici, praesertim doctiores, non crediderunt lignum, et lapides esse deos, sed in statuis coluerunt Deum verum per illas repraesentatum; ergo Catholici adorando imagines Dei, aeque sunt idololatrae, ac illi.

Resp. nego ant. Constat enim, ex Historiis sacris et profanis, plerosque idololatras, statuas, sua idola pro diis habuisse, Sap. 13. *Appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium,* etc. Quod si aliqui, argumentis Christianorum convicti, non crediderint illas statuas esse deos, tamen circa illas varie errabant. 1. Quia per illas statuas repraesentabant falsos deos. 2. Quia sentiebant in eis aliquod numen habitare, et ideo eas absoluto cultu adorabant. 3. Quia credebant nihil a diis posse impetrari nisi per simulacra: porro ab iis erroribus longe absunt Catholici, qui cum Conc. Trid. profitentur nullam inesse imaginibus virtutem intrinsecam, neque ab eis quidquam petendum et sperandum, sed a Deo et Christo per invocationem Sanctorum, quos illae imagines repraesentant.

Inst. 2. Homo est imago Dei; atqui tamen, qua talis, non est aliquo cultu religioso colendus; ergo.

Resp. dist. maj. Homo est imago Dei propter suas perfectiones naturales, *conc.* supernaturales, *nego maj.* Porro cultus religiosus, qui Sanctis exhibetur, fundatur in donis supernaturalibus quae possident.

QUÆSTIO III.

Utrum vera Crux, et Reliquiae Sanctorum sint colendae, et quo cultu.

Nota 1. Per veram crucem intelligi eam, in qua Christus fuit crucifixus, quae sacro ejus cruore fuit purpurata, et ab Helena inventa.

Nota 2. Per Reliquias Sanctorum, non solum intelliguntur corpora mortuorum, et eorum ossa, sed etiam vestes, et quaevis alia, quae ipsis inservierunt, dum in terris viverent.

Nota 3. Cultus verae Crucis et Reliquiarum Sanctorum, eosdem passus est hostes, quo cultus imaginum, contra quos:

CONCLUSIO I.

Vera Crux Christi adorari debet; et quidem cultu latriae relativo. Prima pars est de fide, definita in Conc Trid. *sess.* 25. tit. de Reliquiis Sanctorum.

Prob. prima pars: Auctoritate Ecclesiae, quae verae Crucis inventionem, et ejusdem exaltationem, solemni festo honorari voluit, in quibus solemnitatibus canit: *O Crux ave spes unica.* Et, *tuam Crucem adoramus*, etc. Ergo.

Prob. 2. *Ex PP.* D. Ambros. *orat. in Theodosium*, ait, *sapienter Helena egit, quae crucem in capite Regum levavit, ut Crux Christi, in Regibus adoretur.*

D. Hieronym. *Epist.* 18. *ad Marcellam*, dicit: *ergone erit illa dies, quando nobis liceat speluncam Salvatoris intrare, Crucis deinde lamberelignum?* Eodem modo loquuntur caeteri Patres.

Prob. 3. *ratione*: Primum Victoriae Christi et nostrae salutis instrumentum, quod Sanguine pretioso fuit consecratum, atque Christum in Cruce extensum repraesentat, maxima certe veneratione est dignum; atqui talis est Crux vera; ergo.

Prob. secunda pars, Quia Christus, etiam ut homo, adoratur cultu latriae absoluto; atqui vera Crux adoratur per ordinem ad Christum; ergo adoratur cultu latriae relativo.

Confirmatur: ex D. Thom. 3. *part. quaest.* 25 *art.* 4. ubi ait: *Si loquamur de ipsa Cruce, in qua Christus crucifixus est, utroque modo est a nobis veneranda: uno scilicet modo, in quantum repraesentat nobis figuram Christi, et extensi in ea; alio modo ex contactu ad membra Christi, et ex hoc quod ejus sanguine est perfusa. Unde utroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriae*, quae sane est absoluta erga Christum, et respectiva erga Crucem.

Objicies: Vera Crux, et alia passionis instrumenta, Christo ignominiam attulerunt; ergo potius execranda sunt, quam honoranda.

Resp. dist. ant. Christo ignominiam attulerunt, et simul sunt signum victoriae Christi et nostrae salutis, *conc.* et tale signum non sunt: *nego ant.* Infideles primo modo considerant Crucem Christi, Christiani vero secundo modo, quo sensu est adoranda; quare Apostolus, 1. *Cor.* 1. ait; *verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem, qui salvi fiunt, id est, nobis, virtus Dei est.*

Inst. 1. Ideo humanitas Christi adoratione latriae colitur; quia unita est Verbo in persona: atqui Crux sic non est Verbo unita; ergo.

Resp. nego conseq. Argumentum enim supponit illud tantum posse adorari cultu latriae, quod Verbo fuit personaliter unitum, quod est falsum; nam, *ex D. Thom. ad* 2. potest etiam cultu latriae adorari, quidquid Christo fuit unitum per repraesentationem et contactum: atqui *Crux vera fuit unita Christo per repraesentationem et contactum; et hac sola ratione ei exhibetur reverentia*, ait D. Thom. ergo.

Instab. 2. Ergo etiam labia Judae, quibus Christus osculatus est, Asinus quo vectus est, etc. colenda sunt cultu latriae propter contactum corporis Christi; absurdum conseq. ergo, etc.

Resp. nego illatum. Disparitas est inter res inanimatas et animatas, quod hae non honorentur, nisi propter intrinsecam suam ex-

cellentiam, illae econtra possint coli, propter habitudinem, quam possunt habere ad rem veneratione dignam.

CONCLUSIO II.

Pie ac religiose Sanctorum Reliquiae coluntur; est de fide, contra Vigilantium, Lutheranos et Calvinistas.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Exodi* 13. ossa Joseph a Moyse honorantur, dum ea transfert ex Ægypto. 4. *Reg.* 13. corpus Elisei contactum, suscitat mortuum, et sic divinitus veneratio illi conciliatur, *Act.* 19. Fideles moribundi tangunt sudaria Pauli, et curantur; ergo.

Prob. 2. Ex PP. dicentibus cum D. Hieron. Epist. ad Riparium: *Si non sunt adorandae Reliquiae Martyrum, quomodo legimus,* pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus? *Si ossa mortuorum polluunt contingentes, quomodo Eliseus mortuus mortuum suscitavit: et dedit vitam corpus, quod juxta Vigilantium, jacebat immundum?*

Hinc, Conc. Trid. *sess.* 25. definit: *Affirmantes, Sanctorum Reliquiis venerationem atque honorem non deberi . . . omnino damnandos, prout jam pridem eos damnavit, et nunc etiam damnat Ecclesia.*

Prob. 3. *ratione:* Quia corpora Sanctorum fuerunt templa Spiritus sancti, organa sanctarum animarum, instrumenta virtutum; ergo pium est illa aliquo cultu religioso colere; cum honor illis exhibitus redundet in ipsos Sanctos, quorum sunt pretiosae exuviæ.

Objicies: Deus, *Deuter. ult.* abscondit corpus Moysis, ne Judaei illud adorarent; ergo improbat adorationem Reliquiarum.

Resp. dist. ant. Ne Judaei illud adorarent, cultu latriae, *conc.* cultu duliae, *nego ant.* Itaque Deus corpus Moysi abscondi voluit Judaeis, quia, cum essent valde propensi in idololatriam, facile eum, ut Deum, honorassent ob miracula ab eo, tum in Ægypto, tum in Deserto, patrata, ipsique ut Deo sacrificassent.

Inst. Christus, *Lucae* 11. maledicit Judaeis, quod magnifica sepulchra Prophetis aedificarent, ergo.

Resp. nego ant. Non enim eis maledicit Christus, quod ornarent monumenta Prophetarum, sed quod cum sub pietatis specie ornarent monumenta Prophetarum a majoribus suis occisorum, suos majores imitarentur, meditando occisionem Christi Prophetarum Domini; unde addit: *Profecto testificamini quod consentitis operibus Patrum vestrorum.*

CAPUT VIII.

DE B. V. MARIA MATRE CHRISTI.

Nota: Immaculatam Virginis Mariae conceptionem probabimus in tractatu de Peccatis; ejus divinam maternitatem probavimus.

Restat ergo agendum. 1. De ejus perpetua virginitate. 2. De ejus impeccabilitate; duplici articulo.

ARTICULUS I.

De virginitate perpetua B. M. Matris Christi.

Nota. Perpetua B Mariae virginitas, varios habuit hostes: 1. *Ceriuthus* et *Ebion*, docuerunt Christum ex Josephi cum B. Maria congressu genitum fuisse; ex quo sequitur B. Mariam non fuisse Virginem ante partum. 2. *Jovinianus*, docuit B. Mariam in partu integritatem amisisse. 3. *Helvidius*, asseruit B. Mariam post Christi partum ex S. Josepho liberos suscepisse, contra quos sit:

CONCLUSIO.

Maria Mater Christi semper fuit Virgo, ante partum, in partu et post partum: Est de fide.

Prob. Tota propositio. 1. Ex Script. *Isaiae* 7. statuitur virginitas B. Mariae ante partum et in partu, his verbis: *Ecce Virgo concipiet et pariet Filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel*, hoc est, *nobiscum Deus*. Quod vaticinium, non solum veteres Patres, sed etiam Matthaeus, *c.* 1. de Maria fuisse praedictum testantur... *Ezechielis* 41. statuitur virginitas B. Mariae post partum, his verbis: *Porta haec clausa erit, et non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.* Quem locum SS. PP de B. Mariae Virginis utero interpretantur cum D. Ambrosio, *Epist.* 7. ad Syricium Papam: *Haec porta*, inquit, *est B. Maria, de qua scriptum est, quia Dominus pertransibit per eam, et erit clausa post partum, quia Virgo concepit, et genuit.*

Prob. 2. *Ex PP.* Inter quos unum refero D. Aug. serm. 23. *Videte*, inquit, *miraculum Matris Dominicae, Virgo parturiit, Virgo post partum permansit.*

Prob. 3. Ex definitione Conciliorum oecumenicorum: in V. Synodo in confessione fidei actione 3. dicitur: *B. Maria semper Virgo.* Et in Concil. Lateranensi sub Martino V. Can. 3. generatim definitur: *Si quis secundum SS. PP. non confitetur proprie et secundum veritatem, Dei genitricem sanctam, semperque Virginem, et immaculatam Mariam... in ultimis saeculorum absque semine concepisse ex Spiritu sancto, et incorruptibiliter eam genuisse, indissolubili permanente, et post partum, ejusdem virginitate, condemnatus sit.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Cum Ebione, ad Galat. 4. dicitur: *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere.* Atqui, *mulier*, est nomen feminae corruptae; ergo.

Resp. nego min. Nam vox, *mulier*, significat sexum, non qualitatem sexus, unde tam de Virgine dicitur, quam de corrupta, ut docet Tertull. *lib. de velandis Virginibus ;* qui id probat ex eo quod *Eva* statim a sua creatione, *mulier*, appellata sit.

Objicies 2. Maria indiguit Purificatione ; ergo non fuit Virgo in partu.

Resp. nego ant. Quod continet proposit. 24. damnatam ab Alexandro VIII. ratio est, quia lex Purificationis eas solummodo mulieres obligabat, quae ex coitu impregnatae erant, Lev. 12. *Mulier si, suscepto semine, peperit masculum*, etc. Itaque legem Purificationis, qua non tenebatur, implevit ad praebendum aliis obedientiae exemplum, et scandalum vitandum ; non secus ac Christus voluit legi Circumcisionis et tributi obtemperare, licet eis legibus non teneretur.

Objicies 3. Matt. 1. de Maria et Joseph dicitur: ***Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.*** Atqui particula, ***antequam***, denotat Mariam postea convenisse cum Joseph; ergo non fuit Virgo post partum.

Resp. nego min. Nam ut notat D. Hieronym. contra Helvidium, per particulam, ***Antequam, Scriptura quid factum non sit, ostendit*** : non vero ostendit quid postea factum sit ; unde addit D. Hieron. ***Quod dicitur antequam convenirent, non sequitur, ut postea convenerint.***

Inst. 1. Ibidem, de Joseph dicitur : ***Et non cognoscebat eam, donec peperit Filium suum primogenitum.*** Atqui particula, ***donec***, significat terminum continentiae Joseph ; ergo.

Resp. nego min. Nam particula, ***donec***, non semper definitum tempus designat, sed indefinitum; nec ita tempus praecedens connotat, ut futurum etiam non respiciat, v. g. *Ps.* 109. Deus dicit Filio*:* ***Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*** Quis inde inferat Christum non amplius futurum a dextris Dei postquam inimicos ejus posuerit scabellum pedum illius ? ergo particula, ***donec***, quod ante factum non sit, duntaxat ostendit.

Inst. 2. Christus habuit fratres, Matth. 12. ***Ecce mater tua et fratres tui*** ; ergo Maria plures habuit filios.

Resp. nego conseq. Nam Scriptura appellat fratres, non solum eos qui ex iisdem patre et matre nati sunt, sed etiam eos qui consanguinei sunt, sic Abraham dicebat Loth nepoti suo, Genes. 13. ***Nos fratres sumus.***

Inst. 3. Ille est vere frater ex eisdem patre et matre, qui dicitur primogenitus : atqui Christus dicitur primogenitus Mariae, Matth. 1. *Peperit Filium suum primogenitum* ; ergo.

Resp. nego maj. Nam primogenitus dicitur i''., ante quem nullus genitus est, sive alter post ipsum genitus fuerit, sive non; nam

ut argumentatur D. Hieronym. *Contra Helvid. n.* 8 Si primogenitus is tantum est quem sequuntur alii fratres, tandiu Sacerdotibus primogenitus hominis non debebatur, quamdiu alius frater non fuisset procreatus, quod *ex num.* 18. *v.* 15. aperte falsum est.

ARTICULUS II.

De Impeccabilitate B. M. Virginis.

CONCLUSIO.

Beatissima Virgo immunis fuit ab omni prorsus peccato actuali, sive mortali, sive veniali. Propos. est Catholica contra Lutheranos et Calvinistas.

Prob. 1. Ex Conc. Trid. *Sess.* 6. *Can.* 23. definiente : *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum qui labitur, et peccat, nunquam vere justificatum fuisse, aut contra posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.*

Prob. 2. *Ex PP.* D. August. lib. de natura et gratia cap. 36. ait : *Excepta Sancta Virgine Maria, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quaestionem; unde enim scimus, quod ei plus gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quae concipere ac parere meruit eum quem constat nullum habuisse peccatum.* Et D. Bernard. Epist. 174. de B. Virgine loquens, dicit ; *Copiosiorem sanctificationis benedictionem in eam descendisse, quae et ipsius non solum sanctificaret ortum, sed et vitam ab omni deinceps peccato custodiret immunem, quod nemini alteri in natis quidem mulierum creditur esse donatum.*

Prob. 3. Ratione D. Thom. *Opusc.* 60. *art.* 30. » Maria non » fuisset idonea Mater Christi, si aliquando peccasset, tum quia » honor parentum redundat in prolem, secundum illud Prov. 18. » *Gloria filiorum parentes eorum*; unde per oppositum ignominia » matris in filium redundasset: tum etiam quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit, dicitur » autem 1. Corinth. 5. *Quae conventio Christi ad Belial.* ? tum » etiam quia Christus, qui est sapientia Patris, singulari modo ha» bitavit, non solum in ejus anima, sed etiam in ejus utero; dici» tur autem Sap. 1. *In malevolam animam non introibit sapien» tia, nec habitavit in corpore subdito peccatis.* Et ideo simpliciter fatendum est, quod B. Virgo nullum peccatum actuale com» misit, nec mortale, nec veniale; ut sic impleatur quod dicitur » Cantic. 4. *Tota pulchra es amica mea.*

Objicit Lutherus: Maria Angelo Incarnationem annuntianti, dixit : *Quomodo fiet istud?* ergo peccatum actuale infidelitatis commisit.

Resp. nego conseq. Nam, ut ait D. Bernard. *Super missus est*, Hom. 4. *Non dubitat de facto, sed modum requirit et ordinem: neque enim quaerit, an fiet istud, sed quomodo?*

Inst. 1. Maria peccavit peccato impatientiae, cum Filium objurgavit, his verbis: *Fili, quid fecisti nobis sic?* ergo.

Resp. nego ant. Praefata enim B. Mariae verba non sunt impatientiae et reprehensionis indicia, sed doloris de absentia amantissimi filii sui.

Inst. 2. Maria videtur peccasse peccato ambitionis, dum in nuptiis a Filio requisivit miraculum, dicendo: *Vinum non habent.* Unde ejus petitio a Christo fuit improbata, ut nimis importuna his verbis: *Quid mihi et tibi mulier?* Ergo.

Resp. nego ant. Et dico cum D. August. *Tract.* 8. *in Joann.* Illa verba non fuisse indicium ambitionis et inanis gloriae, sed eximiae fidei B. Virginis circa omnipotentiam Filii sui, necnon et signum ardentissimae charitatis erga pauperes, quos nolebat pudore affici propter defectum vini; nec Christus petitionem matris, ut nimis importunam, reprobavit, sed sapientiae et potestatis plenitudinem pro libitu sese communicantem ostendit, juxta illud D. Aug. lib. 4. de consensu Evangelistarum cap. 10. *Non repellens de qua suscepit carnem, sed suam tunc maxime insinuans divinitatem; quae divinitas illam etiam feminam fecerat, non in illa facta erat.*

Quaeres, *quomodo B. Virgo fuerit impeccabilis, an physice, an moraliter?*

Resp. Non fuit impeccabilis phisice, sed tantum moraliter.

Prob. prima pars: Quia impeccabilitas physica, qua nimirum tollitur omnis potentia peccandi etiam venialiter, convenit soli comprehensori, cum oriatur ex amore Dei necessario, et ejusdem visione intuitiva; atqui B. Virgo fuit viatrix in hac vita; ergo, etc.

Prob. secunda pars: Quia impeccabilitas moralis, qua nimirum per confirmationem in gratia, tollitur actu et de facto peccare, convenit omni, qui actum peccaminosum non potest committere, propter specialem Dei assistentiam, protectionem, et specialia auxilia, quae ita contemperantur libero arbitrio, ut infallibiliter omnem peccaminosum actum removeant; atqui talis fuit B. Virginis impeccabilitas; ergo.

Haec itaque de ineffabili Incarnationis mysterio dicta sufficiant: superest ut theoriae praxim jungamus; atque amantissimum Redemptorem nostrum Jesum Christum ita intime et jugiter diligamus, veneremur, et adoremus in terris, ut dilectioni, venerationi, et adorationi nullus fit unquam finis imponendus in caelis. Amen.

TRACTATUS
DE
GRATIA CHRISTI.

PROOEMIUM.

Gratia, secundum vim nominis, significat donum gratis collatum. *Si autem gratia*, inquit Apostolus, Rom. 11. *jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia.*

Juxta hanc generalissimam gratiae acceptionem, omnia Dei beneficia creaturis concessa, v. g. creatio, conservatio, etc. nomine gratiae venire possunt; at strictius a Theologis usurpatur, ut designentur omnia dona quae intuitu meritorium Christi hominibus conferuntur ad vitam aeternam obtinendam, et definitur:

Donum supernaturale gratis a Deo collatum, quod de se tendit ad actum et finem supernaturalem. Gratia sic sumpta dividitur in externam et internam.

Gratia *externa*, est donum, quod hominem exterius tantum afficit, ut sunt praedicatio Evangelii, lex, miracula, bona exempla, etc.

Gratia *interna*, est donum, quod hominem interius afficit, sive ipsi insit per modum habitus, sive per modum actus transeuntis. Haec dividitur in gratiam gratis datam, et gratiam gratum facientem.

Gratia *gratis data*, est donum, quod alicui conceditur primario et per se propter aliorum salutem; talia sunt dona prophetiae, miraculorum, linguarum, et alia quae Apostolus, *Rom.* 11. commemorat. Dicitur *gratis data*, non

quod sola gratis detur, omnis enim gratia gratis datur, sed quod eo praecipue nomine gratia est respectu illius cui confertur.

Gratia *gratum faciens*, est donum, quod ad propriam salutem illius, cui confertur, primario et per se ordinatur. Dicitur *gratum faciens*, quia eum, cui datur, Deo gratum reddit, aut reddere apta est. Haec vel est actualis, vel habitualis.

Gratia *actualis*, est auxilium quoddam internum, intellectui aut voluntati a Deo transeunter impressum, quo potentiae illae, de se insufficientes, adjuvantur ad eliciendos actus supernaturales, quibus justitia, vel justitiae incrementum obtinetur. Hinc hominem Deo gratum reddit efficienter.

Gratia *habitualis*, est qualitas homini permanenter inhaerens, quae ipsum formaliter reddit Deo gratum et sanctum. Est enim forma, qua inexistente, sumus Deo grati.

Cum igitur ab hac utraque gratia, actuali quae efficienter, et habituali quae formaliter sanctificat, tota hominis salus et aeterna felicitas pendeat hunc Tractatum in duas Dissertationes dividimus; in *prima*, agemus de gratia actuali, in *secunda*, de gratia habituali.

DISSERTATIO I.

De gratia actuali.

Nota. Ut omnia, quae spectant gratiam actualem interiorem, dilucide pertractemus, hanc Dissertationem in tria Capita distribuemus; *Primum*, erit de necessitate gratiae. *Secundum*, de ejusdem natura et divisione. *Tertium*, de ejus dispensatione ac distributione.

CAPUT PRIMUM.

DE NECESSITATE GRATIAE ACTUALIS INTERIORIS IN STATU NATURAE LAPSAE.

Nota. Circa necessitatem et existentiam gratiae actualis interioris varie erraverunt:

1. *Pelagius*, qui in tantum gratiae fuit inimicus, ut docuerit, hominem lapsum per solas naturae vires, absque ullo gratiae interioris auxilio, posse quodlibet opus salutare peragere, omnia Dei

mandata observare, tentationes quascumque superare, pravas cupiditates convellere, ac tandem beatitudinem aeternam consequi. Quod si ad effugiendam damnationem Concilii Diospolitani, aliquam dari gratiam confessus fuerit, per gratiam intellexit liberum arbitrium, eo quod gratis a Deo in creatione concederetur. Cum autem a Catholicis objurgaretur, quod nullam, praeter liberum arbitrium, admitteret gratiam, novum gratiae externae genus adinvenit, legem, nempe, doctrinam, et exempla Christi. Cum vero denuo urgeretur ut gratiam interiorem admitteret, aliquam visus est admisisse, non quidem qua moveretur voluntas ad bonum, sed tantum qua illustraretur intellectus ad mandata divina, non simpliciter, sed facilius adimplenda; hancque illustrationis gratiam dicebat *secundum merita nostra dari*. Haec omnia constant ex Div. Augustin. *lib. de haeresibus*, *haeresi* 88. et pluribus aliis locis, maxime libri *de gratia Christi*.

Itaque errores Pelagianorum circa gratiam, in hoc consistebant, quod negarent tum necessitatem, tum gratuitatem gratiae actualis interioris; quos errores Pelagius, tum per se, tum per discipulos suos, maxime per Caelestium, et Julianum Capuanum, aut Eclanensem Episcopum disseminavit.

II. Semipelagiani, Massilienses communiter dicti, quorum principes fuerunt *Joannes Cassianus*, Collator dictus, et *Gennadius*, Presbyteri Massilienses, *Faustus* Regiensis Episcopus, etc. quibus praeiverat *Vitalis* Carthaginensis) cum convenissent Massiliae ad conciliandam libertatem cum gratiae necessitate et gratuitate, in varios prolapsi sunt errores, qui ad tria Capita revocari possunt circa praesentem materiam, scilicet:

1. Quod docuerint initium fidei et salutis esse a nobis; nosque solis liberi arbitrii viribus posse conari, vel ordiri opus salutis, ut referunt DD. Prosper et Hilarius Arelatensis, *Epist. ad Aug*.

2. Quod asseruerint hominem per nisum et conatum naturalem mereri gratiam ad opus salutare ulterius perficiendum, et salutem aeternam consequendam, si non de condigno; saltem de congruo: ex quo sequebatur gratiam secundum merita humana dari; ipsamque non praevenire voluntatem: a qua econtra praeveniri debebat. Ita asserit idem Hilarius, *Epist. ad August*.

3. Quod voluerint, (saltem aliqui) perseverantiam usque in finem a nostro libero arbitrio pendere, nec esse donum Dei speciale, ut innuit D. Aug. lib. de dono perseverantiae, cap. 17. *Haec dicentes*, inquit, *nolunt hominibus praedicari dona Dei esse, ut veniatur ad finem, et permaneatur in fide*.

III. Lutherus et Calvinus, liberi arbitrii vires ita extenuant ac deprimunt, ut nihil omnino boni mortalis, per solas naturae vires fieri posse contendant. Immo volunt omnia opera quae fiunt, non tantum sine speciali gratiae auxilio, sed etiam sine fide justificante,

esse peccata; ex quo sequitur, etiam ea opera, quae ex speciali gratiae auxilio ab infidelibus fiunt, vitiosa esse et peccaminosa.

IV. Bajus et Jansenius, cum novatoribus pariter docent, 1. Gratiam habitualem ita necessariam esse ad quodlibet opus bonum morale, ut omnia peccatorum opera sint peccata, ut patet ex hac propos. 35. Baji. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Docent 2. omnes infidelium virtutes vera esse vitia; et omnia eorum opera vera esse peccata. Sic docet Bajus, prop. 25. et 27. *Omnia infidelium opera sunt peccata, et Philosophorum virtutes sunt vitia. Liberum arbitrium sine gratiae Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.* Et Jansenius, l. 4. de statu naturae lapsae, c. 17. in tit. ait: *Insania, error, impietas, contraria Christianorum sensui, Scripturis, et fidei: quod infidelium sit ulla vera virtus, vel opera sine peccato, juxta Augustinum et Concilium Arausicanum.* Idem censuit *Quesnellus* in suis reflexionibus moralibus.

Ut hos omnes gratiae Christi hostes debellemus, videndum est, 1. Utrum gratia Christi actualis et interior, necessaria sit in statu naturae lapsae ad operis salutaris effectionem, aut inchoationem. 2. Utrum sit necessaria ad perseverandum in accepta justitia usque in finem vitae. 3. Utrum gratia interior sit necessaria ad boni moralis naturalis effectionem. 4. Ad quodnam bonum morale naturale efficiendum gratia interior necessaria sit, vel non: quae omnia solventur sequentibus quaestionibus.

QUÆSTIO I.

Utrum gratia Christi actualis interior necessaria sit, in praesenti statu, ad operis salutaris effectionem, aut saltem inchoationem?

CONCLUSIO.

Nullus homo lapsus, sive justus, sive injustus, in praesenti statu, potest sine gratia interiori praeveniente efficere aliquod opus salutare, id est, opus conducens ad vitam aeternam. Est de fide contra Pelagianos.

Prob. Ex Scriptura, Jo: 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Quomodo autem trahit? per fidem; ergo fides, quae est donum salutare, est a solo Deo; unde ibidem dicitur: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.*

Joann. 15. *Sine me nihil potestis facere*, nempe quod conducat ad vitam aeternam.

2. Ad Corinth. 3. *Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et 1. Corinth 4. *Quis te discernit? quid autem habes quod non accepisti?* Ex quibus omnibus locis sic argumentor: Qui non potest venire ad Deum per fi-

dem, nisi trahatur ab ipso Deo; nec quidquam facere potest in negotio salutis, nisi adjuvetur a Christo; nec aliquid salutare potest cogitare, nisi ad id sufficientiam recipiat a Deo per Christum, nec ullum habet meritum, quod non receperit a Deo: ille non potest quidquam boni salutaris facere absque praeveniente interiori gratia Christi; *atqui*, ex omnibus locis supra allatis, et infinitis aliis, homo lapsus talis est; ergo.

Prob. 2. *ex PP.* inter quos unus sufficiat August. qui, *lib. de gratia Christi*, *cap.* 26. ait; *Gratiam . . . sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quoad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo ille* (Pelagius) *qui cum dicit*, propterea dari gratiam, ut quod a Deo praecipitur, facilius impleatur, *quid de illa sentiat; satis ostendit, scilicet quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen, quod divinitus praecipitur, potest.* Porro Div. Doctor, c. 29. Pelagium increpans: ait: *Tolle*, facilius, *et non solum plenus, verum etiam sanus est sensus, si ita dicatur, ut quod per liberum facere jubentur homines arbitrium, possint implere per gratiam. Cum autem*, facilius, *additur, adimpletio boni operis etiam sine Dei gratia posse fieri, tradita significatione suggeritur, quem sensum redarguit, qui dicit:* Sine me nihil potestis facere.

Prob. 3. *ex Conciliis*: Diospolitano, in quo omnes Pelagii errores fuerunt damnati, cui interfuit Pelagius ipse, qui abutendo gratiae nomine, damnationem effugit.

Carthaginensi III. cap. 4. *Quisquis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus; non autem per illam nobis praestari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit.* De hoc Concilio loquens Sanct. Prosper in resp. ad objectionem 8. Gallorum: *Cum* 214. *Sacerdotibus, quorum constitutionem contra inimicos gratiae Dei totus mundus amplexus est, dicamus gratiam Dei per JC. Dominum . . . ad faciendam justitiam nos per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil verae sanctaeque pietatis habere, cogitare, dicere, agere, valeamus.*

Arausicanum II. can. 7. definit; *Si quis per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare aut eligere posse confirmet, absque illuminatione et inspiratione Spiritus sancti, haeretico fallitur spiritu.*

Prob. 4. *ratione*: Quia media debent esse proportionata fini, et ejusdem cum illo ordinis; atqui opera salutaria sunt media ad salutem aeternam, quae est supernaturalis; ergo debent esse supernaturalia; atqui non possunt esse supernaturalia, nisi praeveniantur et excitentur gratiae supernaturalis auxilio; ergo.

Solvuntur Objiectiones.

Objicies 1. Fides est opus salutare; atqui fides haberi potest sine praevenientis gratiae interioris auxilio; ergo.

Resp. nego min. Quae repugnat Apost. (a) dicenti: *Gratia salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Unde de se ipso, 1. *Cor.* 7. *vers.* 25. dicit: *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.* Ubi Apostolus non ait, *quia fidelis eram*, observat D. August. (b) *fideli ergo datur quidem sed data est etiam ut esset fidelis.*

Inst. 1. Mysterio credibiliter proposito, potest homo ratione utens assentiri et credere, absque gratiae interioris auxilio; ergo.

Resp. dist. ant. Potest sine gratiae interioris auxilio assentiri et credere, fide humana et sterili, *conc.* fide supernaturali et salutari, *nego ant.* quod est contrarium huic Tridentinae definitioni: *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justificationis conferatur, anathema sit.*

Inst. 2. Fides data mysterio revelato propter Dei revelantis auctoritatem, eo ipso supernaturalis est; ergo est salutaris, etiam absque gratiae interioris auxilio.

Prob. ant. Actus suam desumit speciem ab objecto; atqui objectum illius fidei est supernaturale; ergo fides illa supernaturalis est.

Resp. dist. maj. Actus suam speciem desumit ab objecto, simul et principio operandi, *conced.* ab objecto tantum, *nego maj.* Ut enim actus sit intrinsece supernaturalis, non sufficit ut circa objectum supernaturale versetur, sed insuper requiritur ut procedat a principio supernaturali; facultas enim non potest ultra vires proprias tendere, nisi per formam aliquam superadditam vegetetur et corroboretur.

Inst. 3. Potest quis, propter motiva credibilitatis propius inspecta, per lumen naturale, tanta cum certitudine assentiri veritatibus revelatis, quanta alter assentiretur per gratiam interiorem; ergo ejus fides ei erit aeque salutaris.

Resp. 1. *nego ant.* Cum Bellarm. (c) *Argumenta enim*, inquit, *quae articulos fidei nostrae credibiles faciunt, non talia sunt, ut fidem omnino indubitatam reddant, nisi mens divinitus adjuvetur*; unde *res credibiles sine alia gratia, credi possunt, sed humana fide, non divina.*

Resp. 2. *nego conseq.* Quia naturalis ejusmodi fides proportionem non haberet cum supernaturali beatitudine; ergo non esset medium ad illam perducere aptum.

(a) *Ephes.* 2. *vers.* 8.
(b) *Lib. de praedestin. Sanctor. cap.* 3.
(c) *Lib.* 6. *de gratia et lib. arbitrio.*

Inst. 4. Haeretici suis falsis figmentis firmissime, et ad mortem usque adhaeserunt absque ullo gratiae adjutorio; ergo pariter citra gratiam poterit homo veritatibus revelatis et credibiliter propositis, cum summa certitudine, adhaerere.

Resp. nego conseq. » Non est enim eadem ratio veri et falsi, si- » cut nec est eadem ratio boni et mali, *ait Bellarm. cit.* potest e- » nim homo peccator ex animo, ac toto corde blasphemare Deum, » non tamen potest ex animo ac toto corde laudare Deum, *sine* » speciali gratia: ita poterit sua figmenta, quamvis aliis incredi- » bilia, ipse facile credere propter affectum erga res suas, nec ta- » men poterit sine speciali gratia Dei res divinas credere. Addo » praeterea ejusmodi homines, sicut temere credunt falsa, et dia- » bolica, ita etiam temere credere vera et divina, non autem, si- » cut diximus, *Ut oportet*, id est, pio affectu; ut res a Deo re- » velatas, et quibus falsum subesse nulla ratione possit. »

Objicies 2. Div. August. in exposit. Epistolae ad Roman. ait: *Quod credimus, nostrum est, quod autem bonum subsequens operamur, illius est, qui credentibus dat Spiritum sanctum.* Ergo credere, etiam fructuose, non est ex gratia.

Resp. D. August. hanc prop. ut erroneam revocavit, *lib.* 1. *retract. cap.* 22. his verbis: *Quod dixi*: quod credimus nostrum est, etc. *Profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quae dantur in eodem spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis, et utrumque tamen datum est per spiritum fidei et charitatis.*

Objicies 3. Saltem homo justus, habituali gratia donatus, et bonis habitibus instructus, potest absque gratia actuali voluntatem praeveniente, facere aliquod opus conducens ad vitam aeternam. Ergo.

Resp. dist. ant. Tum quia, *Joann.* 13. de justis dicitur: *Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere.* Qua comparatione vitis et palmitum utitur Concil. Trident. *sess.* 6. *cap.* 16. dicens: *Cum enim ille ipse C. J. tamquam caput in membra, et tamquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat; quae virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur et subsequitur, et sine qua, nullo pacto, Deo grata et meritoria esse possent*, praeiverat Conc. Arausicanum II. can. 9. dicens: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Nequidem justus hic excipitur; cujus rei ratio est, quia per peccatum originale adeo vitiata et infirma facta est nostra voluntas, atque ita torpet circa bonum, ut excitari debeat gratia praeveniente, ad volendum bonum ad salutem conducens.

CONCLUSIO II.

Nullus homo lapsus, sine gratia interiori praeveniente, potest incipere aliquod opus salutare. Est de fide contra Semipelagianos.

Prob. 1. Ex Scriptura et PP. 2. Corinth 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ad quae verba D. Augustin. *lib. de praedest. SS. cap.* 2. ait: *attendant hic, et verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei caeptum, et ex Deo esse fidei supplementum . . . quod ergo pertinet ad religionem et pietatem, de qua loquebatur Apostolus*, si non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis: *Profecto non sumus idonei credere aliquid, quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua credere incipiamus, ex Deo est. Quocirca sicut nemo sibi sufficit ad incipiendum vel perficiendum quodcumque opus bonum . . . ita nemo sibi sufficit, vel ad incipiendam, vel ad perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est, quoniam fides, nisi cogitetur, nulla est.*

Divus Fulgentius, *l. de incarnatione et gratia Christi*, exponens hunc Apost. textum. *Justus ex fide vivit*, ait: *Vita nostra a fide sumit initium. Quam fidem non ex nostra voluntate nasci, sed per Spiritum sanctum unicuique dari, Beatus Paulus ostendit.* Et infra: *In hominis corde, nec concipi fides poterit, nec augeri, nisi eam Spiritus sanctus effundat et nutriat.* Ergo a nemine unquam Deus potest praeveniri.

Prob. 2. *Ex Conciliis.* Arausicano II. can. 5. *Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum . . . non per gratiae donum, idest, per inspirationem Spiritus sancti . . . sed naturaliter nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius probatur.* Et Can. 7. *Si quis per naturae vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, idest, Evangelicae praedicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione et inspiratione Spiritus sancti . . . haeretico fallitur spiritu.*

Prob. 3. *ratione Theologica:* Ideo Semipelagiani asserebant hominem, sine gratia praeveniente, posse incipere aliquod opus salutare, ut per illud mereretur gratiam divinam vires ulteriores suppeditaturam ad perficiendum et complendum opus salutare, a voluntate naturaliter expetitum: *Nam*, ait D. Hilarius, Epist. ad August. *Quod dicitur*: crede et salvus eris: *Unum horum exigi asserunt, aliud offerri. ut propter id, quod exigitur, si redditum fuerit, id quod offertur, deinceps tribuatur.* Atqui consequens repugnat 1. naturae gratiae, quae omnino gratuita est, nec meritis humanis rependitur. 2. humilitati Christianae, quae cum Apostolo, 1. *Cor.* 4. clamat: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis* ergo.

Prob. min. prima pars: Ex D. August. *l. de praedest. SS. cap.* 2. dicente : *Si non pertinet od Dei gratiam, quod credere coepimus . . . ac per hoc initium fidei nostrae priores damus Deo, ut retribuatur nobis et supplementum ejus, et si quod aliud fideliter poscimus; sed contra haec cur non potius audimus*; quis prior dedit illi, et retribuetur ei? quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia : *Et ipsum igitur initium fidei nostrae, ex quo, nisi ex ipso est? neque enim, hoc excepto, ex ipso sunt caetera, sed*, ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia; ergo gratia nullo modo rependitur meritis humanis. Sed ut Semipelagianismus funditus evellatur.

Quaeres; *An saltem homo, per solas naturae vires, possit se praeparare ac disponere ad gratiam?*

Resp. negative : Nam omnis dispositio quandam habere debet proportionem cum forma ad quam disponit; atqui actus morales naturales, nullam habent proportionem cum gratia, quam non exigunt; ergo non possunt ad gratiam disponere. Hinc D. August. *l.* 1. *ad Simplicianum quaest*, 2. ait ; *Nonne videmus quosdam homines utriusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, et tamen vel haereticos, vel paganos, vel etiam in vera fide et vera Ecclesia sic tepidos, ut eos miremur meretricum et histrionum subdito conversorum, non solum patientia et temperantia. sed etiam fide, spe et charitate superari? restat ergo ut voluntates eligantur : sed voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest : hoc autem ut occurrat, non est in hominibus potestate.*

Confirmatur, quia si homo posset se disponere ad gratiam per solas naturae vires, hoc fieret, vel per aliquem actum, saltem de congruo, meritorium: vel per desiderium recuperandae salutis: vel tandem per pactum quo Deus decrevit homini, quod in se est facienti, dare gratiam; atqui nihil horum dici potest, ergo etc. *Non primum*, quod continet totum Pelagianismi virus, evertitque totam rationem gratiae quae omnino debet esse gratuita. *Non secundum*, quia hoc desiderium est a gratia, ut de fide est definitum in Conc. Arausicano ; cujus canones retulimus supra. *Non tertium*, quia hujus fictitii pacti nullum, vel levissimum, vestigium reperitur in Scripturis; unde Clerus Gallic. ann. 1700. in censura propositionis contrariae, dicit : *Pactum autem quod inter Deum et Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum, tacente, sed etiam adversante Scriptura et SS. PP. traditione prolatum.*

Solvuntur Objectiones Semipelagianorum.

Objicies 1. Proverb. 16 dicitur· *Hominis est praeparare animam et Domini gubernare linguam . . . . cor hominis disponit*

viam suam , sed Domini est dirigere gressus ejus. Ergo hominis est incipere opus salutare ; cujus intuitu Deus praeparat et confert gratiam.

Resp. dist. conseq. Hominis est incipere opus salutare, ope gratiae praevenientis, *conc.* per solas naturae vires, *nego conseq.* Sensus ergo textus allati est . hominis esse animam , ope gratiae praevenientis , praeparare ad ulteriorem gratiam specialiorem , quae necessaria est , ut pie cogitata , recte et fructuose eloquatur.

Inst. 1 Psalmo 87. dicitur: *Mane oratio mea praeveniet te*: Ergo in negotio salutis voluntas hominis praevenit gratiam Dei.

Resp. nego conseq. In textu enim verbum , *Praeveniet te* : sumitur pro verbo , maturabit ad te tendere, quod non fit sine gratia praeveniente et inspirante , quia , ut ait Apost. Roman. 8. *Spiritus enim adjuvat infirmitatem nostram ; nam quid oremus , sicut oportet , nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

Inst. 2. Zachariae 1. Deus dicit : *Convertimini ad me, et convertar ad vos.* Ergo homo debet incipere negotium salutis.

Resp. dist. conseq. Homo debet incipere negotium salutis, praeventus et excitatus a gratia divina , *conc.* per vires naturales, *nego conseq.* Conversio enim hominis ad Deum , est fructus gratiae praevenientis , et conversio Dei ad hominem designat gratiae subsequentis , aut etiam justificantis collationem ; atque ita consentit Zacharias Jeremiae dicenti, c. 31. *Converte me et convertar*, cum hoc , ex diversis loquendi modis , emolumento , quod Zacharias hominis libertatem, Jeremias vero praeviam gratiae motionem astruat ; ut observat Conc. Trid. *Sess.* 6. *cap.* 5. his verbis: *Cum dicitur*, convertimini ad me; et ego convertat ad vos, *libertatis nostrae admonemur. Cum respondemus* : converte nos , Domine, ad te , et convertemur : *Dei gratia nos praeveniri confitemur.*

Inst. 3. Apost. *Rom.* 7. v. 18. ait ; *Velle adjacet mihi ; perficere autem bonum non invenio.* Ergo desiderium salutis est a nobis.

Resp. dist. conseq. Est a nobis , a gratia excitatis , *conc.* a nobis solis, *nego cons.* Id constat ex ipso Apostolo, qui *Philipp.* 2. ait: *Deus est qui operatur in nobis velle, et perficere pro bona voluntate.* Bona ergo Apostoli voluntas, erat ex gratia praeveniente, quae ipsum movebat ad volendum bonum, quod propter contrarios concupiscentiae motus , non poterat tam prompte , ac facile perficere, ex quo necessaria erat gratia ulterior adjuvans, quae daret et ipsum agere.

Objicies 2. In Scripturis multa leguntur exempla eorum , qui, absque gratia , salutis suae initium posuerunt ; ergo.

Resp. nego ant. Cujus contrarium fuit definitum in Concilio Arausicano II. Can. 3. his verbis ; « Si quis invocatione humana » gratiam Dei dicit posse conferri ; non autem ipsam gratiam fa-

» cere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiae Prophetae et Apo-
» stolo idem dicenti » *: inventus sum a non quaerentibus me: palam apparui his qui me non interrogabant.*

Prob. ant. Cornelius Centurio, *Act.* 10. *per bonam voluntatem et eleemosynas obtinuit fidem in Christum*: atqui hanc bonam voluntatem habuit, et eleemosynas fecit absque gratia; ergo.

Resp. nego min. Nam Cornelius, antequam instructus esset a D. Pietro supernaturalem gratiam actualem habuit, quae fuit principium bonae illius voluntatis et eleemosynarum, ut definiit Concilium Arausicanum, *Canon.* 25. » Unde manifestissime credendum est, quod et illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, et Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, et Zachaei, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinae largitatis donum, etc. »

Objicies 3. Multi PP. antiquiores docuisse videntur gratiam Dei bona hominis voluntate praeveniri; ergo etc.

Prob. ant. Ex Sancto Irenaeo, qui, *lib.* 4. *cap.* 37. docet, *Prophetas hortari homines ad justitiam, et ad bonum opus, quia hoc in nobis est*. Ergo.

Resp. dist. ant. Quia hoc in nobis est, per liberum arbitrium gratia motum, et excitatum, *conc.* sine gratia, *nego ant.* Agit itaque contra Simonianos et Marcionitas, qui docebant voluntates nostras ineluctabili necessitate ad bonum aut malum propelli, contra ipsos demonstrat ex exhortationibus, quibus ad virtutem incitamur, esse in nobis liberum arbitrium, quod verum est. Ad bonum autem salutare inchoandum et perficiendum necessariam esse gratiam agnovit D. Irenaeus, qui, *lib.* 3. *cap.* 17. ait: » Sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat: sic et nos fundum aridum existentes primum, nunquam fructificaremus ad vitam sine superna voluntaria pluvia ».

Inst. 1. D. Aug. *lib. de praedest. SS.* ait: » Salus solius religionis hujus, per quam solam veram salus vera veraciter promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus fuit, et cui defuit, dignus non fuit ». Ergo

Resp. dist. ant. Nulli unquam defuit, qui dignus fuit, per auxilium gratiae, *conc.* per solas naturae vires, *nego ant.* Sese explicat D. Aug. *lib.* 2. *retract. cap.* 31. dicens: *Non ita dixi, tamquam ex meritis suis quisque dignus fuerit, sed quemadmodum ait Apostolus, non ex operibus, sed ex vocante Deo.*

Inst. 2. D. Chrysostomus, variis in locis, docet hominem seipsum ad gratiam per solas naturae vires posse praeparare. Sic, *Hom.* 12. *in Epist. ad Hebraeos*, ait: » Oportet nos primum bona eligere, et tunc affert quae sua sunt. Non praevenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium: cum au-

» tem nos elegerimus, multam tunc affert auxiliationem . . . nam » nostrum quidem est praeeligere et velle, Dei autem est perficere » et ad finem deducere ».

Resp. nego ant. Totus equidem ibi est D. Chrysostom. in defendendo contra Manichaeos lib. arbitrio, et excutienda hominum negligentia, ne scilicet putent se in omnibus a Deo sic praeveniri per gratiam, ut nihil sibi agendum relinquatur; verum non rejicit D. Doctor necessitatem gratiae ad actus salutares, quam variis locis astruit, v. g. Hom. 13. in Joann. *Gratia Dei semper in beneficiis priores sibi partes vindicat.* Et Homil. 12. in Epistol. ad Hebraeos astruit, tum liberum arbitrium, tum necessitatem gratiae, dicens: » Etiamsi curras, etiamsi studium ponas, ne tuum » esse existimes quod recte gestum est. Nam nisi a superis opem » adipiscaris, frustra erunt omnia . . . frustra currimus, si totum » esse nostrum existimamus, si non plus Deo tribuimus. Non e» nim suum esse totum voluit Deus, ne videretur nos temere coro» nare. Neque rursus nostrum, ne incidamus in arrogantiam.« Ex quo evidenter patet, mentem D. Chrysostomi esse, quod Deus non praeveniat nostras voluntates, totum faciendo, et nihil nobis agendum relinquendo; sed cum parati fuerimus per bonum usum gratiae praevenientis acceptae, puta gratiae orationis et boni desiderii, tunc Deus multas ulteriores et potentiores gratias nobis suppediret, quibus homo, et justificationem, et praesertim perseverantiam usque in finem, possit obtinere.

Inst. D. Hieron. *dial.* 3. *contra Pelagianos*, ait: *Nostrum est incipere, illius perficere, nostrum offerre quod possumus, illius perficere quod non possumus.* Ergo.

Resp. dist. ant. Nostrum est incipere cum gratia excitante, *conc.* sine gratia, *nego ant.* Sese explicat D. Doctor Epist. ad Demetriadem, *Velle et nolle nostrum est*, inquit, *ipsumque, quod nostrum est, sine Dei misericordia nostrum non est.*

Objicies 4. Stare non potest libertas cum necessitate gratiae ad opera salutaria inchoanda et perficienda; ergo etc.

Resp. nego ant. Quia per gratiae collationem, confirmatur potius libertas, quam tollitur, ut docet D. Aug. (*a*) his verbis: *Liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed stabilitur.* Rationem reddit *ibid.* D. Doctor, *quia nempe gratia sanat voluntatem qua justitia libere diligitur.* Non ergo per gratiam liberum arbitrium extinguitur, quandoquidem ejus motioni et excitationi potest consentire vel dissentire, prout definivit Conc. Trid.

Inst. Si gratia nos, pro Dei beneplacito, praevenit, sequitur 1. Quod Deus fit personarum acceptor, cum uni det, alteri deneget gratiam. 2. Quod oratio fiat frustra. 3. Quod nullus exhortationi

---

(*a*) *Lib. de Spiritu et littera, cap.* 30.

a ut correptioni locus relinquatur. 4. Quod negligentiae aut desperationi locus detur ; atqui omnia illa sunt absurda ; Ergo.

Resp. nego sequel. 1. Etenim Deus , ex eo , quod , pro beneplacito suo , nos praeveniat , non est personarum acceptor, tum quia personarum acceptio non est , nisi cum ea , quae debentur ex justitia , secundum justitiae leges non distribuuntur , quod in distributione gratiae , quae nemini ex justitia debetur, locum non habet; tum quia gratia praeveniens nemini deest , ut infra probabitur, quamvis illam Deus secundum mensuram diversam , pro beneplacito suo elargiatur.

2. Oratio non fit frustra,quia dum fit ex gratia praeveniente, valet ad consequendam gratiam subsequentem ; unde D. Aug. (*a*) ait: *in oratione cognosce , unde accipias , quod vis habere.*

3. Locus est exhortationi et correptioni, tum quia in ipsa exhortatione et correptione Deus cordis aures saepe aperit interius, ut homines audiant et obediant , *Corripitur* , ait D. Aug. ibid. cap. 6. *ut strepitu concionis forinsecus insonante atque flagellante , Deus in illo intrinsecus occulta inspiratione , operetur et velle.* Tum quia , *dolor ille* , *quo sibi displicet* homo, ait D. Aug. ibid. cap. 5. « quando sentit correptionis aculeum , excitat eum in majoris o-» rationis affectum , ut Deo miserante , incremento charitatis ad-» jutus , desinat agere pudenda et dolenda, et agat laudanda atque » gratanda ».

4. Non datur locus negligentiae aut desperationi, sed potius acuitur diligentia , dum significatur gratiam a nobis non pendere, et periculum esse , ne , si dissentiendo reddatur inutilis , subtrahatur , spes autem firmatur , dum auxilium divinum , quo nostra juvetur infirmitas , promittitur.

Objicies. 5. Axioma theologicum, *facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* Ergo homo potest per vires naturales sese ad gratiam praeparare.

Resp. dist. axioma : Facienti quod in se est, ex gratiae viribus, *conc.* ex naturae viribus neg; *ergo.* Axioma enim,hoc ultimo sensu intellectum, damnatum est a Clero Gallicano, an. 1700. *Tanquam instaurans Semipelagianismum , mutatis tantum vocibus.*

Inst. 1. Illud axioma est D. Thomae et aliorum Theologorum plurimorum , asserentium gratiam a Deo non denegandam homini per naturae vires quod in se est facienti ; ergo temerarie fuit a Clero Gallicano censura notatum.

Resp. dist. ant. Asserunt gratiam non denegandam homini, per naturae vires a Deo motas et excitatas, quod in se est facienti, *conc.* per naturae vires solas , *nego ant.* Clare hoc asserit D. Thom. *in cap.* 10. *Ep. ad Rom. lectione* 3. dicens : » Quod aliqui faciunt

(*a*) *Lib. de corrept. et gratia cap.* 1.

» quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est mo-
» vente corda ipsorum ad bonum, secundum illud Thren. 5. » Converte nos, Domine ad te, et convertemur.

Inst. 2. D. Thom. de veritate, *quaest.* 14. *art.* 11. *ad* 1. dicit, « Ad divinam providentiam pertinere, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Si » enim aliquis in sylvis, vel inter bruta animalia nutritus, ductum » rationis naturalis sequeretur in appetitu boni et fuga mali, certissime est tenendum, quod ei Deus, vel per internam inspirationem revelaret ea quae sunt ad credendum necessaria, vel aliquem » fidei praedicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium ». Ergo mens ejus est hominem, per solas naturae vires, posse se ad gratiam disponere.

Resp. nego conseq. Mens enim, et vera Divi Thomae sententia, quaerenda est specialiter in ejus Summa, quae postremum ipsius opus est: porro in ea (*a*) dicit, *Quod nihil homo potest facere, nisi a Deo moveatur, secundum illud Joann.* 15. Sine me nihil potestis facere. *Et ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis secundum quod est motus a Deo*.

QUÆSTIO II.

Utrum gratia Christi actualis interior, fit necessaria ad perseverandum in accepta justitia usque ad finem vitae?

Nota. 1. Perseverantia, ex D. Aug. *lib. de bono perseverantiae*, *cap.* 1. sumi potest secundum quid, vel simpliciter.

Perseverantia *secundum quid*, est ea, qua homo justus, per aliquod tempus, sed non usque ad mortem, perseverat in accepta justitia, per prosecutionem boni et fugam mali.

Perseverantia *simpliciter*, definitur ab Aug. *donum Dei quo usque in finem perseveratur in Christo*; id est, usque in finem vitae; *finem autem dico*, inquit, *quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est ne cadatur.* De hac sola hic loquimur.

Nota 2. Dupliciter contingere potest, ut aliquis in gratia justificante perseveret usque ad mortem. 1. Cum post acceptam gratiam justificantem quis moritur antequam ullum actum liberum possit exercere, v. g. cum infans baptizatus moritur ante adeptum usum rationis; vel adultus statim post acceptam justitiam. 2. Cum justus adultus aliquandiu vivit post acceptam gratiam sanctificantem, et in observantia mandatorum Dei, tentationum victoria, ac virtutum exercitio ad mortem usque jugiter perseverat.

Nota 3. Quaestionem hic non esse de infantibus, qui post Baptisma ante usum rationis adeptum moriuntur; nec de adultis justis, qui e vita excedunt statim post acceptam gratiam justifican-

(*a*) 1. 2. *quaest.* 109. *art.* 6. *ad* 2.

tem : *constat* enim erga istos , tam infantes , quam adultos , elucere specialem Dei protectionem et singularem providentiam, qua fit ut tunc , et in talibus circumstantiis , moriantur , juxta illud Sap. 4. *Raptus est ; ne malitia mutaret intellectum ejus , placita enim erat Deo anima illius. Propter hoc properavit illum educere de medio iniquitatum.* Constat similiter in istis non necessariam esse gratiam perseverantiae internam , illustrationis nimirum et inspirationis , qua nec sunt capaces infantes , nec indigent adulti statim post acceptam justificationem decedentes.

Quaestio igitur est de adultis , qui post justificationem aliquandiu vivunt , et pugnandum habent contra daemonem , mundum , et carnem. Itaque.

CONCLUSIO.

Homo justus in praesenti statu , sine speciali divinae gratiae auxilio , non potest in accepta justitia perseverare usque ad finem vitae.

Prob. 1. Ex Scripturae textibus, quibus D. August.*lib. de dono perseverantiae*, probat perseverantiam esse speciale donum Dei.

Cap. 2. ait : *Si perseverantia non sit donum Dei, quomodo verum est , quod Apost. Philipp.* 1. *ait*: Vobis datum est pro Christo , non solum ut credatis in eum , verum etiam ut patiamini pro eo : *Horum quippe unum pertinet ad initium , alterum ad finem: utrumque tamen est Dei donum , quia utrumque dictum est esse donatum.*

Cap. 7. in haec , *Ps.* 79. verba , *Fiat manus tua super virum dexterae tuae , et super filium hominis quem confirmasti tibi , et non discedimus a te* ; ait : *Manus igitur Dei est ista , non nostra, ut non discedamus a Deo. Manus , inquam , ejus est ista, qui dixit Jer.* 32. Timorem meum dabo in cor eorum , ut a me non recedant. *Propter quod ut posci a se voluit* , ne inferamur in tentationem : *quia si non inferamur , nulla ab eo ratione discedimus : quod poterat nobis , etiam non orantibus , dari , sed oratione nostra nos voluit admoneri , a quo recipiamus haec beneficia.*

Cap. 5. In haec verba orationis Dominicae : *Et ne nos inducas in tentationem , sed libera nos a malo :* ait : *Cum dicunt Sancti* , et ne nos inducas in tentationem , etc. *quid aliud , quam ut in sanctitate perseverent , precantur?* Additque perseverantiam *esse Dei donum , cum ab illo poscitur , satis aperteque monstratur.* Nam, ut ait , cap. 2. *Irrisoria petitio est , cum id ab eo petitur , quod scitur ipsum non dare.*

Prob. 2. *ex Conciliis :* Arausicano II. Can. 10. *Adjutorium Dei , etiam renatis ac sanctis , semper est implorandum , ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* Trid. sess. 6. Can. 22. *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei , in accepta justitia perseverare posse , vel cum eo non posse , anathema sit.*

Idem definiit Caelestinus S. P. *In Epist. ad Episcopos Galliae*, dicens: *Neminem etiam Baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi, per quotidianum adjutorium Dei, perseverantiam bonae conversationis acceperit.*

Prob. 3. *ratione*: Quia gratia perseverantiae hominem reddit in bono ita immobilem, ut finem, nempe mortem in Christo, indeclinabiliter assequatur; atqui homo justus cum gratia justificante et donis eam comitantibus, ac etiam cum auxiliis gratiae ordinariis, non est ita immobilis in bono, ut finem indeclinabiliter assequatur, ob illius voluntatis mobilitatem; ergo gratia perseverantiae est donum speciale ab illis auxiliis distinctum, quod ideo a Conc. Trid. *Can.* 16. vocatur, *Magnum perseverantiae donum.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1 Omni justo debetur gratia, cum qua perseverare possit; ergo perseverantia non est speciale donum.

Resp. dist. ant. Omni justo debetur gratia communis et sufficiens, cum qua perseverare possit, saltem mediate, *conc.* gratia specialis, cum qua actu perseveret, *nego ant.* Itaque omnes justi donum habent sufficiens, cum quo possunt usque ad finem perseverare, saltem mediate, quia habent gratiam, qua, per orationes et bona opera, possunt impetrare perseverantiae donum; sed omnes non habent donum speciale et efficax perseverantiae, quo fiat ut actu perseverent, neque tale auxilium eis debitum est; immo neque illud mereri possunt de condigno, sed tantum de congruo, juxta illud D. Aug. lib. de dono perseverantiae cap. 6. *Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest.*

Inst. 1. Homo justus habet jus ad gloriam, quae in gratia habituali, velut fructus in semine, virtualiter continetur, juxta illud 1. Joann. 3. *Semen Dei est in illo.* Ergo perseverantia, quae conjungit gratiam cum gloria, non est speciale donum a gratia habituali distinctum.

Resp. dist. ant. Habet jus ad gloriam, mobile, *conc.* immobile, *nego ant.* Equidem justus habet jus ad gloriam, quandiu gratia habituali illustratur; verum non habet jus, ut usque ad mortem in gratia perseveret, quippe qui, ratione liberi arbitrii ad bonum et malum, quandiu vivit, deflectere possit, unde, quando quis a Deo ita protegitur, ut non amittat gratiam instante morte, maximum est et specialissimum misericordiae divinae beneficium, de quo D. Aug. *lib. de dono persever. cap.* 9. ait: *Ex duobus justis, cur huic donetur perseverantia usque ad finem, illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt judicia Dei.* Est enim beneficium, quod Deus, ex mero suo beneplacito, quibus voluerit, largitur.

Inst. 2. Gratia habitualis est excellens quaedam divinae naturae

participatio, quae cum concursu Dei generali sufficiens est ad omnia praecepta adimplenda, omnia peccata vitanda, etc. Ergo cum gratia habituali, et generali Dei concursu gratiae debito, potest quis perseverare absque speciali auxilio.

Resp. dist. ant. Gratia habitualis sufficiens est, absolute, et secundum propriam virtutem, *conc.* relative ad infirmitatem hominis lapsi, *nego ant.* Licet enim gratia habitualis ex se sufficientem virtutem habeat ad quodlibet peccatum vitandum, et ejus occasiones expellendas, tamen ad id, in homine lapso, non est sufficiens, nisi speciali auxilio fulciatur ac roboretur: etenim, etiamsi gratia sanet animam, diluendo culpam, non tamen eam sanat, auferendo infirmitatem, quae ex parte concupiscentiae suboritur.

Inst. 3. Concil. Milevitanum. *Can.* 8. definit: *Si quis dixerit gratiam, per quam justificamur per Christum, valere ad solam remissionem peccatorum, quae commissa sunt, et non in adjutorium, ne iterum committantur, anathema sit.* Ergo gratia habitualis sufficit, cum concursu Dei generali, ad vitanda omnia peccata.

Resp. nego conseq. Equidem gratia, qua justificamur, valet in adjutorium, ne peccata committantur, ubi graves non urgent tentationes et occasiones peccati; ubi vero urgent tales ad peccandum illecebrae, praeter gratiam habitualem, necessaria sunt auxilia specialia, quibus anima in aversione mali et boni prosecutione roboretur, ac immobiliter ad finem usque perseveret.

Inst. 4. Ex Conc. Trid. sess. 6. c. 11. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Atqui si perseverantia finalis specialis est gratia, quam Deus cui voluerit concedat, vel deneget, justificatos, quibus gratia illa denegaretur, Deus desereret priusquam ab eis desereretur; ergo perseverantia non est gratia specialis, sed communis est omnibus justis.

Resp. nego min. Etsi enim perseverantia sit gratia specialis, non sequitur quod Deus justum, cui non conceditur, primus deserat, cum omni justo conferat auxilium vere ac relative sufficiens, ut perseverantiae donum, (quod ex August. *suppliciter emereri potest*) impetrare possit; quod si non impetret, necesse est praecesserit aliqua ex parte justi culpa, sive sit negligentia et tepor in oratione, sive sit praesumptio quaedam, ac occulta superbia, propter quam perseverantia a Deo denegatur; ex quo sequitur Deum prius a justo deseri, quam justus a Deo, judicio occulto, sed justo, deseratur, juxta illud D. August. lib. de corrept. et gratia, c. 13. *Gratiam Dei suscipiunt* (qui non sunt perseveraturi) *sed temporales sunt, nec perseverant, deserunt et deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiae dono, judicio Dei justo et occulto.*

Objicies 2. Ut quis in accepta justitia usque in finem perseveret, sufficit ut ultimum impleat praeceptum; atqui illud implere

potest cum auxilio ordinario; ergo ad perseverantiam non requiritur donum speciale.

Resp. dist. min. Potest cum auxilio ordinario implere ultimum praeceptum, quatenus praecise praeceptum est, *conc.* quatenus est ultimum; *nego min.* Ultimum siquidem non est, nisi quatenus mors contingit post ejus fidelem adimpletionem, quod singulari Dei beneficio tribui necesse est, cum in statu gratiae justificantis ex hac vita eripi, speciale sit donum Dei.

Quaeres 1. *In quo praecise situm sit magnum perseverantiae donum?*

Resp. Situm est in duobus, 1. In interno gratiae actualis auxilio, quo homo justus, vel a peccando retrahitur, vel a suis peccatis, propter quae a Deo deseri merebatur, cito resipiscit, ac tandem in accepta justitia finaliter perseverat, ut docet D. August. *lib. de corrept. et gratia cap.* 12. dicens justis, in praesenti statu naturae lapsae, dari tale auxilium, *Non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint* 2. Situm est in singulari Dei protectione externa. qua Deus ab homine justo, qui per preces et alia pietatis opera perseverantiam impetravit, graves tentationes, peccandi occasiones, et alia salutis obstacula, removet, ac tandem mortem ejus cum gratia sanctificante conjungit.

Quaeres 2. *An, et qualiter donum perseverantiae finalis distinguatur a confirmatione in gratia?*

Resp. Probabilius est utrumque illud donum non essentialiter differre, 1. *Quia* Scriptura sacra hoc utrumque donum pro uno eodemque dono indiscriminatim usurpat, Ps. 36. *Confirmat autem justos Dominus*, 2. ad Thess. 3. *fideles autem Dominus est, qui confirmet et custodiat a malo.* Hoc autem Deus praestat iis quibus donum perseverantiae concessit. 2. *Quia* D. Aug. *l. de corrept. et gratia cap.* 12. Utrumque donum pro uno eodemque usurpat; dum ait, Deum Apostolis dedisse *non solum justitiam verum etiam in illa perseverantiam*, quos tamen certum est fuisse in gratia confirmatos.

Differunt tamen accidentaliter, 1. *Quia*, confirmatio in gratia datur paucis, iisque singulariter privilegiatis; donum vero perseverantiae datur omnibus qui cum gratia habituali ex hac vita rapiuntur, ex quo privilegium dici non potest. 2. *Quia*, confirmatio in gratia supra perseverantiam addit majorem quamdam gratiæ habitualis intensionem, majoremque copiam auxiliorum actualium, ex quo fit, ut, etsi graviores occurrant tentationes, facilior tamen ac suavior sit victoria in confirmatis, quam in perseverantibus.

Quaeres 3. *Utrum homo in statu innocentiae indiguerit auxilio ad reipsa perseverandum usque in finem?*

Resp. Affirmativa est probabilior.

Prob. 1. *Ex SS.PP.*Div. Aug. *l. de correpl. et gratia cap.*11. de primo homine dicit: *Ut reciperet bonum gratiae non egebat, quia nondum perdiderat; ut autem in eo permaneret, egebat adjutorio gratiae sine quo id omnino non posset: et acceperat posse si vellet, sed non habuit velle quod posset, nam si habuisset, perseverasset.*

2. Divus Fulgentius, *l.* 2. *ad Trasimundum cap.* 2. ait: *Profecto cognoscitur uniformi cunctos* (Angelos) *opprimi potuisse ruinae consortio, nisi quos vellet, a casu pravitatis virtus illa* (gratiae) *defenderet, quae sola naturaliter mutari depravarique non posset.* Ubi pensanda sunt haec verba, *nisi quos vellet*, quae peculiarem favorem indicant.

D. Anselmus *l. de casu diaboli cap.* 2. ait: *Constat ergo, quod ille Angelus qui stetit in veritate, sicut ideo perseveravit, quia perseverantiam habuit, ita ideo perseverantiam habuit, quia accepit; et ideo accepit, quia Deus dedit.*

Prob. 2. Ratione Divi Thomae, qui *lib.* 3. *contra gentes*, necessitatem auxilii ad perseverandum repetit a mobilitate voluntatis; atqui in statu innocentiae voluntas fuisset mobilis ad bonum et malum; ergo licet homo in illo statu majorem ad perseverandum facultatem habuerit, quam homo lapsus, tamen speciali divinae Providentiae cura indiguit, ut in bono immobiliter ad finem usque permaneret.

Dixi, *Probabilior*, quia negare non possumus oppositam sententiam probabilem esse, quae si cui arrideat, illam amplecti poterit et tueri.

QUÆSTIO III.

Utrum gratia Christi interior sit necessaria ad boni moralis ordinis naturalis effectionem.

Nota 1. In omni opere morali bono, duo sunt distinguenda, nempe objectum seu officium, et finis, qui duplex est, *proximus*, nimirum, qui primo et per se ab agente intenditur, estque actionis motivum; et *ultimus*, ad quem actu, vel virtute, omnia referuntur, ipse vero ad nihil prorsus ordinari potest, v. g. In eleemosyna; *objectum*, est ipsum opus eleemosynae; *finis proximus*, est sublevatio pauperis; *finis ultimus*, est Deus, ad quem opus eleemosynae refertur, *vel actualiter* et formaliter, cum quis expresse et reflexe statui dare eleemosynam propter Deum; *vel virtualiter*, cum quis, licet actu de referenda sua actione ad Deum non cogitet, facit tamen actionem moralem rectam, tum ex objecto, tum ex fine proximo; illa enim actio, quando nullo alio particulari fine perverso ex parte operantis vitiatur, ex se, et innato quasi motu, ad finem ultimum, Deum scilicet, refertur, eamque agens, generali quadam ac implicita intentione, ad illum referre dicitur.

Nota 2. Hic controvertitur de opere morali bono, tum ex objecto, tum ex fine et aliis circumstantiis; nam ultro quilibet admiserit bonum opus ex objecto ex officio, absque gratia elici posse.

Nota 3. Licet quaestio procedat, tum de infideli, tum de fideli peccatore, tamen satis erit de infideli agere; eo enim ipso quo probabitur infidelem posse absque gratia aliquod opus morale bonum agere, multo clarius fidelem peccatorem hoc posse demonstrabitur. Itaque sit:

CONCLUSIO.

Infidelis potest absque gratia aliquod bonum opus morale naturalis ordinis velle, ac facere. Est certissima contra Bajum et Jansenium.

Prob. 1. Ex Script. *Rom.* 2. dicitur: *Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Ergo gentiles aliquod opus bonum naturalis ordinis possunt facere *naturaliter*, idest, sine gratia, sine fide, ut interpretantur Patres: Origenes in hunc locum, *Gentilis*, inquit, *qui cum legem non habeat, ipse sibi est lex, ostendens opus legis in corde suo, et ratione naturali motus, vel justitiam teneat, vel castitatem, vel temperantiam, etc. custodiat: iste licet a vita alienus videatur aeterna, quia non credit in Christo . . . videtur quod per ea quae dicuntur ab Apostolo bonorum operum gloriam, et honorem et pacem perdere penitus non posset.* Et Div. Hieronym. *in cap.* 29. *Ezech.* ait: *Perspicuum est condemnari nos comparatione gentilium, si illi lege faciant naturali, quae nos etiam scripta negligimus, de quo plenissime Paulus ad Romanos disputat.*

Frustra reponunt adversarii 1. D. August. *lib. de spiritu et littera, cap.* 27. hunc Apostoli textum interpretari de gentibus ad fidem conversis; ergo male intelligitur de infidelibus.

Resp. enim nego conseq. Equidem D. Aug. ut refelleret haereticam Pelagianorum interpretationem, qui Apostoli testimonio abutebantur, ut dicerent nonnullos gentiles, sine fide et gratia Christi, universam legem observasse, veramque justitiam adeptos esse, textum Apostoli interpretatus est de gentibus ad fidem conversis; sed nostram interpretationem non excludit, immo eam approbat *ibidem*, dicens: *Si autem hi, qui naturaliter quae legis sunt faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum quos Christi justificat gratia . . . quaedam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quae secundum justitiae regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus.* Et ne quis dicat D. Doctorem loqui de operibus bonis ex officio et objecto tantum, non autem ex fine, subdit: *Quanquam si discu-*

tiatur quo fine fiant, *vix inveniuntur*, *quae justitiae debitum*, *laudem*, *defensionemque*, *mereantur.* Quod autem, *vix*, invenitur, revera tamen invenitur, Postea rationem reddit, dicens: *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est*, *ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint*, *unde merito dici possit*, *etiam in ipsa impietate vitae suae*, *facere aliqua legis vel sapere.* Et infra, post citatum textum Apostoli de infidelibus dicit: *Illi potius*, *qui cum verum Deum vera pietate non colant, habent tamen quaedam opera bona in vita impia.* Haec de mente D. August. nullum relinquunt dubium.

Frustra reponunt 2. D. Fulgentium, *lib. de incarn. et gratia cap.*25. dicere, eos Dei gratiae contradicere, qui praefatum Apostoli textum gentibus incredulis assignant; ergo Apostolus loquitur duntaxat de gentibus ad fidem conversis.

Resp. dist. ant. D. Fulgentius dicit, etc. juxta sensum Pelagionorum, hoc Apostoli textu abutentium, tum ut ostenderent gentes ex solis naturae viribus posse totam legem implere, tum ut probarent gentes justificari posse sine Christi fide, *conc.* juxta sensum PP. eo loco utentium, ut probarent, posse in infidelibus aliqua opere moraliter bona absque gratia, *nego ant.* quod satis ostendit Div. Doctor *cap. sequenti*, dicens: *Hominibus illis*, *quorum mentio facta est ab Apostolo*, *aliqua quidem bona opera*; *quae ad societatis humanae pertinent aequitatem*, *inesse posse*, ad salutem videlicet aeternam.

Hinc SS. Pontifices damnarunt hanc Baji prop. 22. *Cum Pelagio sentiunt*, *qui textum Apostoli ad Rom.* 2. gentes quae legem non habent, etc. *intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.*

Prob. 2. *ex SS. PP.* Pio V. Greg. XIII. et Urbano VIII. qui hanc Baji prop. *Omnia opera infidelium sunt peccata*, *et Philosophorum virtutes sunt vitia*, damnarunt, immò et alias plures quae istius sunt principia; talis est 37. *Cum Pelagio sentit*, *qui boni aliquid naturalis*, *hoc est*, *quod ex naturae viribus ortum ducit*, *agnoscit.*

Item ex Clem. XI. qui has Quesnelli propositiones similiter damnavit 39. *Voluntas*, *quam gratia non praevenit* . . . . . *est capax omnis mali*, *et incapax ad omne bonum*, 40. *Sine gratia nihil amare possumus*, *nisi ad nostram condemnationem.*

Prob. 3. *ratione*: Quia, ut docet Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 1. per peccatum Adami, *liberum arbitrium minime extinctum est*; *viribus licet attenuatum et inclinatum.* Ergo potest homo, solis liberi arbitrii viribus, aliqua opera moraliter bona propter finem honestum elicere; v. g. potest gentilis naturali pietate honorare parentes, naturali commiseratione sublevare proximi miseriam, quia id honestum est, et rationi naturali conforme; tales autem

actiones sunt bonae, tum ex objecto, tum ex fine et circumstantiis; ergo.

Confirmatur, quia sola actio bona et honesta laudari potest et remunerari a Deo; atqui misericordia obstetricum Ægyptiarum infidelium erga masculos Hebraeorum, quos contra edictum Pharaonis servaverunt, fuit a Deo laudata et remunerata. Exodi 1. *Benefecit Deus obstetricibus, et quia timuerunt Deum, aedificavit eis domos*, id est, prolem copiosam eis concessit; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Rom. 14. dicitur: *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Atqui nulla opera infidelium sunt ex fide; ergo.

Resp. dist. ant. Juxta proprium Apostoli sensum, quod non est ex fide agendorum, id est, ex bona conscientia, peccatum est, *conc.* quod non est ex fide credendorum, *nego ant.* Itaque Apostolus ibi de iis agit, qui cibos quosdam manducabant, quos tamen sibi illicitos existimabant, docetque eos peccare, quia agebant contra bonam fidem, seu, contra conscientiam, *quod autem non est ex fide*, id est, quod fit reclamante conscientia, *peccatum est.*

Inst. 1. D. August. *lib.* 4. *contra Jul. cap.* 3. praefatum Apostoli textum interpretatur de fide credendi in Christum; ergo quod non est ex fide Theologica, peccatum est.

Resp. 1. Fateor Div. Augustinum intellexisse praefatum textum de fide credendi, sed sine exclusione nostrae interpretationis; nam Juliano objicienti hunc textum accipiendum de bona conscientia, respondet: *Sed ut hoc tibi de cibis tantum intelligendum esse concedam, quid de alio dicturus es testimonio, quod ad Hebraeos scriptum est*, sine fide impossibile est placere Deo? sed posito quod hic textus intelligatur de fide credendi.

Resp. 2. *dist. conseq.* Quod non est ex fide contrarie, id est quod fit animo infidelitatis, ut eleemosyna data in honorem Jovis, est peccatum, *conc.* quod non est ex fide negative, id est, absente fide, peccatum est, *subdist.* si aliquo fine pravo vitietur, *conc.* per se et praecise quia fit a non habente fidem, *nego conseq.* sensum suum sic ibidem explicat D. Doctor: *Quod si et ipsa per seipsam naturalis compassio opus est bonum; etiam isto bono male utitur, qui infideliter utitur, et hoc bonum male facit, qui infideliter facit: qui autem male facit aliquid, profecto peccat.* Postea rationem reddens cur infideles bona opera male faciant, ait: *Quia ea non fideli, sed infideli, hoc est, stulta et noxia faciunt voluntate.*

Inst. 2. Atqui, ex Apostolo, quae non sunt ex fide, nedum contrarie, sed etiam negative sunt peccata; ergo, etc.

Prob. ant. Hebr. 11. dicitur: *sine fide impossibile est placere Deo.* Ergo.

Resp. dist. ant. Sine fide impossibile est placere Deo in ordine ad vitam aeternam, *conc.* in ordine ad honestatem moralem ordinis naturalis, *subdist.* ratione operantis, *conc.* ratione operis, *nego ant.* Fateor equidem infidelem, quandiu in infidelitate permanet, non posse Deo placere ratione sui, etsi placeat interdum ratione operis moralis ab illo bene exerciti, non quidem complacentia, quae proveniat ex justitia et sanctitate supernaturali, per quam Deo placuerunt in ordine ad vitam aeternam sancti fide supernaturali imbuti, sed complacentia, quae provenit ex virtute moraliter bona.

Instab. 3. Atqui eiam ratione operis omnia infidelium opera sunt peccata et Deo ingrata; ergo.

Prob. ant. Ex Apost. ad Tit. 1. *Omnia munda mundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum*; ergo infideles nihil mundum et rectum operantur.

Resp. dist. ant. Coinquinatis et infidelibus, qui per immunditiam cordis, aut per infidelitatem abutuntur Dei creaturis, vel, quasi forent impurae, eis non utuntur, nihil est mundum, *conc.* infidelibus, praecise ratione eorum infidelitatis, *nego ant.* alias pariter concludendum esset, omnia opera mundorum esse munda, quod tamen absolute falsum est; alioquin nusquam quis peccare posset post adeptam justitiam: ita D. Aug. *lib.* 6. *contra Faustum*, explicat hunc textum, dicens: *Omnia, quippe, quae naturaliter sunt, in ordine suo bona sunt, et nemo in eis peccat, nisi qui ordinem suum in Dei obedientia non custodiens, eorum quoque ordinem male utendo perturbat.*

Inst. 1. Matth. 7. dicitur: *Non potest . . . arbor mala bonos fructus facere*; atqui infidelis est arbor mala; ergo etc.

Respond. dist. major. Quando arbor agit ex sua malitia, non potest fructus bonos facere, *conced.* quando non agit ex sua malitia, *nego maj.* Porro infidelis non semper ex sua malitia et infidelitate agit, sed quando ex dictamine rectae rationis; unde Div. Augustin. *lib.* 4. *contra Julian. capit.* 3. ipsum arguens quod dixerit voluntatem infidelis infideliter agentem esse bonam, ait: *Non in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in quantum malae voluntatis est, quisque arbor mala est, et bonos fructus facere non potest. Vide itaque utrum infidelem voluntatem*, id est, ex infidelitate agentem, *audeas bonam dicere voluntatem.*

Objicies 2. Ex Conc. Arausicano, can. 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium et peccatum*; ergo sine gratia nullum bonum opus morale fieri potest.

Resp. dist. ant. Nemo habet de suo, etc. hoc sensu quod quidquid habet homo, praeter mendacium et peccatum, illud sit a Deo, vel ut auctore naturae, vel ut auctore gratiae, *conc.* ut auctore gratiae semper, *nego ant.* Sensus ergo Canonis est, hominem sibi

soli sufficere ad peccandum, eum vero, ad bonum operandum, indigere auxilio Dei naturali quidem ad bonum morale, et supernaturali ad bonum salutare, ut docet praefatus Canon, cum addit; *Si quid autem habet homo veritatis atque justitiae, ab illo fonte, quem debemus sitire in hac eremo*, etc.

Inst. Idem Concilium, *can*, 9. ait: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Ergo sine gratia supernaturali homo opus bonum non potest facere.

Resp. dist. conseq. Non potest opus bonum salutare facere, *conc.* bonum opus morale, *nego conseq.* Ita declarat, can. 7. *Si quis per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare aut eligere asserit absque illuminatione Spiritus sancti . . . haeretico fallitur spiritu.*

Objicies 3. Div. August. *lib. de spiritu et littera, cap.* 3. ait: *Neque liberum arbitrium, quidquam, nisi ad peccandum, valet, si lateat veritatis via.* Ergo.

Resp. dist. ant. Id dicit, eo sensu, quod parum valeat, eo modo quo dicimus aegrum de se tantum labi posse, quod per se vix stare possit, *conc.* eo sensu quod nihil omnino valeat, *nego ant.* Hanc Div. Doctor interpretationem nobis exhibet, *lib. de corrept. et gratia cap.* 11. dicens: *Arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.*

Inst. D. Aug. *l.* 2. *ad Bonifac. cap.* 5. ait: *Liberum arbitrium ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo: ad bene autem pieque vivendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, et ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adjuta.* Ergo.

Resp. dist. conseq. Liberum arbitrium ad nullum opus bonum salutare valet, nisi gratia Dei fuerit liberatum et adjutum, *conc.* quod significat per ista verba: *ad pie vivendum:* ad nullum opus bonum morale, *nego conseq.* Etsi enim, per peccatum, liberum arbitrium infirmatum fuerit ac vulneratum, non tamen est penitus extinctum, et ideo potest aliquod bonum morale sectari.

Objicies 4. D. Aug. *l. de spiritu et litt. cap.* 14. ait: *Non est fructus bonus, qui de charitatis radice non surgit;* atqui nullum opus hominis infidelis de charitatis radice surgit; ergo.

Resp. dist. maj. Non est fructus bonus sine charitate, qui sufficiens sit ad salutem consequendum, *conc.* qui sit moraliter bonus, *nego maj.* Itaque quoties Div. August. dicit charitatem desiderari ad actum bonum, toties loquitur de bono opere quod conducat ad vitam aeternam, ut sese explicat lib. 4. contra Julian. cap. 5. *Scito*, inquit, *nos illud bonum hominum dicere*, etc. *per quod solum potest ad aeternum Dei donum regnumque perduci.* Unde ejus testimonia nihil habent commune cum praesenti nostra quaestione.

Inst. 1. Ibi non potest esse ullum opus bonum, ubi vera virtus reperiri nequit; atqui ex S. August. in infidelibus nulla vera virtus reperitur, sic, *lib. de nuptiis et concup. cap.* 3. ait: *Vera pudicitia dicenda non est, nisi quae verae fidei mancipatur;* ergo.

Resp. dist. min. Ex S. August. in infidelibus nulla vera virtus reperitur conducens ad vitam aeternam, *conc.* conducens ad honestatem moralem, *nego min.* Itaque Div. Augustin. eam solam virtutem appellat veram, quae hominem ordinat ad vitam aeternam, ut constat *ex eodem cap.* 3. in quo ait: *Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides vera, quae in Christo est, promittit, nihil prosunt homini virtutes; nullo modo verae possunt esse virtutes.*

Inst. 2. Si in infidelibus inessent aliquae virtutes, moraliter duntaxat bonae, dici possent steriles in ordine ad beatitudinem; atqui Div. August. aperte negat aliquas virtutes esse steriles: *Nullo modo igitur*, inquit lib. contra Jul. cap. 3. *homines sunt steriliter boni; sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali.* Ergo.

Resp. dist. min. Negat aliquas virtutes esse steriles, respectu boni naturalis aut supernaturalis consequendi, *conc.* semper respectu boni supernaturalis; *nego min.* Itaque etiamsi virtutes steriles sint respectu felicitatis aeternae, possunt revera esse foecundae respectu boni temporalis, quod in mercedem Deus infidelibus retribuit, ut docet D. August. (*a*) de Romanis, quibus Deus terrenam excellentissimi Imperii gloriam concessit, *ut redderetur merces bonis artibus eorum, id est, virtutibus.*

Inst. 3. Eodem loco Div. August. ait; *Voluntas sterilis, non est bona*; ergo opus sterile, non est bonum.

Resp. dist. ant. Non est bona, omnimode, *conc.* secundum quid, *nego ant.* Voluntas itaque sterilis non est bona in ordine ad salutem aeternam consequendam, quae est supremum hominis bonum; sed est bona in ordine ad honestatem moralem, et ad rectam hominis institutionem, quod esse bonum secundum quid.

Objicies 5. Nullum potest esse opus perfectum sine recta intentione; atqui in infidelibus nulla potest esse recta intentio, juxta illud D. Aug. super Psalm. 31. *Bonum opus intentio fecit, intentionem fides dirigit.* Ergo, etc.

Resp. dist. min. In infidelibus non potest esse recta intentio, directiva operis in finem ultimum supernaturalem, directiva operis in finem ultimum supernaturalem, *conc.* in finem honestum naturalem, *nego min.* Sicut enim fides hominis intentionem dirigit in ordine ad vitam aeternam, sic rationis lumen dirigere potest intentionem in ordine ad honestatem homini connaturalem.

(*a*) *Lib.* 5. *de Civit. Dei cap.* 15.

Instab. 1. Quidquid non refertur ad Deum tamquam ad finem, non est bonum, sed verum peccatum; atqui infideles, in quibus non est vera Dei fides et cognitio, non possunt opera sua ad Deum, tamquam ad finem, referre; ergo.

Res. dist. maj. Quod non refertur ad Deum, vel explicite semper, *nego maj*. Itaque ad hoc, ut opus sit bonum, necesse non est ut referatur ad Deum explicite, sed sufficit quod ad eum referatur implicite, quomodo ad Deum, quasi nativo pondere, refertur omne opus quod sit propter finem etiam naturaliter honestum; hoc autem modo actiones infidelium moraliter bonae ad Deum referuntur, etiamsi infideles illi, inter operandum, de Deo nihil cogitent.

Inst. 2. Ergo licet agere propter honestatem virtutis; atqui falsum conseq. ex D. August. *lib.* 19. *de civit. Dei*, dicente: *Licet enim a quibusdam tunc verae et honestae putentur virtutes, cum ad seipsas referuntur, etiam tunc inflatae, aut superbae sunt: et ideo non virtutes, sed vitia judicanda sunt.* Ergo.

Resp. dist. min. Non licet agere propter honestatem virtutis, tamquam propter finem ultimum *conc.* tamquam propter finem proximum ad finem ultimum ordinabilem, vel per se, vel per intentionem agentis, *nego min.* Priori autem sensu Div. Doctor dicit virtutes, cum ad seipsas referuntur, esse inflatas et superbas quales erant virtutes plurium gentilium, qui, propter vanam gloriam capessendam, varios actus virtutum moralium eliciebant. Unde Div. August. *lib.* 1. *operis imperfecti contra Julian.* ait: *Fortitudinem gentilium mundana cupiditas; fortitudinem autem Christianorum Dei charitas facit.*

QUÆSTIO IV.

Ad quodnam bonum morale naturale efficiendum gratia interior necessaria sit, vel non?

Nota. Pelagiani, vires liberi arbitrii nimium extollentes, docuerunt, hominem absque ullo gratiae auxilio universam legem observare, Deum super omnia diligere, omnesque tentationes superare posse absque gratia; econtra *Bajus*, et omnes ejus discipuli, liberum arbitrium penitus jugulantes, docuerunt nullum legis naturalis praeceptum observari, nullamque omnino tentationem vinci posse absque gratia. Videndum ergo est, utrum homo in praesenti statu possit absque gratia, 1. Universam legem naturalem observare. 2. Deum super omnia diligere. 3. Omnes superare tentationes: tribus articulis.

ARTICULUS I.

Utrum homo, in praesenti statu, possit absque gratia universam legem naturalem observare?

Nota 1. Praecepta legis naturalis dupliciter impleri possunt. 1.

Secundum substantiam, si, nempe, actus praeceptus suam habeat bonitatem moralem. 2. *Quoad modum*, si nimirum, actus ex charitate fiat, et referatur ad finem supernaturalem: *Primo modo* lex non attenditur servari meritorie, sed praecise vitando peccatum quod est contra illam; *Secundo modo* attenditur servari meritorie, ita ut ad vitam perducat aeternam: hanc distinctionem redarguit Bajus propositione 61. *Celebris illa Doctorum distinctio divinae legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad praeceptorum operum substantiam tantum; altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum aeternum (hoc est ad modum meritorium) commentitia est et explodenda.*

Constat, ex supra dictis, aliqua legis naturalis praecepta posse observari absque gratia; probavimus enim sine ea bonum aliquod opus morale naturalis ordinis elici posse; illud autem bonum, quodcumque sit, est praeceptum legis naturalis; ergo, etc. agitur itaque de observatione omnium: circa quod.

Nota 2 Potentia duplex est, physica nempe et moralis.

Potentia *physica*, est vis activa, relative proportionata operi faciendo; hinc qui habet omnia principia necessario ad agendum requisita, habet potentiam agendi physicam.

Potentia *moralis*, est vis activa, relative proportionata operi faciendo cum adjuncta facilitate. Hinc potentia, quae nullo impedimento retardatur, non solum physica, sed moralis est potentia. His diligenter notatis.

CONCLUSIO.

Homo laspsus, absque gratiae divinae auxilio, non potest potentia morali, omnia legis naturalis praecepta etiam quoad substantiam operis, servare, ita ut omnia vitet peccata, quae contra legem naturalem committi possunt. Proposit. est certissima.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Roman.* 7. *vers.* 23. Apostolus ait: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae*, (id est legi naturali) *et captivantem me sub lege peccati, quae est in membris meis.* Hinc exclamat: *Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* respondet: *Gratia Dei per Jesum Christum*; ergo natura humana, ita per peccatum infirmata est, ut hoc praeceptum, *Non concupisces*, non possit implere absque gratia Dei; unde Sapiens (a) dicit: *Scivi quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det.*

Prob. 2. *Ex Conciliis*, tum Carthaginensi II. in Epistola Synodica ad Innocentium I. ubi PP. testantur damnatos ideo fuisse Pelagianos, quod assererent, Deum, talem hominis instituisse atque creavisse naturam, quae per propriam voluntatem, legem

(a) *Sap.* 8. *vers.* 21.

Dei possit implere sive naturaliter in corde conscriptam, sive in litteris datam: ubi per haec verba: *Naturaliter in corde conscriptam*: significatur lex naturalis. Tum ex Concil. Carthaginensi III. *can.* 5. ubi definitur: *Placuit, ut quicumque dixerit ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tamquam, etsi gratia non daretur, non quidem facile: sed tamen possemus, etiam sine illa divina implere mandata, anathema sit.* Ergo.

Prob. 3. *Ex PP.* D. August. *lib. de spiritu et littera*, qui totus scriptus est ad ostendendum quod lex absque gratia servari non possit, *cap.* 10. aperte profitetur, quod justus *credat nullo modo posse suae infirmitati, ad implenda ea quae lex jubet, nisi divina gratia, subveniri.*

D. Prosper *lib. contra collatorem cap.* 1. ait: *Potest* (lex) *ne quid mali fiat jubere: a malo autem non potest liberare. Notum facit mandatum, sed obediendi non praestat affectum, nisi quod est occidens per imperium litterae, fiat vivificans per spiritum gratiae.* Ex quo concludit D. Thom. 2. 2. quaest. 109. art. 4. *In statu naturae corruptae, non potest homo implere mandata divina, sine gratia sanante.*

Ratio conclusionis est, quia natura per peccatum ita vulnerata fuit ac infirmata, ut vehementissime feratur in dilectabilia legi divinae repugnantia, et aversetur bona per legem praecepta; ergo non potest, potentia morali, omnia legis naturalis mandata observare nisi per gratiam, qua vulnus inflictum sanctur.

Dixi: *Potentia morali:* quia homo lapsus non habet impotentiam physicam, sed tantum moralem, ad observanda omnia legis naturalis praecepta; *Ratio est*, quia praecepta legis naturalis, etiam collective sumpta, secundum substantiam considerata, non superant vim humanae voluntatis in praesenti statu, cum illa vis per peccatum non fuerit sublata, sed duntaxat labefactata: ergo ejus impotentia est tantum moralis, fundata 1. in rebellione appetitus; 2. in gravitate collectionis omnium praeceptorum, supposita mobilitate et inconstantia voluntatis; ratione cujus totas vires ad agendum adhibitura non sit.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Rom. 2. dicitur: *Gentes quae legem non habent, naturaliter*, id est, naturae viribus, *ea quae legis sunt, faciunt.* Ergo homo lapsus absque gratia potest observare omnia legis naturae praecepta.

Resp. nego conseq. Textus enim non de omnibus praeceptis est intelligendus, sed tantum de aliquibus, iisque facilioribus, quae quandoque et aliquandiu a gentibus naturaliter possunt observari, quando nimirum graves non adsunt occasiones ab illa observatione removentes.

Inst. 1. Deuter. 30. dicitur: *Mandatum, quod ego praecipio tibi hodie, non est supra te.* Atqui hic locus intelligitur de praeceptis collective; ergo omnium praeceptorum observantia vires naturales non excedit.

Resp. dist. minor. Intelligitur de omnibus collective praeceptis, cum gratia implendis, *conc.* sine gratia implendis, *nego min.* citato enim capite dicitur: *Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Porro cordis circumcisio gratiae collationem importat.

Inst. 2. Eccl. 15. dicitur: *Si volueris mandata servare, conservabunt te.* Ergo si volumus, possumus omnia mandata servare absque gratia:

Resp. nego conseq. Illo equidem textu demonstratur liberum arbitrium, per quod praecepta impleri possunt; at non excluditur gratia, sine qua impleri non possunt; ut docet D. Aug. *lib. de gratia et lib. arb. cap.* 16 dicens: *Certum est nos mandata servare, si volumus, sed quia praeparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus.*

Objicies 2. D. Chrysost. *homil.* 5. *in Epistolam ad Rom.* de gentibus ait; *Admiratione digni sunt, quod nec lege illis opus fuit, et omnia quae legis erant praestiterunt.* Ergo, etc.

Resp. dist. ant. Gentes collective sumptae omnia quae legis erant praestiterunt, *transeat*; gentes distributive sumptae, *nego ant.* sensus ergo D. Chrysostomi est, varia praecepta legis naturalis a tota gentilium collectione observata fuisse, non quidem omnia a singulis, sed a singulis aliqua, cum nempe nulla, vel levis, erat difficultas, vel ex parte operis vel ex parte tentationis, quare dixi, *transeat ant.*

Inst. Cyrus, a gratia fidei alienus, totam legem naturalem implevit: ei siquidem dixit Deus, Isaiae 44. *Pastor meus es, et omnem voluntatem meam implebis.* Ergo universa lex potest impleri absque gratia.

Resp. nego ant. Neque enim Cyrus dicitur omnem voluntatem Dei implevisse, quod omnia legis naturae praecepta impleverit, erat enim idololatra, et aliorum regnorum invasor; sed quod, populum Israeliticum a captivitate solvendo, templumque ac civitatem Jerusalem ex integro restaurari curando, fecerit quidquid Deus per ipsum fieri erga populum suum, ab aeterno decreverat; quo sensu daemones, damnatorum hominum tortores, dici possunt voluntatem Dei implere.

Objicies 3. Nemo tenetur ad impossibile, nam, ut ait D. Aug. *Deus impossibilia non jubet.* Atqui homo quilibet, etiam gentilis, obligatur ad universam legem implendam; ergo eam servare potest.

Resp. dist. maj. Nemo tenetur ad impossibile, simpliciter et ab-

solute, *conc.* ad impossibile secundum quid, *nego maj.* Itaque universa lex, spectatis solis naturae viribus, est observatu impossibilis, sed fit possibilis per gratiam; sic D. Aug. *lib. de perfectione justitiae c.* 2. Caelestio respondet: *Respondemus*, inquit, *vitari posse peccatum, si natura vitiata sanetur gratia Dei per Jesum Christum D. N. in tantum enim sana non est, in quantum, id quod faciendum est, aut caecitate non videt, aut infirmitate non implet.* Ex quo *lib. de nat. et grat. cap.* 43. ait: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.*

Objicies 4. Homo lapsus habet potentiam moralem ad omnia praecepta legis naturalis distributive; ergo ad omnia collective.

Resp. 1. *dist. ant.* Habet potentiam moralem ad omnia distributive praecepta, quae sunt facilia, qualia sunt cultum parentibus exhibere, depositum reddere, jus litigantibus dicere, etc. *conc.* quae sunt ardua, sive ex objecto, sive ex tentatione, et aliis circumstantiis, *nego ant.* Dicit enim D. Jacobus *c.* 3. de praecepto cohibendae linguae, *Linguam nullus hominum domare potest.* Et Sapiens de praecepto continentiae: *Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det.*

Resp. 2. *nego conseq.* Collectio enim difficultatem habet, quam non habent singula; cum enim dicitur, quod singula praecepta possunt servari distributive, non est sensus quod haec et illa, et sic deinceps, possint impleri, sed sensus est tantum, quod hoc seorsim et illud seorsim possit impleri, ex quo non sequitur impleri posse collectionem, ut patet de eo qui movens lapides, potest nempe hunc seorsim lapidem, et illum etiam seorsim movere, non tamen omnes collective lapides potest movere.

ARTICULUS II.

Utrum homo, in praesenti statu absque gratia possit Deum, ut auctorem naturae, diligere.

Nota. Amor Dei duplex est, *Benevolentiae*, nimirum, quo Deus diligitur, quia in se bonus est, et *amor concupiscentiae*, quo Deus diligitur quia nobis bonus est, hoc est, quia est finis noster ultimus. Uterque ille amor, vel est perfectus, vel imperfectus.

Amor Dei perfectus, est ille, quo Deus sic diligitur, ut omnibus omnino rebus anteponatur, cum proposito placendi ei in omnibus, etiam cum omnium aliorum bonorum jactura, et dicitur, *Amor Dei super omnia.*

Amor Dei imperfectus, est ille, quo Deus sic diligitur, ut nondum rebus creatis anteponatur: vocatur, *Amor Dei cum omnibus.* His notatis.

CONCLUSIO I.

Homo in statu naturae lapsae, absque gratia, Deum ut auctorem naturae potest amare, amore tum benevolentiae, tum lau-

dabilis concupiscentiae imperfecto. Est communis contra Bajum et Jansenium.

Prob. 1. Ex Apost. *Rom.* 1. asserente quod gentes *sint inexcusabiles*, *quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*, *aut gratias egerunt*, etc. Ergo Deum, qui ex Augustino Epistola 120. *Non colitur*, *nisi amando*, amare potuerunt, alias gentiles immerito inexcusabiles dicerentur, quod veri Dei cultum deseruerint; atqui amor ille fuisset naturalis, utpote ex notione Dei naturali ortum habens; ergo, etc.

Prob. 2. Ex definitione Summorum Pontificum, qui has Baji propositiones damnarunt: 34. » Distinctio illa duplicis amoris, » naturalis videlicet, quo Deus diligitur ut auctor naturae: et gra» tuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est et commentitia. » *Et* 37. amor naturalis, qui ex viribus naturae exoritur, ex sola » Philosophia per elationem praesumptionis humanae cum injuria » Crucis Christi defenditur a nonnullis auctoribus ». Ergo constat admittendum esse amorem Dei naturalem, et solis liberi arbitrii viribus conceptum.

Prob. 3. Auctoritate Conciliorum, quae dum definiunt gratiam necessariam esse ad diligendum Deum, semper adjungunt has particulas, *Sicut oportet ad salutem*, aut, *ut justificationis gratia conferatur*; ergo supponunt possibilem esse Dei dilectionem, quae non conferat ad salutem, quaeque pure sit naturalis, et fiat absque ullo gratiae auxilio.

Prob. 4. *Ratione Theologica*: illud voluntas amare potest naturaliter, quod intellectus naturaliter potest cognoscere, juxta illud D. Damasceni (*a*) *homo, qua rationis particeps est, rationem ducem in appetendo sequitur.* Atqui intellectus potest naturaliter cognoscere Deum esse, tum summum bonum propter se amabile, tum summum nostrum bonum; ergo voluntas potest solis naturae viribus illum amare, tum amore benevolentiae, tum amore castae et laudabilis concupiscentiae.

Solvuntur Objectiones.

***Objicies* 1. Concil. Arausicanum II. *Can.* 25. ait: *Prorsus donum Dei est diligere Deum, ipse ut diligeretur dedit qui non dilectus dilexit.* Ergo Deus solis naturae viribus diligi non potest.**

***Resp. dist. conseq.* Amore supernaturali et ad salutem aeternam conducente, *conc.* amore naturali et ad solam honestatem moralem conducente, *nego conseq.* Concilium autem loquitur de amore supernaturali et conducente ad salutem, quo Deus, ut auctor gratiae et gloriae, diligitur, ut constat ex his ejusdem Canonis verbis; » Praedicare debemus et credere, quod per peccatum primi**

(*a*) *Lib. de duabus voluntatibus Christi.*

» hominis ita attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea » potuerit diligere Deum, sicut oportuit... nisi gratia eum prae» venerit ». Et Can. 7. loco harum particularum, *Sicut oportuit*, posuit: *Bonum quod ad salutem pertinet vitae aeternae.*

Objicies 2. D. August. *lib. de grat. et lib. arb. c.* 18. dicit; *Unde est in hominibus charitas Dei et proximi, nisi ex ipso Deo? nam si non est ex Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani; si autem ex Deo, vicimus Pelagianos:* ergo sine gratia Deus diligi non potest.

Resp. dist. conseq. Diligi non potest, amore quo tenditur aut pervenitur ad Deum, *conc.* amore naturali, *nego conseq.* De priore solum amore loquitur D. Doctor arguens Pelagianos, qui actus virtutum salutares et meritorios vitae aeternae solis naturae viribus tribuebant; ita enim se explicat, *lib.* 4. *contra Julianum c.* 3. dicens: *Amor, quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu sancto.*

Inst. D. August. *lib. de natura et gratia cap.* 2. De gentibus, quibus nondum annuntiatum est Evangelium, dicit, quod non possint, recte vivendo, Dei implere voluntatem; additque. *Quod si fieri potuit, aut potest, hoc et ego dico quod de lege dixit Apostolus: ergo Christus gratis mortuus est.* Atqui qui amat Deum, recte vivendo, adimplet ejus voluntatem; ergo, etc.

Resp. dist. min. Qui amat Deum perfecto amore, recte vivendo adimplet ejus voluntatem, *conc.* amore imperfecto, *nego min.* Divus enim Augustinus per eum qui, bene vivendo, Dei implet voluntatem, intelligit eum qui totam legem implet, quod fieri non posse sine gratia docet contra Pelagianum errorem; sed qui unum aut alterum amoris actum elicit, non continuo legem implet, aut justitiam perficit; ergo.

Objicies 3. Non datur duplex fides divina, naturalis una, altera supernaturalis; ergo nec duplex amor Dei.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod divina veracitas, quae est motivum fidei, non potest per effectum naturalem conjungi cum intellectu creato; at per effectus naturales ascendimus ad cognoscendam Dei bonitatem, ex cujus cognitione voluntas naturaliter excitatur ad illius amorem.

Inst. Si daretur amor naturalis, posset reperiri in infideli et peccatore; atqui falsum conseq. Ergo.

Prob. min. Si in infideli et peccatore esset amor Dei benevolentiae, etiam naturalis, hi essent amici Dei: nam amor benevolentiae hominem reddit Deo amicum; atqui infidelis et peccator non possunt esse amici Dei, alias essent justi absque gratia; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Essent amici Dei imperfecte, et ratione operis, *conc.* perfecte, et ratione sui, *nego maj.* Equidem Deus amat bonum opus naturale ab infideli, vel peccatore elicitum, sed non

amat ipsum infidelem, aut peccatorem, proindeque amor non est reciprocus, nec per hunc amorem justificatur homo, quia non quivis amor, sed amor supernaturalis benevolentiae justificat hominem.

CONCLUSIO II.

Homo lapsus non potest absque gratia Deum, ut auctorem naturae, amare amore perfecto et super omnia.

Prob. 1. Ex D. Thom. (a) dicente: *Homo in statu naturae integrae non indigebat dono gratiae super additae naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia, licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis; sed in statu naturae corruptae indiget homo, etiam ad hoc, auxilio gratiae naturam sanantis.* Ergo.

Prob. 2. Quia amor Dei super omnia perfectus et efficax, omnium Dei praeceptorum executionem importat, ita ut voluntas parata sit absolute et efficaciter, Deo in omnibus placere, omniaque ei displicentia vitare; atqui homo lapsus, ut supra probatum est, non potest sine gratia omnia Dei praecepta, etiam naturalia, exequi; tanta enim perfectio superat naturae corruptae fragilitatem et propensionem ad bona sensibilia, a quibus non potest, sine auxilio gratiae, suum affectum removere; ergo.

Objicies 1. D. Thom. cit. ad 1. ait; *natura diligit Deum super omnia, prout est principium et finis naturalis boni, charitas autem secundum quod est objectum beatitudinis.* Ergo.

Resp. dist. ant. Natura sana diligit Deum super omnia, etc. *conc.* natura corrupta, *nego ant.* Hanc esse Div. Thomae mentem patet ex textu supra allato.

Objicies 2. Amor Dei super omnia perfectus lege naturali praecipitur; ergo solis naturae viribus potest elici.

Resp. dist. conseq. Naturae viribus potest elici a natura sana, *conc.* a natura per peccatum vitiata, *nego conseq.* Licet enim praeceptum naturale amoris Dei super omnia non superet vires naturae integrae, superat tamen vires naturae vitiatae; ergo non potest impleri absque *auxilio gratiae naturam sanantis*, ut ait D. Thom.

Inst. 1. Homo lapsus potest naturaliter cognoscere Deum, etiam ut auctorem naturae, esse super omnia amabilem; ergo potest etiam naturaliter eum amare super omnia.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod, ut ait Divus Thomas 3. *Natura humana magis est corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri*, eo quod peccatum voluntate commissum est, et ideo amori Dei perfecto, non cognitioni Dei super omnia amabilis, obstant infirmitas et corruptio naturae.

(a) 1. 2. quaest. 109. art. 3.

Inst. 2. Homo lapsus habet naturalem inclinationem ad diligendum Deum summe bonum amore super omnia et perfecto; ergo potest illam naturaliter explere.

Resp. dist. ant. Habet naturalem inclinationem, etc. impeditam per naturae corruptionem et infirmitatem, *conc.* expeditam, *nego ant.* Naturae ergo infirmitas impedit, quominus natura sic vitiata possit innatam suam inclinationem perfecte explere.

Inst. 3. Deus, ut auctor naturae, super omnia diligendus, non est objectum supernaturale; ergo potest sic naturaliter diligi.

Resp. dist. ant. Non est objectum supernaturale, hoc sensu, quod sic non sit objectum hominis beatificativum per intuitivam ejus visionem, *conc.* hoc sensu, quod non superet vires naturae per peccatum corruptae, *nego ant.* Ergo est aequivocatio, in hac voce, *supernaturale*; si tollatur aequivocatio, evanescit objectio.

Objicies 2. Homo lapsus propriis naturae viribus ita potest patriam, aut creaturam aliquam super omnia diligere, ut pro ipsis mortem subiret; ergo similiter potest Deum super omnia diligere sine auxilio gratiae.

Resp. nego conseq. Disparitas est 1. Quod homo lapsus facilius ac vehementius, ob corruptionem naturae, ad sensibilia cupiditatum objecta, quam ad bona honesta et ad ipsum Deum afficiatur; quo sensu D. Joann. *Epist.* 1. *cap.* 4. dicit: *Qui non diligit fratrem suum, quem vidit, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* 2. Quod amor Dei, super omnia perfectus, debet includere fugam omnium peccatorum, et omnium virtutum prosecutionem; econtra amor patriae et creaturarum super omnia, vel ex vana gloria, vel ex affectu sensibili inordinato, qui modum nescit, procedit, unde amor ille vitium est in quod natura corruptione sua provehitur.

ARTICULUS III.

Utrum homo lapsus possit absque gratia omnes vincere tentationes?

Nota. 1. Nomine *tentationis*, intelligitur provocatio ad peccatum, facta a carne, mundo, et daemone; et duplex est, gravis, nimirum, et levis.

Tentatio gravis, ea est, quae vehementer ad peccatum impellit, sive ratione sui, sive ratione durationis per comparationem ad eum qui tentatur.

Tentatio levis, ea est, quae leviter hominem ad peccatum allicit; spectata ratione illius qui tentatur: nam eadem res, quae leviter allicit hominem avaritiae minime deditum, ea graviter avarum provocat.

Nota. 2. Tripliciter potest vinci tentatio. 1. *Peccaminose*, ex

motivo malo, alteri nimirum succumbendo tentationi, ut si quis luxuriam vincat ex motivo avaritiae. 2. *Meritorie ad salutem*, ut si vincat ex motivo charitatis. 3. *Steriliter ad salutem*, ut si tentationem vincat ex solo motivo naturalis honestatis.

Certum est, 1. Gratiam non requiri ad vincendam tentationem *peccaminose*: Deus enim gratiam non dat ad peccandum.

Certum est, 2. Gratiam necessario requiri ad vincendam vel levissimam tentationem *meritorie et utiliter ad salutem;* nullus enim actus salutaris potest fieri absque gratia.

Tota ergo difficultas est de victoria tentationum sterili ad salutem, quae ut diluatur;

CONCLUSIO I.

Homo lapsus potest aliquando leves aliquas vincere tentationes absque gratiæ supernaturalis auxilio. Est communis contra Bajum.

Prob. 1. *Ex SS. PP.* Pio V. et Greg. XIII. qui hanc 30. Baji propos. damnarunt: *Ii fures sunt et latrones, qui dicunt . . . nulli tentationi, sine gratiae illius adjutorio, resistere hominem posse, sic ut in eam non incidat, aut ab ea non superetur.* Quae propositio damnata est propter suam generalitatem, quatenus nimirum tam leves, quam graves complectitur tentationes.

Prob. 2. Ex D. August. cujus patrocinio gloriantur adversarii, *lib. de perfectione justitiae*, ait: *In natura vitiata parum est ad non peccandum voluntatis arbitrium*, ubi particula, *parum*, indicat aliquid valere ad non peccandum; ergo et ad vincendam levem tentationem: Divo Augustino concinit Doctor Seraphicus, *in 2. dist. quaest. 2. ad* 3. dicens: *Quod liberum arbitrium omni gratiae destitutum, nec omni possit tentationi resistere, nec necesse habeat omni tentationi succumbere.*

Prob. 3. *ratione*: Quia quando facultas aliquid potest naturaliter, id etiam potest cum levibus impedimentis: alioquin illud impedimentum, quod supponitur leve, aestimandum esset grave; atqui, (ut supra probavimus) homo lapsus aliquod bonum ordinis naturalis potest peragere absque gratia; ergo tentatio levis obstare non potest, quin illud naturaliter faciat; ergo potest naturaliter vinci levis tentatio.

Objicies: Scriptura, Concilia, et Patres, indefinite docent victoriam tentationum esse a Deo; ergo leves tentationes non possunt vinci, nisi per gratiam Dei.

Resp. nego conseq. Non enim ideo Scriptura et Patres soli Deo adscribunt victoriam tentationum indefinite, quod nulla levis tentatio possit vinci absque gratia: sed, 1. *Quia* Scriptura semper, et SS. Patres plurimum, loquuntur de victoria meritoria, quae absque gratiae auxilio haberi non potest. 2. *Quia* SS. PP. loquuntur de universo tentationum agmine, quod non potest vinci absque

speciali Dei auxilio, sicut neque ullae graves. 3. *Quia* PP. Pelagianos impugnabant, qui, cum indistincte victoriam tentationum naturae viribus tribuerent, efficacius refelli non potuerunt, quam si illarum indistincte victoriam ad gratiam Dei referrent.

Inst. Ex D. Augustino Epistola 95. *Oratio clarissima est gratiae testificatio.* Atqui victoriam omnium, etiam levium tentationum, a Deo petimus, *ne nos inducas in tentationem*, ergo, etc.

Resp. dist. maj. Oratio est gratiae testificatio, non semper necessariae, *conc.* semper necessariae, *nego maj.* Petimus enim a Deo ea etiam quae naturaliter evenire possunt, v. g. pacem, pluviam, serenitatem temporis, etc. Ut ergo postulemus a Deo tentationum, etiam levium, victoriam, satis est, 1. *Quod* levioribus etiam tentationibus non possimus diu, absque ejus auxilio, resistere. 2. *Quod* possint incurrere graviores, ubi leves accidunt, nec sciamus utrum leves sint futurae. 3. *Quod* victoria tentationum, absque gratia, nihil quidquam ad salutem valeat, haecque sola meritoria victoria postulatur a Deo.

CONCLUSIO II.

Homo lapsus nullam gravem tentationem potest absque gratiae auxilio, vincere, etiam victoria sterili. Est contra Pelagianos.

Prob. 1. Ex Scriptura aperte significante, opus esse gratiae divinae auxilio ad superandas tentationes. Psalm. 17. *In te eripiar a tentatione.* Psalm. 117. *Impulsus, eversus sum ut caderem, et Dominus suscepit me.* Matth. 26. *Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem.* Quae loca SS. Patres interpretantur generatim de tentationibus, et saltem de gravibus quibuslibet intelligenda innuunt.

Prob. 2. *ex trad. PP.* Div. Hieron. *lib.* 2. *contra Pelagianos*, quibus cum opposuisset ista Christi verba: *Vigilate et orate, ne intretis in tentationem*, subjungit: *Debuisset dicere juxta vos, surgite, resistite, liberum enim habetis arbitrium, et semel vobis concessa a Domino potestate, nullius alterius indigetis auxilio.*

D. August. *lib. de perfectione justitiae, c. ult.* ut necessitatem gratiae contra Pelagianos evincat, ait: *Quisquis negat nos orare debere, ne intremus in tentationem (negat autem hoc, qui contendit ad non peccandum gratiae Dei adjutorium non esse homini necessarium: sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem) ab auribus omnium removendum, et ore omnium anathematizandum esse non dubito.*

Prob. 3. *ex Conciliis*: Diospolitano, cap. 11. ubi damnatur hic Pelagii articulus: *Victoria nostra, non est ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio.* Et Arausicano II. can. 9. *Divini muneris est cum recte cogitamus, et pedes nostros a falsitate et injustitia tenemus.*

Prob. 4. Ex definitione SS. Pontificum; pro omnibus sit Innoc. I. qui, *Epist. ad Concilium Carthaginense*, ait: *Nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequaquam terrenae labis, et mundani corporis vincere conamur errores, cum pares nos ad resistendum non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium . . . . . necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus; eo iterum non adjuvante vincamur.*

Prob. 5. *ratione:* Quia gravibus in tentationibus occurrunt impedimenta, quibus positis, voluntas nequit, saltem secundum moralem potentiam, illis resistere, nisi gratia Dei adjuvetur; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Genes. 4. dicitur: *Sub te erit appetitus ejus* (peccati) *et tu dominaberis illius.* Ergo homo potest solis naturae viribus vincere graves tentationes.

Resp. nego conseq. Quia appetitus peccati sub nobis non est, nisi supposita gratia, quae si non supponitur non est sub nobis secundum moralem potentiam, si gravis sit tentatio, licet sit sub nobis secundum potentiam physicam.

Inst. 1. D. Thom. *in* 2. *dist.* 28. *qu.* 1. *art.* 2. docet hominem sine gratia vitare posse omnia peccata mortalia, licet difficile; ergo non habet moralem impotentiam ad omnes vincendas tentationes.

Resp. nego conseq. D. enim Thomas hanc, quam Junior tenuerat, sententiam, tacite retractavit in sua Summa, nempe, *prima secundae*, tum *quaest.* 63. *art.* 2. *ad* 2. ubi dicit: *Sunt quaedam peccata mortalia, quae homo sine gratia nullo modo potest vitare.* Tum *quaest.* 109. *art.* 8. in conclus. *in statu naturae corruptae, mortalia et singula et omnia, venialia autem singula sed non omnia* (homo) *vitare potest, si est natura per gratiam infusam reparata; alias enim ne mortalia quidem omnia,* (*praesertim tempore longo*) *vitare potest.*

Inst. 2. Si homo, ex propriis suis viribus, non posset graves tentationes vincere, non peccaret eis succumbendo; falsum conseq. Ergo.

Prob. major. Non peccaret per hoc, quod non est in potestate agentis; atqui si homo, ex propriis viribus, non posset vincere graves tentationes, non esset in ejus potestate non succumbere; ergo succumbendo non peccaret.

Resp. dist. min. Non succumbere, non esset in potestate hominis, sine gratia, *conc.* cum gratia, *nego min. et conseq.* Porro nunquam deest divinae gratiae auxilium ad tentationes superandas, vel proxime, vel remote sufficiens, gratia nimirum orationis, quam homo proxime sufficientem potest petere et obtinere; unde concludit D. Thom. (a) *Quia ex ejus defectu est, quod homo se ad gra-*

(a) *Quaest.* 109. *art.* 8. *ad* 1.

tiam habendam non praeparet, propter hoc a peccato non excusatur, quod sine gratia peccatum vitare non potest.

Objicies 2. Nulla est gravior tentatio, quam metus mortis; atqui potest homo lapsus, naturae viribus, vincere tentationem mortis ex motivo pravo, v. g. ex vana gloria, ex pertinacia, etc. ergo et ex motivo naturali honesto.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod homo lapsus ab objectus delectabilibus et pravis multum afficiatur, et ideo vincit unam tentationem per aliam fortiorem, qualis est pertinacia, et inanis gloriae cupiditas; econtra motivo virtutis et honestatis parum admodum afficitur, et sic illud motivum totam relinquit difficultatem, non tollit, neque minuit.

Quaeres 1. *Utrum ad observanda omnia legis naturalis praecepta, et vincendas graves tentationes, sufficiat exterior Dei protectio?*

Resp. negative: Nam requiritur ex parte intellectus illuminatio, quae objectum amplectendum aut fugiendum repraesentet; ex parte autem voluntatis pia quaedam motio, qua fiat suave quod est amplectendum, et fiat suavis resistentia, sicque voluntas a malo deterreatur; ergo requiritur gratia interior. Unde Aug. Epistola 95. dicit illud auxilium conferri, *subministratione spiritus, et occulta misericordia.*

Quaeres 2. *Quaenam gratia interior requiratur ad observanda omnia legis naturalis praecepta, et graves tentationes superandas.*

Resp. 1. *Requiritur gratia habitualis, non quidem absolute et ex rei natura, sed ex ordinatione Dei, et de lege communi.*

Prob. prima pars; Quia sola ignorantia in intellectu, et difficultas in voluntate, sunt impedimenta ex parte hominis ad observantiam mandatorum, et victoriam tentationum; atqui illa duo impedimenta removeri possunt per gratiam actualem, qua illustratur intellectus, et pie movetur voluntas; ergo ex natura rei non requiritur gratia habitualis.

Prob. secunda pars: Quia natura humana, nondum per gratiam habitualem sanata, est in bono inconstans et ad malum proclivis, juxta illud Thren. 1. *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est.* Ergo, ex ordinatione Dei, ac de lege communi, *In statu naturae corruptae indigit homo gratia habituali sanante naturam, ad hoc, quod omnino a peccato abstineat*, ait Divus Thomas 1. 2. *quaest.* 109. *artic.* 8.

Resp. 2. *Ad observanda omnia legis naturalis praecepta, gravesque tentationes superandas, praeter gratiam habitualem, requiritur gratia actualis interior.*

Prob. Ex Caelestino S. Pontif in *Epistola* ad Episcopos Galliae, cap. 3. dicente: *Nemo, etiam per baptismatis gratiam renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, et ad vincendas car-*

nis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam conversationis accipiat.

Ratio est. Quia licet gratia habitualis interius sanet animam, tamen nec intellectus ignorantiam, nec voluntatis malitiam, nec appetitus sensitivi ribellionem tollit; ergo ne, inter tot, tantasque peccandi occasiones, labatur humana fragilitas, necesse est, ut gratia actuali, quae teporem ejus excitet, et ad bonum alliciat, roboretur.

Quaeres 3. *An gratia actualis, quae requiritur ad observantiam praeceptorum naturalium quoad substantiam tantum, et propter solum honestatem moralem, debeat esse supernaturalis?*

Resp. Debet esse supernaturalis ratione principii, non vero ratione objecti; *Ratio est*, quia illa gratia est supernaturalis ratione principii, non vero ratione objecti, quae est quidem indebita, sed hominem non dirigit ad finem supernaturalem; atqui gratia, quae requiritur ad observanda praecepta naturalia quantum ad substantiam duntaxat, indebita quidem est homini, seu eum non dirigit, ad finem supernaturalem, sed ad finem naturalem tantum, nimirum ad morum honestatem; ergo.

CAPUT II.

DE NATURA ET DIVISIONE GRATIAE ACTUALIS.

Nota 1. Gratia actualis interior, dividitur in gratiam excitantem et adjuvantem.

Gratia excitans, est supernaturalis et indeliberatus intellectus et voluntatis motus, quo Deus nos, veluti torpentes et somno sopitos ad bonum supernaturale movet et excitat, et a malo retrahit. Haec gratia vocatur etiam operans, et praeveniens. *Operans*, quia Deus pium illum motum operatur in nobis; non quidem sine nobis physice ac vitaliter agentibus, cum enim illustratio intellectus, et pia motio voluntatis sint actus vitales, non possunt, nisi a potentia vitali et physica procedere; sed sine nobis libere consentientibus. Dicitur *praeveniens*, quia praevenit ac praeparat voluntatem, causando in ea boni motus initium.

Gratia adjuvans, est concursus supernaturalis Dei, quo nobiscum, per gratiam excitantem illustratis ac motis, concurrit ad omnes et singulos actus supernaturales et liberos. Haec gratia vocatur etiam cooperans, et subsequens. Vocatur *subsequens*, quia subsequitur, et executioni applicat bonum motum jam in voluntate per gratiam excitantem inchoatum, juxta illud D. August. lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 10. ubi ait: *Hominis propositum bonum adjuvat quidem subsequens gratia; sed nec ipsum esset, nisi praecederet gratia.* Male ergo et erronee gratia *subsequens* a Semipelagianis dicitur ea, quae praevium ac liberum vo-

luntatis motum subsequitur, cum ideo tantum dicatur *subsequens*, quod bonum pietatis motum, gratiae praevenientis beneficio productum, perficiat.

De utraque illa gratia D. August. *lib. de gratia et lib. arb. cap.* 17. sic loquitur: *Praeparat voluntatem* (Deus) *et cooperando perficit, quod operando incipit. Quoniam ipse ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apostolus;* certus sum quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi. *Ut ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur. Tamen sine illo, vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

2. Gratia excitans subdividitur in *sufficientem* et *efficacem*, quae cum sint celeberrimae, gravissimisque intricatae difficultatibus, non hic strictim sunt definiendae, sed de eis fusius disputandum, duplici quaestione.

QUÆSTIO I.

De Gratia sufficiente.

Nota 1. Ut omnis tollatur aequivocatio, gratiam sufficientem sumi posse dupliciter, nimirum generice et specifice.

Gratia sufficiens *generice* sumpta, ea est, quae voluntati subministrat vires pares et proportionatas effectui bono, ad quem proxime movet, et quem Deus ultimate intendit, producendo; quo sensu gratia efficax dicitur etiam sufficiens ab Apostolo 2. ad Corinth. 12. *sufficit tibi*, (Paule) *gratia mea*. Quid quid enim est efficax, est etiam sufficiens, non enim potest causa efficienter operari, nisi sit sufficiens ad operandum, eo modo, quo causa est.

Gratia sufficiens *specifice* sumpta, ea dicitur, quae, licet vires pares et proportionatas subministret ad ponendum effectum ad quem datur, et quem Deus ultimate intendit, illum tamen non sortitur ex sola culpa voluntatis nolentis gratiae consentire. Quo sensu opponitur gratiae efficaci, diciturque, *mere sufficiens*, de qua sola hic agimus.

Nota 2. Gratia sufficiens, alia est proxime, alia remote sufficiens.

Gratia *proxime* sufficiens, ea est, quae dat immediatam potentiam ad executionem operis a Deo ultimate intenti, , v. g. ad executionem talis praecepti. Haec vocatur, *gratia actionis*.

Gratia *remote* sufficiens, ea est, quae non dat equidem immediatam potentiam exequendi operis a Deo ultimate intenti, sed dat immediatam potentiam ad implorandum per orationem uberius Dei auxilium, non conferendum a Deo, nisi prius oraverit homo, et certo conferendum, si reipsa oraverit, gratiae primae obsequens. Haec vocatur *gratia orationis*, quam exprimit D. August. *lib. de natura et gratia cap.* 44. dicens: *Non igitur impossibilia jubet,*

sed jubendo admonet et facere quod possis, et petere quod non possis et adjuvat ut possis.

Nota. 3. Circa gratiam sufficientem gravissime erraverunt Calvinus, Lutherus, Bajus, Jansenius, Quesnellus, qui nullam aliam in statu naturae lapsae gratiam, quam necessitatem, admittentes, gratiam sufficientem penitus rejiciunt; sed cum aliis vocibus utatur Calvinus in exponenda sua necessitate gratiae, aliis Jansenius, uterque modus ejusdem erroris tuendi, est hic exponendus.

Gratia necessitans, juxta Calvinum, ea est, quae sic determinat voluntatem ad actum, ut nullum libertati locum relinquat. Deus *voluntatem movet*, inquit lib. 2. instit. cap. 13. *non qualiter multis saeculis traditum est et creditum, ut nostrae postea sit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari.*

Gratia necessitans, juxta Jansenium, ea est, quae voluntatem humanam invicte ac insuperabiliter ita determinat ad unum, ut semper consensum voluntatis exprimat. *Ratio est*, quia modum operandi gratiae constituit in quadam delectatione caelesti, quae si sit gradibus superior opposita concupiscentiae delectatione, gratia est semper *victrix*, plenumque et perfectum obtinet effectum; quod si gradibus inferior sit, semper est victa propter defectum virium: *Delectatio victrix*, inquit Jansen. lib. 8. de gratia cap. 2. *quae Augustino est efficax adjutorium, relativa est; tunc enim est victrix, quando alteram superat; quod si contingat alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desideriis haerebit animus.*

Hinc Jenseniani duplicem admiserunt gratiam; *Primam*, quae plenum atque perfectum effectum assequitur, et ad id a Deo datur; hancque vocant gratiam efficacem et victricem ralative: *Secundam*, quae efficit quamdam velleitatem et complacentiam boni operis inefficacem, et ad id duntaxat a Deo datur, hancque sufficientem appellare non recusant hodierni Janseniani, asseruntque eam conferre completam, perfectam et expeditam ad praeceptum observandum potentiam. Verum (quod maxime notandum est) nomine *potentiae*, intelligunt potentiam absolutam duntaxat, et abstractam a praesentibus subjecti circumstantiis et dispositionibus, non vero relativam, et ad illas circumstantias comparatam. Deus enim, inquiunt, voluntate antecedente, et a praesentibus subjecti circumstantiis abstrahente, vult per hanc parvam gratiam opus perfectum impleri; verum, consideratis illis circumstantiis, non vult voluntate absoluta et consequente, opus perfectum per illam impleri, sed aliquod duntaxat imperfectum ac inchoatum boni operis desiderium. Ex quo:

Sequitur 1. Gratiam parvam Jansenianam esse efficacem, quia, juxta illos, omnem obtinet effectum, propter quem in talibus circumstantiis a Deo datur.

Sequitur 2. Illam gratiam esse insufficientem, quia propter de-

fectum virium est impar et improportionata, ad oppositam concupiscentiae delectationem superandam, ut ipsemet asserit Jansenius, *lib.* 2. *de grat. c.* 17. dicens: *Eam nullo modo sufficere, ut homo Dei mandatum operetur, ut Deum super omnia diligat*, etc. *Licet aliquid faciat, nempe velleitates quasdam excitet.* Ut hic error penitus proffligetur, videndum est 1. Quaenam sit natura gratiae sufficientis. 2. Utrum existat in praesenti statu. Ideo sit.

CONCLUSIO I.

Nomine gratiae sufficientis, ea intelligitur a Catholicis, quae voluntati ad opus bonum exequendum confert potentiam completam, expeditam, et relativam ad praesentes subjecti circumstantias.

Prob. 1. Ex Scriptur. *Isaiae* 5. ubi Deus, incredulitatem et contumaciam Judaeorum increpans, ait: *Judicate inter me, et vineam meam, quid est quod debui ultra facere vineae meae, et non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?* ibi Deus queritur se fecisse quod debuit, et nihil ex parte ejus bonitatis et misericordiae defuisse, quominus populus Judaicus bene ageret et converteretur, qui tamen egit pessime; *Atqui* nihil defuisse Judaeis ex parte Dei, est ipsos habuisse potentiam completam, et expeditam relative ad praesentes eorum circumstantias; *Ergo etc.* Alias falso diceret Deus, nihil defuisse ex sua parte, si eis defuisset potentia illa relative completa, frustra bonos fructus poenitentiae expectasset, nisi vires ad illos producendos pares et gratias ipsis suppeditasset.

Prob. 2. Ex D. Greg. *l.* 9. *mor. c.* 46. ubi dicit: *Si mensuram judex tentationibus non praebet, eo ipso protinus stantem dejicit, quo ultra vires onera imponit.* Atqui si gratia non daret potentiam completam et expeditam relative ad subjecti circumstantias, non praeberet mensuram tentationibus; ergo ultra vires onera imponeret, quod repugnat Apostolo, 1. *Cor.* 10. dicenti: *Fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

Prob. 3. Ex D. August. qui *lib.* 3. *de lib. arb. c.* 16. ait: *Ex eo quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero quod non facit quod debet, juste reus est. Debet autem, si accepit et voluntatem liberam et sufficientissimam facultatem.* Ex quo sic arguo; quilibet tenetur praeceptis divinis parere, et ea transgrediendo reus est; atqui ex D. August. nullus tenetur implere praecepta, nullus reus est non implendo praecepta, nisi qui accepit *et voluntatem liberam et sufficientissimam facultatem*; ergo accepit sufficientissimam facultatem ad praeceptum hic et nunc implendum.

Prob. 4. Ex damnatione primae propositionis Jansenii: *Aliqua Dei praecepta hominibus justis, volentibus, et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quo-*

que illis gratia qua possibilia fiant. Haec prop. damnata est ut haeretica; ergo haec contradictoria est de fide: *Aliqua Dei praecepta hominibus justis, volentibus et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt possibilia;* ergo ad praecepta implenda habent potentiam completam, non solum absolutam, sed relativam ad *praesentes quas habent vires.*

Objicies: D. Aug. *lib. de grat. et lib. arbitr.* ait: *Qui vult facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habens voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam; poterit autem, cum magnam habuerit et robustam.* Ergo supponit D. Doctor hominem cum parva gratia non posse semper observare mandata, non defectu potentiae absolutae; ergo defectu potentiae relativae.

Resp. dist conseq. Supponit hominem cum parva gratia non posse semper observare mandata, defectu potentiae relativae proxime sufficientis, *conc.* remote sufficientis, *nego conseq.* Semper enim (saltem justi) possunt orare, et per gratiam orationis uberius auxilium impetrare, ut docet D. August. *ibidem, c.* 16. dicens: *Ideo jubet* (Deus) *aliqua, quae non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debemus, ipsa enim est fides, quae orando impetrat quod lex imperat.* Et lib. de natura et gratia, cap. 44. *Non igitur impossibilia jubet, sed jubendo admonet, et facere quod possis, et petere quod non possis.* Ergo supponit D. Doctor semper esse praesentem orandi gratiam, neque enim potest quis sine gratia orare ut oportet.

Inst. 1. D. August. *lib.* 1. *ad Simplic. quaest.* 2. ait: *Nonne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida, et pene nulla, immo omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis advertamus, quia si hoc in nobis advertamus, quia si hoc vel dolemus, jam oramus.* Ergo gratia illa orationis infirma, vires non confert pares ad orandum.

Resp. nego conseq. Agnoscit equidem D. Augustinus aliquando orationem ita esse tepidam, ut non oremus: at non dicit orationem ex praesenti gratia non posse ardentiorem fieri, quod tamen requireretur, ut gratia orationis diceretur viribus paribus ad orandum destituta: immo de August. *eodem lib. c.* 1. de iis, quos non trahit Pater, loquens ait: *Semel accipe et intellige: non traheris, ora ut traharis;* Ergo supponit eum, qui non trahitur, habere vires pares ad orandum, ut trahatur.

Inst. 2. Si gratia orationis pares conferret voluntati vires ad orandum actu, non requireretur ad id novum Dei auxilium, falsum conseq. Ergo.

Resp. dist. ant. Non requireretur ad actu orandum novum Dei auxilium excitans, *conc.* adjuvans, *nego ant.* Licet ergo gratia excitans pares et proportionatas conferat voluntati vires ad actu agendum, requiritur tamen auxilium gratiae adjuvantis, ut opus perfi-

riatur tamen auxilium gratiae adjuvantis, ut opus perficiatur: nam, ut ait D. August. *Sine illo* (Deo) *vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

Caeterae objectiones solventur conclusione sequenti, praesentis conclusionis confirmativa.

CONCLUSIO II.

Datur in statu naturae lapsae gratia vere et relative sufficiens, cui tamen, dissensu libero, resistat humana voluntas. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Prov. 1. *Vocavi et renuistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis.* Ubi vocatio, extensio manuum, consilium Dei, etiam intus pulsantis, gratiam vere ac relative sufficientem indicant, alias non esset justa Dei increpatio et objurgatio; atqui ei consensu libero restitit voluntas humana, *et renuistis: despexistis*, etc. Ergo.

Matth. 11. v. 20. *Tunc coepit exprobrare civitatibus, in quibus factae sunt plurimae virtutes ejus, quia non egissent poenitentiam: vae tibi, Corozain, vae tibi, Bethsaida, quia si in Tyro et Sydone factae essent virtutes, quae factae sunt in vobis, olim in cilicio et cinere poenitentiam egissent.* Ibi Christus exprobrat Corozaitis, quod non egissent poenitentiam ad aspectum tot miraculorum; ergo revera cum gratia ipsis collata poenitentiam agere, non tantum remote et absolute, sed proxime et relative potuerunt; ergo datur gratia vere et relative sufficiens, cui resistitur. Jansenius illud testimonium explicat, 1. De gratia externa; 2. De gratia imperfecta et parva; sed.

Contra est, 1. Quia poenitentia, quam Corozaitae potuerunt agere, et non egerunt, est opus salutare; atqui gratia exterior non sufficit ad agendum opus salutare, ut contra Pelagium definivit Ecclesia; ergo.

Contra est 2. Quia gratia parva Janseniana licet sit relative sufficiens ad velleitates, est tamen relative insufficiens ad bonam voluntatem et actum salutarem; atqui Christus loquitur de gratia vere et relative sufficienti ad actum poenitentiae salutarem; ergo, si sibi constare voluerit Jansenius, non debet textum allatum explicare de sua parva gratia. *Confirm. min.* Quia ut exprobratio Christi valida sit et juxta, necesse est, ut quemadmodum Tyrii et Sydonii, visis Christi miraculis, vere, proxime, et relative doluissent; ita Corozaitae, eadem sibi affulgente gratia, poenitentiam vere, proxime, et relative agere poterunt: alias nulla vis in Christi paritate, nullumque robur extitisset.

Prob. 2. *ex Conciliis.* Ex Conc. Arelatensi III. in quo approbatur sententia Fausti anathematizantis sententiam Lucidi Presby-

teri, dicentis illos qui perierant, non accepisse, ut salvi esse possent, his verbis: *Anathema illi qui dixerit illum, qui periit, non accepisse, ut salvus esse posset.* Lucidus vero inter suas assertiones retractatorias, ait: *Assero . . . et periclitari eum, qui salvus est, et eum, qui periit, potuisse salvari.*

Ex Concil. Senonensi parte prima in decretis fidei, c. 15. dicitur: *Non tale est hujusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalem, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, et noluerunt.* Matth. 23. *Frustra certe Stephanus,* Act. 9. *Judaeos durae cervicis et incircumcisi cordis argueret, qui Spiritui Sancto resisterent. Frustra Paulus Thessalonicenses admoneret, Spiritum ne extinguerent, si divinis inspirationibus inevitabiliter raperentur.* Nihil hic effugii relinquitur Jansenianis: nam Concilium loquitur de gratia interiori data ad actum perfectum, dicens: *Eo extendimus* (liberum arbitrium) *ut voluntas humana misericordiae praevenientis auxilio suffulta, et interiori quodam et occulto secretiori afflatu contacta sese convertat ad Deum.* Postea asserit illam *Dei trahentis* gratiam non esse talem, *cui resisti non possit.* Tandem ex variis Scripturae locis illi saepe restitum fuisse, probat.

Prob. 3. Ex damnatione 2. propos. Jansenii: *Interiori gratiae, in statu naturae lapsae, nunquam resistitur.* Quae propos. damnata est ut *haeretica;* ergo de fide est interiori gratiae resisti posse; atqui Ecclesia per interiorem gratiam, intelligit gratiam vere et relative sufficientem, ut probavimus in propos. superiori; ergo.

Prob. 4. *Ex SS. PP.* Inter quos unum refero Augustinum, quem patronum praetendunt Janseniani, quibus quatuor Augustini testimonia opponimus:

Primum, Ex l. 1. ad Simplic. q. 2. *Nemo credit, non vocatus, sed non omnis credit vocatus: noluit Esau et non cucurrit, sed et si voluisset et cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, nisi vocatione contempta reprobus fieret.* Ergo gratiae vocationis internae relative sufficienti obstitit; nam ejus resistentiae unice adscribitur quod non pervenit; vires ergo pares habuit ut perveniret.

Secundum, lib. de natura et gratia, cap. 67. ait: *Cum vero ubique sit praesens* (Deus) *qui multis modis, per creaturam sibi Domino servientem, aversam vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quaerere quod ignoras, neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis.* Nihil certe evidentius probat gratiam vere sufficientem ad actum perfectum credendi, sperandi, etc. cui tamen resistit humana libertas.

Tertium, lib. 83. quaestionum quaest. 68. *Neque illi debent*

sibi tribuere qui venerunt ; neque illi , qui noluerunt venire , debent alteri tribuere , sed tantum sibi ; quia ut venirent vocati , erat in eorum libera voluntate , non quidem sibi relicta , sed vocata per gratiam : addit enim ; *Etsi quisquam sibi tribuit quod vocatus venit, non potest tribuere quod vocatus est.* Ergo gratiae vocationis , quae sufficit , ut vocatus veniat , resistitur.

Quartum , lib. de peccat. merit. et remissione , de adulto ait : *Habet* (concupiscentiam) *cum qua pugnet , eamque adjuvante Deo superet , si non in vacuum gratiam ejus susceperit , si reprobatus esse noluerit.* Certe adjutorium , cujus ope superetur concupiscentia , nisi homo illud in vacuum suscipiat, et velit esse reprobus , est gratia interior vere et relative sufficiens , cui humana voluntate resistitur ; atqui tale admisit D. August. in allatis testimoniis , et infinitis aliis ; ergo.

Prob. 5. *ratione* : Multi sunt , etiam justi , qui non implent divina mandata ; atqui tamen habent gratiam vere et relative sufficientem , qua illa observare possent, ut docet Concil. Trid. sess. 6. de justificatione : *Deus impossibilia non jubet , sed jubendo admonet et facere quod possis , et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Ergo gratiae relative sufficienti resistunt.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Scriptura non aliam gratiam astruit , quam efficacem et victricem ; ergo.

Prob. ant. Joann. 6. Christus ait : *Omnis qui audivit a Patre, et didicit , venit ad me.* Ergo nullus verae et internae vocationi resistit.

Resp. nego conseq. Equidem citato loco Scriptura gratiam efficacem astruit , cum loquatur de iis , qui non solum audiunt , sed qui audientes , vocationi obediunt , ut verbo , *didicit*, designatur; sed non excludit gratiam sufficientem , cui resistatur.

Instab. 1. D. August. *lib. de praedest. SS. c.* 8. ait : *Si omnis qui audivit a Patre et didicit , venit , profecto omnis, qui non venit, non audivit a Patre, nec didicit.* Ergo ex D. Augustin. Scriptura astruit gratiam efficacem per exclusionem gratiae mere sufficientis.

Resp. dist. ant. Qui non venit , non audivit a Patre efficaciter , *conc.* sufficienter , *nego ant.* Ideo enim non venit , quia vocationi resistit , cum qua venire potuit, ut ait D. Aug. lib. de gratia Christi , c. 13. *Non est autem consequens , ut qui potest venire , etiam veniat , nisi id voluerit atque fecerit.*

Inst. 2. D. August. *lib. de grat. Christi, c.* 13. dicit : *Qui novit quod fieri debeat , et non facit , nondum didicit secundum gratiam , sed secundum legem : non secundum spiritum , sed secundum litteram.* Ergo gratia sufficiens, cum qua opus bonum non fit , vel nulla est , vel duntaxat externa.

Resp. dist. ant. Nondum a Deo didicit secundum gratiam, in hypothesi Pelagianorum qui gratiam internam voluntatis et operationis rejiciebant, *conc.* in mente D. August. *subdist.* secundum gratiam efficacem, *conc.* secundum nullam omnino gratiam interiorem, *nego ant.* Hic itaque D. Doctor impugnans Pelagianos vult duntaxat probare, praeter gratiam legis et doctrinae, qua mens illustratur, adhuc necessariam esse gratiam voluntatis et actionis, qua id fiat, quod faciendum per legem cognoscitur; quod quidem probat, quia qui per legem cognovit quid faciendum est, si interna non moveatur gratia, omnino bonum opus agere nequit.

Objicies 2. Apostolus Roman. 9. ait: *Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Atqui si esset in potestate vocati, vocationi obtemperare, vel non obtemperare, esset volentis atque currentis; ergo.

Resp. dist. maj. Non est volentis neque currentis, per solas naturae vires, *conc.* per gratiam divinam, *subdist.* non est volentis primario et principaliter, *conc.* neque primario, neque secundario, quasi homo nihil divinae gratiae cooperaretur, *nego maj.* Hoc unum vult Apostolus, bonum opus magis esse a Deo per gratiam, quam ab homine, qui absque gratia nec conari, nec consentire potest. Sese explicat D. Doctor, *lib. de gratia et lib. arbit. cap.* 5. dicens: *Ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse, continuo cum dixisset:* gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi: *subjunxit, atque ait:* non ego, *autem*, sed gratia Dei mecum: *Id est, non solus, sed gratia Dei mecum; ac per hoc, nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed gratia Dei cum illo.* Quibus verbis significat conversionem esse partim humanae, partim divinae voluntati tribuendam, licet primario et principaliter divinae misericordiae sit opus.

Inst. 1. Nemo potest se discernere in negotio salutis, juxta illud 1. ad Cor. 4. *Quis te discernit? quid autem habes quod non accepisti?* Atqui si duobus hominibus detur gratia sufficiens, cui unus obtemperet, alter reluctetur; qui obtemperaverit, se discernit ab eo qui obluctatur; ergo non datur talis gratia.

Resp. dist. maj. Nemo potest se discernere, per vires proprias, *conc.* quatenus per gratiam motus et adjutus, *nego maj.* Neque enim qui sic per gratiam, qua excitatur, et juvatur, se discernit, contradicit Apostolo prohibenti solum ne homo glorietur de bono opere, quasi principium illius efficiens non acceperit a Deo; quam interpretationem probat August. *lib. de spiritu et litt. cap.* 33. dicens: *Quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat, profecto et ipsum velle credere Deus operatur in homine . . . consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, proprie voluntatis est. Quae res non solum non infirmat quod dictum est:* quid habes quod non accepisti? *verum etiam confirmat: accipere quippe*

et habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo: ac per hoc quid habeat, et quid accipiat, Dei est: accipere autem et habere utique accipientis et habentis est.

Inst. 2. Gratia communis non est idoneum discretionis principium, ex D. August. lib. de praedest. SS. cap. 5. *Numquid per haec dona*, inquit, *quae omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus?* quis te discernit? *gratia quae discernit bonos a malis, non gratia quae communis est bonis et malis.* Atqui gratia sufficiens communis est bonis et malis;

Resp. dist. maj. Gratia communis, ad sensum Pelagianorum, qui, nomine, *gratiae communis*, intelligebant naturam et liberum arbitrium, *conc.* gratia communis ad sensum catholicorum, qui, nomine, *gratiae communis*, intelligunt gratiam vere et relative sufficientem, quae communiter datur hominibus cum urget praeceptum, *nego maj.* Sese explicat Augustin. verbis immediate praecedentibus, *In hac Apostoli evidentissima intentione*, inquit, *qua contra humanam superbiam loquitur, dona Dei naturalia suspicari... nimis quantum existimo absurdum est.* At vero gratia vere et relative sufficiens, non est donum Dei naturale, sed est naturae gratis superadditum ad supernaturale salutis meritum obtinendum.

Inst. 3. Gratia datur a Deo ex voluntate hominem salvandi; atqui voluntati salvandi hominem nunquam resistitur ex Aug. (a) *volenti salvum facere nullum resistit hominum arbitrium*; ergo gratia ex tali voluntate collata nunquam effectu suo fraudatur.

Resp. dist. min. Voluntati Dei absolutae, nunquam resistitur, *conc.* voluntati conditionatae, *nego min.* conditionata autem est in Deo voluntas hominem salvandi, nimirum ex hypothesi quod gratiae suae praevenientibus auxiliis cooperaturus sit; quae voluntas duo includit. *Primum*, largitionem mediorum ad salutem idoneorum. *Secundum*, intentionem conferendi salutem ipsam, si media collata non contemnantur; voluntas ergo illa, quae est conditionalis respectu salutis, est absoluta respectu collationis mediorum ad salutem consequendam necessariorum. De hac conditionata voluntate August. lib. de catechizandis rudibus num. 52, ait: *A quo interitu*, hoc est, ab inferno, *Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, et non resistant misericordiae salvatoris sui*, etc.

Obiicies 3. Discrimen fuit inter gratiam status innocentiae, et gratiam medicinalem status naturae lapsae, ex Aug. *lib. de corrept. et gratia cap.* 11. dicente: *Quid ergo Adam non habuit gratiam? immo habuit magnam, sed disparem*; atqui in hoc stat discrimen, quod gratia sanitatis fuerit tantum sufficiens libero voluntatis arbitrio, quantum ad usum vel non usum, relicta, gratia vero medicinalis sit tantum efficax; ergo, etc.

(a) *Lib. de corrept. et grat. cap.* 14.

Resp. nego min. Discrimen enim utriusque gratiae, sanitatis et medicinalis, non in eo reponit D. Augustin. quod gratia medicinalis sit tantum efficax, sed 1, In eo quod homo innocens sola indiguerit gratia sufficiente, cum econtra homo lapsus, praeter gratiam sufficientem, prout ab efficaci distinguitur, indigeat etiam efficaci. 2. Quod gratia sufficiens sanitatis solam includat mentis illustrationem, non vero praeviam, ut gratia medicinalis, voluntatis motionem, quia cum integra esset viribus, talis non indigebat praevia motione, qua nunc omnino indiget natura corrupta; unde August. *cap.* 48. asserit quod gratia naturae inculpatae, *Esset adiutorium Dei, et tanquam lumen sanis oculis, qua adiuti videant, se praebere volentibus.*

Inst. Div. August. ibidem cap. 12. ait: *Ipsa adiutoria distinguenda sunt. Aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit, et aliud est adjutorium quo aliquid fit. . . primo itaque homini . . . datum est adjutorium perseverantiae, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero sanctis in regnum Dei par gratiam praedestinatis, non tale adjutorium perseverantiae datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur.* Ex quo textu sic argumentor: adjutorium, *quo*, est gratia efficax; adjutorium vero, *sine quo non*, est gratia sufficiens; atqui ex D. Augustino in praesenti statu naturae lapse datur duntaxat adjutorium, *quo*; ergo.

Resp. 1. *nego maj.* Nam per adjutorium, quo, D. Doctor non intelligit gratiam actualem efficacem, sed donum ipsum perseverantiae, quo homo formaliter, fit perseverans; siquidem initio cap. 10. ait, *Hinc oritur alia quaestio non sane contemnenda . . . . quaeritur enim a nobis, quantum ad hoc donum Dei quod est perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus*; idque manifeste probat exemplum beatitudinis quo utitur, ut exponat, quid per adjutorium, *quo* intelligat; *Adjutorium enim est*, inquit, *non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Qua propter hoc adjutorium et quo fit est, et sine quo non fit: quin et si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus, et si data nunquam fuerit, nunquam erit.* Ergo sicut adjutorium, *quo*, beatitudinis, est ipsa formalis beatitudo, ita auxilium, *quo* perseverantiae, est ipsa formalis perseverantia, ut ipsemet D. Doctor mentem suam exponit, lib. de dono perseverantiae c. 6. *Perseverantiam usque in finem* inquit, *quoniam non habet quisquam nisi qui perseveraverit usque in finem, multi possunt eam habere, nullus amittere.*

Itaque D. August. docet Adamum accepisse duntaxat adjutorium, *sine quo non*, quia non ipsam perseverantiam accepit, sed tantum gratiam intellectus sine qua perseverare non poterat, et quacum, si voluisset, perseverare potuisset, absque ulla praevenien-

te gratia voluntatis, quae cum esset sana et integra, sufficientes habebat vires ad perseverandum, *cujus* proinde *meritum fuisset*, *si permanere voluisset*, ait August. nunc autem propter naturae nostrae sauciatae infirmitatem ac perpetuo rebellantem concupiscentiam, opus etiam habemus gratia voluntatis, non solum ut perseveremus, sed etiam ut possimus perseverare, quare vocatur ab Augustino *adjutorium quo*; porro eo non indigebat integra primi hominis voluntas, cujus arbitrio relictum fuerat, ut cum gratia sufficiente intellectus perseveraret, si vellet.

Resp. 2. Dato etiam, et non concesso, quod Div. August. per, *adjutorium quo*, gratiam efficacem intellexerit; *nego min. argumenti*, nam tunc equidem ostenderet esse in statu naturae lapsae gratiam efficacem, sed absque exclusione gratiae sufficientis; quid inde contra nos?

Objicies 3. Cum Jansenio, *lib.* 3. *de gratia*, *cap.* 24. gratia cui humana voluntas resistat, *est inutilis;* ergo.

Resp. dist. ant. Est inutilis, vitio voluntatis libertate sua abutentis, *conc.* defectu virtutis intrinsecae et relativae in gratia, *nego ant.* gratia, enim dat potentiam relativam et expeditam ad bonum, ad quod natura sua tendit; non igitur ratione sui est inutilis, sed voluntas creata, dissensu libero, eam reddit inutilem.

Inst. 1. Gratia sufficiens *est perniciosa, qua nemo unquam*, *fatentibus etiam scholasticis, nisi majorem damnationem*, *assecutus est*, ait Jansen. ibidem cap. 3. ergo, etc.

Resp. nego ant. Quia non ipsa gratia, sed resistentia libera, per quam voluntas abjicit gratiam, homini perniciosa est: ipsa enim, et non gratia multiplicat peccata, unde Alex. VIII damnavit hanc Synnichii propos. *Gratia sufficiens, non tam utilis, quam perniciosa est. ut proinde merito possimus petere: a gratia sufficienti libera nos, Domine.* Et vero quis perniciosa dicat sacramenta, eo quod multi iis in sui perniciem abutantur?

Inst. 2. Jansenius lib. 3. cap. 3. *Illud a recentioribus prolatum gratiae sufficientis genus, quo adjuvante nullum unquam opus factum est, aut fiet unquam . . . videtur monstrum quoddam singulare;* atqui gratia nostra sufficiens est talis; ergo.

Resp. dist. maj. Monstrum est singulare, si gratia illa defectu virtutis intrinsecae et relativae non sortiatur effectum, *conc.* si unico voluntatis liberae, et idoneis viribus instructae, vitio, *nego maj.* Quod enim gratia sufficiens, prout gratiae efficaci opposita, nequaquam sortiatur effectum, nihil est mirandum; gratia enim illa non appellatur, *mere sufficiens:* nisi consequenter, ad liberam voluntatis resistentiam a Deo praevisam. Quod si talis gratia monstruosa dicatur, monstruosior certe gratia Jansenii *parva*, quae ab initio lapsus hominis usque ad diem judicii, est insufficiens ad oppositam sibi concupiscentiam debellandam, et cum qua voluntas neces-

sario *haerebit in solis inefficacibus desideriis*, an magis indecorum est gratiae Christi quod ipsi voluntas libere resistat, quam quod necessario superetur a praedominante concupiscentia? valet ergo argumentum Jansenii contra parvam, quam propugnat, gratiam; at sponte ruit in systemate Augustini et Catholicorum.

Inst. 3. Si daretur gratia mere sufficiens, posset peti a Deo; absurdum conseq. Ergo.

Resp. dist. maj. Posset peti a Deo, qua *vere* sufficiens, *conc.* qua *mere* sufficiens, *nego maj.* Quod gratia sit *vere* sufficiens, habet ab intrinseco, nimirum a propria virtute, quod vero sit *mere* sufficiens, habet ab extrinseco, nimirum a libero voluntatis dissensu praeviso et sic involvit resistentiam voluntatis; sane cum postulamus gratiam, non petimus dissensum et resistentiam gratiae, sed gratiam generatim, ut est *vere* sufficiens.

Inst. 4. Gratia *mere* sufficiens, justitiae severitatem potius arguit, quam misericordiae indulgentiam commendat; ergo est Deo dante indigna.

Resp. nego ant; Quia gratia per se et ex primaria Dei intentione ad divinae misericordiae ostensionem tendit, licet per accidens et ex secundaria Dei intentione ad justitiae divinae ostensionem et gloriam pertineat, nempe ex hypothesi quod Deum sanare volentem contemnamus: *Infideles*, inquit August. lib. de spiritu et littera cap. 23, *contra voluntatem Dei faciunt cum ejus Evangelio non credunt, experturi in supplicis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt.*

Objcies. 5. Gratia sufficiens, cui voluntas resistat, est gratia possibilitatis Pelagiana, quam confutavit August. et damnavit Ecclesia; ergo admittenda non est.

Resp. nego ant; Nam adjutorium possibilitatis, quod impugnabat Aug. contra Pelagium, erat adjutorium non conferens, sed supponens possibilitatem qualis esset lex, atque doctrina; docebat enim liberum arbitrium per se solum valere ad quodlibet opus salutare, adeoque non indigere gratia ad posse simpliciter, sed tantum ad facilius posse, et hanc gratiam dicebat esse legem, doctrinam et exempla Christi, unde adjutorium possibilitatis reponebat in natura. Econtra gratia sufficiens, quam admittimus, consistit, non solum in supernaturali illustratione intellectus, sed etiam in pia motione voluntatis indeliberata, quae dat posse simpliciter velle, et agere bonum salutare, voluntatem immediate excitando et adjuvando ad illud volendum et agendum.

Inst. 1. Pelagius admittebat posse bene agere esse a Deo; ergo.

Resp. dist. ant. Pelagius admittebat, posse bene agere, esse a Deo, ut auctore naturae, *conc.* ut interiorem agendi virtutem subministrante per gratiam Christi actualem, naturae superadditam,

nego anteced. Pelagius naturam et liberum arbitrium vocabat gratiam possibilitatis, legem vero et doctrinam vocabat adjutorium possibilitatis naturalis, Audiatur D. Aug. lib. de gratia Christi cap. 3. *Gratiam Dei*, inquit, *et adjutorium quo adjuvamur ad non peccandum, aut in natura et libero ponit arbitrio, aut in lege atque doctrina... possibilitatem datam confitetur a Creatore naturae, nec esse in nostra potestate, sed eam nos habere etiamsi nolimus.*

Inst. 2. Pelagius deinceps possibilitati naturali subjungit adjutorium Dei actuale: *Adjuvat nos*, inquit apud Augustinum cap. 7. *Deus per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit: dum diaboli pandit insidias*, etc. Ergo in eo tantum arguebatur ab Augustino quod nollet ubique eam esse conjunctam cum effectu.

Resp. dist. ant. Possibilitati naturali subjunxit adjutorium Dei actuale, quod esset lex, vel doctrina, vel revelatio, vel exemplum, *conc.* quod esset subministratio virtutis interioris, *nego ant.* Unde D. Aug. verbis Pelagii immediate subjungit: *In his omnibus non recessit a commendatione legis atque doctrinae. . . qua demonstrat et revelat Deus quid agere debeamus: non qua donat atque adjuvat ut agamus, cum ad hoc potius valeat agnitio, si gratiae desit opitulatio, ut fiat mandati praevaricatio.* Gratia autem sufficiens quam admittit Ecclesia Catholica, est gratia interior naturae superaddita, vires pares et relative proportionatas subministrans.

Objicies. 6. Semipelagiani necessitatem admiserunt gratiae sufficientis, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare; atqui in hoc fuerunt haeretici; ergo non est admittenda.

Resp. nego maj. et min. In quibus continetur 4. propositio Jansenii, quae ab Innocent. X. et Alex. VII. damnata est. ut *falsa, et haeretica.*

Prob. maj. Ex D. August. *lib. de praedest. SS. c.* 1. de Semipelagianis scribente: *Pervenerunt, ut praeveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum, sibi quemquam sufficere posse consentiant.* Ergo gratiae sufficientis necessitatem ad omne opus salutare incipiendum vel perficiendum admittebant.

Resp. nego conseq. Necessitatem enim gratiae non admiserunt ad initium fidei, dicentes, ut ait August. cap. 2. *Ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo: tanquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo coepit a nobis.* Et infra, post citata haec Apostoli verba, *Non sumus sufficientes cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis*, ait: *Verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei caeptum et ex Deo esse fidei supplementum.*

Inst. D. Hilarius, *Epist. ad August.* declarat Semipelagianos

docuisse: *Ad nullum opus etiam incipiendum, nedum perficiendum quemquam sibi sufficere posse.* Atqui initium fidei haud dubie est bonum opus; ergo.

Resp. dist. min. Est bonum opus, in rei veritate, *conc.* in doctrina Semipelagianorum, *nego min.* Nam boni operis nomine, neque *velle sanari*, neque *ipsum credere* intelligebat, id testatur S. Hilarius dicens « Neque enim alicui operi curationis eorum an» numerandum putant exterrita et supplici voluntate unumquem» que aegrotum velle sanari; quod enim dicitur: *crede et salvus e» ris*; Unum horum exigi asserunt, aliud offerri, ut propter, id » quod offertur, deinceps reddatur ». Ergo voluerunt initium salutis esse, tum in desiderio salutis, tum in fide, per quam obtineretur gratia ad opus bonum, sive incipiendum, sive perficiendum, necessaria.

Inst. 2. Gennadius Semipelagianus, lib. de Eccl. dogmatibus, cap. 21. docet: *Initium salutis nostrae, Deo miserante, nos habere, ut vero acquiescamus salutiferae inspirationi, nostrae est potestatis.* Ergo Semipelagiana doctrina eadem est ac nostra.

Resp. nego. conseq. Quia Gennadius in libro citato, quem scripsit postquam ex errore Semipelagiano revocatus fuit, non tradit doctrinam Semipelagianam, sed Catholicam.

Inst. 1. Vitalis Carthaginensis, qui errori Semipelagiani nomen dedit, admisit gratiae interioris praevenientis necessitatem, teste Aug. Ep. 107. Ergo.

Resp. dist. ant. Admisit necessitatem gratiae praevenientis intellectum, ut est lex, doctrina, *conc.* praevenientis voluntatem, *nego ant.* Unde D. Aug. ibid. redarguens ejus sententiam, ait: *Haec est illa Pelagianorum mala, meritoque reprobata et ab ipso etiam Pelagio, timente damnari in Orientalium Episcoporum Concilio, sententia, qua dicunt gratiam Dei, non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.*

QUÆSTIO II.

De gratia efficaci.

Nota 1. Fide divina certum est, dari gratiam efficacem, qua Deus voluntates nostras certo et infallibiliter flectere potest quocumque voluerit, Prov. 21. *Cor. Regis in manu Dei, et quocumque voluerit, inclinabit illud.* Et Philippens. 2. *Deus est, qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate.* De illa ergo una, eaque gravissima, restat difficultas solvenda, qua ratione nempe gratia efficax voluntatem moveat ad consensum, effectumque, ad quem datur, obtineat, proindeque quo pacto a gratia *mere* sufficienti distinguatur; porro ne in verborum aequivoco ludamus.

Nota 2. Gratia efficax spectátur, vel *in actu primo*, et antece-

denter ad consensum voluntatis; vel *in actu secundo*, et consequenter ad illum consensum, Item gratia efficax *in actu primo*, est talis late, vel stricte; quae omnia accurate distingui debent, ut multis difficultatibus via praecludatur. Unde.

Efficacia gratiae *in acto primo late*, est virtus gratiae praevenientis, par, et proportionata effectui bono, ad quem datur. Efficacia sic intellecta est essentialis et intrinseca gratiae, sive sortiatur, sive non sortiatur effectum, quem apta est sortiri.

Efficacia gratiae *in actu primo stricte*; est virtus gratiae praevenientis, ut certo et infallibiliter illatura effectum, seu, consensum voluntatis.

Efficacia gratiae *in actu secundo*, est eadem virtus gratiae ut conjuncta cum effectu, qui illius vi elicitus est. Haec includit gratiam adjuvantem et cooperationem voluntatis.

Nota. 3. Hinc non est quaestio de gratia efficaci *in actu secundo*, quae consensum involvit, quia est ipsamet formaliter operatio, cui consequenter voluntas non potest dissentire, cum sit impossibile ipsam, dum operatur, non operari. Nec de gratia efficaci *in actu primo* late dicta, nam sic gratia ipsa mere sufficiens, efficax dici potest, ut constat ex dictis quaest. praecedenti, et ex ejus definitione mox data. Solum ergo quaestio est de gratia efficaci *in actu primo stricte* sumpta, et quae simpliciter dicitur gratia efficax, de qua quaeritur, quo pacto a gratia *mere* sufficienti distinguatur, seu unde repetenda sit ejus efficacia.

Nota 4. Ut hanc intricatissimam quaestionem solverent, et hoc aenigma theologicum exponerent, id varias abiere sententias, non solum Novatores, verum etiam Theologi Catholici; unde, 1. Praemittemus systemata Novatorum, eaque confutabimus. 2. Referemus varia Scholasticorum systemata, iisque confutatis, quae nobis improbabilia visa fuerint, illud quod probabilius videbitur, stabiliemus duplici articulo.

ARTICULUS I.

Systema Novatorum circa gratiae efficaciam.

I. Systema. Est Calvini, docentis (*a*) gratiam efficacem esse vere ac physice necessitatem, ita ut non possit ipsi voluntas humana refragari; additque:: ***Medium quem Saphistae,*** (sic Catholicos appellat) ***imaginantur motum, cui obsequi, vel quem repellere liberum sit, aperte excludi videmus, ubi asseritur efficax ad perseverandum constantia.***

Contra hoc impium systema, Concil. Trid. *Sess.* 6. *can.* 4. hoc anathema pronunciat : *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum, nihil cooperari assentiendo*

(*a*) *Lib.* 2. *Institut. cap.* 3. *num.* 10.

Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam disponat ac praeparet, neque possit dissentire si velit... anathema sit. Non ergo in hoc errore confutando immorabimur: qui commodius profligatur, *Tomo* 2.

II. Systema, est Jansenii, docentis efficaciam gratiae repetendam esse ex ipsius indeliberata delectatione, quae sit superior opposita concupiscentiae delectatione, item indeliberata, et illius relative per gradus victrice.

Jansenius itaque duplicem distinguit in voluntate delectationem, *caelestem* nimirum, quae ad bonum, et *terrenam*, quae ad malum trahit; asseritque delectationem hanc unicum esse pondus; quo voluntas nostra, per peccatum infirma, necessario et deliberate applicatur, sive ad bonum, sive ad malum, ita ut impossibile sit majorem delectationem vinci a minori: *Major enim delectatio*, inquit lib. 4. de gratia, c. 6. *nunquam sine delectatione minore superabitur*. Et l. 8. c. 8. *Perspicue apparet impossibile esse, ut adjutorium illud caelestis delectationis non determinet, immo praedeterminet voluntatem, quia facit ut velis, et fine illa velle non possis: facit etiam ut ardentius velis, et sine illa ardentius velle non possis: facit denique ut necesse sit animum sequi, et secundum illud operari, quod amplius delectaverit.* Tota igitur vis delectationis *relativa est*. ita ut, si major fuerit vis gratiae, quam vis concupiscentiae, necesse sit voluntatem bene operari: si econtra major fuerit vis concupiscentiae, necesse sit voluntatem male operari, *Vigente enim delectatione carnali, impossibile est ut virtutis et honestatis consideratio praevaleat*, inquit Jansenius, l. 4. capit. 9. Ergo juxta ipsum, efficacia gratiae repeti debet ex delectatione voluntatem ad unum determininante, quod est error Calvini. Contra hoc systema haereticum, sit:

CONCLUSIO.

Haereticum est efficaciam gratiae repetere ex delectatione caelesti indeliberata, superiori, et relative ad minorem oppositam concupiscentiam victrice, voluntatem ad consensum necessitante.

Prob. 1. Haereticum est asserere hominem non posse dissentire motioni Dei, illum ad bonum excitantis: non posse resistere gratiae divinae, tum cum ab ipsa movetur et excitatur ad bonum, ut definierunt Concilia Trident. supra cit. et Senonense, decreto 15. ubi loquens de necessitate gratiae, definit: *Neque enim tanta gratiae necessitas libero praejudicat arbitrio*; *nec enim tale est Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit*; atqui illud asserit, qui gratiae efficaciam repetit ex delectatione superiori relative victrice, cum in eo systemate major delectatio a minori opposita delectatione nunquam superari possit, ut asserit Jansenius supra citatus; ergo.

Prob. 2. Illud systema est haereticum, ex quo, per connexionem evidentem et necessario, profluunt conclusiones haereticae;

atqui ex systemate delectationis superioris relative victricis, necessario, et per connexionem evidentem, profluunt quinque famosae propositiones Jansenii haereticae, cujus sunt conclusiones; ergo, etc.

Prob. min. Referendo quinque propositiones Jansenianas, ab Innoc. X. et Alexand. VII. damnatas, et demonstrando earum cum systemate laudato connexionem.

I. Prop. ***Aliqua Dei praecepta hominibus justis, volentibus et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia qua possibilia fiant.*** Damnata est, ut *impia, temeraria, blasphema, anathemate damnata, et haeretica.* Nunc quaero quare illis sunt impossibilia, nisi quia sola parva gratia instructi, absente gratia efficaci, non habent potentiam veram et relative expeditam, ad actualem majorem oppositae cupiditatis delectationem superandam; ergo illa propositio, quasi e proprio fonte, fluit ex systemate delectationis superioris, et relative victricis.

II. Prop. ***Interiori gratiae, in statu naturae lapsae, nunquam resistitur.*** Damnata est, ut *haeretica.* Quare vero ei nunquam resistitur? quia cum omnem effectum semper consequitur, cujus est capax relative ad oppositae concupiscentiae delectationem; si haec superior fuerit, gratia velleitates tantum quasdam ad bonum excitabit, et sic ei non resistitur, sed est efficax *Quia*, inquit Sambovius, Tract. de gratia, ***ponit omnem effectum ad quem ordinatur a Deo; facit velle, licet non plene, sed imperfecte.*** Si vero cupiditatis delectatio sit inferior, gratia perfectum obtinebit effectum, bonumque opus efficiet; et sic non solum est efficax, sed et oppositae delectationis victrix, et consequenter nunquam ei resistitur; ergo illa propositio ex systemate delectationis relative superioris, profluit.

III. Prop. damnata ut haeretica: ***Ad merendum et demerendum in statu naturae lapsae, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.*** Ratio est, quia voluntas agens per delectationem superiorem et relative victricem, licet non sit coacta, tamen necessitate antecedente determinatur ad unum; ergo cum mereatur per illum actum necessario positum, necesse est ut ad merendum sufficiat libertas a coactione; deinde patet connexio istius propositionis cum delectatione relative superiori.

IV. Propos. ***Semipelagiani admittebant praevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant haeretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.*** Damnata est, ut *falsa*, nimirum quoad primam partem, et *haeretica* quoad secundam, quae manifeste sequitur ex systemate delectationis relative superioris ac victricis; si enim impossibile sit, ut minor delectatio superiorem vincat; sequitur impossibile esse ut voluntas re-

sistat superiori delectationi, qua insuperabiliter ad unum determinatur.

V. Propos. *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Damnata est, ut *falsa, temeraria, scandalosa*, et eo sensu intellecta, quod Christus pro salute tantum praedestinatorum mortuus sit, tamquam *impia, blasphema, contumeliosa, divinae pietati derogans, et haeretica.* Ratio hujus, Jansenii doctrinae, est, quia Christus non est mortuus nisi pro iis, quibus Deus gratias vere sufficientes ad salutem praeparavit; atqui in systemate Janseniano, praeter delectationem gratiae relative superiorem ac victricem, non dantur gratiae vere sufficientes ad actum salutarem perfectum, et quibus dantur, insuperabiliter obtinent effectum; ergo Christus non est mortuus pro iis qui non salvantur; illud autem argumentum eruitur ex systemate delectationis relative superioris; ergo.

Confirmatur Propos. quia ex D. Augustin., *lib. de gratia Christi, cap.* 47. valde difficile est liberum arbitrium concordare cum gratia efficaci; atqui si gratia efficax necessitet voluntatem, et necessitas cohaereat cum libero arbitrio, non erit difficile conciliare liberum arbitrium cum gratia efficaci: non enim alia in utroque conciliando difficultas est, quam ut per gratiam non necessitetur liberum arbitrium; ergo gratiae efficacia non debet repeti ex systemate liberum arbitrium perimente.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 3. Sistema delectationis praevenientis relative superioris, et per gradus victricis, est ipsissimum D. Augustini systema; ergo.

Prob. ant. Div. August. *in Epist. ad Galat.* ait: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est.* Ergo.

Resp. dist. ant. Quod amplius non delectat, delectatione deliberata, et electiva, *conc.* delectatione indeliberata, et consensum voluntatis praeveniente, *nego ant.* Delectatio itaque duplex est: alia *indeliberata*, quae est suavis quaedam propensio versus bonum honestum, vel sensibile excitata in nobis sine nobis. Alia *deliberata*, quae rationis advertentiam et voluntatis consensum sequitur, et est nisus voluntatis versus bonum, sive honestum, sive delectabile. Porro Div. August. non loquitur hic de delectatione indeliberata; ipse siquidem fatetur se non semper fecisse quod incomparabili affectu indeliberato magis placebat: *Et non faciebam*, inquit, lib. 8. Confess. cap. 8. *id quod et incomparabili affectu mihi magis placebat.* Et Tract. 26. in Joann. docet delectationem indeliberatam non necessitare: *Videte quomodo trahit Pater*, inquit, *docendo delectat, non necessitatem imponendo.* Ergo illa

verba, *quod amplius delectat*, intelligit de delectatione deliberata, subsequente liberam voluntatis electionem et determinationem; similiter per ista verba, *secundum id operemur necesse est*; intelligit necessitatem consequentem, non antecedentem, ita ut illius effati hic sit sensus; si aliquid absolute et efficaciter amplius diligamus, necessario operamur secundum illud. Neque enim dicit: *Secundum hoc velimus necesse est*, sed, *secundum hoc operemur necesse est.* Per quod indicat se loqui de externa operatione imperata, quam vult nos operari, secundum quod magis volumus, sive secundum quod nobis facere placet.

Inst. 1. Ergo per haec verba, *quod amplius nos delectat* Div. August. intellexit amorem deliberatum: falsum conseq. Ergo.

Resp. dist. min. Cujus falsitas patet ex hoc quod addit Div. Doctor: *Manifestum est certe secundum id nos vivere, quod sectati fuerimus, sectabimur autem quod dilexerimus; itaque si ex adverso existant duo, praeceptum justitiae, et consuetudo carnalis, id sectabimur quod amplius dilexerimus*; ubi haec verba: *id sectabimur quod amplius dilexerimus*, relativa sunt ad illa priora: *quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*; ergo idem significant, nempe amorem liberum et efficacem, quo unum prae alio eligimus, quo sensu dici solet, *hoc amplius me delectat.*

Inst. 2. Amor deliberatus, non est delectatio, sed fructus delectationis praeviae; ergo per has voces: *Quod amplius delectat*, etc. D. August. non intellexit amorem deliberatum, sed indeliberatam delectationem.

Resp. nego primam partem anteced. Amor enim deliberatus simul est fructus delectationis, et delectatio, ac D. August. hic per tò, *delectare*, intellexit amorem deliberatum; ad quem significandum, illo verbo multoties usus est: sic *serm.* 5. *de verbis Apostol.* ait: *Concupiscentia mihi narrat delectationes, sed condelector legi Dei*, id est, magis amo. Et tract. 26. in Joann. *Delectare in Domino, et dabit tibi petitiones cordis tui.* Per illud, *delectare*, significat amorem Dei meritorium; et per istud, *dabit tibi*, significat mercedem amoris; ergo delectationis liberae.

Inst. 3. D. August. *lib. de spiritu et littera c.* 9. ait: *Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det quod jubet, atque inspirata gratiae suavitate per Spiritum sanctum faciat plus delectare quod praecipit, quam delectat quod impedit.* Ergo ut praeceptum Dei impleatur, necesse est ut praeveniat nos indeliberata delectatio gratiae, major, quam sit delectatio terrena impediens.

Resp. nego conseq. Nam hoc unum vult Div, Augustin. implorandam esse gratiam ulteriorem, ut libere exequamur praeceptum, et per delectationem deliberatam, justitiam praeferamus concupiscentiae hactenus dominanti. Et vero in principiis Jansenii frustra hortaretur Div. Augustin. ut confugeremus ad misericordiam et

gratiam implorandam: si enim illecebra concupiscentiae magis delectat, quam motio caelestis ad orationem excitans, oratio erit impossibilis; si minus delectat, oratio necessario sequitur.

Inst. 4. D. Aug. *l.* 2. *de peccatorum meritis cap.* 17. ait: *Tanto quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius.* Unde sic arguo: delectatio indeliberata, est mensura volitionis deliberatae, ita ut volitio eo sit vehementior, quo ardentior est delectatio praeveniens et indeliberata; ergo volitio deliberata necessario sequitur majorem delectationem indeliberatam.

Resp. nego ant. Nam D. August. per tò *delectamur ardentius*, intelligit delectationem deliberatam, et per tò *vehementius volumus* intelligit actionem externam, unde sensus D. Augustini est, nos eo vehementius opus bonum prosequi et agere, quo illud per electionem voluntatis ardentius amamus; quare inferius addit: *Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus, summum et incommutabile bonum.* Delectatio autem quae concipitur propter amorem Dei, est indeliberata, supponitque exercitium libertatis.

Inst. 5. In illo capit 17. D. August. loquitur de delectatione gratiae praevenientis, *Ut autem innotescat quod latebat, et suave fiat, quod non delectabat, gratiae Dei est.* Atqui delectatio gratiae praevenientis est indeliberata, lib. 1. ad Simplic. quaest. 2. *Voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit quod delectat, moveri nullo modo potest. Hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.* Ergo loquitur de delectatione indeliberata.

Resp. dist. maj. Loquitur de delectatione gratiae praevenientis, et simul de delectatione, quam voluntas concipit, libere sequendo motum gratiae praevenientis, *conc.* loquitur de sola delectatione gratiae praevenientis, *nego maj.* Diligenter ergo perpendi debent verba Div. August. ut cognoscatur quando de indeliberata gratiae delectatione loquitur, et quando de ea, quam, per motionem gratiae, libere concipit.

Inst. 6. In conflictu duplicis delectationis praeviae et indeliberatae, minor non potest superare majorem; ergo.

Resp. nego ant. Cum Div. Thom. 3. part. qu. 70. artic. 4. dicente: *Quod minima gratia possit resistere cuilibet concupiscentiae, ac vitare omne peccatum mortale.*

Objicies 2. D. Aug. gratiae efficaciam repetit ex omnipotentissima Dei potestate; *Sine dubio*, inquit lib. de correpi. et gratia c. 14. *Habens humanorum cordium quo placeres inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Atqui Dei omnipotentiae nemo potest resistere; ergo gratia necessitat ad consensum.

Resp. dist. maj. Gratiae efficaciam repetit ab omnipotentissima potestate, simul et scientia, quatenus nimirum Deus tot habet mo-

dos voluntatem humanam movendi, ut videat aliquem, quo reipsa flectenda sit, *conc.* gratiam repetit ab omnipotentissima potestate, quae imprimat motionem irrepudiabilem; *nego maj.* Itaque inter gratias innumeras, quarum aliae praesciuntur sortiturae, aliae non sortiturae effectum, in his, vel illis circumstantiis, potest Deus pro bona voluntate illas dare, quas praevidit suum effectum sortituras, sicque voluntatem humanam, quo voluerit, infallibiliter flectere; unde D. Aug. *lib. de spiritu et littera c.* 3. sic se explicat: *Deus habet humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentissimam voluntatem, non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene vel male utentes, justissime judicentur.*

Inst. 1. D. Aug. *lib. de corrept. et gratia c.* 12. de gratia huic statui necessaria loquens, ait: *Subventum est igitur infirmitati humanae, ut divina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur.* Ergo nec voluntas non potest gratiae resistere.

Resp. nego conseq. Nam verbum, *ageretur*: sumitur pro, *corroboraretur*, unde voces, *indeclinabiliter*, *insuperabiliter*, non cadunt in ipsam voluntatem, quasi a gratia ita moveretur, ut ei resistere non posset, sed cadunt in ipsam concupiscentiam, et adversitates hujus vitae, a quibus voluntas, gratia divina corroborata, superari non potest, si gratiae firmiter obtemperare voluerit; quare D. August. addit: *Et ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.*

Inst. 2. D. Aug. *lib. de pec. et meritis c.* 19. gratiam vocat, *Victricem delectationem;* atqui non est victrix, nisi quia oppositam concupiscentiam gradibus superat; ergo.

Resp. nego min. Gratia enim dicitur *victrix*, quia facit ut voluntas, ipsi libere cooperans, vincat oppositam concupiscentiam; non autem ideo *victrix* dicitur, quod, propter sui intensionem, vincat voluntatem, eamque resistere impotentem faciat, nam *lib. de spiritu et litter. cap.* 33. ait: *Consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriae voluntatis est.*

Inst. 3. Necessitas mutabilis et relativa non officit libertati; atqui talis est necessitas per delectationem relative superiorem inducta; ergo.

Resp. nego maj. Necessitas enim agendi, eo ipso quod oriatur ab aliquo antecedente liberum voluntatis exercitium, eodem prorsus modo se habet respectu actus voluntatis hic et nunc eliciendi, ac si necessitas absoluta esset et immutabilis; ergo hic et nunc tollit actus libertatem.

Instab. 4. In systemate delectationis victricis et relativae necessitatis, voluntas retinet potentiam ad oppositum; ergo et libertatem

Resp. dist. ant. Retinet potentiam absolutam, *conc.* relativam et expeditam, *nego ant.* Porro, ut jam dictum est, ad veram libertatem requiritur ut voluntas hic et nunc, et comparate ad prae-

sentes sui circumstantias, possit agere vel non agere; ergo ut sit et dicatur libera, debet habere potentiam relativam et expeditam ad hic et nunc agendum.

ARTICULS II.

Systema Scholasticorum circa gratiae efficaciam.

I. Systema.

Est Thomistarum, docentium gratiae efficaciam consistere in praedeterminatione physica, quae, juxta illos, est praevia quaedam qualitas transiens, seu, motio quaedam virtuosa et activa causae secundae, a Deo solo impressa antecedenter ad voluntatis actum, ad quem illam physice ita praedeterminat, ut repugnet omissio actus ad quem praedeterminatio datur, sicut repugnat actum illum, sive bonum, sive malum, poni absque illa praedeterminatione, quae consequenter est per se et essentialiter connexa cum effectu ad quem datur, illumque infallibiliter et ex natura sua infert.

Dicitur 1. *praedeterminatio*, quia antecedit consensum voluntatis, *Non prioritate durationis, seu temporis*, inquit Gonet disput. 6. de concord. libert. cum praed. *sed duntaxat naturae, seu causalitatis et dependentiae.*

Dicitur 2. *Physica*, addit Gonet, *Non quod forma naturalis sit, sed quia ex propria essentia et ab intrinseco est efficax independenter a quocumque creato consensu, quod est esse physicum Theologice. non Philosophice*, quod ut clarius intelligas,

Nota, Thomistas duplicem agnoscere gratiam;

Prima, est sufficiens, seu excitans, in actibus supernaturalibus indeliberatis intellectus et voluntatis consistens, quae praecise, et qua talis, dat tantum posse agere, ita ut voluntas nunquam sit consensum datura, nisi illi gratiae Deus addat gratiam physice praedeterminantem.

Secunda gratia, est efficax, seu physice praedeterminans, quae natura antecedit consensum, atque ita voluntatem ad illum determinat, ut posita illa praedeterminatione non possit voluntas in sensu composito dissentire, seu non possit cum tali gratia conjungere dissensum; ex quo concludunt necessariam et essentialem esse connexionem inter praedeterminationem et actum, ad quem praedeterminatio datur. Cum ergo voluntas libere consentit, tria occurrunt.

1. Gratia sufficiens quae dat posse velle, et agere.

2. Gratia efficax, quae voluntatem ad consensum physice praedeterminat, datque velle et agere, cum sit motio applicans ad actum, ad quem gratia sufficiens excitabat.

3. Ipse consensus et gratia concomitans, sicque gratiam efficacem constituunt mediam inter gratiam sufficientem et effectum liberum, asseruntque eam efficere actum secundum, quatenus est re-

ductio potentiae voluntatis ab actu primo ad actum secundum, quae proinde ab actu, quem vi sua efficit, sejungi non possit. His diligenter notatis sit:

CONCLUSIO.

Gratiae efficacitas non potest repeti ex praedeterminatione physica.

Prob. 1. In systemate praedeterminationis physicae; gratia ex natura sua infallibilem et essentialem habet cum consensu voluntatis creatae connexionem; atqui gratia efficax, qualis secundum fidei doctrinam admittenda est, non habet ex natura sua infallibilem et essentialem cum consensu voluntatis connexionem; ergo efficacia gratiae non est repetenda ex praedeterminatione physica. *Probat. minor.* Gratia, cui potest humana voluntas dissentire, non habet ex natura sua infallibilem et essentialem cum consensu voluntatis connexionem; atqui gratiae efficaci, qualis secundum fidei doctrinam admittenda est, humana voluntas potest dissentire; ut constat tum ex Scriptura Prov. 1. *vocavi et renuistis.* Tum ex Conc. Trid. *sess.* 6. *can.* 4. definiente: *Si quis dixerit liberum arbitrium hominis a Deo motum et excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti. . . neque posse dissentire si velit.. anathema sit.* Ergo, etc. minor est de fide; itaque..

Prob. maj. Posse gratiae dissentire, est posse cum gratia conjungere negationem actus ad quem datur; atqui cum gratiae, quae ex natura sua infallibilem et essentialem habet cum consensu voluntatis connexionem, non potest conjugi negotio actus ad quem datur: ergo.

Resp. Thomistae voluntatem illi gratiae dissentire posse, non, quidem in sensu composito, sed in sensu diviso. Quod ut intelligas.

Nota: Cum Alvarez, lib. 2. responsionum cap. 1. num. 34. sensum compositum non sic intelligi debere, *Quod videlicet quando gratia efficax est in voluntate, non possit voluntas non agere actum illum ad quem determinatur, ablata vero motione possit non agere. Hic enim sensus confictus fuit a Calvino,* (et Jansenio) . . . *sensus igitur legitimus illius propositionis*: homo praemotus, non potest dissentire: *In sensu composito accepta, est; haec duo simul esse incompossibilia, quod nimirum auxilium efficax ad consensiendum, sit in homine, et homo dissentiat* Rem sic explicat Gonet. *Efficaci Dei motione posita in voluntate*, inquit, *liberum arbitrium potest dissentire in sensu diviso, quia etiam, prout stat sub tali motione, semper retinet potentiam proximam et expeditam ad dissentiendum: Non potest tamen dissentire in sensu composito, quia cum talis motio inferat infallibiliter consensum, et ille sit in eodem instanti temporis cum illa, nunquam potest componi cum actuali dissensu.* Sed

Contra est 1. Quia haec implicata et obscura explicatio sensus compositi et divisi, non videtur cohaerere cum Canone Tridentc hic enim clare innuit hominem, etiam in sensu composito gratia. Dei moventis et excitantis, id est eo ipso momento, quo Deus voluntatem incipit movere, posse dissentire si velit; ergo.

Contra est 2. Quia distinctio illa, qualem eam explicant Thomistae, involvit contradictoria; nam, juxta ipsos, 1. Impossibile est componi dissensum actualem cum gratia praedeterminante, ideoque non potest voluntas dissentire *in sensu composito*. 2. Potentiam dissentiendi proxima et expedita cohaeret cum gratia praedeterminante voluntatis consensum, adeoque voluntas potest dissentire *in sensu diviso*. Atqui duae illae propositiones sibi invicem contradicunt, dum secunda asserit dari potentiam proximam et expeditam ad dissensum, qui in prima asseritur impossibilis; ergo.

Prob. 2. Gratia physice praedeterminans videtur tollere libertatem; ergo, etc. *Prob. ant.* Quod inducit necessitatem antecedentem et ineluctabilem, tollit libertatem; atqui talis videtur esse gratia physice praedeterminans; ergo, etc. 1. *Videtur inducere necessitatem antecedentem*: nam quod est independens ab exercitio libertatis, et ex virtute sibi intrinseca infallibiliter est connexum cum voluntatis operatione, inducit necessitatem quae non provenit ex libertatis exercitio; atqui praedeterminatio physica, est independens ab exercitio libertatis, et ex virtute sibi intrinseca infallibiliter est connexa cum voluntatis operatione; ergo inducit necessitatem antecedentem. 2. *Videtur inducere necessitatem ineluctabilem*, ineluctabilis enim est necessitas, quae tollit indifferentiam ad actum oppositum; atqui praedeterminatio physica tollit indifferentiam ad actum oppositum: nam physica praedeterminatio et indifferentia sunt duo contraria, quae non possunt esse simul; ergo.

Prob. 3. Gratia efficax talis esse debet, ut cum ea salvetur dogma gratiae vere sufficientis; atqui in systemate gratiae physice praedeterminantis, non videtur salvari dogma gratiæ vere sufficientis; ergo.

Prob. min. Gratia vere sufficiens, secundum omnes Catholicos, potentiam confert ad agendum proximam, relativam, atque omnino expeditam; atqui in systemate Thomistico, non videtur dari talis gratia; ergo.

Prob. min. Gratia quae praerequirit aliud superveniens auxilium, sine quo impossibile est ut actum exerat, proximam atque expeditam non confert potentiam ad agendum; atqui in systemate Thomistico, gratia sufficiens praerequirit aliud superveniens auxilium, nempe praemotionem physicam, sine qua impossibile est ut actum exerat; ergo.

Respondent Thomistae ad major. Gratiam sufficientem nihil praerequirere ex parte potentiae, seu ex parte principii, cum conferat homini quidquid necessarium est ut possit agere, licet indigeat

gratia praedeterminante ut actu agat. Praemotio enim, juxta illos, non afficit potentiam seu actum primum, sed actum secundum: *Sicut enim*, inquit Alvarez disp. 75. n. 5. *Potentia visiva est sufficiens principium ad videndum, etiamsi actualis visio nunquam fiat nisi accedente lumine, et causa universali eam movente; ita similiter auxilium sufficiens ad credendum* v. g. *est vere sufficiens in suo genere: quamvis, ultra illud, sit simpliciter necessarium aliud auxilium efficax, quo Deus efficis ut homo credat.* Sed.

Contra est 1. Quia gratia, ut sit vere sufficiens, non debet tantum dare potentiam expeditam ad *posse* agere, sed etiam ad *agere:* nam datur ut homo id faciat quod Deus praecipit; atqui Deus non praecipit homini ut possit observare mandata, sed ut illa de facto observet; ergo, etc. *Nec valet* adducta oculi et luminis comparatio, alias sicut oculus, etiam perfecte sanus, non potest videre sine lumine, ita pariter homo non potest agere sine gratia efficaci; ergo, illa absente, nulla est in homine ad bonum salutare expedita facultas; ergo impossibilia ipsi sunt Dei mandata; ergo non est reus violati praecepti; ergo nec juste ob eorum transgressionem reprehendi, multo minus damnari potest; quae omnia sicut falsa, ita et absurda.

Contra est 2. Quomodo gratia illa potest dici vere sufficiens, quae, destituta auxilio efficaci, nunquam effectum assequitur, ac in tanta hominum, qui hactenus vixerunt, ac deinceps victuri sunt, multitudine, nunquam est assecuta, defectu auxilii praedeterminantis, quod homo non habet in sua potestate, *neque immediate*, cum a solo Deo imprimitur in nobis sine nobis libere cooperantibus, *neque mediate*, impetrando nempe auxilium uberius: nam illa impetratio esset pietatis actus; atqui, juxta doctrinam Thomistarum, ad omnem pietatis actum requiritur gratia physice praedeterminans, qua privatur qui gratiam tantum sufficientem habet; ergo non potest illud auxilium impetrare; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Nota: Argumenta, quae praedeterminantes ex auctoritate Scripturae et Sancti Augustini desumunt, hic referre inutile duxi, tum quod facile solvi possint ex dictis; tum quod ex illis nihil concludi possit in favorem gratiae physice praedeterminantis; Scriptura enim, et Div. August. contra Pelagianos, astruentes absolutam gratiae necessitatem, ut voluntas possit operari bonum, et operetur, de modo illius efficaciae altum servant silentium. Hic ergo restant solvenda quae nobis ex Div. Thoma et rationibus theologicis, objiciuntur. Itaque.

***Objicies* 1. D. Thom. admisit praedeterminationem physicam, qualem Thomistae propugnant; ergo.**

Resp. nego ant.* Immo praedeterminatio physica repugnat doctrinae D. Thom. qui, 1. 2. *quaest.* 9. *art.* 6. *ad* 3. ait: *Deus mo-

vel voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis, quod est bonum ... sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud, quod est vere bonum, vel apparens bonum. Et lib. 1. contra gentes cap. 68. *Dominium quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus est potestate velle, vel non velle, excludit determinationem ad unum.* Immo, in 2. distinct. 25. quaest. 1. art. 1. dicit: *Liberum arbitrium non invenitur in illis quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed a quibusdam aliis causis prioribus.* Atqui doctrina asserens voluntatem seipsam determinare ad volendum hoc vel illud, ex dominio, quod habet in sucs actus, excludere determinationem ad unum, nec determinari ab aliqua causa priori, manifeste repugnat gratiae physice praedeterminanti; ergo.

Inst. 1. D. Thom. quaest. 3. de potentia, art. 7. ait: *Sic ergo Deus est causa actionis cujuslibet in quantum dat virtutem agendi, et in quantum conservat eam, et in quantum applicat actioni.* Ergo Deus applicat voluntates nostras ad actionem; atqui hoc est praedeterminare physice; ergo.

Resp. dist. 1. *conseq.* Deus applicat voluntates nostras ad actionem, per suum concursum cum voluntate nostra, *conced.* per motionem virtuosam nobis impressam, quam repugnat non esse conjunctam cum effectu, *nego conseq.* Deus itaque applicat voluntates nostras ad actum per concursum, cujus sint duo velut officia, 1. Movere virtutem causae secundae; 2. Cum causa secunda concurrere ad effectum, ad quod necesse non est ut recipiatur in causa secunda entitas aliqua ab ipso concursu distincta, ut constat de anima, quae potest applicare aliquam suarum facultatum ad actionem absque alia entitate distincta ab actu, ad quem eliciendum cum facultate concurrit.

Inst. 2. Idem, *quaest.* 24. *de veritate, art.* 8. ait: *Gratia ad rationem suae immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, ipsum conjungens Deo.* Atqui gratia quae ad rationem suae immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, est ex natura sua efficax; ergo est praedeterminatio physica.

Resp. dist. major. Gratia patriae ad rationem suae immutabilitatis, etc. *conc.* gratia viae, *nego maj.* Ibi enim D. Thomas non loquitur de gratia viae, sed de gratia patriae, vi cujus beati confirmantur in bono, ac immutabiliter et necessario adhaerent Deo.

Instab. 3. Idem, 1. 2. *quaest.* 10. *artic.* 4. *ad* 3. ait: *Quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni, quod voluntas ad illud non moveatur.* Ergo gratia ex natura sua est motio infallibiliter conjuncta cum effectu.

Resp. dist. antec. Impossibile est, impossibilitate consequente praescientiam divinam, *conc.* antecedente, et quae oriatur ex natura motionis, *nego ant.* Ibi itaque Div. Doctor probare intendit

voluntatem non necessitari a Deo: non necessitatur autem, quia, inquit in corp. *Omnia movet, Deus, secundum eorum conditionem, ita quod ex causis necessariis, per motionem divinam consequuntur effectus ex necessitate; ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingentes; quia ergo voluntas est principium activum non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam movet, quod non necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, et non necessarius, nisi in his ad quae naturaliter movetur.* Ergo Div. Thom. nihil aliud vult probare quam quod voluntas a Deo non necessitetur.

Inst. 4. D.Thom. passim asserit causas secundas, etiam liberas, esse instrumenta Dei; ergo necesse est ut a Deo physice praedetermineutur et applicentur ad actus suos, sicut instrumenta determinantur et applicantur ab artifice.

Resp. dist. ant. Asserit esse instrumenta Dei, activa, *conc.* mere passiva, *nego ant.* Sunt quidem creaturae instrumenta Dei, quatenus illis uti potest ad exequenda sua consilia; at non sunt instrumenta mere passiva, quae egeant determinari et applicari ad singulares actus suos, sicut penicillus determinatur et applicatur a pictore. Comparatio itaque D.Thomae analoga est, non univoca. Et vero si D.Thomas censuisset voluntates humanas ad actus suos liberos per Deum physice praedeterminari, simul Deum censuisset futura libera infallibiliter cognoscere in causis liberis sic praedeterminandis; atqui hoc negat 1. *pars, qu.* 14. *art.* 13. dicens: *Potest considerari contingens ut est in sua causa, et sic consideratur, ut futurum, et ut contingens nondum determinatum ad unum, quia causa contingens se habet ad opposita, et sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicunque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantum, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem.* Unde concludit futura contingentia a Deo infallibiliter cognosci *non solum in suis causis, sed etiam prout unumquodque eorum est actu in seipso ... unde infallibiliter a Deo cognoscuntur, in quantum subduntur divino conspectui secundum suam praesentialitatem.* Infallibilitas ergo illius cognitionis desumitur ex divina praescientia, quod D.Thomae ratiocinium manifeste contradicit praedeterminantium systemati.

Objicies 2. Gratia efficax, est motio praevia, ex sese essentialem habens cum effectu suo connexionem; ergo physice praedeterminat voluntatem ad actum.

Resp. nego ant. Quia talis gratia foret necessitans, ut probatum est

Inst. 1. Effectus formalis gratiae efficacis, est determinare voluntatem ad actum; ergo habet ex natura sua infallibilem connexionem cum actu, ad quem datur.

Resp. dist. ant. Est determinare moraliter, inclinando scilicet

et excitando ad actum per motionem, physicam quidem, sed repudiabilem, et cum actuali dissensu conjungibilem, *conc.* determinare voluntatem ad actum, physice applicando per motionem irrepudiabilem, et cum actuali dissensu incompossibilem, *nego ant.* Itaque gratia est motio praevia et physica, physice excitans inclinans voluntatem ad actum, dando illi vires physicas et pares actui salutari, non tamen eam determinat ad actum; ipsa enim, ultra naturalem sui conditionem erecta per gratiam, actum suum liberum physice determinat.

Inst. 2. Si gratia efficax non praedeterminat physice voluntatem, voluntas libertate sua naturali determinat physice gratiam: falsum conseq. ergo.

Resp. nego seq. maj. Quae supponit voluntatem et gratiam in actum influere tamquam duas causas, quarum alteram altera determinare debeat ad actualem influxum, quod est falsum: nam voluntas ut affecta et mota a gratia est causa totalis actus salutaris, ad quem non praedeterminatur physice per gratiam; neque ipsa gratiam determinat sed ad quem seipsa determinat per vires supernaturales a gratia acceptas, et consequenter non per libertatem naturalem tantum, sed per libertatem supernaturalem et divinitus factam per gratiam, cujus motionem et impulsum sequitur.

Inst. 3. Nisi Deus voluntatem physice praedetermiuet per gratiam, sequitur Deum expectare consensum hominis, non facere; at consequens est haereticum ex Conc. Arausicano II. Can. 4. *Si quis dixerit Deum expectare voluntatem nostram, ut purgemur a peccato, non autem facere ut velimus converti, resistit Spiritui sancto dicenti: praeparatur voluntas a Domino, et operatur in nobis velle et perficere;* ergo.

Resp. dist. seq. maj. Sequitur Deum expectare consensum hominis per vires a gratia praeveniente acceptas, eliciendum, ita ut praecipuae partes in toto hoc negotio gratiae divinae semper adscribantur, *conc.* per solas naturae vires, ut volebant Semipelagiani, quos damnat Concil. Arausicanum; *nego ant.* Gratia ergo semper praeit voluntati quam excitat; at vero posita illa prima gratia Deus aliquo modo expectat consensum hominis per vires a gratia acceptas dandum, ut homo simul concurrat cum gratia adjuvante, juxta illud: *Ego sto et pulso, si quis aperiet, intrabo.* Ita respondet Gramachaeus Doctor Sorbonicus, in 1.-2. quaest. 111.

Objicies 3. Quod est indifferens ad agendum, debet determinari ab alio; atqui voluntas hominis est indifferens ad agendum; ergo debet determinari a Deo.

Resp dist. maj. Si non habeat in se vim seipsam determinandi, *conc.* si vim illam habeat, *nego maj.* Porro voluntas hominis a Deo per gratiam completa et corroborata, habet vim seipsam ad agendum determinandi, nam habet liberum arbitrium a gratia Dei elevatum ad opus salutare perficiendum.

Objicies 4. Causa prima et primum movens praemovet physice; atqui Deus est causa prima et primum movens; ergo Deus praemovet physice.

Resp. dist. maj. Causa prima et primum movens praemovet physice, hoc sensu quod det, conservet, et compleat virtutem agendi causae secundae, *conc.* hoc sensu quod praedeterminet physice causam secundam liberam ad agendum, *nego maj.* Deus ergo in actibus salutaribus est causa prima ac primum movens, quatenus voluntatem, prius saltem natura quam agat, excitat, elevat, corroborat, et physice complet ad agendum; non quatenus physice praedeterminat voluntatem ad unum, cum illa praedeterminatio non videatur locum relinquere libertati, ut dictum est.

Inst. Si gratia physice praedeterminans locum non relinquat libertati, Thomistae erunt haeretici; atqui falsum, et prohibitum asserere consequens; ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam ut Thomistae essent haeretici, necesse esset ut cognoscerent suum systema esse libertatis eversivum, vel ut Ecclesia id definisset: atqui neutrum dici potest; nam, 1. Thomistae negant ex suo systemate sequi ullam libertatis imminutionem, in quo catholice sentiunt, licet perperam ratiocinari videantur, 2. Non definivit Ecclesia libertatem everti per praedeterminationem physicam, immo post ejus et oppositi systematis discussionem in Congregationibus *de auxiliis* coram SS. PP. Clemente VIII. et Paulo V. habitis, Paulus V. decretum edidit, quo sancivit, donec aliud decerneretur, utrique parti liberum esse opinionem suam tueri sine censura opinionis oppositae.

II. Systema.

Est eorum, qui se Augustinianos dicunt, gratia efficaciam repetentium ex caelesti quadam delectatione victrici, voluntatem ad consensum ita necessitante, ut ei moraliter sit impossibile tali gratiæ dissentire; ex qua morali impossibilitate dissentiendi, sequitur infallibiliter et necessario consensus, nec tamen per illam tollitur libertas, quia, inquiunt, cum sit in genere morum, voluntatem relinquit flexibilem ad utramque partem, quamvis totam ejus lubentiam et inclinationem certissime et infallibiliter ad unam partem determinet ac necessitet, sive per superioritatem delectationis, ut volunt *Lovanienses*, sive per vehementiam motionis, ut volunt Jueninus, Habertus, etc. contra hoc systema:

CONCLUSIO.

Gratia efficacia non debet repeti ex delectatione victrici voluntatem moraliter necessitante.

Prob. 1. Illud systema pugnat in terminis; ergo.

Prob. ant. Juxta illud systema, gratia efficax voluntatem ad

consensum necessitat moraliter tantum, et tamen infallibiliter; atqui pugnat in terminis quod gratia voluntatem ad assensum necessitet moraliter tantum, et tamen infallibiliter; ergo.

Prob. min. Necessitas moralis, ea est, quae licet difficile, immo difficillime, tamen quandoque superari potest, ita ut citra contradictionem supponi possit illam interdum superari: contra, necessitas infallibilis, ea est, quae nunquam superari potest, ita ut circa contradictionem supponi non possit illam aliquando posse superari, et nunquam posse superari, pugnat in terminis; ergo pugnat in terminis, quod gratia voluntatem ad assensum necessitet moraliter tantum, et tamen infallibiliter.

Prob. 2. Illud systema male consulit, vel actus salutaris infallibilitati, vel actus ejusdem libertati; ergo.

Prob. ant. Ut consulatur actus salutaris infallibilitati, gratia efficax debet certo certitudine metaphysica inferre futurum voluntatis consensum: econtra, ut consulatur actus ejusdem libertati, gratia efficax debet esse talis, cui voluntas dissentire possit, si velit; atqui illud systema illa duo conciliare non potest; ergo.

Prob. min. Ut gratia efficax certo, certitudine metaphysica, inferat futurum voluntatis consensum, in systemate non supponente usum scientiae conditionatorum, debet ejus efficacia necessario et essentialiter est connexa cum futuro voluntatis consensu; contra, ut voluntas possit gratiae efficaci dissentire, debet esse cum eodem consensu connexa tantum contingenter, ita ut sine illo esse possit; atqui impossibile est, ut gratia sit essentialiter simul et contingenter connexa cum voluntatis consensu; ergo illud systema haec duo non potest conciliare. 1. Quod gratia efficax certo certitudine metaphysica inferat futurum voluntatis consensum. 2. Quod talis sit, ut ei voluntas dissentire possit, si velit; ergo,

Solvuntur Obectiones.

Objicies 1. Divus Paulus habuit gratiam conversionis necessitantem, juxta illud D. August. lib. de gratia et lib. arb. cap. 5. *Ut de caelo vocaretur, et tam magna et efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala.* Ergo gratiae efficacia repetitur ex motione victrici voluntatem ad consensum necessitante.

Resp. nego conseq. Neque enim valet consequentia a particulari ad universale. Certum autem est, apud omnes, Deum habere in thesauris omnipotentiae suae grâtias, quae, si darentur, praedeterminarent ac necessitarent moraliter; non ergo hic quaeritur utrum Deus possit aliquam dare gratiam ita intensam ut moraliter necessitet, sed quaeritur, utrum essentia gratiae efficacis consistat in eo quod voluntatem moraliter necessitet, quod negamus: alioqui omnis gratia efficax moraliter necessitaret, et quae non neces-

sitaret, et quae non necessitaret, non esset efficax, quod et Scripturae et experientiae repugnat. Non est ergo de essentia gratiae efficacis, ut necessitet moraliter, neque ut non necessitet moraliter.

Objicies 2. Ea est voluntatis per peccatum infirmitatae conditio, ut semper morali necessitate id velit, quod eam magis delectat indeliberate; ergo.

Resp. nego ant. Quod repugnat, tum expedientiae; habemus enim ex intimo conscientiae testimonio nos inspirationibus divini quandoque multa cum difficultate obsequi, et virtutis actum ibi elicere, ubi vitium magna cum facilitate committi posset;ergo tunc agimus citra moralem impotentiam aliter agendi; ergo citra ullam necessitatem agendi bonum, quod agimus. Tum Scripturae, Matth. 11. *Regnum caelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.* Ergo homo sibi vim facere debet ad opus salutare agendum cum gratia efficaci; atqui si gratia efficax semper imponeret necessitatem moralem agendi, homo non deberet vim sibi facere ad consentiendum gratiae et agendum opus salutare: immo deberet potius sibi vim facere ad dissentiendum gratiae, et non agendum opus salutare; ergo.

Objicies 3. Necessitas moralis nihil officit libertati; ergo gratiae efficacia recte repeti potest ex delectatione, seu motione moraliter necessitante.

Resp. dist. ant. Necessitas moralis superabilis nihil officit libertati, *conc.* necessitas moralis insuperabilis, *nego ant.* Porro qui gratiae efficaciam repetunt ex necessitate morali, per necessitatem moralem, eam intelligunt, vi cujus actus semper fit, actusque contrarius, qui est moraliter impossibilis, nunquam fit: *Quae sunt moraliter impossibilia*, inquit Habert, *numquam existunt.* Talis ergo necessitas est insuperabilis; ergo, licet ab eis vocetur moralis, in rei veritate est physica, et consequenter libertatis eversiva.

Inst. 1. Causa, quae agit delectando, et lubentiam voluntatis determinando, non inducit necessitatem physicam; atqui sic agit gratia moraliter necessitans; ergo.

Resp. nego maj. Nam visio Dei intuitiva delectando agit in beatis, atque lubentiam eorum voluntatis determinat: tamen beatis imponit necessitatem diligendi Deum physicam et simplicem, dum necessario, antecedenter, et irrepudiabiliter eorum voluntatem rapit delectatio orta ex bonitate Dei clare et intuitive visa.

Inst. 2. Viro sapienti et sui compoti nudo corpore per urbis plateas luce meridiana currere, moraliter ita est impossibile, ut nunquam id fiat; atqui tamen in hoc omittendo vere est liber; ergo libertas stat cum impossibilitate morali, vi cujus res nunquam fit.

Resp. nego maj. Quae falso supponit impossibilitatem illam esse tantum moralem, cum vere et realiter sit impossibilitas physica; illa enim impossibilitas est physica, quae procedit ex defectu unius

ex physice praerequisitis ad agendum: atqui impossibilitas, qua vir sapiens et sui compos, nudo corpor per urbis plateas luce meridiana currere non potest, procedit ex defectu rationalis motivi, quod est unum ex physice praerequisitis ad agendum; ergo est impossibilitas physica qualem habet homo ad amandum malum, quatenus malum; ergo in hoc nullo modo est libere.

III. Systema.

Est Molinae, et rigidiorum Molinistarum, gratiae efficaciam repetentium a solo consensu voluntatis. Juxta hos gratia efficax ante consensum nullatenus differt a sufficiente, sed differt duntaxat penes consensum subsequentem: ita *ut illud auxilium*, inquit Molina, qu. 14. concordiae, art. 13. disp. 40. *Sive majus, sive minus in se sit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate convertitur, cum tamen, nihil eo auxilio impediente, potuerit non converti; illud vero inefficax dicatur, cum quo arbitrium pro eadem sua libertate non convertitur, cum tamen potuerit converti.* Unde in hac opinione gratia efficax a sufficiente distinguitur per solum voluntatis consensum: Contra hoc systema,

CONCLUSIO.

Gratiae efficacia non est repetenda ex solo voluntatis consensu.

Prob. 1. *Ex Scriptura*, homo non potest semetipsum discernere in negotio salutis, ex 1. Cor. 4. *Quis enim te discernit? quid habes quod non accepisti?* atqui si gratiae efficacia repeteretur ex solo hominis consensu, homo consensiens a non consentiente seipsum discerneret; ergo.

Prob. 2. Ex Div. August. lib. de Spiritu et littera cap. 34. dicente: *Jam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur: illi autem non ita? duo sola occurrunt interim, quae respondere mihi placeat*, o altitudo divitiarum, et, nunquid iniquitatis apud Deum? hic D. Doctor vult, ut qui ita suadentur vi internae suasionis, ut etiam persuadeantur, majus beneficium accipiant, quam illi qui simpliciter suadentur; atqui hoc verum non esset, si efficacia gratiae repetenda esset a solo voluntatis consensu; ergo.

Prob. 3. *ratione.* Gratia efficax *in actu primo*, de qua sola hic quaestionem movemus, debet esse prior consensu. Ergo illius efficacia non est repetenda a consensu. *Conseq.* est certa, prius enim in suo esse constitui nequit per posterius.

Prob. ant. Licet gratia efficax *in actu secundo* includat essentialiter ipsum hominis consensum, tamen eadem *in actu primo* considerata, solum ordinem dicit ad consensum ad quem efficienter concurrit; atqui quod dicit ordinem ad aliquid, ad quod efficienter concurrit, est illo prius, neque enim effectus sua causa prior est; ergo.

Dices: D. Aug. lib. 12 de civ. Dei c. 6. ait: *Si aliqui duo ae-*

qualiter affecti animo et corpore, videant unius corporis pulchritudinem, qua visa unus eorum ad illicite fruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret; quid putamus esse causae, ut in illo fiat, in isto non fiat voluntas mala? respondet: *Quid aliud apparet nisi unum voluisse, alium noluisse a castitate deficere?* ergo ratio cur gratia sit efficax, a consensu repetitur.

Resp. dist. conseq. A consensu repetitur tanquam a causa proxima, *conc.* tamquam a causa prima, *nego conseq.* Per causam proximam efficacitatis gratiae, intelligitur cooperatio ipsimet gratiae, seu consensus a voluntate per vires a gratia acceptas datus. Et per causam primam intelligitur virtus ipsa gratiae ut certo et infallibiliter illatura effectum, seu consensum voluntatis, haec est a solo Deo, qui absoluta voluntate eam gratiam statuit conferre, cui voluntas certo consensura praevidetur, ut infra exponemus. Hanc responsionem nobis subministrat D. Thom. *in c.* 25. *Matth.* dicens; *Si quaeris quare unus habeat magis de gratia quam alter? dico, quod ejus rei est causa proxima et causa prima: proxima est major conatus istius, quam illius: causa prima est divina electio.*

IV. Systema.

Est eorum, qui putantes gratiae efficaciam vel humanitus esse inexplicabilem, vel explicandam esse ope scientiae conditionatorum, eam repetunt, *Vel ex motione duntaxat morali*, quae voluntatem suadendo, inclinando et suaviter alliciendo, in bonum salutis inclinat, et infallibiliter adducit, sub lumine conditionatorum scientiae, *Vel ex congruitate*, seu attemperatione auxiliorum gratiae ad hominis indolem et ingenium, aut ad varias temporis et personae circumstantias: non quidem ex congruitate quae antecedenter ad praevisum voluntatis consensum certo et infallibiliter effectum suum esset habitura; nam sic esset ex sese efficax, iisdemque difficultatibus subjecta, quibus praedeterminatio moralis per se infallibilis; sed ex congruitate, in eo posita quod Deus gratiam opportune conferat, eo tempore, quo praevidit voluntatem esse consensuram, si daretur: magis enim homini congruum est, ut vocetur per gratiam, cui praevidit Deus eum consensurum, si daretur, quam per gratiam, cui homo praevisus est dissensurus.

Hi ergo efficaciam gratiae repetunt a duobus, 1. Ab ipsa virtute gratiae tanquam a principio activo. 2. A scientia Dei tanquam a principio directivo, ne scilicet Deus in concedenda gratia efficaci dicatur agere temere; nam temere non agit, non solum qui utitur modo *per se* infallibili ad obtinendum effectum; sed etiam ille, qui, quantumcumque medium *per se* fallibile sit, tamen videt illud in hac aut illa occasione, suum effectum obtenturum.

Circa hanc intricatissimam difficultatem aliquid positive assere-

re, non est mens mihi, immo eam omnino praetermisissem, nisi scholae exercitium ejus tractationem a me expostulasset. Quare systema, quod probabilius mihi visum est, hic breviter exponam; itaque sit.

CONCLUSIO.

Probabilius est eorum systema, qui efficaciam gratiae repetunt ex ipsa virtute gratiae, tamquam a causa a qua effectus contingenter et libere egreditur in aliqua temporis differentia, sub directione scientiae Dei mediae.

Prob. Ab eo repetenda est gratiae efficacia, quo posito, rectissime conciliantur fidei nostrae circa libertatem hominis, et gratiae divinae operationem, dogmata; *atqui* posito systemate quo gratiae efficacia repetitur ab ipsa virtute gratiae, tamquam a causa, a qua effectus contingenter et libere egreditur in aliqua temporis differentia, sub directione scientiae Dei mediae, rectissime conciliantur fidei nostrae dogmata, tum circa libertatem hominis, tum circa gratiae divinae operationem; ergo.

Prob. min. Fidei dogmata spectantia operationem gratiae efficacis et libertatem hominis sunt quinque:

1. Quod praedestinatio ad gratiam sit mere gratuita.

2. Quod gratia efficax per aliquid distinguatur a gratia mere sufficienti.

3. Quod libertatem nullatenus labefactet.

4. Quod sit speciale Dei beneficium.

5. Quod sit in manu Dei medium certissimum et infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas; *atqui* ista omnia rectissime conciliat supra dictum systema; ergo.

Prob. min. 1. Juxta hoc systema, Deus praesciens quibus gratiis voluntas esset consensura, et quibus esset dissensura, si darentur, has, vel illas dandas decernit ex mero suo beneplacito; ergo praedestinatio ad gratiam est mere gratuita; atque homini consentienti dici potest cum Apost. 1. ad Cor. 4. *Quis te discernit?* nam ad hoc sufficit ut homo gratiam accipiat a Deo cum illa speciali misericordia, ut effectum suum consecuturam praevideat, cum alia gratia concedi posset aliunde sufficiens, quae eundem effectum non obtineret; sed hoc fit a Deo in praesenti systemate; ergo.

Gratia efficax distinguitur a gratia mere sufficienti, quia est id a quo, tamquam a causa, operatio nostra libere et contingenter egreditur in alia temporis differentia, quatenus in iis circumstantiis confertur, in quibus Deus praevidet suum habituram effectum, quod de gratia mere sufficienti dici non potest, cum ex ea operatio libera egressura non sit.

3. Gratia efficax sic exposita libertatem nullatenus labefactat; quia licet ex suppositione praescientiae divinae necesse sit necessitate absoluta gratiam quam Deus decernit, cum praevisione boni

exitus, esse illaturam effectum, haec necessitas est tantum consequens, orta nimirum ex praescientia infallibili, quae liberam voluntatis determinationem suppouit; atqui necessitas consequens est amica libertatis; ergo libertas nullatenus labefactatur sub potenti motione gratiae efficacis.

4. Gratia efficax est speciale Dei beneficium, quia eam Deus misericorditer et ex mero beneplacito largitur talem, et tunc, quando videt effectum suum certissime consecuturam. Et licet entitative sit minor illa quae alteri, vel eidem alio tempore datur, attamen moraliter et ratione doni, est quid majus; quia utilior futura est, et ex praescientia majoris utilitatis, et ea intentione ex parte dantis confertur; unde quando Deus eam confert, dicitur magis misereri, immo quandoque simpliciter misereri, ut docet Div. August. *lib.* 1. *ad Simplicianum qu.* 2. dicens: *quod si vellet etiam ipsorum* (qui vocati non veniunt) *misereri* (efficaciter) *posse ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut et moverentur, et intelligerent, et sequerentur.*

5. Gratia efficax est in manu Dei medium certissimum et infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas, quia a scientia Dei infallibili, habet infallibilitatem absolutam et metaphysicam; nam ex hypothesi quod Deus praeviderit talem gratiam voluntatis consensum expressuram, absolute repugnat eam non exprimere talem consensum, quia absolute repugnat scientiam Dei falli; atqui gratia, quam absolute repugnat non exprimere voluntatis consensum, illum infert infallibiliter infallibilitate absoluta et metaphysica; ergo gratia efficax est in manu Dei medium certissimum et infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas.

Hinc si Deus velit vel infidelem ad fidem, vel peccatorem ad poenitentiam, vel justum ad perseverantiam completam perducere, hoc favorabile decretum potest certissime exequi, gratias illas decernendo, quas videt conjungendas cum effectu, si darentur; hoc enim supposito necesse est necessitate metaphysica gratias illas infallibiliter a Deo habituras effectum.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Gratiae efficaciam repetere ab ejus virtute, tamquam a causa, a qua effectus contingenter et libere egreditur, est eam repetere a consensu; atqui ex dictis gratiae efficacitas non repetitur a consensu; ergo.

Resp. nego maj. Nam gratiae efficaciam repetere ab ejus virtute, tamquam a causa a qua effectus libere egredietur, est eam repetere ab eo quod consensu prius est, cum gratia respectu consensus rationem causae efficientis obtineat; ergo non est efficaciam gratiae repetere a consensu: nam causa efficiens definitur, *id unde est actus*, seu consensus; porro consensus non potest dici id unde est consensus, effectus enim est posterior sua causa, a qua necessario distinguitur.

Inst. Efficaciam gratiae repetere ab ejus virtute, tamquam a causa a qua effectus libere egreditur, est gratiam efficacem explicare per efficacitatem, ut est in actu secundo; ergo per consensum.

Resp. dist. ant. Est gratiam efficacem explicare per efficacitatem ut est in actu secundo, ad quem in aliqua temporis differentia exprimendum tendit, *conc.* ut est in actu secundo quem formaliter includit, *nego ant.* Unde quia consideramus gratiam, ut est efficax in actu primo, sic non includit formaliter actum secundum, seu consensum, ad quem exprimendum ordinatur duntaxat; ergo illius efficacitas non repetitur a consensu quem praecedit.

Objicies 2. Gratiae efficacitas ex directione scientiae mediae data, destruit gratiae gratuitatem; ergo.

Prob. ant. Gratia ex directione scientiae mediae data, decerneretur propter consensum praevisum conditionale futurum; ergo, etc.

Resp. dist. ant. Gratia decerneretur propter consensum, etc. particula, *propter*, significante causam finalem, *conc.* significante causam meritoriam, *nego ant.* Haec responsio est Div. Thomae, 1. *p. quaest.* 23. *art.* 5. *ad* 1. dicentis: *Usus gratiae praescitus, non est ratio collationis gratiae nisi secundum rationem causae finalis.* Itaque falsum est, quod consensus praevisus conditionale futurus, sit Deo motivum et regula concedendi gratiam iis quos praevidet ea bene usuros; gratia enim ex mera Dei misericordia pro ipsius beneplacito confertur homini, non quia consensurus est, sed ut consentiat. Et vero multi praevidentur gratiae consensuri, si daretur, quibus tamen non datur, ut patet exemplo Tyriorum et Sydoniorum, de quibus Christus, *Matth.* 11. asserit. *Si in Tyro et Sydone factae essent virtutes quae factae sunt in vobis, olim in cinere et cilicio poenitentiam egissent.*

Inst. 1. Efficacitas gratiae ex directione scientiae mediae data, pendebit a scientia Dei; atqui falsum consequens; ergo.

Resp. dist. maj. Pendebit a scientia Dei, improprie et directive *conc.* proprie et efficienter, *nego maj.* Porro nullum est absurdum, quod gratiae efficacitas pendeat a scientia Dei directive, id nimirum indicat Div. Aug. lib. 1. ad Simplic. *q.* 2. *Nullius frustra Deus miseretur*, inquit, *cujus autem miseretur sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.* Quibus verbis ostendit a scientia Dei pendere, quod talis gratia concedatur, quae consensum sit impetratura, quod est efficaciam gratiæ directive a scientia Dei pendere.

Inst. 2. Efficacitas gratiae directive petita a scientia media, perfectissimum et absolutissimum Dei dominum in voluntates nostras destruit; ergo.

Resp. nego ant. Immo efficacitas gratiae, petita directive a scientia media, probat absolutissimum Dei dominum in voluntates nostras, quas infallibiliter inclinare potest quocumque voluerit, et de

illis facere quidquid efficaciter voluerit, quando ex infinitis, quae in sua potestate habet, gratiae auxiliis, ea seligit ac largitur, quibus praevidet emolliendam esse, penitusque frangendam humanae voluntatis contumaciam, quod certe arguit perfectissimum Dei dominium in nostras voluntates.

Prob. ant. Fieri potest in systemate scientiae mediae, ut Deus nullum habeat medium efficax ad hominem convertendum; ergo.

Prob. ant. Fieri potest tantam esse humanae voluntatis contumaciam, ut Deus videat eam restituram omnibus et singulis gratiis, quas ipsi posset decernere ad conversionem; ergo.

Resp. 1. Permissa, non concessa hypothesi, *nego conseq.* quia si hominem ita contumacem vellet absolute salvare, posset illud suum decretum exequi per gratiam aut necessitantem, aut physice praedeterminantem, quarum possibilitatem non rejicimus, sed negamus illas dari ad actus salutares et liberos.

Respond. 2. *nego hypotesim*: Tum quia repugnat finitae creaturarum malitiae; tum quia supponit voluntatis uniformitatem et constantiam in malo proposito, quae pugnat cum ejus mutabilitate et flexibilitate in bonum, cujus operandi facilitas suavissima adducitur per gratiam, et amotionem impedimentorum quae rebelles hominum voluntates in malo detinere solent.

Objicies 3. In praesenti systemate, potest fieri ut homo se discernat in negotio salutis; atqui homo non potest se discernere in negotio salutis, juxta illud 1. Corinth. 4. *Quis te discernit?* Ergo.

Resp. nego ant. Nam se discernere in negotio salutis, est esse ex proprio quasi fundo auctorem sui meriti salutaris; at vero homo bonum salutare agens, non agit ex seipso, sive ex viribus naturae solis relictis, sed ex viribus per gratiam acceptis; ergo seipsum non discernit: hinc D. August. *lib. de gratia et lib. arbitr. cap.* 6. ait: *Si merita nostra sic intelligerent*, (Pelagiani) *ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia: quoniam vero merita humana sic praedicant, ut ex semetipso habere hominum dicant, prorsus rectissime respondet Apostolus*, quis te discernit? quid habes quod non accepisti?

Inst. 1. In praesenti systemate, fieri potest ut aequali gratiae duobus hominibus concessae, unus consentiat, alter dissentiat; atqui in hac hypothesi, qui consentit, se discernit ab eo qui dissentit, ergo.

Resp. permissa, non concessa majore, nego min. Quia in tali hypotesi discretio in eum refundi debet, cujus praecipuae sunt et nobiliores in opere salutari partes; atqui gratia praecipuas et nobiliores partes habet in opere salutari, quandoquidem sine ea homo nihil boni supernaturalis cogitare; velle, aut operari potest; ergo, in eam refundi debet discretio, *Non ego*, ait Apost. *sed gratia Dei mecum.*

Dixi : *permissa , non concessa majore* : quia insidiose fit hypothesis gratiae aequalis datae ei qui consentit,et ei qui dissentit, nam qui consentit , recipit gratiam efficacem; qui vero dissentit, recipit gratiam dumtaxat sufficientem; porro gratia efficax ratione beneficii est major, quam gratia mere sufficiens.

Inst. 2. In allata hypotesi , qui consentit, nihil accipit a Deo ; quod non accipiat qui dissentit ; ergo aequalem gratiam uterque recipit.

Resp. dist. ant. Qui consentit, nihil accipit a Deo secundum entitatem et in ratione auxilii, quod non accipiat qui dissentit. *conc.* secundum moralem aestimationem,et in ratione beneficii,*nego ant.* Gratia ergo , quae datur illi qui consentit , licet non sit major secundum suam entitatem physicam, ea quae datur ei qui dissentit , quia tamen datur in iis circumstantiis, in quibus praevidetur habitura effectum , et ex efficaci intentione ut effectum habeat , longe majus est beneficium secundum aestimationem moralem , quam gratia data in iis circumstantiis, in quibus praevidetur non habitura effectum. Deus enim erga consentientem habet specialem benevolentiae affectum, quem non habet erga dissentientem.

Inst. 3. Consensus praevisus conditionate futurus est causa cur ille qui consentit, majus a Deo recipiat beneficium ; ergo semper recurrit hominem consentientem esse causam suae discretionis.

Resp. nego ant. Causa enim cur qui consentit, majusque accipit beneficium , est solus Deus , qui gratuito ei donat gratiam , quam praevidit expressuram consensum salutarem quem homo per solas naturae vires non potest producere ; ergo qui consentit , non est causa suae discretionis ; sed Deus, qui *dat quod jubet, cum adjuvat, ut faciat cui jubet*, ait D.Aug.lib. de gratia et lib.arb.cap.15.

*Inst.*4. In praesenti systemate,homo consentiens, gloriari potest quod prae alio consenserit: atqui hoc repugnat Apostolo , 1. *Cor.* 4. dicenti : *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti , quid gloriaris quasi non acceperis* ? Ergo.

Resp. nego maj. Quia licet ejus, qui non consentit , culpa sit, quod non consentiat ; tamen is, qui consentit, consensurus non esset , nisi Deus eum sic , et tunc vocasset , cum eum consensurum praevideret ; ergo non potest gloriari quod prae alio consenserit : quia , ut ait D. Aug. lib. 1. ad Simplic. qu. 2. *Non est volentis neque currentis , sed miserentis Dei , qui hoc modo vocavit , quo aptum erat iis , qui secuti sunt vocationem.*

Inst. 5. Ille qui consentit gratiae , potest gloriari quod consenserit simpliciter ; ergo et quod consenserit prae alio.

Resp. dist. ant. Potest gloriari quod consenserit simpliciter, per gratiam, *conc.* quod consenserit per naturae vires , *nego ant.* Itaque Apostolus per haec verba: *quid gloriaris?* non excludit omnem gloriationem, sed eam tantum , qua homo de suo consensu gloria-

retur, quasi eum non accepisset a gratia; in omni ergo sententia, quae salvam relinquit libertatem, homo potest gloriari de bono opere, sed non nisi a gratia et per gratiam elicito, quod praemittit August. *Epist.* 106. qui ad haec verba : *Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* ait : *Hoc utique totum ideo, non ut homo non glorietur: sed ut qui gloriatur, in Domino glorietur.*

Inst. 6. In praesenti systemate, consensus illius, qui consentit, non est ipsi a Deo datus; ergo homo consentiens potest gloriari de aliqua re quasi non acceperit.

Resp. nego ant. Nam Deus dando homini gratiam, quam praevidit expressuram consensum, si detur, eamque dando ex speciali benevolentiae affectu, et ex voluntate efficaci ut talis consensus eliciatur, merito dicitur dare illum consensum, cujus est causa primaria et principalis. Hinc homo gratiae consentiens, non potest gloriari de suo merito, quasi ipse sibi illud fecerit, quia, ut ait Aug. Epist. 106. *Et ipsum hominis meritum, donum est gratuitum.*

Inst. 7. In praesenti systemate, consensus salutaris est a voluntate seipsam determinante; ergo non est donum Dei gratuitum.

Resp. dist. ant. Consensus salutaris, est a voluntate seipsam determinante, simul et a gratia tamquam a causa principali voluntatem excitante, ac levante ad consensum, in quem prius saltem natura influit, *conc.* hoc constat ex Apostol. dicente : *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Est a voluntate seipsam determinante sola, *nego ant.* Itaque consensus salutaris, est simul et indivisibiliter a gratia et voluntate seipsam per gratiae vires determinante; ita tamen ut sit a gratia tamquam a causa superiori et principali, quae natura prius influat, tum in ipsam voluntatem quam complet ad consentiendum, tum in consensum, cui tribuit quidquid habet valoris et entitatis supernaturalis: a voluntate vero, tamquam a causa inferiori, subordinata, et dependente a gratia, a qua totam vim agendi supernaturaliter accipit. Quare consensus salutaris primario et principaliter gratiae attribui debet.

Instab. 8. Si consensus salutaris, sit a voluntate seipsam determinante, etiam ut a causa inferiori et subordinata, gratia erit versatilis, pedissequa voluntatis, et subjecta libero arbitrio; atqui Semipelagianum consequens; ergo.

Resp. *Nego sequel. maj. quoad omnes partes.*

1. *Enim gratia non est versatilis;* id enim dicitur versatile, quod indifferens ad hoc vel illud, in partes oppositas flecti potest; atqui gratia non potest flecti in partes oppositas, v. gr. in bonum vel malum: est enim de se determinata ad bonum, ad quod movet quamvis impedibiliter, neque illa quis uti potest ad malum; ergo.

2. *Non est pedissequa voluntatis humanae*, quia non supponit aliquem conatum ex solis naturae viribus, productum, cujus intuitu detur, ut volebant Semipelagiani; sed contra voluntas est pedisse-

qua gratiae, quae in omni opere salutari voluntatem praevenire necessario debet, ita ut sine gratia praeveniente nullum omnino possit actum salutarem efficere.

3. ***Gratia non est subjecta libero arbitrio.*** Neque enim pendet a libero arbitrio ut habeatur, et talis, vel talis sit virtutis; ergo non est subjecta libero arbitrio, immo liberum arbitrium sibi subjicit, illud siquidem non agit, nisi in virtute gratiae, cui subordinatur tamquam causa inferior causae superiori, per quam agitur quomodo illi aptum est ut et moveatur, et sequatur, ut ait D. August. ***ad Simplic, q.* 2.** qui: ***Epist.*** **107.** loquens de gratiae virtute, ait: ***Vocatio illa alta atque secreta sic agit sensum, ut accommodet assensum.***

Instab. 9. Juxta praesens systema, voluntas praevie gratiam applicabit ad actum; ergo gratia subjicitur liberae voluntatis determinationi.

Resp. nego ant. Immo ipsa voluntas per motionem gratiae, qua afficitur, applicatur ad actum, sed impedibiliter, cum illa gratiae motio relinquat voluntati facultatem expeditam dissentiendi.

Inst. 10. Juxta praesens systema, prius erit voluntatem sese determinare ad actum, quam gratiam inferre ipsum actum; ergo voluntas gratiam praevie applicabit ad actum.

Resp. nego ant. Quia voluntatem sese determinare ad actum, nihil aliud est, quam voluntatem actum inferre et elicere; voluntas autem non infert actum, nisi quatenus est affecta per gratiam praevie moventem; ergo non prius voluntas sese determinat ad actum, quam gratia eundem actum inferat; sic dum ferrum acuminatum pungit, non prius ferrum, non prius acuminitas pungit, sed ferrum quatenus acuminatum: ita pariter voluntas actum infert quatenus affecta per gratiam, a qua virtutem sese salutariter movendi accipit.

Inst. 11. In praesenti systemate, Deus expectabit voluntatem nostram, ut bonum velimus et agamus; atqui hoc est damnatum in Concil. Arausicano II. his verbis: *Si quis ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit . . . . resistit Spiritui Sancto dicenti: praeparatur voluntas a Domino*; ergo, etc.

Resp. nego maj. Intellectam in sensu Concilii Arausicani; nam juxta praesens systema, necesse est sic Deus voluntatem nostram praeveniat, praeparet, ac compleat, ut ipsa velit bonum salutare; ergo voluntatem non expectat. Porro Conc. Arausicanum damnat errorem Semipelagianorum docentium hominem ex solis naturae viribus posse initium fidei et bonae voluntatis concipere, Deumque expectare bonum illud desiderium naturale, ut gratiam det; quod ut haereticum rejiciunt omnes Catholici cum D. Aug. Epist. 106. dicente: *Cum fides impetrat justificationem, non gra-*

tia Dei aliquid meriti praecedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante, non ducente, pedissequa, non praevia voluntate, quae per gratiam praevenientem *praeparatur a Domino.*

CAPUT III.

DE DISPENSATIONE ET DISTRIBUTIONE GRATIAE SUFFICIENTIS.

Nota 1. Hic non esse quaestionem, 1. Utrum omni tempore et momento singulis hominibus detur gratia sufficiens; *Certum est* enim, gratiam sufficientem, quae est inspiratio transiens, non perpetuo et indesinenter, sed certis tantum vicibus et temporibus dari, juxta illud Ps. 90. *Cum ipso sum in tribulatione*, id est, pro loco et tempore opportuno: quod sufficit, ut homo dicatur habere gratiam sufficientem ad salutem consequendam.

2. *Non est quaestio*, utrum singulis hominibus ea semper detur gratia sufficiens, per quam proxime et sine ulteriori auxilio possint bonum salutare operari, tentationes superare, etc. *Certum est* enim, quandoque dari gratias remote tantum sufficientes, quibus si bene uterentur homines, proxime sufficientem obtinerent, ut docet D. Augustinus *lib.* 3. *de lib. arb. cap.* 22. dicens: *Dum quis ignorat quid sibi agendum, ex eo est, quod nondum accepit: sed hoc quoque accipiet, si quod accepit bene usus fuerit, accepit autem ut pie et diligenter quaerat*, nimirum per gratiam orationis.

Nota 2. Cum adulti et infantes partiantur genus humanum, ut plene dignoscatur gratiam sufficientem omnibus dari; videndum est, 1. An detur omnibus adultis. 2. Utrum detur infantibus.

QUÆSTIO I.

Utrum gratia sufficiens detur omnibus adultis.

Nota. Adulti vel sunt fideles, vel infideles; fideles, vel sunt justi, vel peccatores; quaeritur ergo utrum detur gratia sufficiens, 1. Justis ad implenda praecepta; 2. Fidelibus peccatoribus ut a peccato resipiscant; 3. Infidelibus ut ad fidem adduci possint. Tribus articulis.

ARTICULUS I.

Utrum omnibus justis detur grutia sufficiens ad praecepta implenda?

Nota: Jansenius Yprensis, docet: *Aliqua praecepta hominibus justis volentibus et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, esse impossibilia, deesse quoque illis gratiam qua possibilia fiant.* Contra hanc nefandam doctrinam:

CONCLUSIO

Justis omnibus, urgente praecepto, datur a Deo gratia vere et relative sufficiens ad servanda omnia praecepta; est de fide.

Prob. 1. Ex Script. 1. *Cor.* 10. ubi de omnibus justis dicitur: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum*, id est, auxilium, *ut possitis sustinere*: ad quae verba D. August. *lib. de Pastoribus cap.* 5. ait: *Ne timeas, non deerit in tentationibus ille in quem credidisti.* Atqui si Deus non conferret justo gratiam vere et relative sufficientem ad implendum praeceptum, dum urget, pateretur illum tentari supra id quod potest, nec faceret cum tentatione proventum, id est, facultatem sustinendi, sed deesset in tentationibus; ergo.

Matth. 11. *Jugum meum suave est.* Et Joan. 5. *Mandata ejus gravia non sunt.* Atqui jugum Christi non esset suave ejusque mandata essent gravissima, si justis non daretur gratia vere et relative sufficiens ad illa mandata observanda; ergo.

Prob. 2. *Ex Conciliis*; Arausicano II. can. 25. *hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod, accepta per baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quae ad salutem animae pertinent, possint ac debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.* Ergo omnes baptizati, et a fortiori omnes justi, habent gratiam vere et relative sufficientem, sine qua praecepta non possunt salutariter impleri.

Conc. Trident. sess. 6. can. 18. definit; *Si quis dixerit, Dei praecepta homini etiam justificato et sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit.* Cujus definitionis rationem reddit *cap.* 11. his Div. Augustini verbis: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo movet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Quibus verbis aperte significatur hominem habere gratiam vel proxime, vel remote sufficientem ad praecepta implenda.

Prob. 3. Ex Div. August. lib. de natura et gratia cap. 26. *Cum Deus*, inquit, *impium ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper, justeque vivatur.* Atqui si Deus justis, urgente praecepto, non concederet gratiam vere et relative sufficientem, qua possent illud implere, vel saltem uberius implorare auxilium ut impleatur, certe prius justum desereret, quam ab eo desereretur; ergo, etc. Et cap. 69 ait: *Eo ipso quo firmissime creditur Deum justum et bonum impossibilia non potuisse praecipere, hinc admonemur, et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus.*

Hinc jure merito Innoc. X. Alexand. VII. ut haereticam damnarunt primam prop. Jansenianam, jam a Pio V. et Gregorio XIII. damnatam in hac prop. Bajana: *Definitiva haec sententia, Deum homini nihil impossibile praecepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.*

Nota: Argumenta quae Janseniani opponunt, 1. Ex gratia efficaci, sine qua asserunt justum nihil posse: 2. Ex impotentia relativa nonnullorum justorum ad aliqua praecepta hic et nunc observanda, non referemus; ea enim jam solvimus, ubi gratiam dari vere et relative sufficientem, probavimus. Itaque.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Exemplum Sancti Petri, qui justus erat tunc cum negavit Christum; atqui tunc ipsi defuit gratia relative sufficiens, ut posset Christum non negare; ergo.

Resp. permissa maj. dist. min. D. Pietro fuit gratia relative sufficiens, qua posset proxime resistere tentationi et Christum non negare; *conc.* qua posset remote Christum non negare *nego maj.* Itaque D. Petrus, quando negavit Christum, habebat gratiam orationis et humilitatis, qua si bene usus fuisset, obtinuisset gratiam proxime sufficientem, per quam tentationi restitisset, nec Christum negasset; hoc satis aperte tradit D. August. *lib. de corr. et gr. c.* 9. dicens: *Dixerat et ipse* (Petrus) *in abundantia sua*; animam meam pro te ponam: *sibi festinando tribuens, quod ei fuerat postea a Domino largiendum.*

Dixi: *permissa maj.* quia D. Petrus quando Christum exterius negavit, jam interno praesumptionis peccato exciderat, ut docent D. Chrysost. homil. 12. in Joan. *Cum*, (Petrus) *in arrogantiam prolaberetur, et Christo contradiceret, suae admonetur fragilitatis.* Et D.Aug.serm.285. *Interrogatus* (Petrus) *in corde suo praesumpserat se pro eo etiam moriturum viribus suis hoc tribuerat.* Ergo jam interno praesumptionis peccato exciderat a sua justitia, quando Christum negavit,ac proinde nihil facit ejus exemplum ad praesentem difficultatem, in qua de justis disputamus.

Inst. 1. D. Chrysost. de D. Petro dicit hom. 83. in Matth. *Etsi bene animatus fuerat, divino tamen subtracto auxilio, stare non potuit*; ergo nullam habuit gratiam vere sufficientem, ut Christum non negaret.

Resp. dist. ant. Subtracto auxilio proxime sufficienti, *conc.* remote sufficienti, *nego ant.* Addit enim ibidem D. Doctor: *Totum sibi attribuebat, dicens*: etsi omnes scandalizati fuerint, etc. *Cum dicere debuisset, patrocinio tuo juvabis.* Ergo habebat sufficiens auxilium ad orandum, et uberius auxilium impetrandum, quo adjutus Christum non negasset.

Inst. 2. D.Aug.trac.92.*in Joann.* de charitate loquens, ait: *Quae utique Petro defuit, quando mulieris ancillae interrogatione perterritus, non potuit verum testimonium perhibere.* Ergo Petro defuit gratia,qua relative ad praesentem concupiscentiam potuerit testimonium Christum perhibere.

Resp. dist. cons. Defuit gratia, qua proxime potuerit, etc. *conc.*

qua remote potuerit, etc. *nego conseq.* suam mentem declarat D. Doctor. *lib. de unit. Ecclesiae cap.* 9. dicens: *Quis enim dubitaverit quod . . . . Petrus si voluisset, ter dominum non negasset?*

Inst. 3. D. Hilarius (a) de Sancto Petro, ait ; *Amarissime flevit, recolens trepidationis culpam, se nec admonitum potuisse vitare.* Ergo D. Petrus nullam haebuit gratiam, qua potuerit abnegationem Christi vitare.

Resp. nego conseq. Haec enim verba : *Non potuisse :* ibi non significant impotentiam faciendi, sed defectum affectionis faciendi, quo sensu Christus *Matth.* 26. dixit Apostolis : *Non potuistis una hora vigilare mecum?*(Sic enim communiter dicimus nos aliquando non posse, quia sic affecti sumus, ut nolimus, vel certe ut acturi non simus.

Objicies 2. D. August. *lib. de natura et gratia*, c. 53. ait, *Fideles orantes dicunt : et ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo. Si adest possibilitas, ut quid orant?* ergo.

Resp. dist. ant. Si adest possibilitas, per solas liberi arbitrii vires, non est necessaria oratio, *conc.* si adest possibilitas per gratiam *nego ant.* Hic Div. Doctor redarguit Pelagium, quod diceret, hominem absque adjutorio gratiae Dei posse esse sine peccato: *Quare*, inquit, *sine adjutorio gratiae Dei dicitis hominem posse esse sine peccato?* quem ut refellat dicit: *Fideles orantes dicunt : et ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo*, etc. ex qua oratione concludit hominem indigere gratia Dei ut liberetur, nec posse a tentatione eripi per solas naturae vires : *Unde*, inquit, *non liberatur homo sine gratia Salvatoris.*

Inst. 1. Div. Aug. ibidem cap. 66. ait *: Quod autem ex vitiis naturae, non ex conditione naturae sit quaedam peccandi necessitas, audiat homo.* Sed qui habet necessitatem peccandi, non habet gratiam vere et relative sufficientem ad praecepta implenda ; ergo.

Resp. dist. maj. Est quaedam necessitas peccandi, simpliciter et physice inevitabilis, *neg. maj.* secundum quid et moraliter inevitabilis, *subdist.* sine gratia, *conc.* cum gratia, *nego maj.* Unde D. August. immediate addit : *Atque ut eadem necessitas non sit, discat Deo dicere* ; de necessitatibus meis educ me . . . *ac per hoc opitulante* gratia per JesumChristum, *et mala necessitas removebitur*, *et libertas plena tribuetur.*

Inst. 2. Si omnibus justis, urgente praecepto, detur gratia vere et relative sufficiens ad implendum preceptum, justis reprobis dabitur gratia vere et relative sufficiens ad perseverandum in statu justitiae; falsum conseq. ergo.

Resp. nego min. De omnibus enim justis loquens Conc. Trid.

(a) *Cap.* 32 *in Matth.*

ait : *In Dei auxilio firmissimam spem collocare, et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiae defuerint, sicut caepit opus bonum, ita perficiet; operans velle et perficere.* Ergo justi omnes perseverare possunt in accepta justitia, si non desinit gratiae Dei, et consequenter habent gratiam vere et relative sufficientem ad perseverandum.

Prob. minor. D. Augustinus, lib. de dono persever. cap. 22. ait *Si qui obeditis, si praedestinati estis rejiciendi, substrahentur obediendi vires ut obedire cessetis.* Ergo justis reprobis non datur gratia vere sufficiens ad perseverandum.

Resp. nego ant. Haec enim D. Doctor non profert a se, sed ex sententia Semipelagianorum, quos impugnat, referens enim hanc sententiam cap. 15. ait *: Sed ajunt, ut scribitis... si qui obeditis,* etc. ad quae verba D. Prosper lib. 3. ad excerta Genuensium, dubio 9. ait: *Ex hoc ergo potuistis advertere non ipsum* (Augustinum) *haec dicere, sed eos de quibus dixit* : sed ajunt, ut scribitis. *Inferius autem* (nempe cap. 22.) *ubi plenius ad ista respondet, multo manifestius patet, quam haec ab ipso nunquam realiter dicta sint, et quantum ei hujusmodi praedicationis forma displiceat* : nam de illa ait : *Hoc enim dicere, quid videtur aliud esse, quam male dicere, aut mala quoddamodo prophetare?*

Inst. 3. D. August. in hoc uno duntaxat vult supra relatam sententiam emendari, quod secunda in tertiam mutetur personam, et dicatur : *Si qui obediunt*, etc. Ergo D. Augustinus non rejicit illam sententiam quoad substantiam.

Resp. nego ant. Nam juxta D. Prosperum, illam sententiam correxit, *Quae vera sunt temperans,* nimirum mutando secundam personam in tertiam, ut tolerabilior sit audientibus, *Et quae falsa sunt resecans*, nimirum resecando substractionem virium obediendi, cujus nullam facit mentionem in hac propositione, quam in locum prioris substituit : *Si qui obediunt, sed in regnum ejus, et gloriam praedestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanebunt* ; quod est verissimum.

ARTICULUS II.

Utrum fidelibus peccatoribus detur gratia sufficiens, ut a peccato resipiscant, et convertantur.

Nota: Peccatores, alii nondum sunt excaecati et obdurati ; alii sunt mente excaecati et corde indurati, juxta illud Joann. 12. *Excaecavit oculos eorum, et induravit cor eorum.* Quod Deus praestat, non positive : ut vult Calvinus *lib. 1. instit. cap.* 18. sed negative : ut docet D. August. *Ep.* 105. dicens : *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam.* De utrisque hic procedit quaestio. Igitur.

CONCLUSIO I.

Omnibus fidelibus peccatoribus non obduratis datur, pro loco et tempore, gratia vere sufficiens, quae possint et peccata cavere, et a peccatis resipiscere. Ita omnes catholici.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ezec. 33. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, sed ut convertatur a via sua, et vivat.* Ex quo sic argumentor: Deus vult vere et sincere ut peccatores, saltem non obdurati, non pereant, sed convertantur; atqui non possunt converti absque gratia sufficienti; ergo eis dat gratiam sufficientem, ut peccata cavere possint, et a peccatis convertantur.

Prob. 2. Ex D. Augustino, *lib.* 1. *retract. cap.* 22. dicente; *Nisi quisque voluntatem mutaverit, bonum operari non potest, quod in nostra potestate esse positum Dominus alio loco docet, ubi ait*: aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum; aut facite arborem malam, et fructum malum. *Quod non est contra gratiam Dei quam praedicamus: in potestate quippe hominis est mutare voluntatem in melius; sed ea potestas nulla est, nisi a Deo detur.* Ergo si converti, sit in potestate peccatoris, et non possit sine gratia Dei, habet gratiam ad hoc sufficientem.

Confirmabitur propos. sequenti, si enim detur induratis gratia sufficiens ad conversionem, a fortiori datur nondum induratis.

CONCLUSIO II.

Etiam peccatoribus induratis datur, pro loco et tempore, gratia vere sufficiens; qua possint et peccata cavere, et a peccatis resipiscere. Est communior contra paucos.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Act.* 7. ubi S. Stephanus Judaeos obduratos objurgat quod Spiritui Sancto, eos ad conversionem moventi, semper resisterent: *Dura cervice*, inquit, *et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis.* Ergo.

Rom. cap. 2. *An divitias bonitatis ejus, et patientiae, et longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? secundum autem duritiam tuam et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae et revelationis justi judicii Dei.* Ibi Apostolus commendat bonitatem, patientiam, et longanimitatem Dei, quod peccatores induratos ad poenitentiam adducas et excitet, utique per gratiam interiorem, sine qua non potest esse vera poenitentia; ergo.

Prob. 2. *Ex PP.* D. August. supra haec, *Psalm.* 6. verba, *dedit eos in reprobum sensum*, ait: *ea est caecitas mentis, in eam quisquis datus fuerit, ab interiore Dei luce secluditur, sed nondum penitus, cum in hac vita est.... penitus enim esse extra Deum quid est, nisi esse in summa caecitate?* Ergo homo quandiu est in hac vita, non est obcaecatus et induratus, caecitate, et obduratione absoluta quae sit cujuscumque gratiae subductio.

D. Prosper resp 15. ad object. Vincentianas, ait; *nemini Deus correctionis viam adimit, nec quemquam boni possibilitate dispoliat.* Atqui Deus correctionis viam obduratis adimeret, eosque possibilitate boni salutaris dispoliaret, si omnem penitus gratiam sufficientem substraheret; ergo, etc. Hinc lib. 3. de vocatione gentium cap. ult. dicit, *dum in hoc corpore vivitur, nullius est negligenda correctio, nullius est desperanda reparatio.*

D. Thom. 3. p. quaest. 86. art. 1. *dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis poenitere non possit, erroneum est,* 1. *Quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii.* 2. *Quia per hoc derogaretur virtuti gratiae, per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad poenitentiam.*

Prob. 3. *ratione*: Indurati peccant imputabiliter, ut docet D. August. *lib.* 5. *contra Julian. c.* 3. de Judaeis obcaecatis dicens: *Ista caecitas fuit Judaeis grande incredulitatis malum, et grandis causa peccati ut occiderent Christum.* Unde serm. 88. de tempore acerrime eos carpit, qui *dicebant inter se: cur enim iniquitas illa Pharaoni imputatur, cum Dominus cor illius obdurasse referatur?* Ergo habent gratiam, saltem remote sufficientem, ad non peccandum. *Conseq. patet* ex sensu adversariorum, qui sine gratia negant vitari posse peccatum; atqui in eo non peccatur, quod vitari non potest, ex Augustino, *lib.* 3. *de lib. arb. cap.* 18. ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies. Eccl. 7. dicitur: *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem Deus despexerit.* Ergo obduratis, a Deo despectis, non datur gratia sufficiens ad conversionem.

Resp. nego conseq. Ibi equidem probatur necessitas gratiae ad emendationem vitae pravae, sed non astruitur adaequata desertio per Deum facta; neque enim Deus absolute despicit, sed comparate; quod scilicet tantas, tamque congruas, neque etiam proxime sufficientes ad conversionem, gratias conferat; sed tunc saltem interdum habent gratiam remote sufficientem, nempe gratiam orationis, per quam obtinere possunt gratiam immediate sufficientem ad conversionem.

Inst. 1. Indurati etiam orando, impetrare non possunt gratiam proxime sufficientem ad conversionem: ergo gratia illa induratis concessa, non potest dici sufficiens, *Resp. nego ant.*

Prob. ant. Ex 2. Machab. cap. 9. ubi de Antiocho dicitur: *Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus.* Ergo.

Resp. nego conseq. Antiochus enim ideo dicitur frustra orasse, quia oravit, de culpa admissa dolens, non propter Dei offensam, sed propter infirmitatem temporalem, quam patiebatur; non ergo oravit ex recto motivo, nempe ex amore Dei offensi, sed ex solo recuperandae sanitatis desiderio; unde non fuit exauditus.

Inst. 2. Joann. 12. de induratis Judaeis dicitur: *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Jsaias excaecavit oculos eorum, et induravit cor eorum, ut non videant oculis et intelligant corde, et sanem eos.* Ergo indurati non habent gratiam sufficientem ad credendum.

Resp. dist. ant. Non poterant credere impotentia consequente et voluntaria, *conc.* antecedente et involuntaria, orta ex substractione omnis omnino gratiae, *nego ant.* Ita D. August. tract. 53. in Joann. *Non poterant credere*, inquit, *quia hoc Jsaias praedixit : hoc autem Propheta praedixit, quia Deus hoc futurum esse praescivit ; quare autem non poterant, si a me quaeratur, cito respondeo, quia nolebant : malam quippe eorum voluntatem praevidit Deus, et per Prophetam praenuntiavit.* Ergo illa Judaeorum impotentia, erat consequens liberam eorum determinationem ad nolendum credere.

Inst. 3. Ibidem dicitur, Deum excaecasse et obdurasse Judaeos; atqui implicat Deum velle dare gratiam, ut resipiscant illi, quos vult indurare ; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Deus dicitur excaecasse et obdurasse Judaeos, positive, infundendo pravam inspirationem, *nego maj.* negative, non impertiendo gratiam, *subdist.* gratiam uberiorem et proxime sufficientem, *conc.* omnimodam, etiam remote sufficientem, *nego maj.* Equidem Deus induratis gratiam specialem et proxime sufficientem, qua *cujus miseretur, sic eum vocat, quemadmodum scit ei congruere, ut vocantem non respuat*, non concedit, quod non impedit, quominus ipsis quandoque gratias communes eroget, aut saltem orandi auxilia, quibus ad gratias validiores venire possint, et tandem ad conversionem.

Inst. 4. D. August. *lib.* 1. *ad Simplic. quaest.* 2. dicit : *obduratio Dei, est nolle misereri*; atqui illi, cujus non vult misereri Deus, non confert gratiam ; ergo.

Resp. dist. min. Non confert gratiam specialem, qua, ut ait ibidem, *cujus miseretur, sic eum vocat quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat. conc.* nullam confert gratiam, *nego min.* Nam D. Doctor *in Psalm.* 6. neminem in hac vita penitus ab interiori Dei luce vult excludi.

Inst. 5. D. August. *Epist.* 107. *ad Vitalem*, ait : *scimus gratiam non omnibus hominibus dari*; ergo D. August. agnovit gratiam sufficientem non concedi omnibus.

Resp. nego conseq. Neque enim ibi D. Doctor agit de gratia sufficiente, sed de gratia justificationis per Baptismum acceptae; dicit enim homines *secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquae prima nativitate contrahere, nec liberari a supplicio mortis aeternae . . . nisi per gratiam renascantur in Christo. Scimus gratiam Dei nec parvulis, nec majoribus, secundum*

merita nostra dari. Scimus non omnibus hominibus dari. Ex quibus constat D. Doctorem loqui de gratia regenerationis, non de gratia actuali.

Inst. 6. D. August. *in expositione quarumdam prop. Ex Epist. ad Rom.* de Pharaone ait: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaverit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, sed quia dignum se praebuit, cui cor obduraretur priori infidelitate.* Ergo D. Doctor agnovit in Pharaone omnimodam impotentiam obtemperandi Deo praecipienti; et consequenter omnimodam privationem gratiae sufficientis.

Resp. dist. conseq. Divus Augustinus in Pharaone omnimodam impotentiam obtemperandi agnoscit, propter persuasionem, in qua tunc erat, Deum non dare gratiam recte operandi, nisi prius volenti et credenti solis naturae viribus, *conc.* propter persuasionem, quod Pharaoni denegaretur gratia etiam remote sufficiens in poenam spretarum gratiarum antecedentium, *nego ant.* Equidem eo loco agnoscit Divus Augustinus in Pharaone obtemperandi impotentiam, putatque nullam omnino adfuisse gratiam, qua praeceptum redderetur possibile: sed quia Semipelagianorum placitis imbutus, tunc arbitrabatur hominis esse inchoare fidei meritum, quod si non inchoaret, non adduceret gratiam, quae tollit impotentiam bene operandi. Non ergo ex hoc loco mens et doctrina Div. Augustini est repetenda, sed ex aliis locis, in quibus docet, obdurationem et esse peccatum, et poenam peccati, et causam peccati, sic, lib. 5. contra Julian. cap. 3. *Caecitas cordis*, inquit, *quam solus removet Deus illuminator, et peccatum est, quo in Deum non creditur, et poena peccati, qua cor superbum digna animadversione punitur, et causa peccati, cum mali aliquid caeci cordis errore committitur.* Et lib. 1. operis imperfecti, cap. 47. *Caecitas cordis, si peccatum non esset, injuste argueretur, arguitur autem juste, ubi dicitur*: Pharisaee caece. Ergo peccatum est. Ergo datur gratia, qua, saltem remote, depelli possit. *Quis enim peccat*, inquit August. lib. 3. de lib. arb. cap. 18. *in eo, quod nullo modo caveri potest? peccatur autem; caveri igitur potest.*

ARTICULUS III.

Utrum infidelibus detur gratia sufficiens, ut ad fidem adduci possint?

Nota: Duplex est infidelium genus, alii *positivi*, qui Evangelium audire recusarunt, vel sibi annuntiatum contempserunt. Alii *negativi*, qui nec Evangelii praedicationem audierunt, nec audire recusarunt: utrosque spectat quaestio praesens. Itaque:

CONCLUSIO.

Infidelibus omnibus dantur, pro loco et tempore, gratiae interiores vere sufficientes, quibus remote saltem et mediate ad fi-

dem, atque adeo paulatim et certis gradibus ad salutem pervenire possint.

Prob. prima pars, quae est de infidelibus positivis, 1. Ex Script. *Matth.* 10. ubi Christus Apostolis dicit: *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros . . . . . amen dico vobis : tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomorrhaeorum in die judicii, quam illi civitati.* Quare *tolerabilius*, si respuenti Evangelium omnis gratia interior, sine qua homo nihil potest in ordine supernaturali, defuerit? Ergo concludi debet, eos, qui respuerunt Evangelium, habuisse gratias vere sufficientes, ad illud amplectendum.

Joann. 16. Christus ait : *Cum venerit ille*, (Spiritus sanctus) *arguet mundum de peccato, etc. de peccato quidem, quia non crediderunt in me.* Atqui frustra arguerentur qui Evangelium respuerunt, si ipsis defuisset omnis gratia interior, sine qua non potuerunt credere : nam, ut ait D. August. (a) *Nisi Deus interiore gratia mentem regat atque agat, nihil prodest homini omnis praedicatio veritatis.*

Prob. 2. *Ex SS. PP.* Pro omnibus sit D. Chrysostomus, qui, *Homil.* 14. *in cap.* 3. *Matth.* de infidelibus saltem positivis ait : *Quomodo Deum culpemus, qui a fidelibus separat infideles, qui non proficiunt ad gloriam ejus? et illae quidem paleae per naturam habent, ut sint paleae, et triticum esse non possunt : infideles autem non per naturam habent, ut sint infideles ; sed fiunt paleae propria voluntate, expellentes a se medullam justitiae. Si ergo illae paleae, quae non possunt esse triticum, comburuntur in igne, quanto magis infideles dignius comburentur, qui potuerunt esse triticum, nisi a se medullam justitiae projecissent?* Ergo.

Prob. 2. *pars*, quae est de infidelibus negativis.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Sap.* 12. dicitur : *O quam bonus et suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus: ideoque eos qui exerrant*, id est, Ethnicos, *partim corripis : et de quibus peccant, admones et alloqueris; ut relicta malitia, credant in te, Domine.* Atqui Deus Ethnicos non admonet peccatorum, nec eos alloquitur, nisi per gratiam interiorem ; ergo.

Prob. 2. *Ex PP.* Div. Ambrosius in haec, *Psal.* 108. verba : *Misericordia Domini plena est terra* ; ait : *Mysticus sol ille justitiae omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est; ideo autem passus est ut tolleret peccatum mundi ; si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fenestris radios solis excludat, non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se fraudavit : sed quod solis est, praerogativam suam servat: quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit.*

(a) *Lib.* 15. *de Civ. Dei*, *cap.* 6.

D. August. tract. 35. in Joann. ait: *Testimonium sibi perhibet lux, aperit oculos sanos, et sibi ipsa testis est ut cognoscatur lux; sed quid agimus de infidelibus? nunquid illis non est praesens? est praesens et illis: sed quibus eam videant, oculos non habent cordis. Audi de illis ex Evangelio ipso sententiam prolatam;* Et lux lucet in tenebris, et tenebrae eam non comprehenderunt.

D. Chrysostomus, *Homil.* 7. *in Joann.* quaerit, si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, » quonam pacto » tot homines sine lumine permanent? (neque enim omnes Christum cognoscunt) quomodo ergo illuminat omnem hominem? » *respondet:* Illuminat profecto quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis conniventibus ad hujus lucis radios » aciem dirigere noluerint, non ex luminis natura, in tenebris perstiterunt, sed malitia sua. qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam, *inquit*, gratia in omnes diffusa est: non Judaeum, » non Graecum, non Barbarum, non Scytham, *etc.* effingit, aut » dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore advocat. Qui autem ejus munere frui negligunt, » hanc suam caecitatem sibi ipsis imputent. Cum enim omnibus » aditus pateat, et a nemine prohibeatur, perditi quidam, et nequam homines, propria duntaxat malitia ingredi recusant ».

D. Prosper *lib.* 14. *de voc. gent.* ait: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes, quae alienatae a conversatione Israel spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo sub ignorantiae tenebris perierunt; quia haec abundantia gratiae, quae nunc universum mundum rigat, pari antea largitate fluxit. Semper enim est adhibita universis hominibus quaedam supernae mensura doctrinae, quae etsi parcioris, occultiorisque gratiae fuit, sufficit tamen, sicut Dominus indicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.*

Paulus Orosius, S. Augustini discipulus, *in Apologetico de arbitrii libertate*, sic loquitur: *Mea semper haec est fidelis, atque indubitata sententia, Deum adjutorium suum, non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia, ob credentium fidem, dona suae gratiae largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimem suam, aeternamque clementiam subministrare.* Et, interjecta una paginae columna, addit: *Evidentissime declaratum est nemini hominum deesse Dei auxilium, praesertim cum et seductor insistat, et insit infirmitas.*

Ratio a priori est, quod Deus omnes homines salvos fieri, et in agnitionem veritatis venire, velit, voluntate vera et sincera, ex qua defluuntur in omnes gratiae ad salutem sufficientes, quod Christus mortuus sit pro omnibus omnino hominibus qui in Adam peccaverunt; quod sit salvator omnium, verum illud argumentum fuit propositum et demonstratum *in tract. de Deo uno.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Apostol. Act. 14. de infidelibus negativis, ait: Deus, *qui in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas*. Ergo gentibus ante Christum non est data gratia sufficiens.

Resp. ne conseq. Nam Apostolus loquitur tantum comparate ad tempus gratiae, quod gentibus non sit data gratia nisi generalis et modica, cum specialis et magna legis gratiae reservaretur, ut tradit Div. Prosper l. 2. de vocat. gentium, cap. 4. *Sed ne in praeteritis quidem saeculis*, inquit, *haec eadem gratia (quae post Domini nostri J. C. resurrectionem ubique diffusa est) defuit mundo. Quamvis enim speciali cura, atque indulgentia Dei populum Israeliticum constet electum, omnesque aliae nationes* suas vias ingredi, *hoc est, secundum propriam permissae sint vivere voluntatem, non ita se tamen aeterna Creatoris bonitas ab illis hominibus avertit, ut eos ad cognoscendum se atque metuendum, nullis significationibus admoneret . . . qui quidem in comparatione electorum videntur abjecti, sed numquam sunt manifestis occultisque beneficiis abdicati.*

Objicies 2. Fides est prima gratia; atqui infideles non habent fidem; ergo.

Resp. nego maj. Intellectam de fide perfecta et christiana, multi enim, ex Apostolo et August. vocati sunt ad fidem, qui tamen non crediderunt, unde Clem. XI. has proposit. Quesnellianas damnavit: 26. *Nullae dantur gratiae, nisi per fidem*; 27. *Fides est prima gratia et fons omnium aliarum*. Porro per *fidem*, Quesnellius intellexit fidem perfectam et christianam, ut constat ex hac altera prop. damnata 29. *extra Ecclesiam nullà datur gratia.*

Inst. 1. Ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 8 *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, et radix omnis justificationis.* Ergo est prima gratia.

Resp. nego cons. Fides equidem est humanae salutis initium, non quod sit prima gratia infideli concessa, sed quod sit proxima et immediata ad justificationem dispositio, *Sine qua*, addit Concil. Trident. *impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire;* verum Deus infideles ordinarie vocat ad fidem per gratias remotas, quibus si bene uterentur, fidei donum acciperent, ut contigit Cornelio, cujus acceptae fuerunt eleemosynae, et exauditae orationis antequam credidisset in Christum; econtra *Agrippa* habuit gratiam remotam ad fidem, quando, *Act.* 26. dixit ad Paulum: *In modico suades me Christianum fieri.* Cui cum restiterit, donum fidei non accepit.

Inst. 2. Ex D. August. lib. de praedest. SS. c. 7. de fide ait: *Ipsa prima datur, ex qua impetrentur caetera, quae proprie ope-*

ra nuncupantur, in quibus juste vivitur; ergo fides est prima gratia.

Resp. dist. cons. Est prima gratia, quae proxime disponit ad justificationem, *conc.* est prima gratia simpliciter et absolute, *nego conseq.* Loquitur ergo D. August. de fide quatenus immediate disponit ad justificationem, ut constat ex his verbis : *In quibus juste vivitur.* Sed non excludit alias antecedentes gratias, quibus remote saltem et mediate disponimur ad fidem perfectam et gratiam justificantem, immo eas clare admittit, cum ibidem de Cornelio dicit: *Quidquid igitur et antequam in Christum crederet, et cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis extollatur.*

Inst. 3. D. August. *lib. de gratia et lib. arbitr. c.*13. ait: *Gratia per fidem Jesu Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa fides.* Ergo.

Resp. nego conseq. Nam ibi D. Doctor non loquitur de gratia actuali, sed de gratia sanctificante, contra Pelagianos qui docebant naturam et legem sufficere ad justificationem et salutem, contra quos docet fidem christianam primam esse dispositionem qua proxime et immediate acquirit homo gratiam justificantem.

Inst, 4. D. August. in tract. Joann. ait : *Quam gratiam primo accepimus? fidem*, Ergo fides est prima gratia.

Resp. dist. cons. Fides est prima gratia, comparate ad gloriam, *conc.* absolute, *nego cons.* Itaque D. August. ibi comparat fidem cum gloria et docet fidem, qua promerita est vita aeterna, esse ipsa vita aeterna priorem ; nam, inquit : *Cum promerueris Deum, vivendo ex fide, accipis praemium, immortalitatem et vitam aeternam*, quae est gratia pro gratia ; nam *quia ipsa fides gratia est et vita aeterna gratia est pro gratia.*

Inst. 5. D. Aug. *lib. de gestis Pelagii, cap.* 14. ait: *Fides initium est, unde bona opera incipiunt.* Ergo fides est prima omnino gratia.

Resp. dist. cons. Fides imperfecta et inchoata; *conc.* fides perfecta et Christiana, *nego conseq.* Duplicem ergo fidem distinguit D. August. unam perfectam, qua creditur explicite in Christum, haec est fides Christianorum. Alteram imperfectam, qua creditur in Deum quomodocumque, non tamen sine aliquo supernaturali lumine, qualis fuit fides in Cornelio, antequam, Sacramentorum participatione, incorporaretur Ecclesiae. Fidem perfectam D. Augustin. comparat cum Nativitate ; imperfectam cum Conceptione, *Fiunt ergo*, inquit, lib. 1. ad Simplic. q. 2. *inchoationes quaedam fidei, conceptionibus similes, non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur aeternam.* Prior non est in infidelibus, ut per se constat; posterior vero in ipsis est, ut August. ibidem asserit : *Non enim Catechumeni non credunt*, inquit, *aut*

vere Cornelius non credebat Deo cum eleemosynis et orationibus dignum se praeberet, cui Angelus mitteretur : sed nullo modo ista operaretur, nisi ante credidisset : nullo modo autem credidisset, nisi vel secretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis admonitionibus vocaretur. Sed in quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum caelorum, sicut in Catechumenis, sicut in ipso Cornelio antequam Sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiae. In quibusdam vero tanta est gratia fidei, ut jam corpori Christi et sancto Dei templo deputentur. Ex quo patet fidem perfectam et explicitam in Christo non esse primam gratiam. Videatur Paul. a Lugdunens. lib. cui titulus : *Anti-hexaples*, pag. 227.

Inst. 6. D. August. *lib. de praedest. SS. cap.* 8. ait : *Fides igitur et inchoata et perfecta donum Dei est: et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare.* Ergo infideles non habent omnes gratiam imperfectam et inchoatam.

Resp. dist. cons. Infideles non habent omnes fidem inchoatam incipientem per Evangelii praedicationem, *conc.* incipientem per inspirationem Dei, qua nempe Deo interius et exterius monenti quis parere potest, *nego cons.* Haec est vera mens D. Augustini, qui ibi refert et approbat quae scripserat contra Porphyrium, ubi resolvens hanc quaestionem, cur tamdiu Deus distulerit adventum Christi? respondet repetendum *ab altitudine sapientiae et scientiae Dei*, quod fides inchoata uno, non alio tempore detur per praedicationem Evangelii.

Inst. 7. Eis Deus denegat auxilium fidei, sive inchoatae, sive perfectae, quibus prohibet praedicari Evangelium; atqui aliquibus nationibus Deus prohibuit praedicari Evangelium; sic, *Actor.* 16. Paulus et Timotheus *vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia;* Ergo.

Resp. nego maj. Quoad fidem inchoatam, quae certe potest haberi ante praedicationem Evangelii, ut constat exemplo Cornelii, cujus orationes et eleemosynae meritum habuere, antequam ipsi Evangelium annuntiasset D. Petrus; ergo jam in ipso erat inspiratio et inchoatio fidei, ut docet D. August. dicens: *Nec tamen sine aliqua fide donabat et orabat.* Ex textu ergo sequitur duntaxat, quod Asiatici tunc privati fuerint gratia proxime sufficienti ad amplectandam fidem christianam; at nihilominus habuerunt pro loco et tempore gratiam remotam sufficientem, qua si bene usi fuissent gratiam proxime sufficientem recipissent.

Objicies 3. Si infidelibus, qui nihil unquam audierunt de Christo, dentur gratiae sufficientes, quibus ad fidem adduci possint, si illis bene uti voluerint, nulla erit ignorantia mysterium fidei invincibilis et inculpabilis; atqui consequens est falsum et damnatum in Bajo; ergo.

Prob, seq. maj. Illud est culpabile quod est voluntarium in sua causa; atqui ignorantia illa mysteriorum fidei est voluntaria in causa, nempe in transgressione voluntaria legis naturalis, ex qua sequitur; ergo.

Resp. nego min. Nam ut aliquid sit voluntarium in causa, non sufficit ut sequatur ex illa causa, sed insuper requiritur, ut cognoscatur, aut cognosci possit, sequi ex illa causa; nam quod nec cognoscitur, nec cognosci potest, nullatenus est voluntarium; atqui infideles negative nec cognoscunt, nec possunt cognoscere ex transgressione legis naturalis sequi infidelitatem, cum inter utrumque non sit necessaria connexio; ergo illa infidelitas et ignorantia legis Evangelicae nullatenus illis est voluntaria. Hinc si moriantur in infidelitate negativa, 1. Excluduntur a beatitudine, tum propter peccatum originale, tum etiam propter peccata actualia. 2. Suppliciis positivis cruciantur propter peccata actualia, et liberam gratiis divinis resistentiam, non autem propter infidelitatem negativam.

Objicies 4. Infideles negativos non habere gratiam sufficientem ad credendum, satis aperte declarat Scriptura, Roman. 10. *Quomodo enim credent ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine praedicante? quomodo vero praedicabunt nisi mittantur;* ergo etc.

Resp. dist. ant. Scriptura declarat infideles negativos non habere gratiam proxime sufficientem ad credendum, *conc.* remote sufficientem, *nego antec.* Habent enim supernaturalia quaedam auxilia, quibus illustrantur, excitantur, et adjuvantur ad servandam legem naturalem, quam si servarent, Deus ipsis provideret de gratia proxime sufficienti, ut docet Div. Thom. lect. 3. in cap. 10. ad Rom. *Si qui tamen eorum*, inquit, *fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis praedicatorem fidei: sicut Petrum Cornelio*, Act. 10. *et Paulum Macedonibus.* Act. 16. *sed tamen hoc quod aliqui faciunt quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum.* Ubi agnoscit in infidelibus potestatem divina mandata observandi, ac proinde gratiam interiorem; necessaria enim est ut illa potestas sit initium consequendae salutis, per quod ad gratias ulteriores perveniri possint.

QUÆSTIO II.

Utrum omnibus infantibus detur gratia sufficiens ad salutem?

***Nota*: Gratia sufficiens non sumitur hic *proprie*, pro illuminatione intellectus et motione voluntatis, evidens est enim infantes hujusmodi gratiae non esse capaces; sed sumitur *late* pro quocumque medio sufficiente ad salutem; expendimus ergo, utrum omnibus infantibus, sine baptismo decedentibus, Deus providerit de medio sufficienti ad salutem. Circa quod:**

Certum est 1. Deum sufficienter providisse infantibus, qui in lucem editi, sine baptismo decedunt culpa, vel negligentia parentum: nam baptismus pro eorum salute institutus est, nec per Deum stat quominus ipsi applicetur, id enim provenit duntaxat ex parte parentum, sive fidelium qui negligentes sunt, sive infidelium qui converti nolunt; quia sicut sufficienter provisum est parentibus, ita et eorum infantibus.

Certum est 2. Sufficienter a Deo de remedio salutis provisum fuisse iis qui in utero materno negligentia aut culpa parentum, vel aliorum, extinguuntur; siquidem quod eis baptismus non applicetur, per accidens est respectu Dei, qui negligentiam, vel culpam parentum, aut aliorum, impedire non tenetur.

Controversia ergo tota est de iis,quibus sive in lucem editis, sive in utero materno absque ulla parentum, aut aliorum culpa morientibus, nulla humana industria et diligentia baptismus applicari potest, utrum scilicet Deus illis sufficienter providerit? circa quod sit:

CONCLUSIO.

Iis etiam infantibus, quibus, sive in lucem editis, sive in utero materno absque ulla parentum, aut aliorum culpa decedentibus, nulla humana industria baptismus applicari potest, Deus de remedio salutis sufficienter, quantum est ex se, providit.

Prob. 1. Illis Deus, non solum praeparavit media salutis necessaria, sed etiam de illis applicandis sufficienter quantum est ex se, providit, quos sincere vult salvos fieri, et pro quibus mortuus est; atqui Deus 1. Illos infantes vult sincere salvos fieri, ut docet D. Augustinus, qui *lib. 4. contra Julian. cap* 8. hanc Apostoli sententiam, *omnes homines vult salvos fieri*, expendens, ait: *Numquid parvuli homines non sunt, ut non pertineant ad id quod dictum est, omnes homines?* 2. Pro illis Christus mortuus est, cum in Adam mortui sint, et Christus mortuus sit pro omnibus qui in Adam mortui sunt: ergo.

Probat. 2. Deus baptismum instituit ad illorum infantium salutem, et iis *per se* facile applicari potest, licet propter impedimentum aliquod interveniens, illis applicari non possit; ergo illis Deus sufficienter, quantum est ex se, de remedii ad salutem necessarii applicatione, providit.

Prob. conseq. Ideo Deus illis infantibus non censeretur sufficienter, quantum est ex se, providisse de applicatione remedii ad salutem necessarii, quia occurrunt impedimenta, quae tolli humana industria non possunt; atqui haec ratio non impedit: ergo, etc.

Prob. min. duplici exemplo.

1. Medicus, qui hominis aegroti famulo tradidisset medicamentum, quod per se facile applicari potest, censeretur sufficienter, quantum est ex se, de illius medicamenti applicatione providisse, quamvis interea contingeret famulum in via occidi, vel detineri.

2. Qui mitteret hominem cum summa pecuniaria ad captivos redimendos, sufficienter, quantum est ex se, providisse censeretur de illius pretii applicatione, quamvis homo missus in Piratas incideret; ergo a pari, etc.

Objicies: D. August. *lib. de dono persev. c.* 12. de parvulis sine baptismo decedentibus ait: *Plerumque enim festinantibus parentibus et paratis ministris, ut baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente, non datur.* Ex quo sic arguo: qui aliquibus parvulis non vult applicari remedium salutis, non sufficienter illis providit, quantum est ex se, de applicatione remedii salutis; atqui, ex D. August. Deus, aliquibus parvulis, non vult applicari remedium salutis.

Respond. dist. major. Qui non vult voluntate negativa, quae solam permissionem significat, *nego maj.* qui non vult voluntate positiva, *subdist.* antecedenter ad praevisionem impedimentorum occurrentium non auferendorum, ob quae parvulus sine baptismo moriturus est, *conc.* consequenter ad illorum impedimentorum praevisionem, *nego maj.* Atqui Deus aliquibus parvulis non vult applicari remedium salutis, voluntate conditionata, *conc.* voluntate absoluta, *subdist.* consequenter ad praevisionem obstaculorum non tollendorum, *conc.* antecedenter ad obstaculorum praevisionem, *nego min.* Itaque Deus, voluntate antecedente et generali, vult sincere omnibus applicari remedium salutis: quod si praevideat aliqua impedimenta occurrentia, ob quae puer sine baptismo moriturus est, tunc vult, voluntate permissiva et consequente, illum privari remedio salutis; quia, cum sit provisor generalis omnium causarum permittit illas cursum suum naturalem servare, nec, ut subveniatur tali puero, tenetur per miraculum, aut turbare naturalem rerum ordinem, aut puerum in vita conservare plusquam exigit ordo naturalis. Hicque verus sensus D. Augustini, qui, postquam dixit: *Deo tamen nolente, non datur*, addit: *qui eum paululum in hac vita non tenuit, ut daretur.*

Inst. 1. Provisor non censetur sufficienter, quantum est ex se, iis, quorum curam gerit, providere, qui ab eis malum imminens non propellit, cum potest; atqui Deus omnia impedimenta, ob quae parvulus sine baptismo moriturus est, propellere potest, nec tamen propellit; ergo.

Resp. dist. maj. Si sit tantum provisor particularis, *conc.* si sit provisor generalis, *nego maj.* Porro Deus est provisor generalis; ergo singulis rebus ita debet providere, ut nulli benefaciat dispendio et damno alterius, ac proinde non potest prohibere causas, quae parvulo mortem procurant priusquam baptizetur, quin vim faciat naturae causarum illarum, quod non tenetur facere. *Provisor universalis*, ait D. Thom. 1. p. quaest. 22. artic. 2. ad 2. *permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne impediatur*

bonum totius : Unde corruptiones et defectus in rebus naturalibus dicuntur esse contra naturam particularem, sed tamen sunt de intentione naturae universalis , in quantum defectus unius cedit in bonum alterius , vel etiam totius universi.

Inst. 2. D. Aug. *ibidem* , revocat ad inscrutabilia Dei judicia , quod Deus uni puero procuret baptismum applicari, non vero alteri : *Quare* , inquit, *illos potius* , *quam illos liberat ?* respondet: *O homo ! quis es qui respondeas Deo? inscrutabilia sunt judicia ejus* , etc, atqui non esset locus recurrendi ad inscrutabilia Dei judicia, si Deus illis pueris sincere providisset de applicatione baptismatis, obstaretque duntaxat vel parentum aut aliorum negligentia aut culpa , vel cursus naturalis rerum ; ergo.

Resp. dist. min. Non esset locus recurrendi ad inscrutabilia Dei judicia , cur uni puero non subveniatur , *conc.* cur uni subveniatur prae alio , *nego minor.* In una ergo comparatione unius cum alio , (v. gr. *Cur providentia Dei non consulit omnibus parvulis filiorum suorum* , *et nonnullis consulit etiam impiorum* ? Epistola 105) censet D. Doctor recurrendum ad inscrutabilia Dei judicia , atque docet exclamandum cum Apostolo, *O altitudo*! Neque enim hujus discriminis potest dari ratio: unde hanc rationem propius inquirenti , respondendum cum Spiritu sancto Eccl. 3. *Altiora te ne quaesieris* , etc.

DISSERTATIO II.

De gratia habituali.

Nota : Gratia habitualis , est, *qualitas homini permanenter inhaerens* , *quae ipsum reddit Deo formaliter gratum* , *sanctum* , *Dei amicum et haeredem vitae aeternae.* Hujus naturam et effectus expendemus , duobus capitibus.

CAPUT I.

DE NATURA GRATIAE HABITUALIS.

Nota : 1. Calvinus , *lib.* 3. *instit.* *cap.* 11. et cum eo omnes ejus sectatores , et quidam Lutherani , negant in homine justo omnem interiorem justitiam; docentque hominem esse quidem justum, per extrinsecam duntaxat imputationem justitiae Christi , qua nostra obteguntur peccata , ita ut gratia justificans sit ipsamet Christi justitia per fidem apprehensa et nobis imputata.

Nota 2. Theologi Catholici concorditer docent gratiam habitualem esse donum internum animae nostrae inhaerens : verum in assignando illo dono non conveniunt. *Thomistae* volunt esse qualitatem distinctam a charitate habituali ; contra , *Scotistae* docent illud donum ipsam esse charitatem. His notatis.

CONCLUSIO I.

Gratia habitualis est donum internum animae nostrae inhaerens, atque permanenter in nobis perseverans. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Corinth. 3. *Nescitis quia templum Dei estis, et spiritus Dei habitat in vobis.* 1. Joann. 3. *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet.* Ex quibus sic arguo: gratiam sanctificantem habitare in nobis, manere est hominem sanctum fieri per donum internum et permanenter in ejus anima perseverans; atqui gratia sanctificans habitat et manet in nobis, juxta omnes interpretes, qui per *spiritum Dei*, et *semen Dei*, intelligunt gratiam sanctificantem; ergo.

Prob. 2. *Ex PP.* S. Basil. *lib. de Spiritu sancto, cap.* 17 ait: *Sicut potentia videndi in oculo sano, ita et efficacia spiritus in anima purgata*; atqui potentia videndi est intrinsece in oculo sano, in eoque perseverans; ergo.

S. Cyrill. *lib.* 4. *in Isaiam*, dicit: *Formatur in nobis Christus, sancto nobis Spiritu divinam quamdam formam, per justificationem et justitiam inducente.*

Prob. 3. Ex Concil. Trid. *sess.* 6. *cap.* 7. ubi exponens causam justificationis, ait: *Unica formalis causa, est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit: qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostrae, et non modo reputamur, sed vere justi nominamur et sumus, justitiam in nobis recipientes unusquisque suam.* Atqui nemo potest renovari, vere justus fieri, sine justitia intrinseca et permanenter inhaerente; ergo.

Unde, *Can.* 11. definit: *Si quis dixerit, homines justificari, vel sola imputatione justitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat, aut etiam gratiam qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Christus, ex Apostol. 1. Cor. 1. *Factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio*; ergo non per justitiam nobis internam et inhaerentem, sed per justitiam Christi nobis imputatam justi efficimur.

Resp. dist. ant. Christus factus est nobis justitia et sanctificatio, efficienter et meritorie, *conc.* formaliter, *nego ant.* Hic enim per metonomyam sumitur effectus pro causa; unde sensus est, Christus factus est a Deo causa efficiens et meritoria nostrae formalis justitiæ.

Inst. 1. Apostol. 2. *Cor.* 5. dicit: *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*(Christum) *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.* Ergo, inquit Calvin. non in nobis, sed in Christo est justitia nostra.

Resp. nego cons. Nam istae particulae, *in ipso*, significant, propter merita ejus; unde sensus est, Christum a Deo Patre factum fuisse pro peccatis nostris hostiam, ut propter ejus merita efficeremur justi justitia Dei, id est, justitia nobis a Deo data.

Inst. 2. Illa justitia, qua justi efficimur, vocatur justitia Dei; ergo non est justitia nobis inhaerens.

Resp. nego cons. Vocatur enim justitia Dei, non quod nobis non inhaereat, sed quod nobis detur a Deo, ut docet D. Augustinus, *tract.* 26. *in Joann.* his verbis: *Justitia Dei hic dicitur, non qua justus est Deus, sed quam dat homini Deus, ut justus sit homo per Deum*; id est per gratiam Dei, et *non ex sua virtute*, addit D. Aug.

Objicies 2. Qua ratione Adam nos peccatores constituit, eadem Christus nos justos constituit; juxta illud, Rom. 5. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obedientiam, justi constituuntur multi.* Atqui peccatum Adae est forma, extrinsece tantum ejus posteros denominans et constituens peccatores; ergo et justitia Christi extrinsece tantum denominat justos.

Resp. dist. min. Peccatum Adae est forma, ejus posteros extrinsece denominans peccatores, et simul inferens intrinsecam peccati rationem, *conc.* non inferens intrinsecam peccati rationem, *nego min.* Equidem peccatum Adae fuit ejus posteris extrinsecum, sed peccatum originale, inde derivatum, unicuique proprium est, neque consistit in mera imputatione peccati ab Adamo commissi. Valet ergo paritas adducta in majore, sed ex ea nihil concludi potest pro mera imputatione meritorum Christi: sicut enim Adae peccatum est causa peccati nostri originalis; ita et merita Christi sunt causa justificationis; et sicut peccatum originale est nobis intrinsecum et in nobis permanens ita justitia nostra est nobis intrinseca, et in nobis permanens.

Inst. Ephes 4. Apostolus jubet ut *induamus novum hominem*, id est, gratiam, qua efficimur justi; atqui indumentum est extrinsecum, ergo.

Resp. dist. min. Indumentum materiale, est extrinsecum, *conc.* indumentum spirituale, *nego min.* Itaque, qui iustificatur, dicitur induere novum hominem, quia, ut ait Concil. Trid. *justificatio non est sola peccatorum remissio, sed et santificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum*, quibus justificati fiunt Christo similes per intrinsecam et inhaerentem sanctitatem.

Objicies 3. Formaliter justi constituimur per actus salutares elicitos per gratiam actualem; ergo frustranea et inutilis est gratia nobis infusa et permanenter inhaerens.

Resp. nego ant. Nam gratia sanctificans etiam infantibus per Baptismum confertur; atqui non sunt capaces actuum salutarium eliciendorum; ergo non sanctificantur per actus salutares virtute gratiae actualis elicitos; ergo per gratiam permanenter infusam justificantur formaliter.

Inst. 1. Homo denominatur justus ex actibus justitiae quos exer-

oet, 1. Joann. 3. *Qui facit justitiam, justus est.* Ergo justus formaliter constituitur per actus ipsos justitiae.

Resp. dist. ant. Homo ex actibus justitiae denominatur justus, justitia dispositive sumpta, *conc.* justia formaliter sumpta, *nego ant.* Equidem actus justitiae a gratia actuali eliciti disponunt ad justitiam formalem: sed non sunt ipsa formalis justitia, ut clare inquit Concilium Tridentinum, *sess.* 6. *Can.* 3. his verbis: *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei ustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Ergo gratia justificans diversa est ab actibus justitiae, qui ad illam disponunt.

Instab. 2. Homo denominatur et formaliter constituitur peccator per peccatum actuale moraliter perseverans; ergo a pari denominatur, et formaliter constituitur justus per actus salutares moraliter perseverantes.

Resp. dist. ant. Homo denominatur et formaliter constituitur peccator per paccatum actuale moraliter perseverans, et simul propter privationem gratiae sanctificantis *conc.* propter solum peccatum actuale moraliter perseverans, *nego ant.* Ergo similiter homo non tantum denominatur justus propter actus bonos moraliter perseverantes, sed etiam propter infusionem gratiae sanctificantis, per quam *homo*, ait Tridentin. sess. 6. cap. 7. *ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit haeres secundum spem vitae aeternae.*

CONCLUSIO II.

Gratia abitualiter non distinguitur realiter a charitate, sed tantum virtualiter. Est Scotistarum contra Thomistas.

Prob. prima pars, 1. Illi habitus non distinguuntur realiter, quibus tribuuntur iidem effectus: diversitas enim habituum colligitur duntaxat ex diversitate actuum, ad quos ordinantur; atqui gratiae habituali et charitati iidem prorsus effectus tribuuntur a Scriptura; ergo.

Prob. min. 1. Effectus gratiae sanctificantis est, quod hominem Filium Dei adoptivum constituat; atqui charitas eundem effectum praestat, 1. Joann. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, et simus.*

Secundus effectus gratiae sanctificantis, est, quod hominem Deo gratum et dilectum efficiat; atqui hoc etiam competit charitati, Jo. 15. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo.*

Tertius effectus gratiae, est, quod vitam spiritualem conferat; atqui hoc etiam charitati tribuitur, 1. Joann. 3. *Qui non diligit, manet in morte . . . . scimus quia translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.*

Quartus effectus gratiae est, quod sit fons et origo omnium vir-

tutum, necnon omnium bonorum operum radix; atqui talis est charitas, 1. Cor. 13. *Charitas benigna est, patiens*, etc. unde, Roman. 13. dicitur: *Plenitudo legis, est dilectio.*

Quintus effectus gratiae, est, quod nos Deo intime conjungat; atqui charitas nos Deo intime conjungit, 1. Joann 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.*

Sextus effectus gratiae, est, quod sit semen vitae aeternae; atqui eadem est charitatis praerogativa, Jacobi 1. *Coronam vitae repromisit Deus diligentibus se.*

Prob. 2. Ex D. August. qui, *lib. de nat. et grat. c.* 42. de charitate ait: *Ipsa est verissima, plenissima, perfectissimaque justitia.* Et tract. 9. in Epist. Joann. dicit: *Charitas est animae pulchritudo.* Gratia autem sanctificans est vera animae pulchritudo; ergo,

Prob. 3. Ex Concil. Trid. *sess.* 6. *cap.* 7. ubi explicans quaenam sit unica causa formalis justificationis, ait: *Quanquam enim nemo possit esse justus, nisi cui merita Passionis D. N. J. C. communicantur: id tamen in hac impii justificatione fit, dum ejusdem SS. passionis merito per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur, in cordibus eorum qui justificantur atque ipsis inhaeret.* Ubi nomine, *charitatis*, gratiam sanctificantem intelligit, constat. 1. Quia omnes Catholici ex verbis, *inhaerent* et *diffunditur*, quibus utitur Concilium, colligunt gratiam sanctificantem esse formam intrinsecam ac permanentem. 2. Quia ibi Concilium agit de causa formali justificationis, quae est gratia sanctificans, quamque dicit esse charitatem, quae diffunditur in cordibus justificatorum, atque ipsis inhaeret.

Prob. 2. *pars*: Ea distinguuntur virtualiter, quae licet sint unum et idem realiter, diversa habent munia, diversisque funguntur officiis; atqui gratia sanctificans et charitas diversa habent munia, diversisque funguntur officiis; ergo.

Prob. prima pars min. Reddere hominem Deo gratum, et reddere hominem Dei dilectorem, sunt diversa munia; atqui charitas, quatenus est gratia, reddit hominem Deo gratum; quatenus vero est charitas, reddit hominem Dei dilectorem; ergo.

Prob. secunda pars minor. Esse principium essendi, et esse principium operandi, sunt duo officia diversa; atqui charitas, considerata ut gratia, est principium essendi supernaturaliter, et eadem, considerata ut est charitas, est principium operandi supernaturaliter; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Causa et effectus distinguuntur realiter; atqui Scriptura distinguit gratiam et charitatem, tamquam causam ab effectu; ergo;

Prob. min. Rom. 5. dicitur: *Charitas Dei diffusa est per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Ubi per tò, *Spiritum sanctum*,

intelligitur gratia sanctificans ; ergo gratia et charitas distinguuntur tamquam causa ab effectu.

Resp. nego ant. Nam nomine Spiritus sancti, qui datus est nobis, non intelligitur gratia sanctificans, sed ipsa Spiritus sancti persona, quae in justificatione invisibiliter mittitur ad justificatos, cuique per appropriationem tribuitur creatae charitatis diffusio in cordibus nostris, eo quod sit charitas increata, seu amor substantialis Patris et Filii, cui proinde opera bonitatis appropriantur sicut Patri opera potentiae, et Filio opera sapientiae.

Inst. 1. Scriptura, de gratia et charitate loquens, 2. *Corint.* 13. ait: *Gratia Domini Nostri Jesu Christi et charitas Dei*; atqui particula, *et*, est signum distinctionis gratiae et charitatis, quas conjungit ; ergo.

Resp. nego min. Particula enim, *et*, non est semper signum conjunctionis distinctorum, sed conjunctionis nominum synonimorum ad eandem rem expressius significandam, ut patet ex ipso textu objecto, qui sic est, *Gratia Domini nostri Jesu Christi*, *et charitas Dei*, *et communicatio Spiritus sancti*, ubi certo certius communicatio Spiritus sancti, est charitas Dei.

Inst. 2. Conc. Trid. *sess.* 11. *can.* 11. ait: *Si quis dixerit homines justificari . . . sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate . . . anathema sit.* Atqui in illa loquendi forma, particula, *et*, est distinctorum conjunctiva ; ergo.

Resp. 1. *nego min.* Satis enim exprimit Concilium, se non loqui de distinctione reali, cum post ista verba *Exclusa gratia et charitate* : addit; *Quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur*, *atque illis inhaereat.* Si enim de duobus realiter distinctis locutum fuisset, dixisset, *Diffundantur*, *inhaereant.*

Resp. 2. *dist. min.* In illa loquendi formula est virtualiter distinctorum unio, *conc.* realiter distinctorum unio, *nego min.* itaque ea, quae virtualiter distinguuntur, per particulam, *et*, conjunguntur, sic dicitur : *Animalitas*, *et rationalitas*, licet sint unum et idem a parte rei ; ergo particula conjunctiva, *et*, non est semper signum distinctionis realis ; alias juxta Concil. Trid. gratia distingueretur realiter a gratia, nam *cap.* 7, dicitur justificationem fieri *per susceptionem gratiae et donorum*; atqui gratia est donum;ergo.

Instab. 3. Concil. Viennense (*a*) docet in baptismo *infundi gratiam et virtutes* ; atqui per, *virtutes*, intelligit fidem, spem et charitatem ; ergo sicut gratia distinguitur a fide et spe, a quibus separatur in peccatore fideli non desperante ; ergo et charitas.

Resp. nego minor. Concilium enim per tò, *Virtutes*, intelligit fidem, spem et alios habitus infusos, non vero charitatem, quae est ipsa realiter gratia : unde sensus Concilii est, hominem reno-

---

(*a*) *Clement. unica, de summa Trinit.*

vari per susceptionem gratiae sanctificantis, quae est ipsa realiter charitas habitualis, quam semper comitantur alii habitus infusi, et omnia dona Spiritus sancti. Responsio constat ex ipsomet Concilio dicente: *In baptismo virtutes et informans gratia infunduntur quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum.* Ubi Concilium videtur actum proprium assignare gratiae, sicut aliarum virtutum proprius est actus; atqui non erit actus gratiae proprius, si distinguatur a charitate; quis enim actus ipsi assignari potest, nisi dilectio?

Objicies 2. D. August. distinguit gratiam sanctificantem a charitate, in hoc quod gratia sanctificans sit causa charitatis; ergo.

Prob. ant. Lib. de gratia Christi, c. 30. ait: *Istam gratiam qua justificamur, id est, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, in Pelagii et Caelestii scriptis nunquam*, etc. ergo.

Resp. nego conseq. Nam D. Aug. per *gratiam*, non intelligit hic gratiam sanctificantem, sed gratiam actualem, quae est causa justificationis efficiens et dispositiva, de qua loquens l. de dono perseverantiae, ait: *Gratia praevenit charitatem.*

Inst. D. August. *lib. de spiritu et litt.* c. 32. ait: *Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos diligit, sed qua nos facit dilectores suos.* Ex quo sic arguo: D. Augustin. per charitatem Dei *qua nos diligit*, intelligit gratiam sanctificantem: et per charitatem, *Qua nos facit dilectores suos*, intelligit charitatem habitualem; atqui unam ab alia distinguit realiter; ergo.

Resp. nego min. Nam ibi equidem D. Doctor diversos charitatis effectus assignat, non vero diversam entitatem; porro quod sint diversi charitatis effectus, diversaque munia, probatum est parte secunda hujus conclusionis.

Objicies 3. Charitas supponit in anima gratiam habitualem; ergo ab illa realiter distinguitur.

Probat. anteced. Virtus operandi supernaturaliter, supponit in subjecto esse supernaturale; atqui gratia dat esse supernaturale; charitas dat posse operari supernaturaliter; ergo charitas supponit in anima gratiam habitualem.

Resp. nego maj. Quae si esset vera, sequeretur nec fidem, nec spem esse veras virtutes in peccatore fideli; siquidem in illo non supponunt gratiam sanctificantem, quae sola dat esse supernaturale.

Inst. 1. Virtus supernaturalis non dat simul esse et posse; atqui prius est *esse* quam *posse*: ergo posse operari supernaturaliter, supponit esse supernaturale.

Resp. nego maj. Quia in supernaturalibus *esse*, est accidentale, sicut et ipsum *posse*; quod autem est accidentale, potest dare *esse*, simul et *posse*; sic gratia sanctificans quatenus respicit animam, quam Deo reddit formosam et amabilem, dat *esse*; qua-

tenus vero respicit operationem dilectionis Dei, ad quam per gratiam sanctificantem redditur habilis, dat *posse*; sub primo respectu gratia, sub secundo charitas denominatur.

Inst. 2. Virtus acquisita non dat *esse* naturale, sed illud supponit; ergo virtus infusa non dat *esse* supernaturale; sed illud supponit.

Resp. nego conseq. Nam virtus acquisita non dat, sed supponit *posse* operari naturaliter; ergo a fortiori non dat, sed supponit *esse* naturale; at virtus infusa, qualis est charitas, dat ipsum *posse* operari supernaturaliter, et dando *posse*, dat et ipsum *esse* supernaturale.

CAPUT II.

DE EFFECTIBUS GRATIAE HABITUALIS.

Nota. Duo sunt gratiae habitualis effectus, *Justificatio* nimirum et *meritum*, de quibus agemus duabus quaestionibus.

QUÆSTIO I.

De justificatione.

Nota. Justificatio sumi solet quatuor modis. Nempe. 1. Pro lege, quae justitiam docet, Ps. 118. *Doce me justificationes tuas.*

2. Pro declaratione justitiae, per quam reus ad judicem delatus, declaratur innocens, Prov. 17. *Qui justificat impium, et qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum.*

3. Pro acquisitione justitiae, Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius.*

4. Pro augmento justitiae, Apocal. 22. *Qui justus est, justificetur adhuc.*

Nota. 2. Calvinistae sumunt nomen justificationis secundo modo, docentes, 1. in justificatione impii peccata non deleri, nec auferri, sed tantum tegi et occultari justitia Christi, propter quam peccatori non imputentur, licet in ea revera remaneant. 2. Naturam justificationis formaliter consistere in hac peccati non imputatione, non vero praeterea in ulla interiori renovatione per gratiam habitualem animae inhaerentem.

Econtra, Catholici omnes nomen justificationis sumunt tertio modo, nimirum pro acquisitione justitiae, per quam, 1. Peccatum vere et realiter deletur; 2. Anima interius sanctificatur per formam seu qualitatem intrinsece ipsi inhaerentem: unde justificatio a Concilio Trid. definitur: *Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur et filius primi Adae*, id est a statu peccati: *In statum gratiae et adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Jesum Christum.*

Nota 3. Justificationis sic sumptae exponendum habemus: 1. Naturam. 2. Dispositiones ad illam acquirendam. 3. Proprietates.

ARTICULUS I.

De natura et essentia justificationis.

Natura cujuscumque rei, ex ipsius definitione repeti debet; hinc cum justificatio sit translatio a statu peccati ad statum justitiae, videndum est. 1. Utrum in justificatione vere deleantur peccata 2. Utrum in justificatione fiat interior hominis renovatio per gratiam animae ejus inhaerentem.

CONCLUSIO I.

In justificatione impii peccata vere remittuntur et eradicantur. Est de fide contra Calvin. definita in Conc. Trid. *sess.* 5. *can.* 5. his verbis: *Si quis per Domini nostri Jesu Christi gratiam, quae in Baptismate confertur, reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.*

Probat. 1. *Ex Scriptura*, quae aperte pronuntiat Deum peccata vere delere et auferre: Isaiae 43. *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me.* Mich. 7. *Quis Deus similis tui qui aufers iniquitatem?* Jo: 11. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Ergo, etc.

Prob. 2. *Ex PP.* D. Chrysost. *lib.* 2. *de compunctione cordis*, ait: *Cordis compunctio, sicut ignis, omne animae vitium perurit, et adimit, quantacumque in ea reperit mala, abstergit universa, et penitus delet.* Atqui peccatum illud vere deletur, quod perurítur, adimitur, abstergitur et penitus deletur; ergo.

D. August. *lib.* 1. *contra duas Epistolas Pelagianorum*, *cap.* 13. qui ut retunderet calumniam Pelagianorum asserentium Catholicos docere: *Baptisma non dare indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, ut omnium peccatorum radices in mala carne, teneantur*, ait: *Quis hoc adversus Pelagianos, nisi infidelis affirmet? dicimus enim Baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non radere, nec ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, unde crescant iterum resecanda peccata.*

Prob. 3. *ratione Thelogica.* Si peccata in justificatis penitus non delerentur, sed in eis revera subsisterent, sequeretur justificatum nec a peccato vere resurgere, nec perfecte lavari et mundari; atqui falsum consequens ex Scriptura dicente 1. Joann, 5. *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres.* Psalm. 50. *Lavabis me, et super nivem dealbabor.* Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Peccata in justificatione solummodo teguntur: ergo penitus non delentur.

Prob. ant. Psalm. 31. dicitur: *Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.* Ergo, etc.

Resp. nego conseq. Duplex enim est peccatorum tectio; *Prima* qua duntaxat occultantur ne appareant, *Secunda*, qua curantur ne remaneant. De secunda intelligendus est praesens textus, ut tradit D. August. *enarratione secunda in hunc Psalm.* dicens: *Deus tegat vulnera, non tu; nam si tegere volueris erubescens, medicus non curabit .... sub tegmine medici sanatur vulnus, sub tegmine vulnerati celatur vulnus.*

Inst. 1. D. Aug. loco cit. ait: *Si texit peccata Deus, noluit advertere; si noluit advertere, noluit animadvertere; si noluit animadvertere, noluit punire: noluit agnoscere: maluit ignoscere*; ergo peccata sunt duntaxat tecta ne appareant.

Resp. nego conseq. Peccata enim ita teguntur, ut simul deleantur, juxta illud Psalm. 50. *Dele iniquitatem meam:* unde D. August. postquam dixit: *Cooperta sunt peccata, tecta sunt, abolita sunt*; addit: *Nec sic intelligatis quod dixi: cooperta sunt, quasi illa sint et vivant.*

Instab. 2. In eodem Ps. legitur: *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* Atqui peccati non imputatio, est simplex illius occultatio; ergo.

Resp. nego min. Nam, *non imputare*, idem significat, ac, *non punire*: porro duplex est non imputatio, una qua non punitur id quod est: altera qua non punitur id quod non est; textus autem debet intelligi de secunda non imputatione, ut insinuat secunda non imputatione, ut insinuat secunda pars illius versus, *Nec est in spiritu ejus dolus* id est peccatum; si non est, quomodo remanet?

Inst. 3. Illud peccatum simpliciter occultatur, quod duntaxat dissimulatur: atqui peccatum duntaxat dissimulatur, juxta illud Sap. 11. *Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam*; ergo.

Resp. nego min. In textu enim; *dissimulare* sumitur pro, *delere*, *auferre*; unde Syriaca versio habet: *Misereris omnium, quia omnibus benefacis: et aufers iniquitates hominum quum poenituerit eos.* Qui textus potest insuper intelligi de peccatis nondum remissis, ut sensus sit, Deum ita esse misericordem; ut nolit statim exterminare peccatores, sed expectet, et concedat tempus ad agendam poenitentiam, juxta illud D. Petri, Epist. 2. cap. 3. *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.*

Objicies 2. Ps. 144. dicitur: *non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Ergo peccata vere non delentur.

Resp. dist. ant. Non justificabitur, etc. propriis meritis, *conc.* per gratiam justificantem, *subdist.* comparate ad Dei justitiam, *conc.* absolute, *nego anteced.* Itaque non negat Psalmista hominem vere justificari, cum dicat Psalmo 7. *Judica me Deus secundum justitiam meam.* Sed negat hominem posse justificari comparate ad Deum, quo sensu Job, *cap.* 9. dicit; *scio quia non justificabitur homo compositus Deo*: id est comparate ad Deum; justitia quippe nostra quotidianis defectibus obumbrata, pro nihilo reputatur in comparatione justitiae Dei.

Instab. 1. Atqui homo non potest justificari absolute; ergo.

Prob. ant. Nemo justificatur, nisi perfecte impleat praeceptum charitatis, nam 1. Jo. 3. *qui non diligit, manet in morte*; atqui ex Divo Aug. *lib. de perfect. justitiae cap.*8. Praeceptum charitatis perfecte non implebitur, nisi in futura gloria; ergo.

Resp. dist. minor. Non implebitur perfecte quoad intensionem, *conc.* quoad appretiationem, *nego minor.* Equidem non possumus in hac vita diligere Deum secundum omnimodam intensionem, qua dilectio illa potest a creaturis exerceri pro quovis statu; sed possumus eum diligere secundum appretiationem, illum omnibus omnino rebus anteponendo, quod sufficit et requiritur ad justificationem.

Inst. 2. Nullus est qui non debeat orare, et dicere *dimitte nobis debita nostra*; ergo nullus est qui non coinquinetur peccatis.

Resp. dist. conseq. Nullus est qui non coinquinetur peccatis venialibus, *conc.* mortalibus, *nego conseq.* Porro peccatum veniale non dissolvit amicitiam cum Deo, neque privat ipsius gratia et habitibus virtutum infusis, quibus homo formaliter constituitur justus, et habitualiter instructus ad bene operandum supernaturaliter in omni genere virtutum.

Inst. 3. D. Paulus erat justificatus; atqui tamen illius peccata non erant vere remissa; nam de seipso, Roman. 7. ait: *Jam non operor illud, sed quod habitat in me peccatum*; ergo.

Resp. nego min. Nam D. Paulus per *peccatum*, intelligit concupiscentiam, quae vocatur peccatum materialiter, non formaliter, *non quod vere et proprie in renatis peccatum sit*, ait Concilium Tridentinum sess. 5. Can. 5. *sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat.* Haec consequenter non impedit, quin homo sit justus.

CONCLUSIO II.

In justificatione impii, fit interior hominis renovatio, per gratiam animae ejus inhaerentem. Est de fide contra Calvinistas.

Nota. Haec conclusio coincidit cum ea, qua superius probavimus gratiam habitualem esse donum internum animae nostrae permanenter inhaerens; unde paucis eam probabimus; itaque:

Prob. 1. Ex Scriptura, Ezech. 36. *Mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.. ... et dabo vobis cor novum et spiritum novum ponam in medio vestri.* Et Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis.* Ergo in justificatione impii, praeter peccati remissionem, includitur formaliter et essentialiter interior hominis renovatio.

Prob. 2. Ex Concil. Trid. *sess.* 6. c. 7. dicente: *Justificatio . . . non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum.* Et ex Concil. Mogunt. ult. cap. 7. in quo dicitur: *Justificatio cum peccatorum remissione, etiam sanctificationem, et interni hominis renovationem confert.*

Prob. 3. *ratione*: Nemo potest novam formam intrinsecam positivam recipere, absque vera sui mutatione; atqui homo in justificatione recipit novam formam intrinsecam positivam, nempe gratiam sanctificantem, qua ex injusto fit justus, ex inimico Dei, amicus, et haeres vitae aeternae; ergo vere mutatur per interiorem sui renovationem.

Objicies. Apost. *Rom.* 4. dicit: *Christus dicitur traditus propter delicta nostra*, id est, propter remissionem peccatorum; ergo justificatio nostra consistit tantum in remissione peccatorum.

Resp. dist. ant. Propter remissionem peccatorum, prout includit et peccati deletionem, et interiorem animae sanctificationem, *conc.* prout praescindit ab interiori animae sanctificatione, *nego ant.* nam idem Apostolus, *cap.* 5. comparat Christum nos justificantem cum Adamo nos inficiente peccato originali: *Sicut enim*, inquit, *per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obeditionem justi constituuntur multi.* Atqui peccatum originale, fatentibus Calvinistis, importat interiorem deformitatem; ergo et justificatio importat interiorem renovationem et sanctificationem.

Instab. 1. Dicitur, 1. Joann. 5. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolveret opera diaboli.* Atqui operum diaboli dissolutio, non alia est, quam peccati remissio; ergo.

Resp. dist. maj. Ut dissolveret opera diaboli, per deletionem peccati, et novae vitae supernaturalis largitionem, *conc.* per solam exclusionem peccati, *nego maj.* nam, *Joann.* 10. dicit Christus: *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant.* Ex quo patet falsitas minoris argumenti.

Inst. 2. Apost. 2. *Cor.* 5. ait: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum.* Ergo justificatio consistit in sola peccatorum remissione.

Resp. nego conseq. Equidem Apostolus ibi de una tantum justificationis parte, quae in peccatorum remissione posita est, expresse

loquitur, sed non excludit aliam, consistentem in infusione justitiae inhaerentis, quam exprimit alibi; immo, *Coloss.* 2. de utraque expresse loquitur, dicens: *Et vos cum mortui essetis in delictis, convivificavit cum illo* (Christo) *donans vobis omnia delicta.*

ARTICULUS II.

De dispositionibus ad justificationem.

Nota 1. Non agimus hic de parvulorum justificatione, quae fit in Baptismate; cum enim non sint rationis et libertatis compotes, aperte constat ipsos nullius esse dispositionis capaces; de sola ergo adultorum justificatione est sermo, de qua duo quaeruntur. 1. Utrum aliquae dispositiones requirantur ad justificationem. 2. Quot et quaenam illae sint.

§. I. *Utrum aliquae dispositiones requirantur ad justificationem?*

Nota: De fide est hominem per solas naturae vires non posse sese ad justificationem praeparare, ut aperte tradit Scriptura, Ps. 20. *Praevenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Et definivit Conc. Trid. sess. 6. Can. 3. *Si quis dixerit sine praevenienta Spiritus Sancti illuminatione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Unde solum hic resolvendum est, utrum in homine praerequirantur aliquae dispositiones physicae et morales, quibus, cum divinae gratiae auxilio, sese possit ad gratiam justificationis praeparare, circa quod:

CONCLUSIO.

In adultis praerequiruntur dispositiones ad justificationem. Est de fide, definita in Concil. Trid. sess 6. Can. 9. *Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse eum suae voluntatis motu praeparari, atque disponi: anathema sit.*

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiae 45. *Convertimini ad me, et salvi eritis.* Zachar. 1. *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos.* Atqui illa conversio ad Deum fieri nequit absque motu liberi arbitrii; ergo ille motus est requisitus: hinc, *Prov.* 16. dicitur: *Hominis est animam praeparare*, nimirum, *cum adjutorio Dei tangentis cor hominis per auxilium gratiae*, ait Div. August. lib. 2. ad Bonifacium, cap. 9.

Prob. 2. Ex D. August. tractat. 72. in Joann. *Salutem in impio, sed non sine impio, Christus operatur.* Et Serm. 15 de verbis Apostol. *Qui fecit te sine te*, inquit, *non te justificat sine te ... fecit nescientem, justificat scientem.*

Ratio a priori, est voluntas Dei; *ratio a posteriori*, est, quia sicut homo libere se avertit a Deo per peccatum, congruum est, ut cum Deo non reconcilietur, nisi prius ad eum libere sese converterit.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Non requiritur actus liberi arbitrii, ad hoc ut adultus justificetur.

Prob. ant. Ex D. August. qui, *lib.* 4. *Confess. c.* 4. refert quemdam ex suis amicis morbo lethali laborantem, baptizatum fuisse nescientem, et renatum fuisse; ergo non requiritur actus liberi arbitrii ad hoc, ut adultus justificetur.

Resp. dist. conseq. Non requiritur actus liberi arbitrii, ad hoc, ut adultus mentis compos justificetur, *nego*; mentis impos, *subdisting.* si nunquam rationis usum habuit, *conc.* si aliquando usum rationis habuit, *iterum dist.* non semper requiritur actus liberi arbitrii praesens cum baptizatur, aut absolvitur, *conced.* non requiritur actus liberi arbitrii antecedens Baptismum, aut absolutionem, *nego conseq.* Ad hoc enim, ut aliquis adultus, qui fuit rationis compos, baptizetur, vel absolvatur, necesse est, ut, antequam in lethalem morbum, qui rationis usum extinguit, incidat, prius Baptismum, aut absolutionem sacramentalem fuerit deprecatus, ut explicabitur *in Dissertatione de Baptismo*.

Inst. 1. Si ad justificationem requireretur actus liberi arbitrii, Deus expectaret voluntatem nostram; atqui ex Conc. Arausiano II. *Ut a peccato purgemur, Deus voluntatem nostram non expectat*; Ergo.

Respond. dist. maj. Deus expectaret voluntatem nostram, quae cum gratia adjuvante ad gratiam justificationis sese praeparet, *conc.* quae praeveniat gratiam excitantem, et adjuvantem, *nego major.* Hoc ultimo sensu Concilium Arausicanum definivit Deum non expectare voluntatem nostram, ut a peccato purgemur.

Inst. 2. Si homo posset per proprios liberi arbitrii actus sese disponere ad justificationem, haec propositio, *Homo se justificat propriis actibus*; esset vera; atqui illam, ut falsam, rejiciunt plurimi Theologi; ergo.

Resp. dist. maj. Illa propositio esset vera, intellecta de justificatione positiva per actus proprios gratiae praevenientis et adjuvantis auxilio elicitos, *conced.* intellecta de justificatione formali, aut de actibus per solas naturae vires elicitis, *nego maj.* Hoc autem ultimo tantum sensu Theologi illam propositionem supra dictam damnant, cum certum sit neminem, illam, in priori sensu intellectam, posse falsitatis insimulare: similes namque propositiones in Scriptura leguntur; sic, Jerem. 4. *Lava a malitia cor tuum.* 2. Corinth. 7. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et*

spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei 1. Joann. 3. *Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.*

Objicies 2. Gratia justificationis conservatur sine motu liberi arbitrii; ergo et sine eo infunditur.

Resp. nego cons. Disparitas est, quod in infusione gratiae fit quaedam transmutatio animae, et ideo requiritur motus proprius animae, ut moveatur secundum modum suum; at conservatio gratiae est absque animae transmutatione, unde non requiritur aliquis motus ex parte animae, sed sola continuatio influxus divini.

§. II. *Quot et quaenam dispositiones requirantur ad justificationem.*

Nota 1. Fide constat necessario requiri fidem ad nostram justificationem, ut aperte testatur Scriptura, Matth. ult. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Et Joann. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.* Hinc Concil. Trid. sess. 6. cap. 8. ait; *Cum Apostolus dicit justificari hominem per fidem, et gratis; ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiae Catholicae consensus tenuit, et expressit ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanae salutis initium, fundamentum, et radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire.*

Nota 2. Haeretici hujus temporis, duce Calvino, *lib.* 3. *instit. cap.* 2. triplicem distinguunt fidem, historicam, nempe, miraculorum, et promissionum.

Fides *historica*, seu dogmatica, ea est, qua credimus vera esse quae a Deo ravelata sunt.

Fides *miraculorum*, quam Calvinus, loco mox citato definit: *Edendorum miraculorum facultas*, verius definiri potest, fides historica, annexam habens facultatem edendorum miraculorum.

Fides *promissionum*, est certa fiducia qua credimus veras esse Dei promissiones de gratuita peccatorum remissione per Christi merita: et hanc iterum duplicem esse dicunt, nempe *generalem*, qua credimus omnibus, qui in Christum credunt, promissam esse peccatorum remissionem. *Et particularem*; qua unusquisque sibi divinam promissionem applicans, credit, seu potius confidit, sibi omnia sua peccata esse dimissa per Christum: his positis:

Nota 3. Haeretici docent. 1. Fidem, quae disponit ad justificationem, esse fidem promissionem eamque specialem: 2. Solam fidem promissionum ad justificationem disponere. Contra quos;

CONCLUSIO I.

Fides necessaria ad justificationem, est fides dogmatica, seu historica, non vero fides promissionum. Est de fide in concil. Trid. *sess.* 6. *Can.* 12. definita his verbis. *Si quis dixerit fidem justifican-*

tem nihil aliud esse, quam fiduciam divinae misericordiae peccata remittentis propter Christum . . . anathema sit.

Prob. 1. Ex Scriptura, quae actum fidei ad justificationem disponentis describens, illum explicat per assensum datum divinae revelationi;sic Marci ult. *Praedicate Evangelium omni creaturae: qui crediderit*, (omnia in eo contenta) *salvus erit*. Joann. 10. *Haec autem scripta sunt,ut credatis, quia Jesus est Christus filius Dei; et ut credentes,vitam habeatis*. Rom. 10 *Hoc est verbum fidei quod praedicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris*. Ex quibus sic argumentor: fides, quae his textibus exprimitur, est fides dogmatica, ut per se patet, atqui illa est, quae ad justificationem disponit, nam disponit ad vitam aeternam; ergo.

Prob. 2. *Ex PP*. Pro omnibus sit D. Leo, qui serm. 4. de Epiphania, ait: *Hoc est quod justificat impios . . . si in uno eodemque Domino nostro Jesu Christo, et vera deitas, et vera credatur humanitas*. Atqui fides, qua Christi divinitas et humanitas creduntur, est fides dogmatica; ergo.

Prob. 3. *ratione*: Fides justificans debet praecedere justificationem, cum sit dispositio ad illam; atqui fides specialis promissionum justificationem non praecedit; ergo.

Prob. min. Fides illa specialis promissionum, quam fingunt haeretici, est ea qua homo credit sibi esse remissa peccata propter Christi merita; ergo ea fides non praecedit, sed sequitur justificationem.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Matth. 9. Christus dixit: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*; ergo fides praerequisita ad justificationem, est fides promissionum specialis, qua quilibet sibi confidit remissa esse peccata per Christum.

Resp. nego conseq. Equidem ad remissionem peccatorum requiritur fiducia, quae sit actus spei, qua peccator sperat sibi remittenda peccata per Christum, sed nec sola requiritur, cum praesupponat actum fidei, quo peccatores *libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata, et promissa sunt*, ut docet Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 6. nec est illa haereticorum fides, qua unusquisque credit sibi remissa esse peccata, sed est vera spes Theologica, ut constat ex ipso textu.

Instab. 1. Apost. Rom. 4. ait: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini*. Ergo fides est certa expectatio promissae misericordiae Dei ad remissionem peccatorum.

Resp. nego conseq. Neque enim Apostoli textus intelligitur de promissione justificationis facta huic, aut illi in singulari, quam haeretici volunt includi in certa fiducia, quae sit fides promissio-

num, ut loquuntur: sed loquitur Apostolus de promissione vocationis gentium ad fidem, facta Abrahae, quam firmam et stabilem asserit, ex ea fide dogmatica, qua *credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam*; ergo si, per fidem dogmaticam, Abraham coram Deo justificatus est; eadem fides dogmatica est prima dispositio ad justificationem acquirendam.

Inst. 2. 1. Joann. 5. dicitur: *Haec scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui creditis in nomine Filii Dei.* Ergo fides justificans, ea est, qua quisque credit, seu confidit, sibi peccata esse remissa, seque vitam aeternam habiturum.

Resp. nego conseq. Sensus D. Joannis est, quod qui credunt in Filium Dei, sicut oportet, habent vitam aeternam in spe, eandem habituri in re, si non excidant a justitia, quam per illam fidem adempti sunt; nihil ergo praefatus textus patrocinatur novatorum confidentia.

Objicies 2. Ex Apostol. Hebr. 11. *Fides est sperandarum substantia rerum*; ergo fides justificans nihil aliud est, quam fiducia, qua quisque confidit sibi remissa esse peccata.

Resp. nego conseq. Nam fiducia haereticorum pertinet ad voluntatem, fides autem, quam describit Apostolus, pertinet ad intellectum; dicit enim quod sit *argumentum non apparentium*. Id est demonstratio et convictio, non quidem per ipsas res facta, sed per Dei revelantis veracitatem habita; demonstratio autem et convictio pertinent ad intellectum.

CONCLUSIO II.

Sola fides ad justificationem non sufficit. Est de fide definita in Conc. Trid. sess. 6. Canon. 9. *Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur . . . , anathema sit.*

Prob. 1. Ex Scriptura, Jacobi 2. versic. 14. *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere; opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum?* et versic. 24. *Ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum.* Et versic. 26. *Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.* Haec verba ita clare probant nostram propositionem, ut Lutherus coactus fuerit Epistolam Jacobi, velut Apocrypham, rejicere; hanc tamen admittit Calvinus cum sequacibus.

Probat. 2. Ex iis Scripturae locis, ubi praeter fidem, alii actus supernaturales exiguntur ad justificationem; qui quatuor enumerantur a Conc. Trid. sess. 6. cap. 6.

1. Exigitur timor, Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est, non poterit justificari.*

2. Exigitur actus spei; Prov. 28. *Qui sperat in Domino, sanabitur.* Et Rom. 8. *Spe salvi facti sumus.*

3. Requiritur actus dilectionis Dei, 1. Joann. 3. *Qui non dili-*

git, manet in morte. Quaenam autem dilectio requiratur, ad gratiam justificationis obtinendam, tam in Sacramento, quam extra Sacramentum, dicetur in dissertatione de poenitentia.

4. Exigitur poenitentia, Actor. 2. *Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti.* Lucae 13. *Si poenitentiam non habueritis omnes similiter peribitis.* Ergo falsum est, quod obtrudunt Novatores, Scripturam solius fidei mentionem facere, ubi sermo est de justificatione et remissione peccatorum.

Prob. 3. ex PP. Pro omnibus sint D. Chrysost. Homil. 7 *in Matth.* ubi ait: *Ne fideles sola fide se salvari posse confidant.* Et D. Aug. *serm.* 6. *cap.* 6. de verbis Apostoli: *A fide incipit homo*, inquit, *sed quia daemones credunt et contremiscunt, necesse est addere spem et charitatem*; ergo.

Prob. 4. *ratione Theologica*: Qui solam fidem habent, possunt esse fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces; atqui ex Apost. 1. ad Cor. 6. *Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt;* ergo fides non est sola dispositio requisita ad justificationem.

Solvuntur Objectione.

Objicies 1. Scriptura sacra solam fidem requirit ad justificationem, Lucae 8. *Crede tantum et salva erit*; ergo caeterae dispositiones superfluae sunt.

Resp. nego ant. Neque enim, in textu, sermo est de justificatione sed de suscitatione mortuae puellae, quam Christus reddidit patri propter fiduciam, quam habebat in ejus bonitate et potentia suscitandae puellae.

Inst. 1. Atqui Scriptura testatur justificari hominem per solam fidem; ergo.

Prob. ant. Rom. 4. dicitur: *Credenti in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiae Dei.* Ergo sola fides disponit ad justificationem.

Resp. nego cons. In textu enim, licet solius fidei mentio fiat, tamen alii actus concurrentes ad justificationem non excluduntur; sicut cum dilectioni tribuitur justificatio, Lucae 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, non excluditur fides, nec alii actus ad justificationem disponentes.

Inst. 2. Apost. *Rom.* 3. A dispositionibus justificationis excludit opera: *Arbitramur*, inquit, *hominem justificari sine operibus legis.* Ergo sola fides sufficit.

Resp. dist. ant. Excludit opera fidem praecedentia, et a fide non profecta, *conc.* excludit opera bona ex fide et gratia Christi facta, *nego ant.* Alias sibi esset contrarius Apostolus, qui eadem Epist.

cap. 2. ait: *Reddet unicuique secundum opera ejus . . . factores legis justificabuntur.* Expresse tamen solius fidei meminit. *Quia*, ut ait Conc. Trid. *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, et radix omnis justificationis.* Et ideo est prima dispositio, a qua aliae pendent, et quae ad alias praerequiritur.

Inst. 3. Idem Apost. cap. 4. dicit: *Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* Ergo Apostolus a justificationis dispositionibus excludit omnia opera.

Resp. dist. cons. Excludit omnia opera externa sine fide facta, *conc.* Opera per fidem facta *nego cons.* Sensus enim Apostoli hic est: si enim ex operibus externis justificatus esset Abraham, haberet quidem unde gloriaretur apud homines, qui vident externa; sed non haberet unde gloriaretur apud Deum, qui cor et animum hominis in primis intuetur; sicque politice tantum sed non vere, interne, et coram Deo justificatus est Abraham.

Inst. 4. Ephes. 2. dicit idem Apost. *Gratia enim estis salvati per fidem . . . non ex operibus.* Ergo.

Resp. dist. ant. Non ex operibus sine fide et gratia factis, *conc.* cum gratia factis, *nego ant.* rejicit itaque Apostolus opera ante fidem facta, quae non sunt salutaria, quia cum fides sit omnis meriti fons et prima origo; nullum est ante ipsam opus meritorium; verum non rejicit opera facta per fidem et gratiam; unde Div. Augustin. *lib. de gratia et liber. arbitr. cap.* 7. ait: *Homines non intelligentes quod ait Apostolus . . . putaverunt eum dicere homini sufficere fidem. . . etiamsi opera bona non habeat, quod absit.* Nam Apostolus non loquitur de fide nuda, sed de fide vestita operibus spei, charitatis, poenitentiae, de qua loquens ad Galat. 5. ait: *In Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed fides quae per charitatem operatur.*

Objicies 2. D. Hilarius, *cap.* 8. *in Matth.* ait: *Fides enim sola justificat.* Ergo.

Resp. dist. ant. Fides sola justificat per exclusionem caeremoniarum legalium, *conc.* per exclusionem operum ex gratia factorum, *nego ant.* D. enim Hilarius manifeste declarat se excludere caeremonias legales a dispositionibus justificationis; loquitur enim ibi de paralitico, cui Christus remiserat peccata, et ait; *Movet Scribas remissum ab homine peccatum. . . quod lex laxare non poterat; fides enim sola justificat.* Eodem modo respondendum est aliis Patribus, qui cum videntur dicere solam fidem justificare, loquuntur de fide formata *quae per dilectionem operatur.* De qua loquens August. lib. de fide et operibus, c. 14. ait: *Qui credit Deo, debet facere quod praecepit Deus, et qui propterea facit, quia praecepit Deus, necesse est ut credat Deo.*

ARTICULUS III.

De proprietatibus justificationis.

Nota: Circa proprietates justificationis graviter erraverunt Haeretici.

1. *Jovinianus* docuit aequalem in omnibus esse justificationem, homines non posse in accepta Dei gratia crescere, nec unum altero sanctiorem esse posse; hunc secuti sunt Lutherus, qui serm. de Nativitat. Beatae Mariae Virginis blasphemavit, dicens: *Omnes Christiani aeque magni sumus, sicut Mater Dei, et aeque sancti sicut ipsa*; et Calvinus, cujus error refertur in Theologia Calvinistica Windelini, lib. 1. cap. 24. dicentis: *Æqualitas justificationis est qua Christi justitia, per fidem apprehensa, omnibus a Deo aequaliter imputatur, etiamsi aliorum fides robustior, aliorum imbecillior est.*

2. *Calvinus*, lib. 3. instit. cap. 2. et ejus sequaces docent, eum qui semel justificationis gratiam adeptus est, eam per nullum subsequens peccatum posse unquam amittere.

3. *Lutherus*, in suis Thesibus publicis, docuit quemlibet fidelem posse esse certum, certitudine fidei, se esse justificatum, idque teneri credere fide divina, cum in dubium revocare non possit, quominus Christi justitia sibi imputata, a Deo Patre acceptetur. Hunc errorem amplectuntur Calvinus *lib*, 3. *instit. cap.* 2. *num.* 7. et omnes ejus sequaces. Contra hos errores sit.

CONCLUSIO I.

Justitia non est aequalis in omnibus, sed unus altero est sanctior et justior. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. 11. dicitur: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista.* Ergo teste ipsomet Christo unus altero est sanctior; ergo, etc.

Prob. 2. Justitia potest augeri, Eccles. 18. *Ne verearis usque ad mortem justificari*, id est, crescere in justitia, 2. Petri 3. *Crescite in justitia.* Apoc. ultimo, *Qui justus est, justificetur adhuc.* Ergo justitia non est aequalis in omnibus.

Prob. 3. *ex PP.* D. August. Epist. 57. ad Dardanum, *In sanctis alii aliis feliciores abundantius habentes habitatorem Deum.* Idem habet D. Hieron. in cap. 4. ad Ephesios.

Prob. 4. Ex Concilio Tridentino sess. 6. 24. definiente: *Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis adeptae, non autem ipsius augendae causa. anathema sit.*

Prob. 5. *ratione.* Dabitur in caelo inaequalitas gloriae, juxta

illud Joann. 14. *In domo Patris mei mansiones multae sunt;* ergo datur inaequalitas gratiae in terris, quia gloria succedit gratiae, et gratia est semen gloriae.

Objicies: D. August. *Enchiridii*, c. 121. ait: *Hic veniri potest ad tantam magnitudinem charitatis, qua major esse non possit.* Ergo censet D. Doctor charitatem in terris habere posse ultimum accretionis terminum.

Resp. nego conseq. Ibi enim D. August. agit de charitate, non secundum intensionem habitus, sed secundum exhibitionem operis ex genere suo maximi, quale est martyrium pro Christo perpessum, juxta illud Joann. 19. *Majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Quod opus praestantissimum, potest quis in hac vita exercere, ut fecerunt omnes Martyres.

Instabis: Si potest augeri gratia sanctificans, id fieret per bona opera a gratia elicita; atqui per bona opera a gratia elicita, non potest augeri gratia sanctificans; ergo. *Resp. nego min.*

Prob. min. Augmentum gratiae, est vera gratia; atqui gratia non datur propter bona opera; *nam si ex meritis, jam non est gratia*, ait Apostolus; ergo gratia sanctificans non potest augeri per bona opera, etiam a gratia elicita.

Resp. dist. maj. Augmentum gratiae, est vera gratia, ratione sui principii, *conc.* ratione sui, *nego maj.* Atqui gratia ratione principii, non datur propter bona opera, *conc.* ratione sui, *nego min.* Itaque augmentum gratiae, est vera gratia ratione principii, quia conceditur solum ratione operis meritorii, quod per gratiam, actualem, et habitualem simpliciter gratis concessam fuit elicitum; sed ratione sui, est quid homini bonum ex gratia operanti debitum.

CONCLUSIO II.

Justificatio est amissibilis, et revera amittitur per subsequens peccatum mortale. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ezech. 18. *Cum averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis: in justitia, quam operatus est, morietur;* ergo justus justitiam suam amittere potest. Hinc Apost. Philipp. 2. hortatur, ut *cum metu et tremore salutem nostram operemur.*

Prob. 2. *ex SS. PP.* Div. Hieron. lib. 2. adversus Jovinianum, inter illius haeretici errores computat: *quod gratiam sanctificantem in justis inamissibilem assereret.* Et D. August. lib. de dono persev. cap. 13. ait: *Quosdam lapsos quousque redeant, non exire de hac vita, qui utique perirent, si antequam redirent, exirent.* Ergo censet justos posse a gratia sanctificante excidere.

Prob. 3. Ex Conc. Trid. *sess.* 6. *can.* 23. definiente: *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse,*

neque gratiam amittere, atque adeo eum, qui labitur et peccat, nunquam vere justificatum fuisse, anathema sit.

Prob. 4. Ex horrendis illius nefariae doctrinae consequentiis, quas expendit Grotius in discutione apologiae Andreae Riveti, pag. 217. ubi sic ait: *Christiani pectoris est, horrescere ea dogmata quae pietati nocent, quale illud est a nonnullis defensum:* Pecca fortiter, sed crede fortius, et nihil nocebunt tibi centum homicidia et mille stupra: *hi sunt genuini fructus illius dogmatis, credere quemque debere justitiam Christi sibi habitari, quasi ipse eam praestitisset: certo se perseveraturum: certo et absolute salutem sibi destinatam: peccata fidelium, ut magna et gravia esse possint, non imputari ipsis propter fidem in Jesum Christum, posse eos cadere in rebellionem, homicidium, adulterium, etc. nihilominus tamen eos pro certo firmoque habere se nunquam aut totaliter, aut finaliter excidere, neque excidere posse ex paterna Dei charitate et gratia erga se.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Dicitur 1. Joann. 3. *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec peccare potest, quia ex Deo natus est.* Ergo justus a sua justitia excidere non potest.

Resp. nego conseq. Textus enim debet intelligi *in sensu composito*, ut intelligatur incompossibilitas peccati cum gratia et filiatione divina; quia justus non peccat, nec potest peccare secundum quod natus est ex Deo, et semen illius in eo manet, juxta illud D. Augustini, lib. de gratia Christi, c. 21. *Charitas, secundum quam ex Deo natus est, non agit perperam; nec cogitat malum: cum ergo peccat homo, non secundum charitatem, sed secundum cupiditatem peccat, secundum quam non est natus ex Deo.*

Inst. 1. Apostolus 1. *Cor.* 13. ait: *Charitas nunquam excidit.* Ergo justus non potest deficere a charitate.

Resp. nego conseq. Sensus Apostoli est, quod charitas perseverat etiam in patria, ubi alii habitus fidei, spei, et alia dona, v. g. linguarum, prophetiae, etc. cessabunt: non vero sensus est, quod charitas, qua quis semel est justus, non amittatur: contrarium enim docetur, *Apoc.* 2. ubi Deus Episcopo Ephesino sic exprobrat: *Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti: memor esto unde excideris, et age poenitentiam, et prima opera fac.*

Instab. 2. Cant. 8. de charitate viae dicitur: *Aquae multae non potuerunt extinguere charitatem.* Ergo charitas viae non extinguitur.

Resp. dist. conseq. Non extinguitur in eis, in quibus est constans et fervens, qualis fuit in Apostolis et Martyribus, *concéd.*

is *qui*, ut dicitur Lucae 8. *ad tempus credunt, et in die tentationis recedunt*, quod exprobratur Episcopo Ephesino, *nego conseq.* Per se ergo charitas est amissibilis, per accidens autem et ratione illius fervoris fit ut non amittatur.

Inst. 3. Dicitur 1. Joann. 3. *Exierunt ex nobis, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Ergo qui habent veram justitiam, non possunt ab ea excidere.

Resp. nego conseq. Dicitur enim, *non erant ex nobis*, non quod non fuerint fideles et vera Ecclesiae membra sicut caeteri, sed quod non fuerint, ut caeteri, constantes et generosi Christiani, sed inconstantes et leves, sicut Judas, qui vere fuit Apostolus, et a Christo vere electus, de quo Christus, *Joann.* 6. dicit: *Nonne ego vos duodecim elegi: et ex vobis unus diabolus est?* et tamen a fide et justitia excidit.

Objicies 2. D. August. Epist. ad Julianum, ait: *Charitas, quae deseri potest, nunquam vera fuit.* Ergo ubi vera charitas habetur, nunquam deperditur.

Resp. nego ant. Nam haec verba non reperiuntur in Epistola ad Julianum, licet Gratianus per errorem ita illa citet et referat; reperiuntur quidem in *lib. de salutaribus documentis*, qui non est D. Augustini, licet inter ejus opera referatur.

Resp. 2. *nego conseq.* Auctor enim illius libri per *charitatem*, non intelligit *justitiam*, sed amicitiam; docetque amicitiam, quae ita ex amici praesentia pendet, ut non perseveret eo absente, non esse veram amicitiam; haec sunt ejus verba: *Licet enim me mutationis locus longe tulisset a vobis corpore, sed nullatenus charitate: quia charitas quae deseri potest, nunquam fuit vera.* Quo sensu D. Hieron. Epist. 41. ad Rufinum, dixit:

Amicitia, quae desinere potest, vera nunquam fuit.

Instab. D. Petrus, trina sua negatione, peccavit mortaliter, ut tradunt Patres; atqui tamen non amisit justificationem; ergo.

Resp. nego min. Quae destruit majorem, nam si D. Petrus non fuit aversus a charitate, non peccavit, peccatum enim est aversio a Deo.

Prob. min. S. Leo de Petro dicit: *Vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem aversam, sed constantiam esse turbatam*; ergo D. Petrus, per suum peccatum, non amisit justificationem.

Resp. nego conseq. Hoc enim unum intendit Div. Leo, quod Petrus non peccavit directe contra fidem et charitatem in Christum, sed indirecte tantum, et nimio nempe timore hominum, et poenarum, quas videbat pati Magistrum.

CONCLUSIO III.

Nemo citra specialem Dei revelationem, potest de sua justificatione esse certus certitudine fidei. Est de fide.

Probat. 1. Ex Scriptura : Eccles. 9. dicitur, *Sunt justi atque sapientes et opera eorum in manu Dei*, et tamen *nescit homo utrum amore aut odio dignus sit ; sed omnia in futurum servantur incerta.* Quem locum exponens D. Hieron. ait: *Inveni justorum quidem opera in manu Dei esse, et tamen utrum amentur a Deo, aut non, nunc eos scire non posse, et ambigue fluctuare, utrum ad probationem sustineant, quae sustinent, an. ad supplicium*; ergo.

Proverb. 20. *Quis potest dicere : mundum est cor meum, purus sum a peccato?* Hinc est quod Apostolus 1. ad Corinth. 4. de seipso dicit : *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui enim me judicat, Dominus est.* Si enim Deus *in Angelis suis reperit pravitatem*, ex Job. 4. quomodo homo, qui suos omnes affectus internos non videt, potest certo scire, atque fide divina credere se esse justum coram Deo, qui solus de homine potest certum ferre judicium?

Prob. 2. *ex PP.* D. August. lib. de perfectione justitiae, c. ait: *Quantalibet justitia sit praeditus homo, cogitare debet ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniatur esse culpandum.* D. Gregor. *lib.* 6. *Epist.* 22. interrogatus a Gregoria Augustae cubicularia, utrum sibi remissa essent peccata, respondit: *Rem mihi difficilem et tibi inutilem postulasti: difficilem, quia indignus sum cui revelatio immittatur a Deo: tibi inutilem, quia securitas negligentiam parit.*

Prob. 3. Ex Concilio Trident. sess. 6.c.9. dicente: *Cum nullus scire valeat, certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei consecutum.* Et Can. 15. definit: *Si quis dixerit hominem renatum et justificatum teneri ex fide credendum se certo esse in numero praedestinatorum; anathema sit.*

Prob. 4. *rat.* Justificatio non solum pendet ex promissione divina, sed ex nostra conversione et praeparatione; atqui 1. Non est revelatum homini justificato quod sit justus; 2. Homo justificatus non potest esse certus infallibiliter, quod sit vere conversus ad Deum, quia nescit utrum ista conversio sit ex gratia, an ex concupiscentia: *Mens enim humana sibi saepe mentitur*, ait D. Greg. 1. p. sui Pastoralis, c. 29. *Et fingit de bono amare, quod non amat.* Ergo

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Apost. Roman. 8. ait : *Certus sum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus . . . neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei.* Ergo homo potest esse certus, et credere debet, se esse justum.

Resp. nego cons. Ex hoc textu sequitur equidem quod nulla creatura possit justum invitum a sua justitia dimovere, sed non sequitur, quod justus possit scire, absque speciali revelatione, quod sit justus.

Inst. 1. Ille certus est de sua justificatione, qui certo cognoscit se esse in Christo, et habere Christum in se: atqui justus certo cognoscit se esse in Christo, et habere Christum in se, juxta illud Joan. 14: *In illo die cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis*; ergo.

Resp. nego min. Textus enim non loquitur de tempore hujus vitae, sed de tempore vitae beatae, in qua Deum videbimus sicuti est, ut interpretatur D. Aug. tract. 75. in Jo. dicens: *In quo die? nisi de quo ait*: et vos vivetis: *tunc enim erit, ut possimus videre quod credimus . . . in illo ergo die, quando vivemus ea vita, qua mors absorbebitur, cognoscemus quia ipse in Patre, et nos in ipso, et ipse in nobis.*

Inst. 2. Atqui etiam in hac vita debemus esse certi, et fide divina credere nos esse justos; ergo.

Prob. subs. Tenemur fide divina assentiri testimonio Spiritus sancti; atqui, Rom. 8. *Ipse Spiritus* (Sanctus) *testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei*; Ergo.

Resp. dist. maj. Ita ut, *sumus*, intelligatur de tota Ecclesia, *conc.* ita ut intelligatur de unoquoque particulari, *nego min.* Illa autem verba intelligenda esse de tota Ecclesia, cui Spiritus sanctus testatur, quod habeat spiritum adoptionis, constat ex versu praecedenti, in quo confert Ecclesiam cum Synagoga, et docet Ecclesiam habere spiritum adoptionis, Synagogam vero habuisse spiritum timoris: *Non enim*, inquit, *accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba (Pater).*

Inst. 3. Dicitur, 1. Joann. 3. *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Ergo quilibet justus potest esse certus de sua justificatione.

Resp. nego cons. Textus enim intelligitur de toto fidelium coetu quem fide divina certum est, de morte ad vitam translatum esse, non de ullo particulari adulto, cujus justificatio est incerta, nec de ea potest, nisi moralem et conjecturalem habere certitudinem; quis enim absque speciali revelatione, nosse potest se diligere fratres, sicut oportet ad salutem?

Inst. 4. Apocal. 2. dicitur: *Vincenti dabo manna absconditum, quod nemo novit, nisi qui accipit.* Atqui per, *manna absconditum*, intelligitur gratia justificationis; ergo qui illam recipit, de ea infallibiliter certus est.

Resp. nego min. Nam per, *manna absconditum*, intelligitur gloria aeterna, ut constat ex cap. 3. 21. ubi dicitur: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus.*

Objicies 2. Potest quis certo cognoscere se non peccasse mortaliter; ergo potest certo scire se esse in gratia.

Resp. dist. cons. Potest quis certo cognoscere, certitudine conjecturali et morali, *conc.* certitudine physica et fidei, *nego cons.* Hoc evidenter declarat Apostolus, cum dicit : *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Quantumcumque ergo adhibeamus examen, non possumus de nostra justificatione habere, nisi moralem certitudinem.

Inst. 2. Quilibet homo potest sic ratiocinari, et quidem demonstrative : *Omnis rite baptizatus, habet gratiam justificantem, donec peccaverit mortaliter ; atqui ego sum certus physice me esse rite baptizatum, et ex eo tempore non peccasse mortaliter; ergo et certus sum physice, me habere gratiam baptismalem*, ergo.

Resp. nego min. argumenti expositorii. Nec enim quis potest certitudine physica scire se esse rite baptizatum; *tum* quia non potest esse physice certus quod cum debitis dispositionibus receperit Baptismum; *tum* quia nulla certitudine physica scire potest baptizantem adhibuisse omnia necessaria ad Sacramentum, et maxime debitam intentionem ; talis ergo non habet de sua justificatione, nisi moralem certitudinem.

Inst. 2. Potest quis certo scire se habere perfectam contritionem; sed haec contritio certissime justificat; ergo.

Resp. dist. maj. Potest scire certo moraliter, *conc.* physice, *nego maj.* Nescit enim homo certitudine physica, vel fidei divinae, absque speciali revelatione, *An odio, vel amore dignus sit.*

Inst. 3. Nisi justus sit certus fidei certitudine de sua justitia, semper erit anxius, nec pace fruetur, quam Christus Apostolis et omnibus fidelibus dedit *Joann.* 14. dicens : *Pacem meam do vobis.* Atqui falsum consequens ex Apost. *Rom.* 5. dicente : *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum* ; ergo.

Resp. nego maj. Ad hoc enim ut pace Christiana justus perfruatur, sufficit quod habeat certitudinem moralem de sua justificatione; licet enim talis certitudo non auferat omnem formidinem, et ideo *cum metu et tremore* nostram salutem operemur oporteat, omnem tamen aufert anxietatem, qua sola conscientiæ pax interturbari potest.

QUÆSTIO II.

De merito bonorum operum.

Nota 1. Meriti nomine intelligitur, *Opus retributione dignum*, et sic malis operibus, non secus ac bonis; tribuitur nomen meriti, nam sicut opus bonum, est dignum praemio : ita opus malum, est dignum supplicio; usus tamen invaluit ut bonum opus vocetur *meritum*, opus vero malum dicatur *demeritum.* Nomen meriti in bonam partem tantum hic sumitur.

Nota 2. Duplex distinguitur meritum, *de condigno*, nempe, et *de congruo.*

Meritum *de condigno*, est opus bonum, cui praemium debetur ex aliqua justitia.

Meritum *de congruo*, est opus bonum, cui praemium debetur ex aliqua duntaxat decentia et congruitate; quod si habeat promissionem adjunctam, dicitur *de congruo infallibili*, tale est meritum contritionis perfectae in peccatore respectu justificationis; si vero non habeat promissionem adjunctam, dicitur meritum *de congruo fallibili*, tale est omne meritum de congruo in homine justo.

Omnia, quae meritum spectant, tribus complectemur articulis, quorum 1. Erit de existentia meriti. 2. De conditionibus ad meritum requisitis. 3. De objecto meriti. Itaque.

ARTICULUS I.

De existentia meriti.

Nota : Nomen meriti Novatoribus Lutheranis et Calvinistis ita est exosum, ut illud penitus rejiciant tamquam fastuosum ac superbiam redolens, doceantque hominem nihil vere mereri apud Deum, *Quia*, inquit Calvin. lib. 3. instit. c. 15. *Nihil ab homine erit quantumcumque perfecto, quod non fit aliqua macula inquinatum.* Contra quos:

CONCLUSIO

Bona justorum opera apud Deum sunt vere et proprie meritoria. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scripturae locis, in quibus Deus dicitur bonis justorum operibus retribuere mercedem: Gen. 15. *Ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis.* Eccles. 13. *Ne verearis usque ad mortem justificari, quia apud Dominum est merces bonorum operum.* Corint. 15. *Unusquisque suam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Atqui merces refertur ad meritum; ergo opera justorum sunt vere meritoria.

Prob. 2. Ex iis Scripturae locis, in quibus expresse habetur quod Deus reddit mercedem operibus meritoriis. Eccles. 15. *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, et secundum intellectum peregrinationis suae*, id est. secundum mensuram operum, quae egit ut peregrinus in terra. Rom. 4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Atqui merces reddita secundum debitum, arguit verum et proprium meritum; ergo.

Prob. 3. *ex PP.* D. Cyprian. *lib. de unit. Ecclesiae*, ait: *Accipiunt merita nostra mercedem.*

Div. Ambros. *Serm.* 7. *in Psalm.* 118. de justo ait: *Scit sibi coronam bonorum repositam esse meritorum.*

Div. August. Epist. 105. *Nullane igitur sunt merita justorum? sunt plane, quia justi sunt.* Et infra: *Sicut merito peccati tam-*

quam stipendium redditur mors, ita merito justitiae tamquam stipendium vita aeterna. Et serm. 18. de verbis Apost. ait: *Cum Deus coronat merita tua, nihil coronat nisi dona sua.*

Prob. 4. Ex Conc. Arausicano II. Can. 18. *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, quae non debetur, praecedit ut fiant.* Et Trid. sess. 6. can. 32. *Si quis dixeris hominis justificati bona opera, ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita . . . . anathema sit.*

Prob. 5. *ratione Theologica* : Christus ex Symbolis nostrae fidei venturus est judicare vivos et mortuos; atqui, si non sint merita non potest judicare vivos et mortuos juxta illud D. August. Epist. 46. *Alioqui si non sunt merita, quomodo judicabit Deus hunc mundum?* ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. *cum Calvino*, Omnia opera nostra sunt immunda; ergo tantum abest, ut aliquid mercedis mereantur apud Deum, quin potius Dei indignationem provocent.

Prob. ant. Ex Isaiae 64. *Facti sumus ut immundus omnes nos: et quasi pannus menstruatae universae justitiae nostrae.* Ergo omnia opera nostra sunt immunda.

Resp. dist. cons. In textu enim non est sermo de bonis justorum operibus, sed de fictis justitiis perfidorum Judaeorum, nempe de sacrificiis expiatoriis, lotionibus manuum, et calicum, etc. cum intus pleni erant rapina et iniquitate, ut ait Christus, Lucae 11. vers. 39.

Inst. 1. Lucae 17. dicitur: *Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite, quia servi inutiles sumus;* ergo per opera nostra nihil meremur.

Resp. nego cons. Non enim debemus dicere nos servos inutiles esse, quod non mereamur, sed propter triplicem causam; 1. Quia si aliquid, quod ad vitam aeternam utile sit, facimus, id per gratiam et adoptionem divinam facimus, unde si quam Deus mercedem pro opere bono nobis rependat, *Nihil*, ait D. August. Epist. 105. *aliud coronat, quam munera sua.* 2 Quia nostro obsequio nihil utilitatis Deo contulimus; unde per observationem mandatorum, sumus utiles respectu nostri, inutiles vero respectu Dei, cui, cum Psalmista, Psalm. 15. dicere debemus; *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* 3. Quia si tantum facimus id quod praeceptum est, nihil singulare et ultra mercedem promissam consequemur, quod ultimum videtur spectare Christus, cum dicit: *Quod debuimus facere, fecimus.*

Inst. 2. Ad meritum de condigno requiritur condignitas operis cum mercede; atqui ex Apost. Rom. 8. *Non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis;* ergo.

Resp. dist. min. Non sunt condignae, si spectentur in se, *conc.* si spectentur prout sunt gratia informatae, *nego min.* Sic enim sunt opera amicorum Dei, *Vos autem dixi amicos*, ait Christus Jo. 15.

Inst. 3. Apostol. Rom. 6. dicit: *Gratia autem Dei vita aeterna* ergo vita aeterna non datur ut merces.

Resp. nego cons. Vita aeterna dicitur, et gratia et merces; gratia, quia principium meriti habemus ex gratia gratuito data; merces vero, quia retribuitur bene operantibus per vires a gratia acceptas, ut tradit Concil. Arausicanum: *Debetur merces bonis operibus si fiant: sed gratia, quae non debetur, praecedit ut fiant.*

Inst. 4. Gloria, est nostra haereditas. Apost. *Rom.* 8. dicente: *Si filii, et haeredes, haeredes quidem Dei.* Atqui haereditas confertur filiis absque ullo labore et merito; ergo.

Resp. dist. maj. Est haereditas jure adoptionis ineunda, *conc.* jure nativitas, *nego maj.* Porro conditiones adoptionis divinae sunt observatio mandatorum, Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Ergo filius adoptivus non potest vitam ingredi, nisi observatis Dei mandatis.

Objicies 2. Merita nostra, si darentur, derogarent meritis Christi; ergo non sunt admittenda:

Prob. ant. Si merita nostra essent necessaria, merita Christi essent insufficientia; atqui hoc derogat meritis Christi, ipsique injuriosum est; ergo.

Resp. nego maj Merita enim nostra non sunt necessaria ut compleant aliquam meritorum Christi insufficientiam, quod dicere injuriosum est Christo, qui superabundanter pro nobis meruit, et satisfecit; sed ideo necessaria sunt, ut nobis applicentur merita Christi, quae sunt verum et unicum meritorum nostrorum fundamentum; quod Christo valde gloriosum est.

Objicies 3. Si homo de condigno mereretur gloriam, justo deberetur ex justitia; atqui gloria non debetur justo ex justitia; ergo.

Prob. min. Inter Deum et hominem nulla intercedit justitia; ergo gloria justo non debetur ex justitia.

Resp. dist. ant. Inter Deum et hominem nulla intercedit justitia stricte dicta, *conc.* late dicta. *nego ant.* Justitia late dicta, est fidelitas in promissis, porro ex illa fidelitate Deus obligatur praemium bonis operibus promissum persolvere; unde Div. Bernard. *lib. de grat. et lib arbitr.* praemium vitae aeternae dicit esse *Promissum quidem ex misericordia, sed tamen ex justitia persolvendum.* Nempe ex justitia lata dicta, non vero ex justitia stricte dicta et commutativa, quae non potest esse inter Deum et hominem. 1. Quia meritum hominis fundatur in gratia Dei: 2. Quia omnia bona nostra, Dei sunt, qui sibi ea omnia vindicare potest.

Inst. Repugnat Deum obligari erga hominem ex justitia etiam late dicta, et ex fidelitate; ergo.

Resp. nego ant. Nam obligari ex fidelitate in promissis, non est proprie Deum obligari alteri;sed potius est Deum obligari sibi ipsi; « Quia actio nostra, *inquit D. Thom.* 1. 2. *q.* 114. *art.* 1 non » habet rationem meriti, nisi ex praesuppositione divinae ordinationis, non sequitur quod Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua ordinatio impleatur. »

ARTICULUS II.

De conditionibus ad meritum requisitis.

Nota. Cum in merito adaequate sumpto, tria spectentur, nempe persona merens, opus meritorium, et persona praemians, videndum est quaenam conditiones ad meritum requirantur ex triplici illo capite: ideo:

CONCLUSIO I.

Ad meritum de condigno, *duae essentialiter requiruntur conditiones ex parte hominis merentis*, prima *quod sit justus*; secunda, *quod sit viator.*

Prob. prima pars 1. Ex Scriptura *Jo*: 15. ubi Christus dicit: *Sicut palmes non potest ferre fructum ex semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me* (per gratiam sanctificantem) *manseritis.* Ergo.

Hinc Conc. Trid. *sess.* 16. *c.* 16 Inter conditiones ad merendum requisitas, hanc ponit, ut qui merentur sint justificati et Christo tamquam viva membra inserti; « Cum enim, *inquit*, ille ipse » Christus Jesus tamquam caput, in membra, et tamquam vitis » in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat: quae » virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine qua nullo pacto grata, et meritoria esse possent, *etc.* »

Prob. 2. *ex PP.* D. Aug. lib. de spiritu et litt. *Opus enim*, inquit, *quod qui fecerit vivet in eo*, id est, meritorium de condigno, *Non fit, nisi a justificato.* Et Div. Prosper ad capitula Gallorum cap. 6. ait: *Justificatus homo, id est, ex impio pius factus, nullo praecedente bono merito, accipit donum quo medio acquirat et meritum.* Ergo ut homo mereri possit de condigno, debet informari dono gratiae sanctificantis.

Prob. 3. *ratione*; Homo extra gratiam sanctificantem, est Dei inimicus; atqui inimicus Dei, non potest mereri vitam aeternam, cum sit dignus morte aeterna, quae est incompossibilis cum vita aeterna; ergo.

Prob. secunda pars 1. Ex Scriptura, Joann. 9. dicit Christus: *Venit nox, quando nemo potest operari.* Ubi per, *Noctem*, in-

telligit mortem ; hinc Apostolus monet Galatas ; ut operentur bonum, quamdiu sunt in hac vita : *Cum tempus habemus, operemur bonum* ad Galat. 6.

Prob. 2. *ex PP.* D. Cyprian. ad Demetrium, circa finem, ait : *Quando isthinc excessum fuerit, nullus jam poenitentiae locus est, hic vita aut amittitur, aut tenetur.*

D. Hieron. exposit. Epist. ad Galatas 6. ait: *Cum ista via transierit, operandi tempus aufertur.*

D. August. in Enchiridio cap. 11. *Nemo*, inquit, *speret, quod hic neglexit, cum obierit apud Deum promereri.*

Ratio a priori, est voluntas Dei, qui hanc mortalem vitam constituit ad vitam aeternam promerendam.

Objicies contra primam partem: Ad vitam aeternam merendam sufficit mandatorum observatio, juxta illud Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Atqui potest quis extra statum justitiae servare mandata ; ergo.

Resp. nego min. Nam primum mandatum est de amore charitatis, vi cujus homo justus fit, si nondum sit justus ; est enim ultima ad justitiam formalem dispositio ; ergo nemo injustus potest omnia servare mandata.

Objicies 2. Homo potest mereri apud hominem, etiamsi sit ejus inimicus ; ergo et apud Deum.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod homo solum opus exhibitum considerat, quod potest ipsi esse gratum, licet operans sit ipsi inimicus ; at vero Deus non opus solum, sed et operantem respicit, a quo non potest elici opus Deo gratum, nisi et ipse sit Deo gratus et amicus ; etenim, Eccl. 34. *Dona iniquorum non probat Altissimus.*

CONCLUSIO II.

Ad meritum, de condigno, *tres necessariae requiruntur conditiones ex parte actus* ; prima, *quod sit liber a necessitate ; secunda, quod bonus et honestus tertia quod sit supernaturalis, et quoad entitatem et quoad modum.*

Prima pars, fuse probabitur in tractatu de Actibus humanis, tomo 2.

Prob. secunda pars, Nempe, quod actus, ut sit meritorius, debeat esse bonus et honestus ; *Prob.* inquam, ex Scriptura quae non aliis operibus, quam bonis et honestis, tribuit rationem meriti apud Deum. 2. Petri 1. *Satagite ut per vestra bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.* Et 1. Jo: 5. *Procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.* Hinc Augustinus lib. de gratia et lib. arbit. 6. ait : *Quae mala sunt, non coronat Deus.*

Ratio est, quia actus meritorius debet esse praemio, hoc est, laude et gloria dignus ; atqui tale est solum opus bonum ; ergo.

Prob. tertia pars. Nimirum, quod actus meritorius debeat esse supernaturalis in entitate : *Prob.* inquam ; actus supernaturalis *in entitate*, est is, qui elicitur ex actualis gratiae auxilio ; atqui ut actus sit meritorius, debet elici ex actualis gratiae auxilio, ut fuse probavimus contra Pelagianos, *pag.* 288. et seq. Ergo.

Ratio est, quia actus meritorius debet esse ejusdem ordinis cum praemio, siquidem debet habere aliquam aequalitatem proportionis cum illo : atqui praemium est supernaturale, nimirum perfecta Dei possessio per visionem intuitivam et amorem fruitivum; ergo.

Prob. quarta pars, Nimirum, quod actus meritorius debeat esse supernaturalis quoad modum : *Prob.* inquam ; actus supernaturalis quoad modum, est is qui elicitur ex imperio charitatis; atqui ut actus sit meritorius, debet elici ex imperio charitatis ; ergo, etc.

Prob. min. 1. Ex Scriptura, 1. *Corinth.* 10, ubi Apostolus nos hortatur : *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid quid facitis, omnia in Dei gloriam facite;* ergo necessarium est ad merendum, ut actus imperetur a charitate. Unde D. August. *lib.* 4. *contra Julianum*, *c.* 3. de charitate loquens, ait: *Hoc amore opus est, ut bonum beatificum sit*, id est, meritorium beatitudinis.

Prob. min. 2. Ex D. Thom. 1. 2. *quaest.* 114. *art.* 4. ubi dicit : » Meritum vitae aeternae primo pertinet ad charitatem ; ad » alias autem virtutes secundario, secundum quod earum actus a » charitate imperantur. *Et ad* 3. *ait* : fidei actus non est merito- » rius, nisi fides per dilectionem operetur. »

Prob. min. 3. Quia communis ratio meriti postulat, ut opus fiat in obsequium praemiantis, nisi fiat, aut saltem imperetur a charitate ; ergo.

Objicies contra quartam partem. In variis Scripturae locis, actibus virtutum a charitate distinctarum beatitudo aeterna promittitur, nulla facta mentione illorum relationis ad Deum ; ergo ut illi actus meritorii sint, non requiritur ut imperentur a charitate.

Resp. nego conseq. Licet enim Scriptura non faciat mentionem expressam relationis actuum illorum ad Deum, illam tamen sufficienter supponit, ex hoc quod in aliis locis eam exigat ut conditionem necessariam ad merendam beatitudinem ; sicut supponit statum gratiae necessarium esse, licet illius mentionem expressam tunc non faciat.

Inst. 1. Ad meritum condignum sufficit, quod opus ex se, et ex circumstantiis bonum, elicitum sit ab homine justo ; ergo non requiritur ut sit imperatum a charitate.

Resp. nego antec. Quia actus quantumvis ex se, et ex circumstantiis bonus, et ab homine justo elicitus, est informis absque hac virtuali ad Deum ordinatione per charitatem facta; ergo est insufficiens ad meritum beatitudinis ; *actus patientiae et fortitudinis*,

ait D. Thom. cit. *non est meritorius nisi aliquis ex charitate haec operetur.*

Inst. 2. Conc. Trid. *sess.* 6. *c.* 16. ad meritum requiritur tantum, ut opera sint bona, et fiant a justo per auxilium gratiae; ergo.

Resp. nego ant. Nam insuper requirit Concilium, ut opera *in Deo sint facta*; atqui opera non sunt proprie in Deo facta, nisi ad Deum tamquam finem supernaturalem actualiter, aut virtualiter referantur per affectum dilectionis; ergo, etc. Unde Concilium addit: *Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius.*

Objicies 2. D. Thomas, in 2. *dist.* 40. *qu.* 1. *art.* 5. ait: *non potest esse aliquis actus de deliberata voluntate procedens, in habente gratiam, qui non sit meritorius.* Ergo, etc.

Resp. Fateor, sed hanc sententiam, quam tenuit cum scriberet in sententias, mutavit in sua Summa, ex qua genuina mens D. Thomae colligenda est, cum sit ultimum opus ab eo conscriptum.

CONCLUSIO III.

Ad meritum de condigno, requiritur ex parte Dei repromissio mercedis.

Prob. 1. Ex Scriptura, Jacobi 1. dicitur: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae quam repromisit Deus diligentibus se.* Unde Apostolus vitam aeternam vocat promissionem, Hebraeos. 6. *Fide et patientia haereditabunt promissiones.* Et cap. 10. *Ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.*

Prob. 2. Ex Conc. Trid. sess. 6. c. 16. » Bene operantibus usque in finem, *inquit*, et in Deo sperantibus, proponenda est » vita aeterna, et tamquam gratia filiis Dei per Jesum Christum misericorditer promissa, et tamquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda ».

Prob. 3. *ratione*: Meritum de condigno, non solum dicit condignitatem operis, sed etiam obligationem in Deo remunerandi; atqui Deus, qui est supremus omnium Dominus, non potest nobis debitor fieri, nisi intercedat promissio quaedam, et pactum ex parte ipsius, quo se obliget ad nobis reddendum praemium pro hoc vel illo opere bono; ergo, etc. Hinc D. August. in Psal. 83. ait: *Debitorem Dominus ipse se fecit, non accipiendo, sed promittendo, non ei dicitur; redde quod accepisti, sed redde quod promisisti.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ut homo mereatur apud hominem, non est necessaria promissio; ergo nec ut mereatur apud Deum.

Resp. nego ant. Nam, etiam inter homines, non potest esse meritum ex justitia sine aliquo pacto, vel expresso, vel tacito.

Prob. ant. Qui alterius videntis, aut volentis, vineam colit, mercedem ex justitia meretur apud dominum, qui in judicio compellitur ad debitum pretium solvendum, quamvis pactio de tali mercede non intercesserit: ergo.

Resp. dist. ant. Quamvis pactio expressa de tali mercede non intercesserit, *conc.* pactio tacita, *nego ant.* Qui enim videt aliquem, alias non obligatum, laborare in suam utilitatem sub spe lucri consequendi, tacite consentit se obligare ad tale pretium solvendum; et ad id compellitur in judicio.

Inst. Ut peccatum mereatur poenam aeternam, non necesse est interveniat aliqua pactio; ergo ut bonum aliquod opus mereatur vitam aeternam, non necesse est ut interveniat Dei promissio.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod homo per peccatum seipsum debitorem poenae apud Deum constituat, ad quod non requiritur pactio; econtra homo per meritum de condigno Deum sibi debitorem facit; Deus autem non potest fieri debitor respectu creaturae absque libera et gratuita sua promissione, ut probatum est.

Objicies 2. Ex nostra doctrina sequitur plures justos non potuisse mereri vitam aeternam; falsum conseq. ergo.

Prob. seq. maj. Promissio non obligat, nisi fuerit acceptata; atqui a pluribus justis non potuit acceptari; ergo.

Prob. min. Ut acceptetur promissio, debet esse cognita ei qui operatur; atqui plurimis justis incognita fuit promissio Dei de mercede reddenda; ergo, etc.

Resp. dist. maj. Ut acceptetur promissio, debet esse cognita confuse, *conc.* distincte, *nego maj.* Porro nullus est justus sine fide in Deum remuneratorem, juxta illud Apostoli, Hebr. 11. *Accedentem ad Deum, oportet credere, quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit.* Sed qui credit in Deum remuneratorem, habet confusam saltem cognitionem vitae aeternae, quam repromisit Deus diligentibus se; ergo talem promissionem acceptat, saltem virtualiter et interpretative; quia unusquisque censetur velle operibus suis acquirere, quidquid potest illis acquiri.

Quaeres: *Quaenam conditiones requiruntur ad meritum de congruo?*

Resp. Requiritur *ex parte merentis*, ut sit viator, non vero requiritur ut sit justus, ut per se et ex dictis patet.

Ex parte actus, requiritur, 1. Ut sit liber. 2. Ut sit bonus. 3. Ut sit supernaturalis quoad entitatem, id est, ut eliciatur per vires a gratia actuali acceptas; nihil enim possumus operari in ordine ad salutem per solas naturae vires, ut definitum est in Conc. Arausicano II. et Tridentino.

Ex parte Dei, non requiritur Dei promissio de danda mercede;

nam tale pactum non est necessarium ad hoc, ut bonum opus habeat aliquam congruitatem cum praemio: hinc plure sunt, quae homo meretur de congruo, puta donum perseverantiae, quae tamen Deus non promisit dare merentibus.

ARTICULUS III.

De objecto meriti.

Nota. Duo sunt quae cadunt sub meritum, gratia nimirum et gloria.

Quod spactat ad gloriam, *certum est*, ex dictis Articulo 1. hominem justum posse per bona opera mereri de condigno gloriam aeternam et gloriae aeternae augumentum, ut definivit Conc. Trid. sess. 6. can. 32. his verbis; « Si quis dixerit, hominis justificati » bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsis justi- » ficati merita, aut ipsum justificatum bonis operibus, quae ab eo » per Dei gratiam et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum » est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiae, vitam aeternam, » et ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecu- » tionem, atque etiam gloriae augmentum, anathema sit ».

Quod spectat ad gratiam:

Certum est 1. hominem nullatenus, nequidem de congruo, posse mereri primam gratiam actualem, ut fide constat, tum ex dictis contra Pelagianos, tum ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 5. ubi « de- » clarat ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Chri- » stum Jesum praeveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus » vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, etc.» ratio est, quia omne meritum supponit ipsum gratiae actualis auxilium, ex pura misericordia nobis a Deo concessum; hinc illud axioma Theologicum: *Principium meriti non cadit sub meritum.*

Certum est 2. hominem adultum, qui justificatur, non mereri *de condigno* primam gratiam sanctificantem: alias homo non justificaretur gratis, cum mereretur causam formalem suae justificationis, quod repugnat Apostolo. *Rom.* 3. dicenti: *Justificati gratis per gratiam ipsius* Et Conc. Trid. *sess.* 6. c. 8. quod explicans laudata Apostoli verba, sic ait: « Gratis autem justificari ideo di- » cimus, quia nihil eorum, quae justicationem praecedunt, sive » opera ipsam justificationem gratiam promeretur », merito nempe de condigno.

Certum est 3. hominem adultum mereri *de condigno* augmentum gratiae sanctificantis, prout definivit Concil. Trid. *sess.* 6. *can.* 32. supra laudato; ratio est, quia ibi nullae conditiones ad meritum de condigno desiderantur, est enim promisso divina, Prov. 4. *Justorum autem semita, quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectum diem.*

Certum est 4. hominem mereri posse *de congruo* primam gratiam sanctificantem, et quidem infallibiliter per contritionem perfectam, ut tradit D. Aug. Ep. 105. dicens : « Sed nec ipsa remis» sio peccatorum, quae scilicet cum prima gratia conjuncta est, » sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat, neque enim nul» lum meritum est fidei ».

Ratio est, quia ad meritum *de congruo* sufficit, ut actus sit liber bonus, supernaturalis, ab homine viatore elicitus ; atqui talis est contritio perfecta, et dilectio Dei super omnia, quae est ultima ad justificationem dispositio; ergo.

Tria igitur restant hic resolvenda: 1. Utrum justus possit mereri reparationem post lapsum. 2. Utrum possit mereri gratiam perseverantiae finalis ; 3. Utrum possit mereri gratiam alteri ; pro quibus solvendis :

CONCLUSIO I.

Justus non potest mereri de condigno reparationem suam post lapsum futurum, sed tantum de congruo fallibili.

Prob. prima pars : Ex Ezech. 18. « Si justus averterit se a ju» stitia sua, et fecerit iniquitatem, omnes justitiae, quas fecerat, » non recordabuntur ». Atqui maxime recordarentur, si Deus intuitu illorum operum conferret ex justitia homini reparationem post lapsum; ergo.

Prob. 2. ratione : Quia ad meritum condignum requiritur Dei promissio ; atqui nullibi Deus promisit justo reparationem post lapsum ; ergo.

Prob. secunda pars: Justi petunt reparationem suam, si contingat eos a gratia excidere, Psalm.70. *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Atqui frustra id peterent, nisi posset mereri de congruo, et impetrari ; ergo.

Dices contra primam partem: Regi Josaphat dictum est; 2.Paralip. cap. 19. *Impio praebes auxilium . . . et idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te ;* ergo Josaphat meruit reparationem suam post lapsum.

Resp. nego cons. Tum quia non est sermo de merito reparationis post lapsum, sed de evasione poenarum temporalium, quas Deus non infligit propter bona opera praecedentia ; tum quia Josaphat jam justificatus erat per seriam poenitentiam; unde cum dixisset Propheta, « Sed bona opera inventa sunt in te, *addit*, eo » quod praeparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum pa» trum tuorum ». De eo quippe refertur cap. praecedenti, quod, cum esset in conflictu, *Clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei.*

Inst. Hebr. 6. dicitur : « Non est injustus Deus, ut obliviscatur » operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius,

» qui ministrastis Sanctis et ministratis». Ergo Deus promisit justis reparationem post lapsum.

Resp. nego cons. Non enim ibi loquitur Apostolus de operibus per peccatum mortificatis, sed de operibus vivis, quae justi faciebant ad solatium fidelium in persecutione, ut constat ex illis verbis, *Et ministratis.* Vel loquitur de operibus alias quidem mortificatis, sed jam vivificatis mediante poenitentia sufficienti ad remissionem peccatorum, et reparationem gratiae sanctificantis.

Dices contra secundam partem. D.Thom. 1. 2. 114. *art.*7. ait: « Nullus potest sibi mereri reparationem post lapsum futurum, ne» que merito condigni, neque merito congrui; » ergo nequidem de congruo potest mereri reparationem post lapsum.

Resp. dist. cons. Nullus potest mereri reparationem post lapsum, de congruo infallibili, *conc.* de congruo fallibili, *nego cons.* Ad meritum congruum infallibile requiritur promissio divina, ut dictum est, quae cum hic non reperiatur, ideo non potest justus reparationem post lapsum mereri de congruo infallibili, de quo intelligendus est D. Thomas, qui, 2. 2. *q.* 186. *art.* 10. docet, Religiosum, qui peccat non ex contemptu, sed vel infirmitate, vel ignorantia, facilius a peccato resurgere, scilicet ob bona opera, quae justus fecit.

CONCLUSIO II.

Justus secundum viam ordinariam, non potest de condigno mereri gratiam perseverantiae finalis; potest tamen de congruo fallibili.

Prob. prima pars: Ad meritum de condigno requiritur promissio aliquid justorum operibus retribuendi tamquam mercedem; atqui nulla in Scripturis reperitur Dei promissio retribuendi justorum operibus perseverantiam finalem tamquam mercedem; immo monentur justi, ut cum timore et tremore suam salutem operentur, 1. Corinth. 10. *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Rom. 11. *Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.* Ergo est incerta perseverantia; ergo nulla est Dei promissio illam justorum operibus retribuendi per modum mercedis.

Hinc Conc. Trid. sess. 6 Can. 15. definit: « Si quis magnum » illud perseverantiae donum se certo habiturum absoluta et infal» libili certitudine dixerit, nisi hoc speciali revelatione didicerit, » anathema sit ». Praeterea *Can.* 32. referens omnia, quae, *Vere*, id est, de condigno meremur, non meminit perseverantiae; ergo.

Prob. secunda pars: Ex D. Aug. *lib. de dono perseverantiae cap.* 6. dicente: *Hoc ergo Dei donum suppliciter mereri potest.* Atqui suppliciter emereri, est mereri de congruo; ergo, etc. Unde cap. 17. ait: » Restat in his bonis usque in finem perseverantia,

» quae frustra quotidie a Deo poscitur, si non eam Dominus per » gratiam suam in illo, in cujus orationem exaudit, operatur. »

Ratio est, quia valde congruum est, ut amicus concedat amico suo conservationem amicitiae suae, quando illam ferventer petit: ergo valde congruum est, ut Deus juste ferventer et perseveranter roganti, concedat perseverantiae donum, *Quod a se posci imperavit, quando imperavit, ut ei Sancti ejus dicant orantes*: ne inferas nos in tentationem. Ita D. Aug cap. 6.

Objicies contra primam partem: Christus promisit Patrem daturum orantibus quidquid petierint in nomine suo, Joann. 26. *Amen, amen, dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Atqui justi petunt perseverantiam in nomine Christi, id est, per merita Christi; ergo.

Resp. dist. maj. Christus promisit Patrem orantibus daturum per modum doni gratuiti, quidquid petierint in nomine suo, *conc.* per modum mercedis, *nego maj.* quidquid precibus conceditur, habet rationem gratiae, non mercedis; ergo non meretur de condigno, sed orando impetratur et suppliciter emeretur.

Inst. Qui meretur majus, mereri potest minus; atqui justus de condigno meretur gloriam, quae est quid majus perseverantia; ergo.

Resp. dist. maj. Si caetera sint paria, *conc.* si non sint paria, *nego maj.* Porro in facta hypothesi caetera sunt paria; nam Deus promisit perseverantibus gloriam per modum mercedis. Matth. 10. *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Non sic autem promisit perseverantiam orantibus.

Inst. 2. Concil. Trid. *sess.* 6. *can.* 33. definit: *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Atqui hoc esset falsum, nisi justificatus posset donum perseverantiae mereri de condigno; ergo Concilium supponit, hoc donum cadere sub meritum condignum.

Probat. min. Si justus non posset donum perseverantiae mereri de condigno, illud non esset in ejus potestate, etiam cum auxilio qualicumque; ergo.

Resp. nego antec. Nam ut donum perseverantiae sit in justi potestate, sufficit quod possit illud mereri de congruo. Fatemur ergo justum per concursum gratiae adjuvantis posse crescere in gratia, et merito, et novas semper vires contra peccatum acquirere, et Deum movere per suam fidelem cooperationem ad novas semper gratias ei largiendas, et specialem protectionem, ne ab accepta justitia decidat, vel si deciderit, ut resurgat citius et tandem perseveret finaliter, et in gratia moriatur; sed haec protectio est specialis Dei favor, qui non cadit sub meritum de condigno; ita ut Deus ex justitia non teneatur hanc illi praestare, sed tantum ex congruitate, decentia, et pietate sua.

CONCLUSIO III.

Justus non potest alteri mereri primam gratiam de condigno, sed de congruo fallibili tantum.

Prob. prima pars : 1. Ex Scriptura, quae promittit Deum nobis daturum quidquid in nomine Christi petierimus, *Amen, amen, dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Non autem sic promisit dare aliis, si quid in eorum favorem petierimus; unde D. August. *Tract.* 102. *in Joann.* explicans verba laudata: » Ita sane intelligendum est quod ait: *dabit vobis*: Ut » ea beneficia significata sciantur his verbis, quae ad eos qui pe» tunt, proprie pertinent: exaudiuntur quippe omnes Sancti pro » seipsis, non autem pro omnibus exaudiuntur, vel amicis, vel » inimicis suis, vel quibuslibet aliis: quia non utcumque dictum » est, *dabit*: sed, *dabit vobis.* »

Prob. 2. Ex D. Chrysost. *Hom.* 12. *ad populum*, ubi docet neminem proprie mereri alteri, sed sibi: *Utinam*, inquit: *possibile esset, me pro vobis laborantem omnibus recte agere, sed non licet hoc . . . . ex propriis operibus punimur et salvamur.*

Ratio est, quia nullibi Deus promisit justum pro altero gratiam meriturum; haec tamen promissio necessaria est ad meritum de condigno; ergo.

Prob. secunda pars; Ex Scriptura, quae nos hortatur, ut oremus pro invicem ut salvemur, Jacobi 5. *Orate pro invicem, ut salvemini.* Hinc Deus iratus amicis Job, eos remittit ad illum, ut pro ipsis oret, et impetret veniam peccati eorum, Job. 42. *Ite ad servum meum Job*, inquit Deus, *et offerte holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis; faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia.* Et D. August. Serm. 1. de Sanctis, ait: *Sic ergo exauditus est S. Stephanus, ut ejus orationibus deleretur peccatum quod commiserat Saulus.* Et Serm. 2. *Si martyr Stephanus non sic orasset, Ecclesia Paulum hodie non haberet.*

Ratio est, quia congruum videtur, ut amicus ab amico gratiam alteri enixe et perseveranter postulans illam obtineat.

Porro gratia sanctificans, quam justus alteri meretur, non ei confertur immediate vi talis meriti, sed per media ordinaria; v. gr. per actum contritionis perfectae, quem alter elicuerit, per Sacramenta quae susceperit, etc.

Haec itaque per Dei gratiam, de Gratia ipsa scripta, Sanctae Romanae Sedis judicio subjecta volo; instrui paratus, si qua in re sum falsus; corrigi, si qua lapsus; reduci, si qua devius; sic me Deus adjuvet, ac gratiae suae donis cumulet in terris, ut cum ipso regnare merear in caelis.

Finis Tomi Tertii.